

**Budapest Főváros X. kerület
Kőbányai Önkormányzat
Polgármesteri Hivatala
Polgármesteri Kabinet**

Budapest Főváros X. kerület Kőbányai
Önkormányzat Képviselő-testület ülése

5/238/69/2010.

2010 APR 20

Budapest, ...

Tárgy: javaslat Bűnmegelőzési Konceptió elfogadására

Tisztelt Képviselő-testület!

Budapest X. kerülete a Főváros egyik legnagyobb, központi fekvésű, de történeti kialakulásából adódóan összetett, ipari jellegű kerülete, ami rendkívüli értékei, változatossága és adottságai mellett számos problémával és feszültséggel néz szembe a kerületben elkövetett bűncselekmények vonatkozásában.

Ezért arra van szükség, hogy a további fejlődés során

- javuljon a környezet általános minősége és ezzel az életminőség;
- az életminőséget jelentősen meghatározó közbiztonság, amely társadalmi felelősségvállalásra, de közös aktivitásra épül;
- csökkenjenek a térség életét leginkább zavaró, kirívó bűncselekmények, a lakosság hangulatát leginkább befolyásoló rablások,
- a felmérések tanúsága szerinti „hot-pointok”, veszélyes zónák felszámolása;
- legyen fenntartható a fejlődés és az átalakulás jelenlegi üteme,

a helyi adottságokra épülő átfogó jellegű, részletes fejlesztési koncepció készüljön.

Mindezekre tekintettel 2008. év nyarán több rendészeti, biztonsági megbeszélést követően Verbai Lajos polgármester úr felkérte Dr. Jármay Tibor urat, a kőbányai bűnmegelőzési program elemeinek összeállítására, és ennek kapcsán egy helyi közösségi - társadalmi kooperáció megteremtésére, valamint Budapest Főváros X. kerület Kőbányai Önkormányzat Bűnmegelőzési Konceptiójának elkészítésére.

A Bűnmegelőzési Konceptió elkészítésében a következő személyek, intézmények, szervezetek vettek részt –a teljesség igénye nélkül–:

- Dr. Csicsay Claudius Iván tanácsnok úr
- X. kerületi Rendőrkapitányság
- Családsegítő Szolgálat
- Gyermekjóléti Szolgálat
- Kőbányai Szivárvány Nonprofit Kft.

- Havasi Gyopár Alapítvány
- Oktatási és Közművelődési Főosztály
- Polgármesteri Kabinet

A Bűnmegelőzési Konceptió számos egyeztetés, valamint kérdőíves felmérést követően elkészült.

A végleges változat összeállítása előtt e-mailben megküldésre került véleményezés céljából a következő vezetők részére:

- Verbai Lajos polgármester
- Dr. Neszteli István jegyző
- Győri Dénes alpolgármester
- Kovács Róbert alpolgármester
- Szász Csaba alpolgármester
- Hegedüs Károly aljegyző
- Főosztályvezetők, szervezetileg önálló osztályvezetők

Az elkészült Bűnmegelőzési Konceptió a tisztelt Képviselő-testület számára 2010. április 9-én, 8.30 órakor a Polgármesteri Hivatal I. emelet 115-ös tárgyalójában kerül ismertetésre.

Javasoljuk a tisztelt Képviselő-testületnek, hogy fogadja el a Dr. Jármay Tibor úr által elkészített Bűnmegelőzési Konceptiót.

Az előterjesztést Budapest Főváros X. kerület Kőbányai Önkormányzat Jogi Bizottsága soros ülésén tárgyalja meg, a Bizottság állásfoglalását a képviselő-testületi ülésen a Bizottság elnöke ismerteti.

HATÁROZATI JAVASLAT:

Budapest Főváros X. kerület Kőbányai Önkormányzat Képviselő-testülete elfogadja a „KŐBÁNYA közösségi kooperáción nyugvó bűnmegelőzési koncepció” című dokumentumot.

<u>Határidő:</u>	azonnal
<u>Felelős:</u>	Verbai Lajos polgármester
<u>Végrehajtásért felelős:</u>	Dr. Neszteli István jegyző
<u>Végrehajtás előkészítéséért felelős:</u>	Hegedüs Károly aljegyző
	Dr. Ronyecz Róbert főosztályvezető

Budapest, 2010. április 2.

Dr. Ronyecz Róbert

Törvényességi szempontból látta:

Dr. Neszteli István
jegyző

A koncepciót készítette:

DR. JÁRMY TIBOR

Európa jogász

TOPA ZOLTÁN r. hadnagy
BRFK Bűnmegelőzési Osztály

Szaktanácsadó:

DR. CSICSAY CLAUDIUS IVÁN

A koncepció összeállításában közreműködött:

DR. KÁNTÁSNÉ, DR. SZABÓ IVETT

DR. RONYECZ RÓBERT

SZABÓNÉ KOVÁCS JUDIT

VARGA NOÉMI

Mindenkinek köszönjük, aki bármilyen módon és mértékben segítette a koncepció elkészültét.

A kiadásért felel:

VERBAI LAJOS polgármester

A technikai szerkesztésben közreműködött:

TAMÁSI NORBERT

© KÖZÖSSÉGI BŰNMEGELŐZÉSI PROGRAM, Kőbánya, 2008-tól

Első kiadás.

Elfogadta Budapest Főváros X. kerület Kőbányai Önkormányzat Képviselőtestülete
2010. március .....-ai ülésén, a Határozat száma: .....

A koncepció címlapfotója eredetben: <http://10ker.blog.hu>

TARTALOMJEGYZÉK

1. Bűnözés és megelőzés a XXI. században	8
1.1 A bűnözés, mint a társadalom negatív működési zavara	8
1.2 Az objektív és szubjektív biztonságérzetről	11
1.3 A bűnmegelőzésről általában, a bűnmegelőzés szintjei, a bűnözést elősegítő tényezők	12
1.3.1 A bűnmegelőzés főbb irányai. Kudarok és ígéretes lehetőségek	17
1.3.2 Gondolatok a közösségi rendészetről	20
1.4 A városi bűnözés	30
1.4.1 Az építészeti bűnmegelőzés, mint a bűnözésföldrajz hatékony alakítója	37
1.5 Bűnözés és társadalmi folyamatok, a biztonság alakításának néhány kiemelt szereplője.....	44
2. Kőbánya társadalompolitikai és bűnözésföldrajza.....	50
2.1 Geopolitika, népesedési, közigazgatási és egyéb adatok	50
2.2 A makrokörnyezet: a Magyar Köztársaság és Budapest jellemző bűnözési tendenciái	74
2.3 Kőbánya bűnözésföldrajza. Tendenciák, jellegzetességek.....	78
3 A bűnmegelőzési program elemzései	97
3.1 SWOT analízis – az Integrált Városfejlesztési Stratégiával összhangban, ahhoz illesztett mátrix.....	97
3.1.1 Közbiztonsági kérdőív – az objektív és szubjektív biztonságérzet, a bűnözési félelem és a helyi intézmények bizalmi indexének mérése	107
3.1.2 Antiszociális magatartáskutatás - a fiatalok bűnözési hajlandósága és áldozattá válás mérése	114
3.2 Hot-pointok Kőbányán	123
3.3 A fiatalokat érintő megállapítások	125
3.4 Az idősek áldozattá válási esélyei Kőbányán.....	143
4. A Kőbányai Modellprogram aktorai és azok lehetőségei.....	147
4.1 Állam és társadalom.....	147
4.2 Önkormányzat.....	148
4.2.1 Az Önkormányzat Oktatási és Közművelődési Főosztályának megállapításai.....	150
4.2.2 A gyermek- és ifjúságvédelmi felelős	154
4.3 Családsegítő Szolgálat	160

4.4 Gyermekjóléti Központ.....	162
4.5 Rendőrség	164
4.6 Nyugdíjasok.....	167
4.7 Egyéb civil szervezetek, intézmények	167
5. A program bűnözéscsökkentésre, az áldozattá válás elkerülésére tett ajánlásai, elemei	175
5.1 Általános javaslatok	175
5.2 Paradigmaváltás	176
5.2.1 A közösség beavatkozási felhatalmazása	176
5.1.3 Önkormányzati, rendészeti ajánlások	178
5.1.4 Bűnmegelőzési intézményháló, felelősségrendszer	188
5.1.5 Új aktorok a bűnmegelőzésben, a média felhasználása a prevenció során	188
5.1.6 Biztonsági szerződés	189
5.2 A bűnözéscsökkentés elemei	189
5.2.1 A bűnözést lehetővé tevő okok és alkalmak korlátozása	189
5.2.2 A szociális környezet alakítása.....	202
5.2.3 A bűnözéscsökkentés, bűnmegelőzés néhány kiemelt területe	203
5.3 A Viribus Unitis bűnözéscsökkentési, megelőzési közösségi program mátrixa 2009-2010	220
5.4 Rövidtávú bűnmegelőzési feladatterv (ajánlás)	221
5.5 Bűnmegelőzési minimum 1-3.....	222
5.6 Lakásteszt.....	229
5.7 Házi leltár	233
5.8 Javaslatok a bűnmegelőzést helyi közüggé, a közgondolkodás és cselekvés részévé formáló képzésekre ²³⁷	
5.9 A bűnmegelőzést segítő, kapcsolódó információk elérhetőségei.....	237

Küldetéstudat. A kőbányai modellprogram oksága – összefoglaló

Egy közösségért tenni – nemes cselekedet, választott vezetőként pedig felelősség és kötelesség. A közösség jobbításán dolgozni, a bűnözés csökkentésének, annak megelőzésének területén speciális ismereteket igénylő, különleges feladat, amelyet csak alapos ismeretek birtokában, hosszabb távra tervezve lehet eredménnyel végezni.

Kőbánya területe 32,5 km², Budapest területének 6,18%-a. Lakosságszáma a 2007. évi adatok szerint 74594 fő, mely a 2006.évi adatokhoz képest 4,3%-os csökkenést jelent (2006-os adat szerint Kőbánya lakónépessége 77904 fő volt).

A népsűrűség itt: 2288 fő/km².

Tapasztalhatjuk, hogy a bűnmegelőzés kérdése napjainkban egyre nagyobb publicitást kap, ám sokszor az egyes látványtervezett akciók mögött elvész az eredeti szándék.

Miért most?

A kőbányai önkormányzat úgy gondolta, hogy nem akkor tesz a bűnözés csökkentéséért, a fiatalkorúak helyes neveléséért, a problémák felismeréséért, amikor a 24. órában vagyunk, hanem akkor, amikor lehetősége van a társadalmi, kerületi összefogás megteremtésére a helyi lakosok és társadalmi, civil, vagy épp önkormányzati szervezetek között. Szülők és pedagógusok, rendőrök és szociális segítők... azaz mindenki között kapcsolatot teremtve, akik nem csak ma, hanem holnap is biztonságban szeretnének Kőbányán élni, lakni, dolgozni...

A bűnmegelőzés fogalma és folyamata is egy komplex egységnek tekinthető, így az jelen van a jogalkotástól a jogalkalmazáson át az élet minden területén.

Nekünk, helyi döntéshozóknak és helyi lakosoknak, akik legjobban ismerjük szűkebb lakóhelyünk minden történéseit – nem csak elvárásaink vannak a biztonságról, nem csak ismereteink vannak az ezt befolyásoló tényezőkről, hanem képességünk arra, hogy közös összefogással tegyünk érte.

Ha elfogadjuk, hogy a jó közbiztonság az alapvető emberi jogok közé tartozik, azt is látnunk kell, hogy a normák ellen cselekvők magatartását mindaddig tolerálni kell – e felfogásban – míg az nem kriminális vagy prekriminális (vagyis ezt megelőző) magatartásban nyilvánul meg. Ez utóbbiban nekünk, akik vagy szülőként, vagy felelős szakemberként látjuk ezeket a magatartásokat, rendkívüli felelősségünk, és jelentős lehetőségeink vannak.

A bűnözés elleni küzdelemnek eredendően két módját ismerjük. Az első a bűncselekmények felderítése és a tettesek büntetőjogi felelősségre vonása, melyet a szakma represszióknak nevez. A bűnözés elleni küzdelem másik klasszikus módja a bűncselekmények elkövetését lehetővé tevő okok, az elkövetéshez vezető folyamatok (ide értve a bűncselekményt lehetővé tevő okokat, külső-belső meghatározókat, az elkövető személyiségjegyeit, stb.) megismerése, tanulmányozása, a helyi kezdeményezések és áldozatvállalás. Ez a prevenció. S ami ebből fakad, s legalább ennyire fontos, és az előző folyamat nélkül nem képzelhető el: olyan feltételek, körülmények teremtése, amelyek mellett megszüntethetőek, illetve minimumra szoríthatóak az említett folyamatok, jelenségek. E munkához látunk most hozzá, amelyhez segítségüket kérjük.

Mit szeretnénk tenni?

Közvetlen cél

- ✓ a közterületek rendjének növelése
- ✓ a gyermek- és fiatalkorú bűnözés időbeni felismerése és a reá történő helyes reagálás
- ✓ a kerület polgárai objektív biztonságérzetének megteremtésével
- ✓ párhuzamosan a közösségi felelősségvállalás és cselekvés megteremtése
- ✓ olyan ajánlások, technikák kidolgozása és bevezetése, amely mindezeket eredményességgel segíti
- ✓ biztonsági szerződések kötése, amely nyílt és őszinte felelősségvállaláson és teljesítményen alapul

nyek teremtése, amelyek mellett megszüntethetőek, illetve minimumra szoríthatóak az említett folyamatok, jelenségek. E munkához látunk most hozzá, amelyhez segítségüket kérjük.

Az elkövetkezendő években számos helyen és módon találkozunk majd olyan kezdeményezésekkel, programokkal, amelyek a bűnözés csökkentését célozzák.

Budapest X. kerülete a Főváros egyik legnagyobb, központi fekvésű, de történeti kialakulásából adódóan összetett, ipari jellegű kerülete, ami rendkívüli értékei, változatossága és adottságai mellett számos problémával és feszültséggel néz szembe. Ezért arra van szükség, hogy a további fejlődés során

- javuljon a környezet általános minősége és ezzel az életminőség;
- az életminőséget jelentősen meghatározó közbiztonság, amely társadalmi felelősségvállalásra, de közös aktivitásra épül;
- csökkenjenek a térség életét leginkább zavaró, kirívó bűncselekmények, a lakosság hangulatát leginkább befolyásoló rablások,

- a felmérések tanúsága szerinti „hot-pointok”, veszélyes zónák felszámolása;
  - legyen fenntartható a fejlődés és az átalakulás jelenlegi üteme,
- a helyi adottságokra épülő átfogó jellegű, részletes fejlesztési koncepció készüljön.¹

Kőbánya népessége a rendszerváltás után jelentősen lecsökkent, de a folyamat az utóbbi években megállt és a kerület népességszáma kismértékben újra növekszik. A kerület társadalma előregedőben van, a nyugdíjasok aránya jelenleg folyamatosan nő. Ezt követően lassú csökkenésre lehet számítani, de a nyugdíjas réteg a kerület társadalmának a továbbiakban is

¹ Kőbányai Kerületfejlesztési Koncepció

meghatározó rétege marad. A kerületi önkormányzat költségvetésének a nyugdíjasok és egyéb rászorultak támogatása és a szolgáltatások üzemeltetése a jövőben is meghatározó része lesz, miközben az állandó népességen belül az aktív dolgozók arányának kismértékű csökkenésével is számolni kell. Az ebből adódó folyamatos likviditást az önkormányzatnak a működési költségek jelentős mértékű racionalizálásával kell biztosítania. A fiatalabb korosztályon belül a főiskolát vagy egyetemet végzettek arányát növelni kell, aminek egyik legfontosabb eszköze a már jelenleg is magas színvonalú oktatási rendszer fenntartása, a fiatalok helyhez kötése a szakipari képzés feltételeinek bővítésével és a felsőfokú képzést vállalók szerződéses támogatásával. A társadalom különböző rétegeinek integrálását is szolgálja egyes iskolák humán közoktatási és közösségi központtá történő fejlesztése.

Az önkormányzat a magasabb képzettséget igénylő (szolgáltató, illetve ilyen jellegű ipari) munkahelyek létrejöttét preferálja – még akkor is, ha annak többségét a jövőben is beígázók töltik be. A hely megtartó erejét alapvetően képes növelni a minőségi lakásépítés folytatása, valamint a szabadidő szolgáltatások magas szintű választékának bővítése is. Mindez együttesen a kerület népességmegtartó erejét növeli, és hozzájárulhat a jelenlegi kedvező folyamatok fenntartásához.²

A bűnözéscsökkentés előkérdése mindig maga a bűnözés. A bűnözés megismerése, folyamatainak, tendenciáinak kerülethatárokra, és lehetőségeken időnként messze átnyúló volumene csak akkor kezelhető helyben eredményesen, ha nem csak ismerjük ezeket, hanem képesek vagyunk közös összefogást teremteni, közös áldozatokat hozni.

Mi, Budapest X. kerületének felelős gondolkodói, e koncepció készítői és a kerület döntéshozói, jelen bűnmegelőzési koncepcióval arra teszünk kísérletet, hogy megteremtsük az intézményes bűnmegelőzés feltételeit, azt működtessük, jelentős életminőség javulást teremtve ezzel Kőbányán.

Azért, hogy Kőbányán élni egyszerre legyen hagyomány, különleges érték és megnyugtató biztonság legyen!

Budapest, 2010. január

Verbai Lajos
polgármester

Danielisz Béla
Fővárosi Közgyűlés Városrendészeti Bizottság elnöke

---

² IVS

Ennek a fejezetnek az a célja, hogy megkísérelje megosztani az olvasóval, döntéshozókkal, a bűnmegelőzésben felelősséggel dolgozni, tenni akarókkal, azon legfontosabb ismereteket, amelyek nélkül nem szabad a társadalmat e nagyon is jellemző folyamatról, a bűnözésről szólni. Ezen ismeretek elengedhetetlenek ahhoz is, hogy a közösségért felelősséget vállaló döntéshozóként programokról, kezdeményezésekről döntsünk, de ami fontosabb: a bűnözés és megelőzés tekintetében egyfajta kontextuális szemléleten keresztül nézzük a folyamatokat, amelyeknek magunk is alakítói, részesei vagyunk.

1.1 A BÜNÖZÉS, MINT A TÁRSADALOM NEGATÍV MŰKÖDÉSI ZAVARA

Nagyon sokan vallják, hogy az állam törődése, vagyis az igazán jó szociálpolitika egyben a legjobb büntetőpolitika is. A korábbi fejezeteken áttekintve megállapítható, hogy a korábbi, rendszerváltozás előtti, akár mesterségesen fenntartott szociálpolitika, többek számára biztosította a törvényes megélhetés lehetőségét, s a dinamikus fejlődéssel egyenes arányban nőttek a szociális védőháló feltjai.

„Hazánkban a vagyon elleni bűnözés jelentős részben szükséglet szülte bűnözés (megélhetési bűnözés). Tehát társadalmunkban – a válság, egyéb feszültségek, strukturális egyenlőtlenségek stb. miatt – kitermelődnek olyan rossz körülmények között élő csoportok, amelyek (reális vagy nem reális, valós vagy vélt) szükségleteiket bűncselekmények elkövetésével elégítik ki...”³

S bár a média a gazdasági szférában megvalósult – kétségkívül nagy összegű, olykor a gazdaságot közvetlenül veszélyeztető – bűncselekményektől hangos, nem hagyhatjuk figyelmen kívül a lakosságot közvetlenül érintő, vagyon elleni bűncselekmények, lopások, mai arányát az ősbűnözésben. A szociálpolitikára tett utalásunkat több hazai kutatás is megerősítette⁴, amikor meggyőzően bizonyították, hogy nagyfokú korreláció mutatható ki a jövedelmi viszonyok alapján megállapított szegénységi küszöb és más módszerekkel számított szegénységi mutatók között.

Mindenesetre néhány, a bűnözéssel összefüggő következtetést megpróbálunk levonni.

Az egyik ilyen a *munkanélküliség*, amely a bűnözés alakulására kihatással lehet, hiszen bizonyított, hogy a munkanélküliek bűnözési rátája a hiányos szocializációra is visszavezethető, ám nagyon valószínű, hogy a munkanélküliséggel a már meglévő érvényesülési deficitiek is kumulálódnak⁵. Ez pedig a bűnözést serkentő hatással jelenik meg.

³ Tauber István: A vagyon elleni bűnözés kriminológiai problémái. In.: Kriminológiai ismeretek. Szerk.: Gönczöl, Korinek, Lévai. Corvina, Budapest, 1996.

⁴ Fóti, K., Görbe, A., Kardos G., Szívós, P.: Életkörülmények Magyarországon. United Development Program, Budapest, 1998.

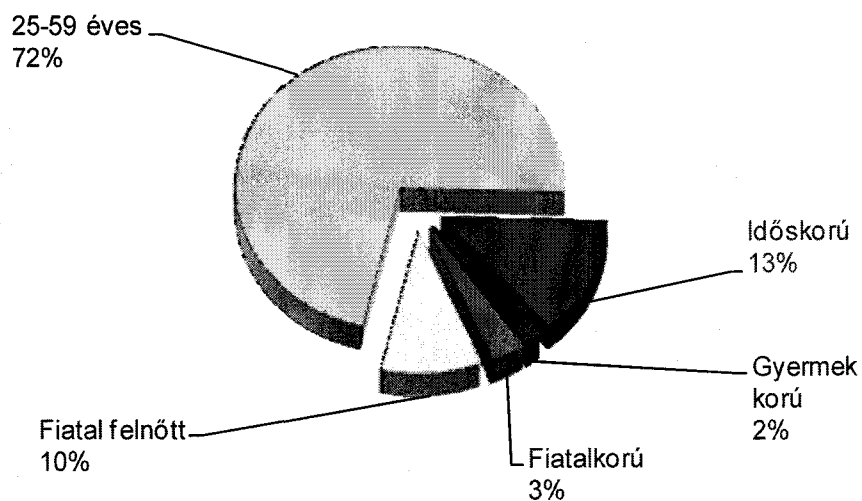
⁵ Korinek László: A bűnözés alakulása és a jövőbeli kilátások. Info-Társadalomtudomány. Budapest, 1991/16. sz. 8.p.

Második ilyen következtetésünk, hogy az elmúlt évtizedekben felerősödött *urbanizáció* mellett a *globalizáció* egyes folyamatai rövid távon felerősíthetik a bűnözés folyamatait. Magyarország 2004. májusát követően az Európai Unió külső határa lett, így feltehetően, egy ideig magasabb bűncselekményszámmal számolhatunk, s több olyan bűncselekmény valósul meg, amelyet külföldi bűnelkövető követ el, vagy ezzel összefüggésben valósul meg.

A nyolcvanas évektől hazánkban valamennyi településtípuson nőtt a bűnözés, (ám a városokban lényegesen erősebben), s a korábbi kiegyenlítődési tendenciát a lassú távolodás váltotta fel.

Érdeemes figyelmünket irányítani a *demográfiai* változásokra, hiszen a Magyar Köztársaság lélekszáma fogy az utóbbi években, amely a gyermek- és fiatalkorúak bűnözését befolyásolhatja. Mára megváltozott a család normaközvetítő szerepe, átalakult a gyermeknevelés, a közoktatás tartalma és stílusa. A nők aránya jelentősen növekedett az aktív keresők között.

Vessünk egy pillantást a természetes személy sértettek megoszlására:

1. számú ábra: Természetes személy sértettek korosztályos megoszlása

Jól látható, hogy a 25-59 éves korosztály vált leginkább bűncselekmény sértettjévé.

Sajátosan alakul a minden eddigi kort meghaladó *technikai fejlődés*, amely a tudomány és a kutatások, az emberiség fejlődése mellett a bűnözőket is segíti. A mobiltelefon, a számítógép, az Internet s a különböző technológiák új gondolkodást, reakciókészséget és lecsökkent reakcióidőt várnak el a bűnüldözőktől.

Ellentmondásokkal terhelt a *média* közvetítő szerepe, amely a szubjektív biztonságérzet befolyásolására éppúgy alkalmas lehet, mint amennyire felvállalhatná a prevenció terjesztését. A mindent elsöprő erőszak, pornográfia megjelenése általában negatív visszatükröződést jelent, különösen a gyermekek személyiségfejlődésében. A gyakori, képernyő előtti „agymosás” ugyanakkor kiszorít más hasznos, netán közösségi tevékenységeket, minimumra szorítja az elhagyhatatlan szülő-gyermek kapcsolatokat. Az agresszor, még ha pozitív hős is, mindig követendő példaként jelenik meg a gyermekek értékrendjében.

Az állam, a *végrehajtó hatalom*, ám különösen a *politika* szereplőinek igazán fontos lenne a közbiztonság kérdései okán kompromisszumot kötni, s az egyes racionalizálási, vagy rendészeti-szakmai kérdések megítélését a szakértőkre, nem pedig lobbycsoportokra vagy az ellenzéki vagy épp kormányzati szerepből fakadó rituális szokásokra bízni. A mindenkori ellenzék (demagógiára hajlamos része) a növekvő bűnözési félelmet, mint jogalapot használja fel az egyes törvényjavaslatok indokolásában, s elvtelenül ígérek mindent a bűnüldözőknek néhány szavazat reményében. Amikor nyilvánvalóvá vált, hogy az állam nem képes polgárai számára a biztonságot, mint alkotmányos jogot garantálni, felvetődik a kérdés: ki pótolja az ekként keletkezett űrt? Ez az a kérdés, amit a mindenkori ellenzéknek soha nem szabad kihasználnia a saját interpretálásban a mindenkori kormányt támadva, sokkal inkább a konszenzusos javaslatok közé írnia.

Ma, a Magyar Köztársaságban leginkább a konzervatív pártok köré a megtorló, represszív büntetőpolitika jegyeit, a szocialista-liberális pártokhoz, pedig inkább az engedékenyebb, liberálisabb, prevencióra hajlamos büntetőpolitikát illesztik. Tény azonban, hogy nincs következetes, jól elkülönülő vonalvezetése a közbiztonság alakításának, (talán épp ezért) lehetne érdemi kompromisszumot kötni e kérdésekben, amelyre a mai magyar politikai érásban ma nem mutatkozik esély.

Murphy törvénye igaz mindenütt - a bűnözésben is - tehát ahol alkalom kínálkozik, ott az állam *polgárai* közül biztosan lesznek, akik megragadják a lehetőségeket. Az állampolgárok szabadságfoka jelentősen megnőtt a korábbi politikai rendszer elvetésével, ám a szabadsággal járó negatív társadalmi deficiteket, különösen a szegénységet, a bűnözés növekedését erős frusztrációként élték meg. Mindig könnyebb elfogadni a jót, az előnyöket, mint megérteni az ezzel járó hátrányokat, s Magyarországon is ez történt. A nagyon gazdag és nagyon szegény rétegek közötti óriási ellentétek feszítik a társadalmat, ami azt is jelenti, hogy a nagyon gazdagok „megvehetik” szinte teljes, saját biztonságukat, a depriváltabb rétegeknek azonban valamilyen másodlagos biztonság jut. Alkalom esetén könnyen térnek a bűn útjára, vagy használják ki a szabályozatlan területeket. Mindig lesznek, akik kihasználják e lehetőségeket, s lesznek olyan marginális csoportok, akik számára ez jelenthet fő megélhetési forrást.

A megváltozott helyzetben a polgárok célpontjaivá válnak a külföldiek, a „tehetetlen” rendőrök, az „erélytelen” politikusok később, pedig a biztonságot megfizetni képes polgárok is. Ennek kiegyenlítésére szükséges az államnak olyan intézkedéseket hoznia, amelyek legalább a bűnözés elfogadható szintű megjelenéséig csökkentik az áldozatok személyi és anyagi terheit.

Mindezeken túl aggasztó módon csökkent a társadalom önvédelmi képessége, amit talán csak az utóbbi időben néhány civil szervezet próbál ellensúlyozni. A közgondolkodás még mindig nem látja tisztán, hogy a bűnözés magában a társadalomban keletkezik, ezért ellene küzdeni is legeredményesebben magában a társadalom alapjaiban, jó és időbeni felismeréssel lehet.

A *rendőrségre* mindig a nehéz, jogalkalmazói szerepkör jut, amelynek tagjai a hierarchiából fakadóan még csak nem is kritizálhatják az őket érintő folyamatokat. Emellett a szervezet nem is igazán befogadással tekint az újra, a változásokra, önmegőrző képessége bár sokat veszített az elmúlt években, mégis becses tulajdonságai között számon tartott érték. A rendszerváltással nagyon jelentős súly nehezedett

rá⁶. Egyrészt saját múltja mellett fel kellett dolgoznia egy legitimációs válságot is, amelyeket morális válság kísért. Harmadsorban pedig – s ez a legnehezebb – a szakmai válság megoldása jelent igazán nagy terhet számára, hiszen a személycserékkel új koncepciók mindig, igazi áttörés ritkán érkeznek. A rendőrök éppúgy reagálnak a változásokra, mint minden hasonló, mamut állami szervezet, s ráadásul szigorúbb konformitáskényszer terhe alatt.

Az eredménykényszer ugyanakkor múltbeli örökség. Nehezen él meg, hogy arányaikban ma már több elkövető maradhat szabadon, mint ahányat évtizedekkel korábban elfogni voltak képesek. Nagy méreteket öltött a fluktuáció, ennek okai között az elmaradt fizetésemelés, a rendőrségi humánpolitikai hiánya mellett az is szerepel, hogy a megszorítások után egyre több képzett szakember fordul a piac felé. Lényegesen javultak az infrastrukturális viszonyok, ám a speciális területek megkövetelte szakmai tapasztalat gyakorta hiányzik. Ma el kell fogadnunk, hogy egy belgyógyászt nem küldenek be vakbélműtetre operálni, s egy közlekedési szakterületen dolgozó rendőrt sem lehet eredményesen „vezényelni” mondjuk gazdasági szakterületre.

Nem vitathatjuk, hogy a biztonság itt kiemelt (fő)szereplőin túl minden szereplő helyzete – már ami a bűnözés elviselését illeti – nehezebbé vált. Éppen ezért fontos lenne, hogy a társadalom valamennyi meghatározó szereplője a biztonságot célzó törekvéseket szakmaiságukba ágyazva, nem pedig más, jelentéktelen determinánsokra alapozva ítélje meg.

1.2 AZ OBJEKTÍV ÉS SZUBJEKTÍV BIZTONSÁGÉRZETRŐL

A Korinek László által is felvetett fogalmat érzékelhetően és határozottan el kell határolni a közbiztonság körétől. A viktimológia kutatóit mindenekelőtt a bűnözés tudati visszatükröződése érdekli, hiszen eredeti tárgyukról szeretnének minél több információt nyerni. Hasonló törekvések vezetnek az igazságszolgáltatás, a bűnüldöző hatóságok vezetőit is. Tény ezzel szemben, hogy az érzések például igen nehezen kapcsolhatók a jogilag precízen megfogalmazott tényállásokhoz és „még nagy vonalakban is nehéz a félelmet és az egyéb lelki megnyilvánulásokat” az egyes jelenségekhez kötni. A komplexitás miatt érdemes megmaradni a szubjektív biztonság kifejezése mellett, noha a közbiztonság tudati jelenségeit vizsgáljuk. Ezek pedig a bűnözés visszatükröződésének feltárására összpontosítottak, mindenekelőtt a kriminalitástól való félelem feltárásával.⁷

A biztonság mindenképpen többet takar, illetően a társadalom több tényezőjét érinti, mint a közbiztonság. Míg ez utóbbi jól körülhatárolható, megfogalmazható és az állam feladatául (is) szabható tevékenységet jelent, a biztonságnál sokkal nehezebb a helyzet.

A biztonságot gyűjtőfogalomként is felfoghatjuk (Salgó László nyomán), másrészt a biztonság belső oldalaként is. A problémakör kutatói rámutatnak arra, hogy a szubjektív biztonság, de még az ennél szűkebben felfogható bűnözéstől való félelem is olyan összetevőkre bontható, amelyek mind eredetüket, mind pedig irányultságukat, lehetséges következményeiket tekintve megkülönböztetendők.

⁶ Korinek László: A társadalom emésztési zavara avagy a közbiztonság és bűnügyi helyzet Magyarországon. Magyarország politikai évkönyve, Budapest 1998.

⁷ Korinek László: Félelem a bűnözéstől. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1995. 11-17. p.

Hans-Jürgen Kerner szerint a biztonság, mint érték-képzet feltételezi a veszélymentességet, a megbízhatóságot, a bizonyosságot és a gondok nélküli létet.⁸

A szubjektív oldalra vonatkozó finom megkülönböztetések zöme nehezen operacionalizálható. A gyakorlati kutatók jelentős része elhatárolja mindenesetre a bűnözéstől való félelmen belül a kognitív, az affektív és az úgynevezett magatartási vagy konatív szempontot. Az első aspektus a biztonsági helyzet alakulására vonatkozó ismereteket és következtetéseket foglalja magában, mindenekelőtt magát a közvetlen félelmet mutatja. A konatív szempont azt világítja meg, hogy az emberek milyen magatartást tanúsítanak az adott helyzetben, pl. miket tesznek a veszély elhárítása okán?⁹

1.3 A BŰNMEGELŐZÉSRŐL ÁLTALÁBAN, A BŰNMEGELŐZÉS SZINTJEI, A BŰNÖZÉST ELŐSEGÍTŐ TÉNYEZŐK

Ha bűnmegelőzésről beszélünk, magának a bűnözésnek a körbejárása is elengedhetetlen. A bűnözés társadalmi jelenség, ha úgy tetszik, társadalmi tömegjelenség, amelyet a jog is szabályozási körébe von, szankcionálja azt, ezáltal válik jogi jelenséggé. „Bűnözésnek nevezem mindazt, ami antiszociálisan megsérti a társadalmi egyenlőtlenségeket védő törvényeket. A bűnözés az egyenlőtlenségeket reménytelen eszközökkel és ideiglenesen, az egyénre korlátozva szünteti meg.”¹⁰

Gönczöl Katalin szerint a „bűnözés (...) olyan történetileg is változó társadalmi jelenségként is felfogható, amely negatív módon jelzi, hogy egy mindenkorai társadalom milyen mértékben képes biztosítani zavartalan működését, milyen módon képes átörökíteni fennmaradását és továbbfejlődését biztosító normákat”.¹¹

Gönczöl a bűnözés legtágabb értelemben vett megelőzését azonos rendszerbe helyezi a többi más, deviáns viselkedési forma megelőzésének lehetőségeivel. Olyan intézkedések megtételét jelenti mindez, amelyek:

- a társadalom kohéziójának növelésére;
- az egyének és természetesen közösségeik társadalmi kötelekeinek megtartására vagy a lazuló kötelek megerősítésére;
- a társadalmi integráció biztosítására irányulnak.¹²

Ezen intézkedések nem jelentkezhetnek erőszakosan, eltúlzottan és koncentráltan, ugyanis Durkheim szerint ez ellentétes magatartást válthat ki. Ez a *társadalmi kontroll elmélete*, amely a modern társadalom az egyént és a kis közösségeket megtartó képességéből indul ki.¹³ Annak ismerete azonban rendkívül fontos, hogy pusztán a kötődés, a kontroll leírásával nem követhető nyomon a deviánciák társadalmi reprodukciója.¹⁴ A Durkheim munkássága révén, Merton által az 1930-as évek végén kidolgozott „strain”-elmélet és ennek továbbfejlesztett változatai sokkal differenciáltabb képet festenek a deviáns viselkedési

⁸ H. J. Kerner: Kriminalitaetseinschätzung und Innere Sicherheit, Bundeskriminalamt, Wiesbaden, 1980. 38. p.

⁹ Német kutatások és a közölt adatok innen: H. -D. Schwind, Fear of Crime in Germany – A Report about three Population Surveys 1975/1976/1989, in: Kaiser-Kury-Albrecht (szerk.), Victims and Criminal Justice, 50 Max-Planck-Institut für ausländisches und internationales Strafrecht, Freiburg, 1986. 657-679. p.

¹⁰ Eörsi István: A kis Valentinó; vers – esszé Jeles András filmjéről

¹¹ Gönczöl Katalin: Bűnözés és társadalompolitika. Akadémiai Könyvkiadó, Budapest, 1987., 7. p.

¹² Gönczöl Katalin: Deviánciák, bűnözés és a megelőzési stratégia. Büntetőpolitika és bűnmegelőzés. Tanulmánygyűjtemény a szociális szakképzés számára. Budapest, 1994.

¹³ E. Durkheim: The Division of Labor Society. Free Press, Glencoe (Ill) 1933.

¹⁴ R. W. Jongmann: Crimen as a Political Problem. Playfound Holland, Amsterdam, 1993.

formák társadalmi keletkezési körülményeiről, a deviancia előfordulására vonatkozó egyenlőtlen társadalmi esélyekről, valamint a társadalmi egyenlőtlenségekből származó devianciákról, mint a lényegesen később keletkezett kontroll-elmélet.¹⁵

A „strain”-elméletben maguknak a normáknak, különösen azok változásainak is megvannak a maguk kiemelt jelentősége, míg a kontroll-elmélet az uralkodó normákat konstans tényezőként kezeli.¹⁶

A *tanulási elmélet* az erkölcsi szocializációt tanulási folyamatként fogja fel, amelyet az ember „élete során sokféle társadalmi cél elérésében követ”.¹⁷

A bűnmegelőzés első szintje

E tekintetben nagyon meghatározó a társadalmi integráció szerepe. Ez az általános társadalmi, gazdasági és közérdekű politikán keresztül juthat érvényre. A politikát tekintve: „A bűnmegelőzés ágazati felelőse – fogalmaz Kacziba¹⁸ – (a belügyminiszter) a kormányban jogosult és köteles a bűnmegelőzés érdekeit képviselni. És nem csak azokon az ünnepi alkalmakon, amikor a bűnmegelőzésről tárgyal a kormány, hanem mind a kormányzati döntésben, a városrendezéstől egészen a gyermekélelmezésig.” Ugyancsak a politika szerepe más megközelítésből, Vígh József¹⁹ értelmezésében: „A bölcs kormányzat tehát nem az ügyek felderítésére fordítandó kiadásokkal kell, hogy takarékoskodjon, hanem a börtönök építésével. Mi fordítva csináltuk: új börtönöket építettünk és nem fordítottunk és ma sem fordítunk kellő gondot és költséget a bűncselekmények felderítésére. A hatékony felderítés nagyon fontos megnyilvánulása a bűncselekményekre történő társadalmi reagálásnak.” (Megjegyzem: a később ismertetett nulla tolerancia ennek ellentmondani látszik, de erről majd később.)

Visszatérve az elsődleges megelőzéshez: Magyarországon számos olyan tényező van, amely az integráció lehetőségét megnehezíti, ezért ezeken is változtatni kell, ha a megelőzést hatékonyra kívánjuk tenni. Negatív tünet, hogy csökkent a családban élők száma. Ez többek között a válások gyakoriságára is visszavezethető. A csonka családok több társadalmi törődést igényelnek!

Ugyancsak feszültségnövelő tényező a munkanélküliség, a szociális védőhálón kívülre kerülés. Jól megfigyelhető ez a régebben jó viszonyok között élő családok marginális helyzetbe kerülése példáján. Az anyagi helyzet romlásával csökken a családi béke esélye, nő a feszültség, mindennaposá válnak a konfliktusok. Tehát a társadalomtól való leszakadás megakadályozása az, ami a bűnmegelőzés hatékony eszköze lehet. Ha egy kormány megfelelő és jól működő támogatási rendszert épít ki a szegénység kezelésére, ugyanakkor nem csak ezzel, hanem munkahelyek teremtésével is gondoskodik az elszegényedő (munkanélküli) rétegekről – akik így megélhetési okok miatt nem válnak bűnelkövetővé –, ez a program kézzelfogható sikereket prognosztizálhat. A társadalomba vissza- illetve beilleszkedés segítéséhez erős társadalmi összefogásra van szükség.

¹⁵ H. J. Kerner: Theoretical and Reserach Topics in International Criminology. Closing remarks on the Scientific Content of the 11th International Congress on Criminology. Budapest, August, 1999., Kézirat, 6. p.

¹⁶ Lásd részletesen: Muncie, J. Fitzgerald, M.: Humanizing the deviant: affinity and affiliation theories. In.: Crime and Society. Ed. Fitzgeerald, M. – Mclennan, G. Pawron, J.) Routledge, 1990., 409-415. p.

¹⁷ Gönczöl Katalin: Devianciák, bűnözés és a megelőzési stratégia. Büntetőpolitika és bűnmegelőzés. Tanulmánygyűjtemény a szociális szakképzés számára. Budapest, 1994.

¹⁸ Kacziba Antal ny.r.dandártábornok, az ORFK korábbi vezetője

¹⁹ Vígh József előadásai nyomán

A bűnmegelőzés második szintje

Ez olyan intézkedések bázisát jelenti, amelyekkel a bűnözésnek jobban kitett személyekre és helyzetekre koncentrálnunk. Tehát a megelőzés a „magasabb rizikójú” társadalmi csoportokat célozza. Számos felmérés és kutatás²⁰ adott hasznosítható információkat az egyes életprevalenciák vonatkozásában. Célcsoportot képezhetnek az alkoholisták, kábítószer-élvezők, a mentális problémákkal küszködők, a bűncselekményt elkövetett személyek, szubkultúrák tagjai, de ide sorolhatjuk a különböző deviáns magatartásformát tanúsító személyeket is.

14

Másodlagos megelőzés lehet itt a reszocializálás, a felzárkóztató programok és projektek köre, meghatározott intézkedések sora. Ha egy városban intenzív bűnmegelőzési programot indítunk, (felvilágosítás, információ-, segítségnyújtás, gondoskodás, visszacsatolások ellenőrzése) azoknak a családoknak a körében, ahol a gyermekek potenciálisan elkövetővé válhatnak, akkor ez is másodlagos eszköznek tekinthetjük.

Ha egy bűnügyileg valamilyen szempontból fertőzött területen (vagyon elleni bűncselekmények, pl. bolti lopások száma magas) indítunk speciálisan egy projektet, ugyancsak a másodlagos megelőzés eszköztárát használjuk. Megjegyzem, a legtöbb bűnmegelőzési projekt e kategóriából indul.

A bűnmegelőzés harmadik szintje

A bűnmegelőzés e szintjének az a célja, hogy a már korábban bűncselekményt elkövetett személyeket felelősen visszatartsuk újabb bűncselekmények elkövetésétől. Nyugat-európai példákat alapul véve két részre bontják a bűncselekmények elkövetőit

- súlyos
- kisebb súlyú bűncselekményt elkövetőkre.

Az elsőre (szexuális, erőszakos, szervezett bűncselekmények) nagyon súlyos szabadságvesztéssel járó, míg a második típusú elkövetőkkel szemben a szabadságelvonással nem járó büntetéseket alkalmaznak. Itt azonban máris jelezni kell, hogy nem elégséges csak a büntetőjogi szankcionálás, háttérül ott kell lenni a társadalmi gondoskodás intézményszférájának is. Másrészt érdemes gondolkodni azon, hogy elégséges-e a kettős felosztás – ismerve a bűncselekmények és elkövetők rendkívül széles palettáját.

A bűnözést elősegítő tényezők

A korábbiakban utaltunk rá, ahhoz, hogy megismerhessük a bűnmegelőzés horizontálisan és vertikálisan is tagolt rendszerét, meg kell ismernünk az azt körülvevő elemeket, fogalmakat. Elfogadható az a tézis is, hogy eredményesen csak akkor vehetjük fel a harcot a bűnözéssel szemben, ha megismerjük, feltárjuk a bűnözést keletkeztető okokat, amelyek sokszor társadalmi folyamatokat is jelenthetnek.

A bűnözést elősegítő okok taxatív felsorolására nem vállalkozhatunk. Külön kell azonban választani az általános bűnözést elősegítő okokat, és az adott időben, adott területre (csoportra, országra, stb.) lebon-

²⁰ Csak egy példa: Lásd: Toronyi Tibor: A társadalmi bűnmegelőzés reformja. Bűnügyi Szemle, 1988/10. 76-79. p.

tott okokat. Annál eredményesebb lehet ugyanis a közdelem, minél alaposabb és minél kisebb egységre bontjuk le a bűnmegelőzési munkát.

Általános értelemben bűnözést elősegítő tényező lehet:

- a társadalmi polarizáció;
- a munkanélküliség;
- a társadalom marginális csoportjainak szociális védőhálón átcsúszása;
- változó (megújuló) gazdasági lehetőségek jogellenes kihasználása;
- a bűnmegelőzés társadalmi jelentősége tudatosulásának hiánya a polgárokbán;
- stb.

15

Nyíri Sándor a rendszerváltás követően Magyarországra vetítve említi még:

- a nemzetközi szervezett bűnözés behatolását;
- a kábítószer-kereskedelem és járulékos cselekményeinek fokozódását;
- a forint konvertibilitásának árnyoldalait.²¹

Tauber István, az 1980-as évek végén, 1990-es évek elején lezajlott társadalmi változásokat követően *Közép-Kelet Európa* országainak vetületében az alábbi problémákat nevesíti:

- a múlt örökségei (érték-erkölcsi válság, ráerőltetett ideológia, értékrendi sajátosság, kultúrák tiltása, szűrése stb.);
- a változás a fejlődés ára;
- egyes külső hatások.²²

A régi berendezkedés – állítja Tauber – számos problémát úgy oldott meg, hogy egyszerűen a szőnyeg alá söpörte. Sorolhatnánk itt nemzetiségi, kisebbségi problémákat éppúgy, mint a helytelenül értelmezett nacionalizmust is.

Irvin Waller, az Ottavai Egyetem kriminológia professzora a bűnözés növekedésének okait – Amerikára vetítve – az alábbiakban látta:

- viszonylagos gyermektelenség (a család összetartó erejére már utaltunk – szerz. megj.);
- elszigeteltség családon belül;
- elidegenedés az iskolától;
- káros szerek fogyasztása.

---

²¹ Nyíri Sándor: A bűnözésről és a bűnmegelőzésről. Rendészeti Szemle, 1993/5. szám, 7. p.

²² Tauber István: A bűnözés alakulása Közép-Kelet Európában a 80-as évek végétől napjainkig. Kriminológiai Közlemények 49. szám 54. p.

Több lehetőség adódik a bűnözésre, mert:

- több a könnyen szállítható elektronikai cikk;
- több az autó;
- több a magánterület és az otthonától távol lévő tulajdonos;
- több a kézfegyver az USA-ban.²³

Szabó Rudolfné és Mohácsi Andrea négy tényezőt említ a bűnözés *mai* arculatának kialakulásában:

- makrokörnyezeti tényezők;
- mikrokörnyezeti tényezők;
- személyes tényezők;
- a védőrendszer hiányosságából eredő tényezők.²⁴

Több kutató emeli ki és hangsúlyozza a szociálpolitika és humán szolgáltatás, a családpolitika jelentőségét, illetve az érintett területek hiányosságaiból fakadóan az általuk meghatározott kriminogén faktorok növekedését.

Összességében elmondhatjuk, hogy a bűnözéshez vezető okok és folyamatok nem homogének. A bűnözés megjelenéséhez szükség van társadalmi és személyiségi okokra, ez utóbbiakon belül is megkülönböztethetünk endogén és exogén okokat. Láthatjuk azt is, hogy – bár vannak általános törvényszerűségek – csak egy adott terület vonatkozásában határozhatunk meg adekvát módon okokat és arra prevenciósválaszokat.

A társadalmi válasz

Szóltunk arról, hogy a bűnözés is társadalmi, társadalmi-jogi jelenség, ezért nyilvánvaló, hogy a társadalomnak valamilyen válasszal kell szolgálnia ezen üzenetekre. Kérdés, hogy szolgál-e a társadalom egésze erre megfelelő válasszal, vagy a társadalom, a politika befolyással bíró, a társadalmat, vagy annak egy részét reprezentáló jelzések keletkeznek. A kriminológusok fontos feladata, hogy a törvény-, vagy bármilyen normasértés folyamatát, illetve az ezekre adott társadalmi reakciót elemezzék.

A középkorban egy középkori város főterén ott álltak a bitófák, a város falaira olykor kitűzték az elítéltek tetemeit vagy darbjait, a magasságos városi magistrátus épülete előtt kaloda figyelmeztetett a törvényre, s ha szemünk előtt nem rejtették el, akár egy-egy skarlát betű is feltűnhetett némelyek kebelén. Vitat-

---

²³ Waller, Irvin: Ajánló jelentés a bűnmegelőzés jelentőségének tudatosításához. Nyersfordítás

²⁴ Szabó Rudolfné dr.–Mohácsi Andrea: Szociálpolitika és humánszolgáltatás a bűnmegelőzés szolgálatában. Kriminológiai Közlemények Különkiadása. Budapest–Szolnok, 1995., 359. p.

hatatlan, hogy a társadalom eredeti preventív válasza volt ez is a törvénysértésekre. Ha ma „A településen polgárőrség működik”, vagy „Kábítószermentes iskola” feliratú táblákkal találkozunk, ez is eme válasz újkori lecsapódása lehet.

A címben persze nem erre kívántunk utalni. Bár ezek is egyfajta önvédő mechanizmust jelentenek, mégis intézményesített válaszokat keresünk, amelyek kollektív, tehát a sértett társadalom reakciójaként megfogalmazott üzenetet takarnak. A fentebb idézett megnyilvánulások nyilvánvalóan csak felszíni üzenetei annak az apparátusnak, amelyet a társadalom a bűnözés kezelésére létrehozott.²⁵ A bűnözés kiváltotta társadalmi reakciók kutatása újabb keletű, mint a bűnözés okaira irányuló kutatások. Maga a téma is sokkal vitatottabb. Mindenesetre az alábbi megszorítások tehetőek:

1. A társadalom feltétel nélkül válaszol a bűnözés kihívásaira.
2. A társadalom válaszai időnként késnek, sokszor okilag determináltak.
3. Ezek a „prompt” válaszok csak akkor keletkeznek, ha a társadalmat ért sérelem meghaladja a társadalmi tűrőképességet.
4. A társadalomnak érettnak (és képesnek) kell lennie a válaszok megfogalmazásához.

1.3.1 A BŰNMEGELŐZÉS FŐBB IRÁNYAI. KUDARCOK ÉS ÍGÉRETES LEHETŐSÉGEK

A konfrontatív megelőzés

E megelőzés abból indul ki, hogy a potenciális jogsértő egy okszerű döntéseket hozni képes és a büntetés kilátásba helyezésével elijeszthető személy, valamint hogy a bűnözés „választása” racionális folyamatok eredménye. A racionális választás elmélete, amely ezen megelőzési módnak az alapját képezi, erősen vitatható, ugyanakkor a rá épülő megelőzési program (talán a tömegtájékoztatás, vagy a közvélemény hatására) túlélte a tudományos vitákat.

Az első az 1976 óta működő „scared straight” (az őszinteség visszarettent) projekt keretében a bűnözési karrierjük elején lévő, vagy csak effajta veszélynek kitett fiatalokat a büntetés-végrehajtási intézetekben tett látogatásokon szembesítették a börtönélet valóságával. A tetszetős ötletet a szórakoztatóipar felkarolta, és mint egyfajta, a fiatalok bűnözés elleni csodaszert mutatta be. Mivel a program felületessége miatt gyorsan átvehető, az Egyesült Államokban számtalanszor alkalmazták. A norvég Ullersmo-programot²⁶, amely 1992 és 1996 között működött, egy ellenőrző vizsgálat nyomán már a tervezett befejezés előtt leállították. Előfordul, hogy esetenként a program kifejezetten kártékony: a bevont csoportok szignifikánsan több és súlyosabb bűncselekményt követtek el, mint a kontrollcsoport. Az okokon vita folyik.

Hasonlóan népszerű konfrontatív programok „Boot Camps” (csizmás táborok) néven ismertek, amelyek számos evaluációs vizsgálat során hatástalannak bizonyultak.

A szituatív megelőzés

²⁵ Freda Adler–Gerhard O. W. Mueller–William S. Laufer: Kriminológia. Osiris Kiadó, Budapest 2000., 41. p.

²⁶ J. O. Finckenauer–W. Gawin: Scared Straight. Prospect Heights, 1999.

A bűnmegelőzésnek ez az irányzata a bűnalkalmak csökkentésével igyekszik a bűnözést mérsékelni. A meglehetősen messzire vezető gyökerek egyike a Defensible Space²⁷ elméletre támaszkodik, miszerint egy területi egység lakóit arra kell rávenni, hogy felelősséget érezzenek, továbbá tegyenek is a lakókörnyezetükért. (Meggjegyezzük a később bemutatott zempléni modell is e felelősségkeltésre igyekszik apellálni.) A másik elméleti forrás az úgynevezett rutin cselekvési elmélet²⁸. E szerint a bűnözés keletkezése három elem egyidejű kölcsönhatásával magyarázható. Bekövetkezik ugyanis a bűncselekmény, ha van kellően motivált tettes, alkalmas elkövetési tárgy, és ugyanakkor a bűncselekményt megakadályozni képes védő személy, eszköz viszont hiányzik. E két felismerés segítheti, hogy a bűncselekményeket nehezebben lehessen elkövetni, s a polgárok lakóhelyükön nagyobb biztonságban érezhessék magukat. (Jobb közvilágítás, figyelőrendszerek, jobb riasztók.) A módszer hasznos oldalai mellett kételyeket is felvet. Ilyenek a bezárkózási magatartás; az hogy az áthelyeződési effektus miatt a bűnözés áttevéődik a kevésbé védett körzetekre; a szomszédfigyelő-szolgálatok csak a középosztálybeli negyedekben működnek; a szociálisan dezorganizált területekre sajnos a megelőzés szempontjából fontos (közösségi) felelősségérzetet nem lehet exportálni. (A zempléni közösségi bűnmegelőzési modell városában, Sátoraljaújhelyen a második programévben kezdték kitelepíteni a belvárost figyelő kamerarendszert. A közösség vezetői talán túlfokozott eredményeket vártak ettől, nem ismervén az idevágó tapasztalatokat, más lehetőségeket.)

A társadalmi folyamatok kontrollja

E módszer arra törekszik, hogy a közösségek szétesésének folyamatát visszafordítsa (vagy legalábbis lassítsa). A kiindulási alap a társadalmi dezorganizáció elmélete²⁹, amely szerint a bűnözés szükségképpen jelenik meg ott, ahol a helyben lakók képtelenek a társadalmi kontroll informális eszközeivel (család, iskola, szomszédság) ezt féken tartani. A rossz társadalmi struktúra, az intézményi instabilitás (például a válások – Sátoraljaújhelyben 100 házasságkötésre 48,6 válás jut³⁰), a nem kielégítő anyagiak miatt a társadalmi dezorganizáció – s vele párhuzamosan a bűnözés is – beindul. A rendetlenség fizikai megjelenésére utal a vandalizmus, a grafiti-rajzolás, a közvilágítás rongálása stb. Viselkedésbeli példák az erőszakos koldulás, az iskolai lógás, a járókelők molesztálása is.

A rendőrség valamint a közösség természetes együttműködő partnerek. A széteső közösség veszélyeztetettsége indította be a „nulla tolerancia” néven ismertté vált rendőri kezdeményezést. Ez közösségi rendőri munka (community policing), amely négyirányú aktivitást jelent.

²⁷ Korinek László: Félelem a bűnözéstől. KJK, Budapest, 1995., 197. p.

²⁸ R. F. Meier–T. D. Miehe: Understanding Theories of Victimization. In: M. Tonry: Crime and Justice 17. kötet, Chicago – London, 1993., 459. p.

²⁹ R. J. Sampson: The Community. In: J. Q. Wilson–J. Petersilia: Crime. San Francisco, 1995., 193-216. p.

³⁰ Forrás: Tájékoztató Sátoraljaújhely foglalkoztatási helyzetéről. Kiadja a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Munkaügyi Központ Sátoraljaújhelyi Kirendeltsége. Melléklet, 1. p.

1. Konzultáció és tanácsadás, ahol a rendőrség és a lakosság tapasztalatokat cserél, a rendőrség életvezetési tanácsokat ad.
2. A rendőrség rugalmasan alkalmazkodik a helyi feladatokhoz, a lehető legalacsonyabb szinten hoz döntéseket.
3. A rendőrség tevékenységének és anyagi támogatásának a közösség társfinanszírozójává lép elő.
4. A rendőrségi problémamegoldás túllép a tüneti kezelésen, és törekszik a deviáns viselkedés okait (természetesen a közösség bevonásával) felszámolni.

A megelőzés ezen alapokon többé-kevésbé sikeres, bár jelentős és érdekes fejlődési utat járt be.

Fejlődési megelőzés

A bűnözői viselkedést olyan kockázati tényezőkre lehet visszavezetni, amelyek az egyén énefejlődése során fejtettek ki döntően negatív hatásokat. A kockázati tényezőkre összpontosító munka során mindazokat az okozati tényezőket kell megakadályozni, amelyek a bűnözővé válást segítik elő. Kockázati tényezők az egyén olyan pszichikai, viselkedési sajátosságai, mint a túlzott impulzivitás, agresszivitás, extrém kockázatkeresés stb. A fejlődési megelőzés alapját az úgynevezett élettörténeti elmélet³¹ (Life Course Theorie) adja. Eszerint a bűnöző és a bűnözés között interaktív folyamat bontakozik ki, ami az egész élete során jelen van. Az élettörténeti elmélet képviselői a deviáns viselkedés és a bűnözés kialakulását tanulmányozzák az elkövető különböző életszakaszaiban. A pszichikai és szociális kockázati tényezők a bűnelkövetéssel kölcsönhatásban állnak. Az egyén életkorának előrehaladtával a társadalomkonform viselkedés lehetőségei beszűkülnek, és az antiszociális mozgástérben való létezés marad.³² Az elmélet egyik tapasztalati kiindulópontja az a felismerés volt, hogy a bűnözés aszimmetrikusan oszlik meg.

A modern kriminológia egy másik ága a fejlődési kriminológia (Developmental Criminology)³³; két elkövetői típust különböztet meg (állandóan súlyos bűncselekményeket elkövetők és fiatalokra jellemző elkövetők). E két csoport kockázati tényezőiben jelentősen eltér, a fejlődési megelőzés számukra eltérő programokat kínál.

Áldozatorientált megelőzés

A bűnmegelőzés már korábban említett három lehetséges beavatkozási pontjából az utolsó elem, amikor a potenciális áldozatot vonjuk be a prevenció munkába. A viktimológia e téren hallatlanul nagy ismeretanyagot halmozott fel a tipológiáktól kezdve a felelősségen át egészen az áldozatvédelemig. E megelőzést a gyermekek ellen elkövetett nemi bűncselekmények példáján kíséreljük meg bemutatni. Itt is abból

---

³¹ M. Leblanc-R. Loeber: Developmental Criminology Updated. In. M. Tonry: Crime and Justice. 23. kötet, Chicago/London, 1998., 115-198. p.

³² Akti Laitinen: Young Criminals in the Light of Personal History Reports. Idézi: Domokos Andrea. Belügyi Szemle, 1997/2., 38. p.

³³ T. B. Thornberry: Developmental Theories of Crime and Delinquency. New Branswick/London, 1997., 11-54. p.

a felismerésből indulunk ki, hogy a lehetséges áldozatok kockázatai eltérőek. A pedoszexuális elkövetők általában mérlegelés után választják ki áldozataikat, előszeretettel azokat, akik sebezhetősége nagyobb. Így a gyermekkorú sértettek között megfigyelhetően magasabb arányban fordulnak elő szociálisan izoláltak, akik elhanyagolva és elhagyatva érzik magukat, akikre a felnőttek kevésbé figyelnek. Magasabb az áldozattá válás aránya akkor is, ha a gyermekek nincsenek tisztában azzal, milyen személyeket, helyzeteket kerüljenek. Az úgynevezett áldozati karrier³⁴ elmélete szerint a korábbi sértetté válás a legerősebb hatóerő a további viktimizálódáshoz, vagyis minden egyes áldozattá válás megnöveli az újabb bekövetkeztét, hisz rontja az áldozat önértékelését. Ezen áldozattá válást megelőző programok³⁵ négy feladatra koncentrálnak:

- egyrészt gyermekközeli módon a lehetséges veszélyek bemutatása az öntudat kialakításának szándékával;
- másrészt elsajátíttatni a szembeszállás és az önvédelem képességét;
- harmadrészt világossá kell tenni, milyen vészjeleket kell felismernie; s bátorítani kell, hogy
- ha mégis elszenvedtek volna szexuális bántalmazást, ne szégyelljék, és haladéktalanul tájékoztassák a megfelelő személyt.

E körültekintő szemlélettel végrehajtott áldozatorientált megelőzési programnak jó eredményei mutatkoznak.

1.3.2 GONDOLATOK A KÖZÖSSÉGI RENDÉSZETRŐL

Tanúi lehetünk annak, hogy a XXI. századra a rendészeti filozófiának, a rendészeti gondolkodásnak több irányzata alakult ki, hogy mást ne említsek az egyes rendőrségek szemléleti, cselekvésbeli megítélésében különösen. Minden nemzet sajátos és egyedi történelmi evolúción ment keresztül, amely formálta, s a nemzeti identitáshoz, önérzethez, a közösség szabadságélményének fejlődéséhez, a jogállam kereteihez igazította a legitim állami kényszerrel felruházott szervezet, a rendőrség sajátos alkotmányos jogállását. Ezzel együtt a társadalmi igények és törvények kereteibe ágyazta azon felhatalmazást, amellyel kijelölte, de nem visszavonhatatlanul (!) kőbe véste azokat a garanciákat és szabályokat, melyekkel e szolgáltató és alárendelt szervezet mindenkor működni kényszerül. A rendőrség a társadalom egyik legfontosabb szociális szolgáltató intézménye, hatalmát végső soron az állampolgároktól származtatja, így teljesen természetes, hogy ezen polgárok szabadságfokának, műveltségének növekedésével újra és újra meg kell feleltetni az aktuális nemzeti igényeknek. El kell feleltetni és túl kell lépni a jogszabályok feltétel nélküli primátusán, azon, hogy e normák legfontosabb rendeltetése a bármi áron, öncélúan történő érvényesítés. A demokratikus jogállam, az alkotmány, ezzel együtt a normák csak egyetlen célt szolgálhatnak: a polgárok legmagasabb fokú boldogságát és biztonságát. Ehhez a diszkrecionális jogosítványok alkotó felhatalma-

³⁴ Például az az eset, amikor a már egyszer áldozatul esett személy kezd beletörődni sorsába.

³⁵ S. K. Wurtele: School-Based Child Abuse Prevention Programs. In. J. R. Lutzker: Handbook of Child Abuse Research and Treatment. New York, London, 1998., 501-516. p.

zására van szükség. Úgy vélem, társadalmunk előbb hivatkozott fejlődése elérte azt a fokot, amely igényli, hogy a crime controll, tehát a bűnüldöző típusú, általánosan elterjedt rendőrségek felől elmozduljon a közösségi szemléletű, megelőző típusú rendőrség felé. Fogalmazhatnánk Young-hoz³⁶ hasonlóan sarkosabban is: a katonai típusú rendőrségtől (military policing) el kell jutni a konszenzuson alapuló rendőrséig (consensus policing). Az ehhez szükséges utat több nemzet járta már végig, egy-egy állam alkotmányos hátterének, jogi normáinak változtatásához azonban a közösség ezt igénylő akaratára és felhatalmazására van szükség.

A rendőrség létehez és szolgáltatásainak szükségszerűségéhez, specifikumához kétség nem férhet. Fontos azonban hatékonyságát növelni, az új típusú társadalmi, gazdasági és egyéb más szempontok megjelenésével rendszeresen értékelni is teljesítményének hatékonyságát, s ennek növelése érdekében változtatni mozgásterén. Az egész világon tanúi lehettünk az elmúlt évtizedekben annak, hogy időszerű és szükséges

- javítani a rendőrség és a polgárok közötti viszonyt;
- szakmaivá, politikamentessé és konszenzuson szerveződővé tenni a rendészeti praxist;
- folyamatos képzéssel, tanulással javítani az itt tevékenykedők cselekvési és gondolkodási rutinját. (Ma több cégnél a munkatársaknak munkaidejük 25%-át kötelezően tanulással kell tölteni.

Eretnek gondolat lenne mindez a rendőrségen!)

Ennek egyik lehetséges alternatívája lehet az a közösségi szemlélet, s hangsúlyozom, szemléletről beszélek (!), amely néhány nemzetközi rendészeti-rendőrségi és egy magyar bűnmegelőzési civil példán keresztül – reményeim szerint – kirajzolódik a koncepcióból.

Az egységesülő Európában a második világegést követően egy növekvő szociális forgalom, szélesebb szociális vándorlás, stratégiai gazdaságpolitikai változások mellett a bűnözésben is új trendek tanúi lehettünk. Növekedett a bűnözés, új formák, új elkövetési módok, s olyan cselekmények jelentek meg, amelyek a büntető törvénykönyvek át- illetve felülírását igényelték. Gondoljunk csak ma a különböző szoftve-ekkel, blue-tooth-al, cyber-cselekményekkel kapcsolatos lehetséges bűnözési megjelenési formákra! Egy ideig a törvényhozók több törvénnyel, magasabb szintű szabályozással próbáltak válaszolni. A rendőrség, amely része volt e folyamatnak, követte e fejlődést, s több nyugati államban a „több vagy minden” elve jellemezte. Vagyis több tekintély, több szervezés, több intézkedés, speciális egységek felállítása és bevetése, automatizálás, központosítás stb.

A hatvanas években motorizálták a járőrszolgálatot, a technikai infrastruktúra fejlesztése mellett bezártak a kmb-s irodának megfelelő gyalogos járőr irodák. Az ódivatúnak tekintett járőröket modell-ellenőrzési rendszerekkel próbálták felváltani, átalakult a belső munkamegosztás, egyfajta paramilitáris bürokrácia jött létre. Terjedt a korrupció, növekedtek az adminisztratív szabályok és eljárások. Bizonyta-

³⁶ Lee and Young: What is to be done about law and order. 1985.

lanodott a jövőkép, egy olyan társadalom várományosai lettünk, amelyben a morális hanyatlás növekedett, s ez módot adott arra, hogy háborút hirdessenek a bűncselekmények elleni fellépésben. Pedig egy szemléletforradalom is elégséges lett volna. Egy kutatás a hetvenes évek végén néhány nagyon érdekes megállapítást tett:

1. több rendőr nem okvetlenül jelent kevesebb bűncselekményt;
2. a választott járőrök nem feltétlenül csökkentik a bűncselekményeket és nem bírnak jobb aránnyal az elkövetők kézre kerítésében;
3. az egy emberes járőrök nem kevésbé hatékonyak, mint a párok;
4. a járőrök sokkal nehezebben tudják elkapni azon bűncselekmények elkövetőit, amelyek tényleg félelemben tartják a lakosságot (lopás, rablás, gyilkosság);
5. a különbség a várt és a valódi feladat között gyakran csalódást okoz, és ez frusztrálja a rendőröket;
6. szakadék tátong az utcai járőr és a nyomozó között, mert a menedzser felé hajló affinitás a végrehajtókkal szemben felszámolásra került.

Ezen tényezők is motiválták, hogy több kísérlet³⁷ is történt arra, hogy a polgárokat aktívan vonjuk be a megelőzésbe (és nem a konkrét megtorló jellegű, bűnüldöző munkába!). Az egyik az áldozatorientált megközelítés, amely arra épül, hogy a prevencióban fontos szempont a bűnalkalmak csökkentése, amivel számos cselekmény megelőzhető. Akár azáltal, hogy bizonyos magatartásoktól tartózkodnak (sötétedés után megfelelő útvonal kiválasztása, veszélyes helyek kerülése) vagy fokozott védelemmel (biztonsági záruk, figyelőrendszerek). Egy másik koncepció a társadalmi kontroll hiányát említi a bűnözés fő okaként, amelynek része a társadalom szervezetlensége. A chicagói szociológusok³⁸ a közösségi normák meggyengülését, a felelősség eltűnését érezték ki az urbanizációból, amely együtt járt a közösségi szabályok közösség általi számonkérhetőségének, kikényszeríthetőségének eltűnésével is.

A döntéshozók felismerték, hogy a rendőrség nem tud dolgozni a lakosság támogatása, szimpátiája nélkül. A bűncselekmények legnagyobb részét a lakosság jelenti be, és az ő segítségükkel lehet tisztázni is azokat. A média sokáig úgy mutatta be a nyomozót – és ez sokszor még ma is így van –, mint hőst, s a járőrt mint a bohócot, holott a járőrök sokszor több időt töltenek az áldozatokkal, időnként jobb szociális képességekkel rendelkeznek. Felmérések mutatták meg, hogy a komoly bűncselekmények háromnegyede „felfedezett” bűncselekmény, ami azt jelenti, hogy a cselekményt régebben követték el, mielőtt bárki is felfedezte volna. A legtöbb cselekményt privát helyen követik el, ami szűrőpróbaszerű járőrözést igé-

---

³⁷ Bennett: Evaluating N. W. 1992. Idézi: Bólyai János. In.: Rendészeti Szemle, 1993/2. 95. p.

³⁸ Így például McKay, McKenzie, Park vagy Burgess is

nyel, gyors választ. A következtetés az, hogy a rendőri munka nagy többsége nem süvöltő szirénákkal végezhető eredményesen.

Egy rendőrtiszt a közösségi rendőrség lényegét az alábbiakban fogalmazta meg: „Mi nem megszálló hadsereg, hanem a közösség polgárai vagyunk, és az a tény, hogy a közösség minden problémája rendőri problémává is válhat, minket szociális munkásokká és társadalomtudósokká is tesz.”

Robert R. Friedmann³⁹ szerint a közösségi rendőrség alapelve három pilléren nyugszik: a professzionalizmus iránti feltétlen elkötelezettség, a közösséghez történő közeledés s mindezt a társadalomtól szükséges mértékű távolságtartás által.

A közösségi rendészeti gondolatának alapeleme, hogy a rendőrség a közösség támogatása nélkül nem teljesítheti hatékonyan feladatát, másrészt – s ez legalább ilyen fontos –: alapelv, hogy a közösségnek joga és szerepe van annak meghatározásában, hogy milyen típusú, milyen módszereket folytató rendőrséget akar.

A community policing ennek ellenére nem „jelszószerű meghatározás”, hanem számos vita és különbözőség ellenére egy jól körülhatárolható és definiálható rendészeti filozófia, amely számos demokratikus államban már hivatalos programként jelenik meg a rendőrség gondolkodásában és rutinjában.

John Alderson az egyik legismertebb és legszínvonalasabb képviselője,⁴⁰ aki négy típust különböztet meg: a *primitív*, a *totális* és a *nem hivatalos* közösségi rendőrségekkel szemben a *demokratikus* közösségi rendőrséget tartja üdvösnek. E rendőrség jellemzője, hogy csak a legszükségesebb mértékben alkalmaz állami kényszert, miközben szorosan együttműködik az állam és társadalom, a közösség valamennyi szervével.⁴¹ Ennek meghatározója a proaktív stílus, amely Alderson értelmezésében az elsődleges megelőzés szintjén való működést jelent. Olyan tevékenységet fejt ki, amely előmozdítja a bűncselekmények számának csökkentését, mélyen behatol a társadalom kriminogén hatású viszonyaiba. Összehangolja a szociális gondoskodást a megelőző munkával, az államigazgatás rendszereivel, a magánbiztonsági szolgáltatókkal és másokkal. Eme alrendszerek vonatkozásában a rendőrségnek vezető szerepet kell betöltenie. A proaktív stílust eklatáns módon jellemzi a „betört ablak”⁴² hasonlata. A betört ablak logikus elmélete azt taglalja, hogy ha egy épületen (pl. egy elhagyott városrészben) betört ablakot tapasztalunk, és nem te-

---

³⁹ Friedmann, Robert R. egyetemi professzor (USA, Georgia állam) előadása nyomán. Az előadás 1997 szeptemberében hangzott el Budapesten, a Rendőr-szakközépiskolában. Erről lásd részletesen: R. Friedmann, Robert: *Developments in Community Policing in the Western World: Implications for Social Control*

⁴⁰ L. Szikinger István: *Közösségi rendőrség a mai Európában*. In.: *Belügyi Szemle* 1991. évf. 8. sz. 26.p.

⁴¹ Alderson, John: *Policing Freedom*. Macdonald and Evans Ltd. Plymouth, 1979.

⁴² Kelling, G.: *The Changing Function of Urban Police. The Historical and Political Context of Community Policing. A Community Policing in the 80's: Recent Advances in Police Programs*. Solicitor General Canada, Ottawa, 1987.

szünk ellene, könnyebben törik be a második, majd a többi is. Ha egy közösségben rendellenességet tapasztalunk, s nem foglalkozunk vele, később súlyos zavarok lépnek fel.

Riechers és Roberg⁴³ tíz pontban foglalta össze a community policing alapjait:

1. A rendőrség érzékelhető jelenléte csökkenti a bűnözéstől való félelmet.
2. A közösség könnyen azonosul a rendőrség új gondolatiságával, elégedettségük könnyen mérhető.
3. A rendőrséget nemcsak végrehajtvá, hanem felelőssé kell tenni a közösséget meghatározó normák alakításáért és meghatározásáért!
4. A társadalom félelme nagyobb a rendetlenségtől, mint a rendőrségtől.
5. A lakóterületek elhanyagolása, leromlása kiváltja a bűnözést.
6. A közösségi rendőrségi programokat a rendőrség kezdeményezi azért, hogy javuljon az eredményesség, a szolgáltatás színvonala. Nem cél a működés feletti ellenőrzés.
7. A közösségi rendőrség a politikai semlegesség sérelme nélkül kivitelezhető.
8. A konvencionális, mechanikus stílusú rendőrségek könnyen átalakíthatóak a közösségi rendőrségi szemlélet befogadására és végzésére.
9. A rendőrségek személyi állománya általában képes megfelelni a közösségi rendőrségek követelményeinek.
10. A rendőrség megfelelő szervezet a community policing megvalósítására.

Gramckow⁴⁴ meghatározása szerint a közösségi rendőrség új bűnmegelőzési szolgáltatásokat nyújt:

- a döntéshozatalt a hierarchia legalsó szintjén lévők kezébe adja;
- a magyar körzeti megbízotti rendszernek megfelelő intézményt hív életre;
- fókuszba kerül a gyalogos járőr;
- a járőröknek körzeteket ad, így személyes kapcsolatba kerül az ott élőkkel;
- nemcsak oktalan járőrözésre, hanem találkozóra is szükség van az emberekkel;
- szabad kéz a rendőr számára az együttműködésben minden terület munkatársaival.

Bólyai János negatív meghatározása szerint a közösségi rendőrség:

1. Az ide kijelölt rendőrök sajátja, hogy idejük van a közösségi tevékenységre.
2. Nem technikaellenes, bár a motorizáltsággal szemben jött létre.
3. Nem „bratyizó rendőr”.
4. Ha a polgár nem bízik a rendőrben, semmilyen jó szándék ellenére nem erőlteti be magát hozzá.

---

⁴³ Riechers, L. M.– Roberg, R. R.: Community Policing. A Critical Review of Underlying Assumptions. Journal of Police Science and Administration, 1990. 2.

⁴⁴ Heike Gramckow, az American Prosecutors Institute igazgatójának előadása nyomán. 1997, Budapest

A közösségi rendészet útjai és gyakorlata Belgium példája nyomán

A közösségi intézkedésekhez vezető első lépcső: a közösségi intézkedések. Megfelelő közösségi politikai filozófiát kell nyújtani a vezetőség számára. Ha a rendőrség elszigetelt pozíciójából nem képes a lakosság alkotmányos jogát garantálni a biztonsághoz, nem az alkotmányt kell megváltoztatni, hanem ki kell lépni ebből a pőzból. Együttműködve a lakossággal folyamatosan biztosítani lehet az információáramlást, a közösségi gondok megoldásában a rendőrségnek szerepet kell vállalnia, csökkentve a jelenlegi munkaterheket, profiltisztításon kell átesni. Elképzelhető, hogy markánsan szét kell választani a bűnügyi szolgálatot és a közterületi járőrszolgálatot. A vezetőknek „kívülről” kell irányítani, szervezetét a közösségen belül kell látnia. A magas szintű szolgáltatás elsődleges feltétele az együttműködésnek.

A második lépcső: meghatározni a közösségi politikát a szervezet számára, amely a szervezet átalakításával is együtt jár, s három fő irányt jelent:

A **decentralizáció** során a döntések meghozatalát és az ezzel járó felelősséget a legalacsonyabb szintre kell helyezni. A **dekoncentráció** alapján a rendőröket az általuk felügyelt területen szét kell szórni, ezzel együtt a legszorosabb kapcsolatra kell törekedni környezetükkel. A **szakosodás megszüntetése** azzal jár, hogy minden lehetséges területen a rendőrnek fejlesztenie kell problémamegoldó képességét, a lehető legkevesebb alkalommal kell a problémakezelésben indokolatlanul másra hárítani a megoldást.

A bevezetőben hivatkoztunk már John Aldersonra, aki bevezette a közösségi politikát West Devon és Cornwall rendőrségénél. Az ő interpretálásában e politikát egy fához, s annak gyökereihez lehet hasonlítani, ahol a járőrök és akciócsoportok képezik a fa törzsét, a különös képzést kapott szakosodó erők pedig az ágak. E politika lényeges eleme a modern rendőrségi rendszernek.

Szólnunk kell arról is, hogy nem minden rendőrnek van adottsága arra, hogy teljesíteni tudja a közösségi politika követelményeit. Szükség van egy szelekciós és kondicionálást is tartalmazó oktatási programra. A helyi, közösségi rendőröknek érezniük kell a felelősséget akár egy bűncselekmény felderítéséért, akár más ügy sikeréért. A legtöbb bűncselekmény helyben történik, amit helyi lakosok követnek el. Ezek kezelésére kiváló intézmény a helyben lakó, közösségért felelősséget érző rendőr.

Nagy vonalakban, a belga rendőrség⁴⁵ közösségivé válásának nyomdokain haladva tekintsük át a feltételeket, amelyek szükségesek e koncepcionális forradalomhoz, amelyhez hasonlatos attitűdváltást véleményem szerint rendőrségünk a világháború óta nem élt meg.

Kulturális és szervezeti tényezők egész sorát kell átkódolni, hiszen amennyiben a rendőrség nagyobb együttműködést hangsúlyoz a közösséggel, egy olyan megnövelt önállósággal kell rendelkeznie, amely megerősíti a szolgáltatásainak ajánlását és színvonalát, kevésbé hierarchikusnak, sokkal hatékonyabbnak és kevésbé folyamat-irányultnak kell lennie. Fogékonynak a közösségi jelzések felé, szolgálatkésznek az eddig nem látott közösségi problémák irányában. Az emberi erőforrás fejlesztése, az értékközpontúság, a kapcsolatrendszer javítása része az új rendészeti retorikának. A vezetésnek előre kell mennie, keresnie az utakat. Nincs mindentudó felsővezető, ezt a mítoszt le kell rombolni, ennek következménye lesz, hogy alsóbb szinteken is gyökeret ver ez a fajta gondolkodás. Egy olyan kultúrában (s ilyen a magyar rendőrség

---

⁴⁵ Denis Bergman ezredes (Belga Köztársasági Rendőrség) Szirakúzában 1998-ban elhangzott előadása nyomán

is), ahol a „mi és ők” gondolkodás a jellemző, ahol azok a leterhelt rendőrök, akik saját véleményüknek csak a visszhangját hallják – nincs intellektuális változatosság. Új hősöket kell létrehozni! – fogalmazták meg a belgák. Egy jó vezető első kérdése: mit gondolsz, merre tartasz?

Szakítva a statisztikai központú szemlélettel el kell mozdulni a minőségfejlesztés irányába. Mindkét téren a magyar rendőrségnél komoly eredmények tapasztalhatóak. De lehet-e ezen törekvést komolyan venni, amikor egyes szolgálatoknál omladoznak a falak, jobb esetben is korszerűtlen folyamatokkal zajlik a munka, s a karriert sokkal inkább a konformitás, mint a hozzáértés jelöli ki?

Minden környezet más és más, ezért e típusú gondolkodás előtt szükséges a közösség igényének felmérése, a küldetés és a stratégia meghatározása. A feladatok újra megállapítása után tisztázni kell a hatósági és közösségi feladatokat, ezek mentén kell újraszervezni a cselekvési zónákat.

A belgák hat kulcselemet definiáltak a magas rendőrségi minőség biztosításához:

- kikezdhetsen szakmai tudás és ezzel együtt járó kreativitás;
- rugalmasság;
- egyedi megközelítés;
- magas láthatóság és elérhetőség;
- elérhetőség és hozzáférhetőség;
- gyors közbelépés.

Rövid áttekintés néhány más európai országból

Írországban úgy vélték, hogy a rendőrség és társadalom közötti kapcsolatrendszer tisztázása, a rendőri tevékenység természetének elemzése a legfontosabb. A feladatok egyik csoportja arra vezethető vissza, hogy a rendőrség szerepénél és helyzeténél fogva alkalmas a kormány különböző céljainak kiszolgálására, teljesítésére. A másik csoport azzal van összefüggésben, hogy a rendőrség a lakosság számára bármikor elérhető, a harmadik tevékenységi kör adja a rendőrség sajátos funkcióját: rendfenntartás, a normák kikényszerítése, s ez a rendfenntartó- jogérvényesítő szerep a rendőri munka lényegét képezi. Ezek mellett kell a közösségi szerep erősítésére törekedni, még akkor is, ha pont ezen jogérvényesítő munkában áll fenn a közösségbe való beilleszkedés feltétlen korlátja. Vagyis: a közhatalmi kényszer érvényesítése szembeállítja a rendőrség tagjaként eljáró rendőrt és a közösség tagját, az egyént.

Dániában – s ez nem példa nélküli – a társadalmi mozgások felgyorsulása együtt járt a deviáns jelenségek elszaporodásával, amire a rendőrség nem tudott hatékonyan reagálni. Átszervezték a rendőrséget, ami erős centralizációt és határozott, belső funkcionális tagolást jelentett. A 80-as évekre világossá vált, hogy a rendőrség eltávolodott a közösségektől, ezért a decentralizáció és a szervezeti piramis lapításának jel-szavai kerültek előtérbe. Megvalósult a „közeli rendőrség”, amely a community policing dán megfelelője lehet. Az egyenruhás állomány több mint 10%-ának, mintegy 800 rendőrnek lett a feladata a lakossági kapcsolatok gondozása.

Svédország ugyancsak hasonló utat járt be, 1973-tól kezdték meg az áttérést a represszió helyett inkább a szolgáltató-segítő funkciót előtérbe helyező rendőrségre. Erős szervezeti reformot hajtottak végre, amely reform keretében igyekeztek érvényesíteni a közösségi rendőrség igényeit is.

Franciaországban a bevándorlók közösségeinek sajátos problémája, amelyet a legszélesebb kontextusban, a bűnmegelőzés rendszerében próbáltak kezelni, együtt járt a rendőri körzetek felosztásával. Kisebbségek köréből verbuváltak rendőröket, akikkel szemben több (lelkiismereti, egyéb) konfliktus is felmerült.

Egyértelműen pozitív tapasztalatok Londonban érték a rendőrség és az állam vezetőit. Az 1980-as évek külvárosi zavargásainak (amelyek sokszor együtt jártak a rendőrség és a helyiek összecsapásával) tanulságait levonva a feszültségek forrásaira érzékenyebb rendőri stílus és szervezet felé orientálódtak, sikerrel. Az új megközelítés lényege a közösség képviselőivel történő folyamatos konzultáció, egyenrangú partneri kapcsolat, amely éppúgy érvényes a bűnmegelőzésben, mint a társadalmi gondok kezelésében.

Németországban nyilvánvalóvá vált, hogy az újraegyesítés különösen sok gondot jelent e téren is. Az is világossá vált, hogy a „polgárközeliség” ideálja sok tekintetben közel áll a community policing értelmezéséhez, de nem azonos azzal. A hangsúlyt egy jól működő kommunikációs rendszerre helyezték, amely mögött tudományos kutatások és azok eredményeire épülő oktatási intézmények vannak.

Szólnunk kell az Egyesült Államokról is, annál is inkább, mert a community policing számos kísérlete, megoldása ide kötődik, a fejlett demokráciák leginkább decentralizált rendőrségéhez. Itt ideális feltételei voltak a közösségi rendőrség kialakításának, s ennek némileg ellentmondani épp a rendőri brutalitást megjelenítő, a korábbi szemléletet jellemző beavatkozások látszanak.

Dilemmák a közösségi rendészettel kapcsolatban

Az első kérdés, amelyet fel kell tennünk a közösségi szemlélettel kapcsolatosan – s ehhez hasonló Bólyai János is feltett, aki ugyancsak kutatta e kérdést –, hogy egy olyan, modernizálódó cyber-világban, mint a mostani, ahol az emberi kapcsolatok sokkal inkább háttérbe szorulnak, s a világ felgyorsulása mellett óriási méretű és mennyiségű új információk jelennek meg, léteznek-e még megtartó közösségek? Léteznek-e személyes kapcsolatokon nyugvó, vagy ezeket feltételező hivatali rendszerek? Ma, amikor a bankok már megvalósították, az államigazgatás pedig törekszik az elektronikus ügyintézés apropóján arra, hogy az ügyfél egyre kevesebb időt töltsön személyes konzultációkkal, lehet-e remélni, hogy a rendőr e személyes kapcsolatok őrzőjévé válik?

A közösségi rendőrség eszméjével szemben számos kritika látott napvilágot. Alderson is jelezte: a közösségi rendészettel feltétele olyan valóságos közösség léte, amelyben konszenzuson alapuló normák vannak. Ahol ilyenek vannak – mutat rá Alderson –, erősíteni kell azokat, ahol pedig nincsenek, életre kell hívni őket.

Waddington⁴⁶ szerint a community policing nem más, mint romantikus ábránd egy olyan világról, amely soha nem létezett és nem is fog, hiszen a rendőr nem lehet mindenki barátja. A rendőrség szerepe magában rejti az állami erőszak monopóliumának megjelenítését a civil társadalomban. Ámbátor – hozzátenném – nem szükséges, hogy a rendőr a közösség számára nem kívánatos személyek barátjává váljék.

---

⁴⁶ Szikinger István: Községi rendőrség a mai Európában. In.: Belügyi Szemle 1991. évf. 8. sz. 26.p.

A közösségi rendőrséggel kapcsolatban számos kétely fogalmazódott meg. Punch egyik írásában⁴⁷ utal arra, hogy mivel a közösségi rendőri munka decentralizált, kicsi egységekben történik, felveti az illetékellen előnyhöz jutás, az illetékellen intimitás, az ajándékok elfogadásának – de facto a korrupciónak – fokozottabb veszélyét. „Naiv, aki nem látja ezt.” – mondja. Ennek kezelése tehát külön gondot és figyelmet követel.

Bólyai János⁴⁸ a közösségi rendőrséggel kapcsolatos vitás kérdéseket az alábbiakban látja:

- nem léteznek azonos érdekekkel, normákkal rendelkező valódi közösségek, tipikus probléma a kisebbségi csoportok esete;
- a lakossági polaritás, differenciáltság miatt kétséges lehet a közösségek erejében bízni;
- nehéz a rendőrség bürokratikus, izolált voltán változtatni (ez nagyon igaz a zempléni modell kapcsán is, erről szólunk még);
- a korrupció veszélye (lásd fentebb Punch!);
- nem eldöntött annak kérdése, hogy a rendőrség milyen mélyen hatoljon be a társadalmi viszonyokba.

Sokat foglalkozott a magyar közösségi rendőrség esélyeivel Szikinger István, aki évekkel ezelőtt⁴⁹ kizártan tartotta annak bevezetését, s 1992-ben úgy gondolta, hogy az ország a társadalmi dezintegráció felé halad, nő a társadalom rétegei közötti differencia, a parancsuralmi rendőrség tagjainak, de a társadalomnak sem volt korábban esélye a rendőrség kritizálására. Hiányolta a szilárd közösségi alapot, amelyre építve e tevékenység hatásosan működtethető lenne.

2003 őszén, a Rendőrtiszti Főiskolán egy tudományos konferencián tartottam előadást épp a közösségi rendészetről, elemeiről, megvalósíthatóságának alternatíváiról és problémáiról, valamint a zempléni kezdeményezésről. Az előadás után a pécsi kapitány hozzászólásában ajánlatot tett arra, hogy kapitány-ságának illetékességi területén, a belvárosi és egy problémásabb területen közös kísérlet során teszteljük a közösségi filozófiájú rendőrség megvalósíthatóságát, lakossági fogadtatását. kiválasztott 30 rendőr kommunikációs tréningje nagy sikert aratott.

Az amerikai megoldások...

Az Amerikában meghozott intézkedések egyik nagy köre a bűnüldözés szigorításával függött össze. Ennek keretében 200 új börtön épült az Egyesült Államokban, a szabadságvesztésüket töltők aránya 43%-kal megnőtt. Olyan, az európai jogfejlődés szempontjából nehezen elképzelhető szabályozás eredményezte mindezt, mint például az 1994-ben bevezetett Violent Crime Control and Law Enforcement Act, amely például kimondta, hogy az erőszakos bűncselekmény miatt harmadszor bíróság elé állított személyt köte-

---

⁴⁷ Punch, Maurice: Rendőrségi korrupció és annak megelőzése. 1999. Nyers fordítás

⁴⁸ Bólyai János: A közösségi rendőrség. In: Büntetőpolitika, bűnmegelőzés. Szerk.: Gönczöl Katalin. Budapest, 1994., 113-114. p.

⁴⁹ Szikinger István: Community Policing in Hungary – Perspectives and Realities. Kézirat, 1992., 3. p.

lezően életfogytiglani szabadságvesztére kell ítélni. A már korábban hivatkozott, new york-i „nulla tolerancia” stratégia bevezetése szintén ebbe a körbe sorolható.

Ha a community policing fogalmát akarjuk meghatározni, be kell látni, hogy nem egy részletes, mindenhol egyformán alkalmazható rendőrségi egységes akcióról van szó, hanem sokkal inkább a helyi körülményeket messzemenően figyelembe vevő rendkívül együttműködő aktivitásról. Amit azonban „közös osztóként” mindenhol megtalálunk: **a lakóhely és a helyi rendőrség olyan együttműködése, amely a helyi problémák megoldását tűzi ki célul.**

Az együttműködés legfontosabb célja a kollektív, helyi, széles körű problémamegoldás. Vagyis a rendőrség nem szorítkozhat az akut veszélyek elhárítására, valamint a bűnüldözésre, hanem a bűnözést, a biztonságot és a rendet teljes társadalmi beágyazódottságában szemléli, tehát valójában a lakóhely más szociális problémáival együtt. S itt van az a pont, ahol ez a típusú rendőri munka átcsúszik a bűnmegelőzés területére.

Általánosságban elmondható, hogy a community policing olyan átfogó stratégia, amely tartalmilag magában foglalja a preventív és represszív intézkedések egész sorát, így technikai-szituatív megelőzéstől (pl. utcai világítás, megfelelő zárok, stb.), a személyorientált segítő intézkedésen át (pl. fiatalok számára szervezett szabadidős programok), egészen a rendfenntartás hagyományos (és nyomatékos) rendőri eszközig, valamint a szomszédsági (polgárőr) járőrözésig terjednek.⁵⁰ Bár a módszer számos kérdést, érvet és ellenérvet vet fel (pl. ha a rendőrség kezébe veszi a hatékony és azonnali fellépést, azonnal a rendőrállam címkéjével illetik), eredményei és tendenciái mégsem lebecsülendők.

Robert Peel – akiben egyébként a Soctland Yard alapítóját is tisztelhetjük – százötven éves gondolatának, mely szerint a rendőrségnek alkalmasnak kell lennie arra, hogy a közbiztonságot fenyegető veszélyeket felismerje és elhárítsa, aktualizált változata lehet a közösségi (gondolatú) rendőrség, illetve megelőzés, hiszen a kettő nem ugyanaz. Az általa megálmodott problémamegoldó rendészethez (problem solving policing) történő visszatérés mindennapjaink aktualitása. Nem csak a decentralizált szervezetrendszert, amely civil kontroll felett működik, s azt hogy a rendőrség a közigazgatás valós része - jelent mindez, hanem azt is, hogy megszabadulva militarista vonásaitól, tagjainak generális szaktudása adott, s működésében társadalmi kapcsolatainak van a legnagyobb jelentősége.

A hivatkozott problémamegoldó gondoskodásnak négy fő eleme⁵¹ van:

1. A feladathoz felelős végrehajtót rendelünk, s nem általában a közbiztonságról beszélünk, hanem a rendőrség által nyújtandó szolgáltatást definiáljuk pontosan.
2. A biztonság lokális tényező, amelyet a hely, idő legkonkrétabb paraméterei közé kell helyoznunk.
3. El kell végeznünk a probléma redukcióját, a bonyolult kérdéseket szétszedve e legegyszerűbb megoldásokkal kezdjük. Megjegyzem ennek helyi szinten tökéletes példái kínálóznak.
4. Erőfelmérés, tervekészítés, teljesítménymérés, minőségbiztosítás. Nem elodázva, ködös jövőbe burkolva.

⁵⁰ Joachim Obergell-Fuchs – Helmut Kury: Verbrechensfurcht und Kommunale Kriminalprävention. In: Th. Feltes (szerk.) Kommunale Kriminalprävention in Baden-Württemberg. Holzkirchen/Obb. 1995. 31.

⁵¹ Ez hivatkozza a korábban említett Társadalmi bűnmegelőzési modell program, készítette az Országos Kriminológiai és Kriminalisztikai Intézet Budapest, 1999 októbere és 2000 novembere között. A kutatást készítette: Kerezsi Klára, Finszter Géza, Kó József, Gosztonyi Géza, 23. o.

Hangsúlyozom: nem tehetünk egyenlőségjelet az ismertett közösségi bűnmegelőzés és az egyező nevű kísérlet között, amely egy sajátosan magyar regionális viszonyok között, több ötletet egyesítve, a helyi viszonyokhoz igazítva jött létre. Egy helyi önkormányzat legmagasabb szintű, a közösség életét szabályozó normája az önkormányzati rendelet lehet, nem építhetünk börtönöket, s számos más, korlátaink vannak. Ezért is tartottam fontosnak most ismételtelen kiemelni az eredeti program legmarkánsabb elemeit.

Az ember társas létét normák vagy szabályok irányítják. Káosz fenyegetne, ha nem ragaszkodnánk megannyi olyan szabályhoz, amely megmondja, hogy adott szituációban miként kell viselkedni. Bár a káosz eredeti jelentése „ásító üresség”, ez nem fedi igazán azokat a víziókat, amelyek a szabályok és szokásjogok nélküli világ létezéséről szólnak. A káosz-kutatók azonban azt állítják, hogy minden káosz szabályokat mutat fel, amelyek mélyen a történések mögött rejtőznek, s igazából matematikailag bonyolultan szabályozott szabálytalanságról van szó. Végző soron minden társadalmi történet szabályok alapján leírható és definiálható. A deviáns viselkedés tanulmányozása igen izgalmas, ugyanakkor szerteágazó terület. A szabályok megszegésének éppen annyi típusa van, ahány társadalmi norma és érték létezik. A devianciát leginkább úgy határozhatjuk meg, mint olyan normák és normarendszerek megszegését, amelyeket a közösség vagy társadalom jelentős része elfogad. Általában azért követjük a társadalmi szabályokat és normákat, mert a szocializáció során megszoktuk, hogy így teszünk. Más esetekben meggyőződésünk vezet, hogy a normakövetésből adódó cselekedetünk helyes. Minden társadalmi norma együtt jár bizonyos szankciókkal, amelyek elősegítik a konformitást.

Modern társadalmakban a formális szankciók fő típusai a bíróságok és rendőrségek által vezérelt büntetési rendszerhez kapcsolódnak. A jogszabályok a kormányzatok által meghatározott normák, amelyeket az állampolgárok kötelesek megtartani. Ezek megszegőit az arra hivatott hatóságok formális szankciókkal sújtják. Ahol léteznek jogszabályok, ott léteznek bűncselekmények is.

Megállapítható, hogy a bűnözés a deviáns magatartás egyik kategóriája. Mindezen túl olyan bonyolult és szerteágazó cselekvési és viselkedési formákat mutat fel, hogy aligha alakítható ki olyan elmélet, amely a bűnözés minden válfaját és azok indítékait képes átfogóan és egyértelműen magyarázni. A pszichológiai és biológiai megközelítés alapján meghatározhatjuk azokat a személyiségvonásokat, amelyek a társadalmi tanulás és tapasztalatszerzés bizonyos kontextusában bizonyos bűncselekmények elkövetésére hajlamosítanak bizonyos embereket. A szociológiai megközelítések alapján láthatjuk, hogy a bűnözői és a törvénytisztelői magatartás között igen vékony választóvonal húzható. Valamint azt, hogy igen jelentős mértékű a társadalmi környezet hatása a bűnözői magatartás előfordulásában.

A modern városok az ipari forradalom után sajátos célhoz kötöttség alapján rendeződtek, az ipartelepek a nyomor- (munkás) negyedekkel együtt jelentek meg. A peremvárosokban a kereskedő- és iparvárosokban a görög, vagy épp a gyarmati katonai városokhoz hasonlatosan derékszögű utcahálózatra telepített tömbrendszer érvényesült. Néhány nagyvárosban (Párizs, Bécs, Berlin) a bérkaszárnys negyedekben több egymás mögötti udvart vettek körül emeletes épületekkel, amelyek színvonala romlott az utcai hálózattól távolodva. Az ipari területeken a lakások minősége egyre rosszabb volt. Megjelentek a kertvá-

⁵² Danielisz Béla - Jármly Tibor: Rendészet Európában. Duna Palota Kulturális Kht., Budapest, 2009.

rosi mozgalmak, sőt Howard⁵³ a kis gazdaságokra alapuló kertvárost mint a jövő településformáját népszerűsítette.

Az ipari korszakot követően a változó igényeket gyorsan követte a városok szerkezeti, formai változása a XIX. század végétől.⁵⁴ Ekkortól már a lakások „sűrítése”, minél több ember egyszerű elhelyezése a nagyvárosi jelleg fokmérője, amely a nagyváros funkcionalitásához szükséges. De miért is kap ekkora hangsúlyt a város? Miből adódnak bűnözési konfliktusok a városban?

Elsősorban a jó értelemben vett *integritás hiányából*. „Akkor tekinthetünk valakit integráltnak, hogy ha a környezete átlagos életmódjának megfelelően osztja az értékeket, normákat, magatartásmintákat, mint ahogy jövedelme és képzési szintje hasonló, és a döntésekben közreműködik.”⁵⁵ Ez az integráció sikertelenségre van ítélve, ha a lakókörnyezeti, szociális ellátórendszeri kapcsolatok részben vagy egészben hiányoznak, sérültek. Ezt a rossz infrastruktúra (ideértve a közlekedési nehézségeket) felerősíti.

Másodsorban *a szociális helyzetből, különböző eredőjű személyes viszonyokból, társadalmi különbségek*ből. A modern város kriminológiai jellemzője, hogy számos különbözőséget kísérel meg egyesíteni. Szociális, társadalmi s számos más értékkülönbözőség található – leginkább a lakónegyedek esetében jelenik meg –, s az itt élők által használt, látogatott szociális terek szociális térségekké válnak, ahol homogénizálódnak, illetve az egyes negyedek, térségek egymástól jól elkülönülnek. Keveredési, találkozási pontot jelenthetnek az iskolák, a szabadidő- és bevásárlóközpontok. A város így szociális egyenlőtlenségeket termel, amelyeket nem egyenlít ki, s a szociális térben is megoszlik. A városi élet névtelenséget ígér, a személyes kapcsolatok visszaszorulásával eltűnik a bizalom és a szociális kontroll, melyet több-kevesebb sikerrel a rendőrség próbál meg átvenni. Az így gyakorolt szociális (?) kontroll a szlömösödéshez, a peremvárosok, marginális negyedek kialakulásához vezet.⁵⁶ Konfliktusok tehát ott és akkor adódhatnak, amikor a különböző szociális helyzetű, különböző képzettségű, eredőjű, háttérű csoportok találkoznak.

Harmadsorban adódhatnak konfliktusok *az elégtelen, vagy rossz kommunikációból*, amely nem tud mit kezdeni a migrációval, a szociális gondokkal, az elutasító magatartással, a bezárkózással. Ne ámítsuk magunkat: a kommunikáció nem oldja meg a részben felsorolt okok egyikét sem, de megfelelő, őszinte dialógussal, a helytelen kirekesztő (ám időnként biztosan közösség erősítő) szemlélet száműzésével, szakértő segítséggel kezelheti a konfliktusok egy részét.

S végül, de nem utolsósorban a konfliktusok általunk összegzett, negyedik bázisai azok *a hibás várostervezési, fejlesztési politikák*, amelyek száműzték a közösségi és személyi biztonságot a központi államigazgatásból, az országos, regionális és helyi törvényhozásból, a koncepcionális fejlesztésekből. Nem érvényesülnek e szempontok, pontosabban mindig a piacgazdasági szempontok az elsődlegesek, ami persze azt is jelenti, hogy a biztonság akkor lesz igazán érték, amikor már igazán kevés lesz belőle. Csekély a bűnmegelőzés igazgatásban megjelenő érdekérvényesítő szerepe. A szükségszerűen közvetve vagy közvetlenül a megelőzésben érintett intézmények, szervezetek energiája sokszor a kiváltott események kontrolljára elég, a középtávú tervezésre, prevencióra már nem futja.

⁵³ Ebenezer Howard: Garden Cities of To-Morrow London, 1902. Reprinted, edited with a Preface by F. J. Osborn and an Introductory Essay by Lewis Mumford. (London: Faber and Faber, (1946))

⁵⁴ Dallos Endre: Bűnmegelőzés az építészet aspektusából. Kézirat, Rendőrtisztviselői Főiskola, Budapest, 2006.

⁵⁵ Prof. Baum: Városok biztonsága. Kézirat. Német Szövetségi Köztársaság, 2006.

⁵⁶ Jól példázza ezt a kábítószer-fogyasztók és a koldusok kiszorítása a frankfurti banknegyedből. In: Prof. Baum: Városok biztonsága. Kézirat. Német Szövetségi Köztársaság, 2006.

A 60-as, 70-es évek városfejlesztéseit az egyoldalúság, és a korábbiakban már idézett hiányos infrastruktúra térnyerése mellett az igazi közösségi életterek visszaszorulása is jellemezte. Nem voltak átmenetek a lakó- és munkaövezetek között, s ez ahhoz vezetett, hogy bizonyos utcák teljesen elnéptelenedtek az esti, éjszakai időszakokban, s erős vándorlás mutatkozott a peremvárosok felé. Ez tucatnyi problémát és konfliktust kitermelt, aminek tarthatatlansága számos területen (a reggeli dugókban, a kiegyenlített viszonyokban) is megjelent. Növekedett a lakossági mobilitás, a tehetősebbek máris kertvárosokba, vagy a városon kívülre költöztek. Később már itt sem jött létre igazi közösség. A belvárosok „újjáélesztése” Európában a 80-as években elkezdődött, ez azonban nem teremtett „új városi lakóteret, térséget.”⁵⁷

A megváltozott kihívások miatt foglalkoznunk kell a városi biztonság megannyi kérdésével. Objektív módon mérnünk kell a városi ember biztonságát, hogy ez által is élhetővé tehesük városainkat. Meggyőződésünk, hogy egy élhető város, amely biztonságos, sokkal szívesebben mutatja meg a lelkét mindannyiunknak.

A bűnözéskonfliktus városi zónái

Részben a szakirodalom, részben saját kutatásaink alapján az építészeti megoldásokra is figyelemmel az alábbi zónákat véljük kirajzolni a bűnözéskonfliktusban:

1. Az angolszász kriminológia által is használt, az *elkövetés szempontjából vonzó területek (attracting areas)*. Ezekben nagy a zsákmányszerzés lehetősége, kisebb a kockázat, könnyebb a menekülés lehetősége.
2. *Bűnözőket „kitermelő” területek (breeding areas)*, ahonnan a társadalmi depriváltság ered, a halmozottan hátrányos körülmények között fokozottabb az áldozattá válás és a bűnözői karrier indulásának lehetősége. Ilyenek lehetnek a nyomornegyedek, a lecsúszott iparvidékek. E kettő a tettesi mobilitás ismérveként komoly ismereteket halmozott fel.⁵⁸
3. A Newman-féle *védhető területek (defensible space)*, amelyek közel állnak az egyénhez, s ezek védelme okszerű kialakítással leginkább használhatja az építészeti bűnmegelőzés megállapításait. Itt érhető el a legnagyobb fokú biztonság, ezek szolgálhatnak leginkább a család és jellemfejlődés meghatározó színtereként.
4. Más aspektusból ehhez a *konfrontatív területek (confrontativ areas)* elkülönülését sorolhatjuk, amelyek lehetnek egy-egy sportmérkőzés, vagy indulatokat kanalizáló (politikai) vagy más gyűlés helyszínei mellett azon területek is, ahol a különböző szociális helyzetű, más-más intelligenciájú városiak érintkezhetnek.

A közbizságot definiálhatjuk az alábbiak szerint: társadalmi kooperáció során létrejött olyan jó egyensúlyi állapot, ahol a közbizságot fenyegető veszélyek és az elhárításukra alkalmazott módszerek azonos arányban hatnak. A közbizság tehát pillanatnyi sorozatként értelmezhető, amely számos tényező hatására változik gyors egymásutániságban.

⁵⁷ Prof. Baum: Városok biztonsága. Kézirat. Német Szövetségi Köztársaság, 2006.

⁵⁸ Korinek László említi: H. D. Schwind – W. Ahlborn – R. Weiss: Empirische Kriminalgeographie (Kriminalitätsatlas Bochum), Wiesbaden, 1978.

A közbiztonság jellemzői:

1. Veszély nélküli állapot nincs.
2. Ideális állapot nincs, elvárható állapot van, amely a társadalom tagjainak biztonságérzetén keresztül mérhető.
3. Kooperáció nélkül nem jöhet létre egyensúlyi állapot.
4. A közbiztonság a komplex biztonság része, egymással kölcsönhatásban vannak. Fontos eleme a városi biztonság! A bűnözés fő terheit a városok viselik!

Maximális biztonság, amikor egyáltalán nem áll fenn semmilyen veszélyeztetettség. Ilyen állapot nem létezik!
 Biztonság teljes hiánya, a város „háborús övezet”, semmilyen biztonság vagy védelem nem érvényesülhet ilyen állapotban!
 Elvárható biztonság, amikor a városban tolerálható nagyságrendű a veszélyeztetettség, a városi biztonság rendszere egyensúlyi közeli állapotban van, és az társadalom fenntartható.

A városi biztonság meghatározásánál tehát a komplex biztonság fogalomrendszeréből kell kiindulni. Állításunk szerint a városi biztonság a komplex biztonság rendszerének egyik alrendszere. Ebben az alrendszerben fokozottabban érvényesülnek a 3 axióma szempontjai, mint más vizsgálandó területeken. A városi biztonság megközelítésekor szociológiai, városszociológiai, városgazdasági szempontokat is mérlegelni szükséges. Mindezek alapján felállítható a közösségi rendőrség modellje, melynek feltétele az „élhető város”, a „közeli rendészet”, valamint a „biztonság kultúrája”.

alrendszere, nyitott, rugalmasan változó, alkotórészeivel szoros együttműködést mutató rendszer. A városi biztonság térbeli, időbeli és személyi hatállyal rendelkezik.

Az optimális városi biztonság jellemzői⁵⁹

A városi biztonság hatályai:

- Térbeli hatály: a város földrajzi helye, területe megfelelően, annak agglomerációját figyelve vizsgálandó.
- Időbeli hatály: a múlt értékelésével, a jövő tervezésével a jelen problémáinak megoldásával kell számolni.
- Személyi hatály: a városban élő emberek minden személyi függetlenül, az ott tartózkodó idegenekkel is kiterjed.

• A városi biztonság szoros összefüggés áll fenn az egészségügyi rendszerrel, amely az egészségügyi elemekből áll.
 • A városi egészségügyi rendszernek bizonyos teherterheléssel rendelkező egyensúlyi állapotban kell lennie.
 • A városi egészségügyi rendszernek van hatálya a külső környezetre is.
 • A városi egészségügyi rendszer fontos szerepe van a városi biztonság szempontjából.
 • A városi egészségügyi rendszernek törekednie kell a városi biztonság állapotának javítására.

A városi biztonság mérésénél figyelemmel kell lenni az adott településen élők megélhetési biztonságára, egészségügyi, közegészségügyi ellátó rendszerekhez való hozzáférési lehetőségükre, a szociális ellátó rendszer működőképességére, a kulturális-oktatási ellátottságra, köz- és magánterületeink rendjére, a közbiztonság állapotára, az általános normakövetés helyezésére.

Mindezekon túl értékelní kell a haza védelmével kapcsolatos helyzetet, a globalizáció veszélyeire

⁵⁹ Tóth Ferenc: Városi biztonság mérhetősége. (Előadás, 2004. október)

adott állami válaszok (terrorizmus, illegális migráció stb.) valamint a természeti és ipari katasztrófák elleni védekezés hatékonyságát, illetőleg a nukleáris kihívások minimalizálására tett intézkedések összességét. Figyelemmel kell lenni az egyes események megtörténésének valószínűségére!

A „slum”, vagyis a „szlömösödés”, mint a városi deprivált lét szimbóluma

Morris London Croydon nevű elővárosában végzett kutatásokat, ahol – bár nem igazolta a „zóna-elméletet” – összevetette a bűncselekmények színhelyét a tettesek lakóhelyével. Ennek egyik megállapítása, hogy a tettesek a „slum”-ból, vagyis akkori és ottani fogalmat használva a szociális lakások negyedéből származnak. Pontosabban: „Ezek a negyedek azok, ahol magas az egy szobára jutó lakosok száma, sok a színes bőrű és a munkanélküli.”⁶⁰ E jelenségnek a kriminológia a betört ablakok (broken window) elméletével is hangot adott. A jól ismert elgondolás szerint, a közösségi összefogás hiányában marginalizálódnak azok a (külvárosi) területek, ahol az egyéni, közösségi gondolkodás és együtt-cselekvés hiányzik. Ha nem pótolják a közösség ügyelői az első betört ablakot, akkor könnyebben törnek be a második, s indul meg a környezet eróziója. A jelenségnek a tengerentúlon éppúgy, mint Európában, Magyarországon, Budapesten is tanúi lehetünk.

Új kihívások a városi biztonsággal kapcsolatban

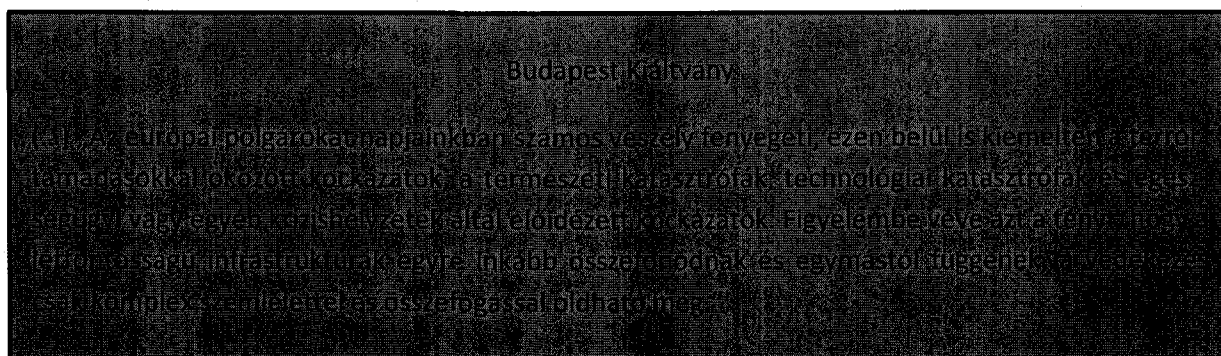
A komplex biztonság fogalomrendszeréből kiindulva a szigorúan vett közbiztonsági (közrendészeti) kérdéseken túl számos más, nem kriminogén tényezőt is figyelembe kell vennünk. Számolnunk kell az egyre szaporodó természeti katasztrófák veszélyével. Az időjárás extrém változásai a városokra is kihatnak. Az egyre forróbb nyarak, áradások, orkánerejű szélviharok mind elvezethetnek a városi biztonság megroppanásához. A természeti katasztrófák nyomán ipari katasztrófák jöhetnek létre, a városi életesélyek drámaian megváltoznak. A szolgáltatások összeomlása védtelenné teszi a városi embert, s ekkor alakulhatnak ki ún. „háborús övezetek” a városokon belül. A lepusztult városi környezet egyfelől bűnkibocsátó régióvá válik, másrészt vonzza is a bűncselekményeket! A közterületek elhagyása, gazdátlaná válása egyenes út a terület elvesztése felé. Az itt lakó polgárok előbb-utóbb elköltöznek, helyüket számos esetben illegális lakásfoglalók, bűncselekmények elkövetői, rendőrség elől menekülők foglalják el. A terület teljesen kicsúszik a városi hatóságok kontrollja alól. A szegénynegyedek kialakulása, „bádogvárosok” létrejötte fokozzák a városokon belüli feszültséget, rontják az életminőséget. Ezek megállítása, felszámolása az egyik legnagyobb kihívás a városi önkormányzatok számára.

Foglalkozni kell az eltérő kultúrák egymás mellett élésének kérdésével is, mivel a menekültügy és migráció szintén a városi hatóságok gondjait szaporítja. Számos esetben ez olyan mértéket ölt, hogy a nemzeti kormányoknak kell beavatkozniuk. Globális problémaként kezelve a kérdést, észak-dél konfliktusának kontextusában, európai uniós kérdésfeltevésként fogalmazhatjuk meg a migráció kezelésének problematikáját! A helyi gondok enyhítésén túl fő feladat az alapprobléma megoldása, illetve a kibocsátó országok helyzetének javítása. Gazdasági esély és oktatási támogatás kell ezen országoknak.

⁶⁰ Mindkettőt hivatkozza: R. Sieverts–H. J. Schneider: Handwörterbuch der Kriminologie, Berlin 1979., 171-175. p.

A városi rendszerek sebezhetősége (kritikus infrastruktúra, frekventált helyek) a terroristák számára ideális tereppé avatja a városokat. A nagyvárosi forgatag egyfelől elrejti az ártani szándékozót, másfelől kis helyre koncentrálva hatalmas károkat lehet okozni. Mindkét tény arra ösztönöz, hogy a városi biztonság felett őrködő önkormányzatok minden anyagi és technikai segítséget megkapjanak a nemzeti kormányoktól feladataik eredményes ellátásához. A városi biztonság megteremtése számos szervezet együttműködését feltételezi. A közszolgáltatóknak, az egészségügyi intézményeknek, a hivatásos rendészeti szervezeteknek – ide értve a civil biztonsági szervezeteket is – egy rugalmas hálót kell kialakítaniuk, mely képes a fellépő zavarokat megelőzni, vagy bekövetkeztük után azokat elhárítani és a károkat minimalizálni.

Kutatások a városi bűnözést érintően

A komplex biztonság nem elsősorban a „köz” biztonsága, hanem a személy biztonsága, perszonális jog, amely a társadalmi létből fakadó általános elvárásoknak felel meg. Ilyenek például a megélhetés biztonsága, a társadalom szociálpolitikai támogató rendszeréhez való egyenlő hozzáférés, az egészségügyi ellátás különböző szintjeinek igénybevétele, a közegészségügy, a kulturális ellátottsághoz való jog, köz- és magánterületeink rendje, a társadalom morális és erkölcsi normáihoz és elvárásaihoz való alkalmazkodás. Ezek mind-mind az általános és komplex biztonsághoz való jog részei. Ide csatlakozik a hon megnyugtató védelmének általános igénye, valamint az idegen hatalmak illegális adatszerzésének megakadályozása mind polgári, mind katonai, ipari területen.

A terrorizmus valamint a kábítószer- és fegyvercsempészség, az egyidejű és tömeges migráció, a számítógépes világhálón terjedő vírusok egyaránt fenyegetik az egyént, a társadalmat, az államhatalmat. A globalizálódás veszélyei szinte egyidejűleg jelentkeznek az előnyökkel.

Általános értelemben közbiztonságon az állampolgári jogok és kötelezettségek gyakorlati, folyamatos és mindennapi érvényesülésének és érvényesítésének biztonságát értjük, azt, hogy rendes, mindennapi tevékenységében egyetlen polgárnak sem kell előreláthatatlan súlyos veszélyekre számítania, és ha ezek mégis bekövetkeznek, gyors és biztonságos segítségre lel az állam erre hivatott szerveinél. Az államtól elvárható a garancia a veszély és katasztrófa elhárításának magas szintjére, a segítségnyújtás szinte azonnali érkezésére, a hathatós előkészületek és a beavatkozási készség a természeti és ipari katasztrófák elhárítására, a nukleáris veszély minimalizálására.

Kutatási tapasztalatok mutatják, hogy a nagyvárosi emberek biztonságérzetét, közbiztonsági hangulatát leginkább a közterületen tapasztalt rendetlenségek befolyásolják, ezek többsége nem is feltétlenül kriminalizáló tényező. A városi biztonság mérésénél 3 axiómát alkalmazhatunk.

Az első ezek közül, hogy a biztonság, a közrend elsősorban megelőzést jelent. Olyan gyakorlati politikát, rendszabály- és intézményi rendszert, amely a lakosság életének, testi épségének megóvását jelenti a veszélyektől, és nem a károk és veszélyek jóvá nem tehető felszámolását, sohasem elegendő enyhítését. Ezt a pontot még jobban erősíti a második axióma, miszerint a biztonság már régen meghaladta a háborús konfliktusok és külső agresszió kezelésének problematikáját, tartalma komplexsszé vált. A globalizáció, a tudományos, technikai forradalom, az észak-dél konfliktus merőben új kihívásokat jelenít meg. A környezeti ártalmak, az új típusú energiák felhasználása a természeti katasztrófák veszélyét rejtik magukban. A tömeges és egyidejű migráció, amely gazdasági, politikai okok miatt következik be, a demográfiai robbanások sorozata, új járványok, éhezések gyakran társadalmi katasztrófaként jelennek meg. Mindehhez hozzájárul, hogy az erőszak új eszközeit, módszereit ismerjük meg. A bűnözés globalizálódik, egyre szervezettebbé válik, azt mindinkább maffia-jellegűen követik el. Mindehhez csatlakozik az informatikai forradalom, az Internet-alapú elkövetési módozatokkal. A harmadik axióma az, hogy bár a veszélyek nem ismernek határokat, megjelenésükben és következményeikben azonban koncentrálnak, mégpedig elsősorban a sűrűn lakott és fejlett, urbanizált pontokra, világvárosokra.

1.4.1 AZ ÉPÍTÉSZETI BŰNMEGELŐZÉS, MINT A BŰNÖZÉSFÖLDRAJZ HATÉKONY ALAKÍTÓJA

A fejlett nyugati országokban elkezdtek vizsgálni, hogy mi az oka a bűnözés eltérő volumenének. A bűnözés ökológiáját akarták megérteni. A bűnözés egyenlőtlen térbeli eloszlásával foglalkozó Guerry az 1833-ban közzétett tanulmányában⁶¹ megállapította, hogy Franciaország északi megyéiben a tulajdon elleni, a déliekben viszont az erőszakos bűnözés van túlsúlyban. Magát a bűnözést a hiányos képzésre, a szegénységre, a népsűrűségekre és végül az emberek egyenlőtlen esélyeire vezette vissza. Két évvel később Quetelet⁶² az előbbiekhöz még okként hozzáfűzi az egyes környékek eltérő „moralitását”, az eltérő kísértést, aminek az ember ki van téve, továbbá a bűncselekmény véghezvitelének „könnyűségét”. Hosszú ideig nem volt hasonló próbálkozás, ami a bűnözés térbeliségét vizsgálva lényegesen újat hozott volna.

A múlt század 20-as éveiben az ún. „chicagói iskola” működése adott döntő lökést az ilyen jellegű törekvéseknek, és eredményeivel sokban megújította a kriminálgeográfiát. A Chicagói Egyetem Szociológia Intézetének igazgatói, Robert E. Parle és Ernest W. Burgess voltaképpen ökológiai szociológiával foglalkoztak, de a kábítószer, az öngyilkosság kérdésein és az elmebetegségekben túl a városrészek bűnözésével is foglalkoztak. Minderre a nagyvárossá duzzadt Chicago elég problémát és kihívást szolgáltatott.

Clifford R. Shaw és Henry D. McKay – a chicagói iskola második nemzedéke – tette aztán igazán ismertté a chicagói vizsgálatok eredményét⁶³. Kutatásaikat kiterjesztették különböző észak-amerikai városokra (pl.

⁶¹ A. M. Guerry: *Essai sur la statistique morale de la France*, Paris, 1833.

⁶² A. Quetelet: *Physique sociale*, Paris 1835.

⁶³ C. R. Shaw–H. D. McKay: *Juvenile Delinquency and Urban Areas*, Chicago, 1969.

Philadelphia, Cleveland stb.), ahol a 14-18 éves korú gyanúsítottakat, illetve a fiatalok bűnözőket vizsgálták. Kimutatták többek között, hogy

- az iskolakerülés, a fiatalkori és a felnőttkori bűnözés eltérő arányban fordul elő a városok egyes kerületeiben; ezek, továbbá más deviáns viselkedési formák előfordulása fordítottan arányos a városközponttól mért távolsággal;
- a deviáns magatartásmódok összefüggést mutatnak az adott városrész különféle változóival, mindenekelett a terület épületeinek a leromlottságával, a népességelvándorlásával stb.;
- a deviáns magatartásmódok előfordulásának arányai időben nagyon stabilaknak mutatkoznak.

A chicagói iskola hatása Európában is megfigyelhető volt, Angliában például Morris, London Croydon nevű elővárosában végzett kutatásokat, de nem tudta igazolni Shaw és McKay „zóna-elméletét”⁶⁴, mert – szerinte – az európai városok általában nem mindig sugárirányban fejlődtek. Új volt viszont az, hogy egyidejűleg vizsgálta a bűncselekmény színhelyét és a tettes lakhelyét. Egyik eredménye, hogy – bár a lopásokat leginkább az üzleti negyedben követik el –, a tettesek a „slum”-ból, a „szociális” lakások negyedéből jönnek.

Todorovich Belgrádban vizsgálta a fiatalkorúak lakóhely szerinti bűnözését úgy, hogy összehasonlította azokat a kerületeket, ahol magas, illetőleg ahol alacsony arányban élnek bűnelkövetők. Úgy találta, hogy a magas „leterheltségű” kerületekben nagyobb arányban fordulnak elő a Szerbiából, Romániából, Albániából betelepültek, míg az alacsony „leterheltségű” kerületekben az idősek, a nyugdíjasok aránya a nagyobb. Todorovich sem tudta a városközpont magasabb fertőzöttségét Belgrádban igazolni⁶⁵.

Sajátos szint képvisel a sorban Szabó Dénes, aki a városi és a falusi bűnözést vizsgálta Franciaországban és Belgiumban⁶⁶. Az ilyen típusú kriminálgeográfiai kutatások egészen napjainkig folytatódtak; talán még, mint újszerű megközelítést, Herold nürnbergi rendőrfőnök vizsgálatát lehetne megemlíteni⁶⁷. Ő mindekelett a rendőri erők elhelyezését, mozgását akarta hatékonyabbá tenni. Abból indult ki, hogy Nürnberg belvárosának bűnügyi fertőzöttsége a városszéli részekhez képest hatvanszoros, a rendőri szervezés, az erők allokálása mégsem követi ezt a kihívást. Vizsgálta a tettesek lakóhely, mobilitás szerinti megoszlását, és „vonulási sávokat” definiált.

Az angolszász kriminológia, épp a városi bűnözési kutatások eredményei alapján megkülönböztetett az elkövetés szempontjából vonzó területeket (*attracting areas*), tehát ahol – a bűnöző szempontjából – érdemes bűncselekményeket elkövetni, és azokat a területeket, ahonnan a bűnelkövetők származnak: bűnözőket „kitermelő” területeket (*breeding areas*). A kettő együttes vizsgálata a *tettesi mobilitás*⁶⁸ című szó alatt jelentős kriminológiai eredményeket hozott, ezekről korábban szoltunk.

---

⁶⁴ R. Sieverts–H. J. Schneider: *Handwörterbuch der Kriminologie*, Berlin 1979., 173. p.

⁶⁵ A. Todorovich: *The application of ecological models to the study of juvenile delinquency in Belgrad*. United Nations. *International review of criminal policy*. 28. kötet (1970), 64-71. p.

⁶⁶ Szabó, D.: *Crimes et villes*, Paris 1960.

⁶⁷ H. Herold: *Kriminalgeographie*. Die Polizei, 1969, 81-87. o.

⁶⁸ H. D. Schwind–W. Ahlborn–R. Weiss: *Empirische Kriminalgeographie (Kriminalitätsatlas Bochum)*, Wiesbaden 1978.

A szűkebb lakókörnyezetünk, amelyet az egymásért felelősséget érző szomszédok figyelnek, nem védetlen, az ott lakók jobban érzik magukat, s a rendőr sem érzi magát betolakodónak. Az épített környezet is alakítja, javíthatja az élet minőségét, csökkentheti azon helyek számát, amelyek bűnözés színtereiként szolgálhatnak.

„Modern Építészet Nemzetközi Kongresszusa

Az Athéni Charta, 1933

Az építészet korszerű útjának keresése logikusan vezetett a városrendezési problémák irányába. Ezekkel foglalkozott a CIAM soron következő, a CIRPAC több ülésén előkészített IV. kongresszusa, amelyet „A funkcionális város” címen Athen és Marseille között, a Patris nevű hajó fedélzetén tartottak meg 1933-ban. A kongresszus dokumentuma az „Athéni Charta” nevet kapta. Évtizedeken keresztül – meg a második világháborút követő években is – ez volt a városépítési tervezés elméletének és gyakorlatának az alapja. Az Athéni Charta a várost regionális összefüggésben szemléli, öt funkcióját – lakás, munka, üdülés, közlekedés, történelmi emlékek megőrzése – határozza meg és javasolja, hogy a tervezésben e funkciókat vegyék figyelembe.

Az Új Athéni Charta (1998) is vizsgálja, hogy hogyan eleget lehet-e a jövő városának szükségletének és a polgárok törekvésének. Az ajánlások között található a városi tervezéssel kapcsolatos rész, mely megállapítja, hogy Európában különböző országokban a polgárok eltérő mértékben vesznek részt a városok problémáinak megoldásában. Az alapvető rendszer alapvető hibáinak feltárja. Az államok, a helyi hatóságok közötti lévő távolságot a tervezési folyamatok

működésénél. A dokumentum szerint ezért szükséges a városi tervezés hierarchikus keretének új megtervezése, mely a lakosság számára is érthetőbbé, egyben elkötelezettebbé teszi a tervezési folyamatot. Gyakran látjuk az állapotot, hogy helyi szinten kell a részvétel új formáit bevezetni, a felszabalmi elvárások napi fórumon megteremtődjenek.

Az Új Charta célja, hogy „meghatározza a környezetével együtt élő város fenntartható rendezési programját, meghatározza a városi tervezés szerepét a program megvalósításában, ajánlásokat tegyen a szakmabelieknek és a városi politika legkülönbözőbb szintű döntéshozóinak irányító mutatóiról.”

A csak gazdaságossági szempontokat követő várostervezés „lakócellákat” tudott építeni, ahol kint rekedt az oly sokat emlegetett közösségi érzés. Ezek a jelenségek a világ szinte valamennyi nagyvárosában tapasztalhatóak.

A bűnözést elősegítő építészeti és városfejlesztési sajátosságok fontos epizódja volt Oscar Newman⁶⁹ bűnözést elhárító építészet elméletének megjelenése. Érdekes megállapítás, hogy főleg ott nőtt meg nagyon a bűnözés, ahol alacsony jövedelmű családok, magas házakban laknak. Más kutatásokból is célszerűnek látszik az építészetben olyan félnyilvános, félprivát térségek kialakítása, ahol a közösségi kontroll megteremtődésének reális esélye van. Célszerű az átmenő forgalom lehetőségének kizárása, az ott lakók érdekeltté tétele környezetük alakításában, folyamatos motiválásuk. A keveset használt helyeken ún. pufferterületeket kell létesíteni. Célszerű a teljesen privát területeket akár biztonsági szempontból is szimbolikusnak tekinthető módon elválasztani.⁷⁰ Az építési engedélyekhez kapcsolódó engedélyeztetési eljárások során fokozottan érvényesíteni kell a bűnmegelőzési érdekeket.

Egy másik, később hivatkozott vizsgálat⁷¹ azt is megmutatta, hogy a „legjobban átjárható” utak mentén fekvő lakásokba, házakba leggyakoribb a betörés. Előnyösebbek a zsákutcák, illetve azon belsőépítészeti megoldások, ahol olyan belső terek kialakítása lehetséges,

⁶⁹ O. Newman: *Defensible Space, Crime Prevention Through Urban Design*, New York 1973., (a). Ugyanő: *Defensible Space. People and design in the violent city*. London, 1973.

⁷⁰ Korinek László–Hima Tamás: *Az építészeti bűnmegelőzés. A bűn barikádjai*. Falu, város, régió. 1995. 1-2. és 4-5. szám, 15-19. és 47-52. p.

⁷¹ Julia Nutter–Douglas W. Frisbie–Carol Bevis 1977-es, minneapolis (USA) vizsgálata

ahol a lakók látják egymás ajtaját, privát zónáját.

A terek biztonsági szempontú megosztása (félnyilvános, félprivát, stb.) ugyancsak az építészeti alapú megelőzés szemléletét tükrözi. Ezek alapján állíthatjuk, hogy a bűnözők áldozataikat a toronyházak félprivát területein (liftek, előcsarnok stb.) választják ki, szólítják meg.⁷²

Számos elméletet lehet még citálni, amelyek gyakorta nem állják ki az idő próbáját, s ezért szükségszerű azon megoldások keresése, amelyek egyszerre hatékonyak, adaptálhatóak, s mind szociális, mind finansziális szempontok alapján vállalhatóak.

A városi bűnözés és építészet összefüggései

Számos korábban is hivatkozott kutatásból tudjuk, hogy szoros összefüggés van a bűnözők célpontválasztása, a városi bűnözés és az építészeti megoldások között.⁷³ Baum professzor szerint vitathatlan az összefüggés a meghatározott építési és terület-használati tényezők és az áldozattá válás miatti félelem között, amelyeket az alábbi aspektusok kötnek össze:

- a bűnözői magatartások céltárgyainak jelenléte,
- a felfedezés kockázatának foka,
- kriminális energia, amely a bűncselekmények elkövetéséhez szükséges,
- bűncselekmények elkövetéséből származó előnyök.

A professzor gondolatát minden ember alapvető igényeire (mozgás, szociális kapcsolatok, természettel való kapcsolat) és ezek kielégítésére alapozza. Úgy véli, mindaddig, amíg ezeket kielégítheti, e folyamatot a kiegyensúlyozottság jellemzi, nem adódnak konfliktusok. Amennyiben ezeket nem elégítheti ki a város-lakó, mert a bűnözéstől való félelem az embereket akár mozgásukban korlátozza, az szükségszerűen vezethet a bezárkózási magatartáshoz (elszigetelődéshez, magányhoz).

1. *A városi bűnözés megjelenése szükségszerű, amelyet sokkal inkább az értékek és személyek nagyobb területi koncentrációja indokol, mint az építészeti vagy egyéb kriminológiai sajátosságok.*

2. *A városi bűnözésről nem lehet általában szólni, az sokkal inkább regionális vagy helyi jelenség, a tendenciák (a migrációs mozgásokból, infrastrukturális viszonyokból) felfedezhetőek, ám sajátosan európai vagy más földrajzi viszonyokhoz köthetőek.*

3. *A városi bűnözésben nagyobb arányban van jelen a modern típusú bűnözés (korábban fehérgalléros-ként megismert intellektuális bűnözés vagy épp az internethez, szerzői jogokhoz kapcsolódó bűncsele-*

---

⁷² Korinek László–Hima Tamás: Az építészeti bűnmegelőzés. „A bűn barikádjai” Falu, város, régió. VÁTI Kht., 1995. 4-5. szám, 49.

p.

⁷³ Talán a legismertebb: O. Newman: *Defensible Space, Crime Prevention Through Urban Design*, New York (1973) vagy Julia Nutter–Douglas W. Frisbie–Carol Bevis 1977-es, minneapolis-i (USA) vizsgálata

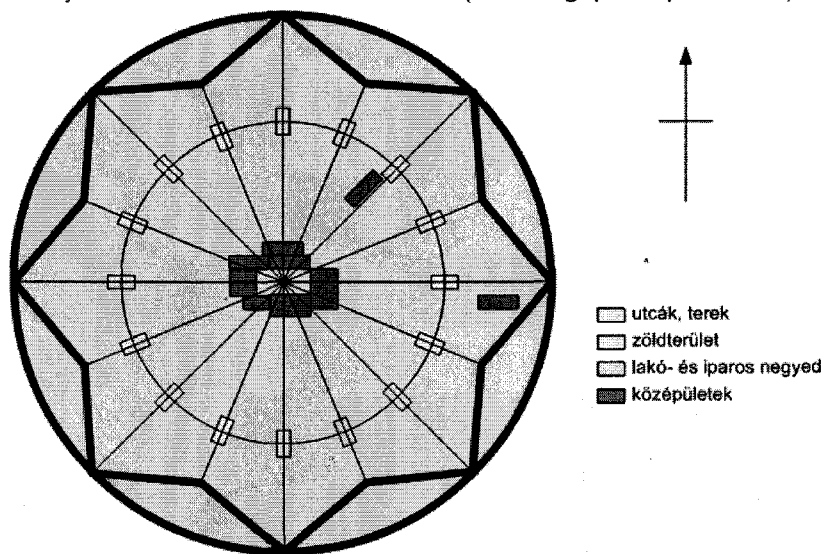
ményi formák stb.), a gyakorta a közösségi magányból, fel nem ismert s így nem kezelt depriváltságból fakadó erőszakos bűnözés.

4. A városi bűnözés struktúrája, dinamikája szorosan korrelál a társadalmi fejlődés kultúrfokával, a társadalmi tradícióval és a gazdaság fejlettségével.

5. Az itt megjelenő bűncselekmények *jellegzetességei* típus, intenzitás, bűnelkövetői profil szempontjából rövid és középtávon előre megbecsülhetők.

Védhető területek, rendelkezési kompetenciák. Következtetések

A rajz: Filarete: Sforzinda város terve (számítógépes reprodukció)⁷⁴

2. számú ábra: Várostervezés (Sforzinda)

Megkülönböztetünk biztonsági szempontból tervezhető és nem tervezhető helyszínt.

A védhető területek legmagasabb fokán a személyes terület kell, hogy szerepeljen. A család által lakott élettér városbéli elhelyezkedése, speciális otthon funkciója révén a legnagyobb biztonsággal kell, hogy rendelkezzen. E zóna biztonságának megteremtése elsősorban a polgárok személyes (anyagi) áldozatvállalásán alapul.

Fontos terület a mindennapi útvonalak, megtervezése, amelyet az iskolába, munkába járáshoz használunk. Ez részben a bűnügyi térképek alapján tervezhető, részben pedig a közterek jobb elrendezésével, a közvilágítás elgondolt tervezésével, a közterületi kamerák, közösség, polgárőr szolgálatok szervezésével tovább fokozható.

A munka, iskola terepe ugyancsak biztonságos területnek mondható (bár a helyi viszonyok sok befolyással bírnak), itt azonban a munkáltató felelőssége a nagyobb.

⁷⁴ Werner Müller-Günther Vögel: Építőművészet, Springer-Verlag, Budapest, 1993., 408. p.

Ugyancsak tervezhető helyszínek között szerepelhet az állomás, a szórakozóhely biztonsága, ahol megosztott felelősséget lehet megrajzolni. Az értékmegőrzők használatával, a kitapintható figyelemmel e terület is jól kiegészülhet az építészeti ajánlásokkal.

Nem, vagy részben tervezhető területek az esetleges utazások, nyaralások, spontán vagy külső behatásra választott helyszínek, amelyeknél fokozott óvatosság, s előzetes információszerzés indokolt.

A jövő szempontjából helyes lenne, ha a központi törvényhozás szintjén beépülnének a társadalmi reformfolyamatokba a prevenciós értékek. Ne egy nagy norma szülessen generális céllal, hanem számos norma jöjjön létre a speciális területek érintésével. Ilyen támogatható ötletet kínálnának a St. Louis-ban megvalósult biztonsági átalakítások, ahol adócsökkentés fejében a helyiek szervezték meg az utcák tisztítását, oldották meg a jobb közvilágítást, s alakították ki biztonságosabbnak számító zsákutcákat.⁷⁵

A helyi közösségek a helyi adókból vonhatnák le a biztonságra fordított kiadásokat, persze nem parttalanul, hanem azon listából választva, amelyet a helyi önkormányzatok korábban egy biztonsági ajánlásban szerepeltettek. Az építészeti kamarák, szakhatóságok a biztosítótársaságokkal közösen, az igazolt és bizonyított prevenciós ajánlások alapulvételével olyan koncepciókat kell, hogy kidolgozzanak, amelyek közvetlenül a gyakorlatban jelenítik meg az építészeti jellegű bűnmegelőzési megoldásokat. Központi forrásokból kísérleti negyedeket kellene támogatni. (Így például növelni kellene az informális kontroll alatti területek jelentőségét zsákutcák kialakításával, ahol a lakók, látogatók szívesen tartózkodnak, s ezáltal a bűncselekmények száma is csekély. Baden-Württemberg tartományban így is védik a fontosabb közhivatalokat, például a Tartományi Bűnügyi Hivatalt.)

A hatósági engedélyeztetési munkában kapjanak igazgatási vagy más, de rögzített előnyöket azon tervek, amelyek a költségek meghatározott százalékát átgondolt biztonsági beruházásokra fordítják.

Baum professzor ajánlásait a bűnalkalmakat kiküszöbölni igyekvő várostervezéshez és építészethez két alapvető gondolat vezérli. Az egyik a szociális struktúra (a lakosságon belüli kohézió, összetartás, a szomszédsági segítség), a másik pedig a saját lakókörnyezet javítása iránti érdeklődés, amely a szociális együttérzés kialakítása révén fejleszthető. Ezáltal növekszik az informális kontroll, a készség arra, hogy bűncselekmény esetén a tanúk tanúskodjanak. Növelni kell a védhető teret, a különböző területeket (nyilvános, félnyilvános) jól láthatóan ki kell jelölni. Ezekben objektív tényezők (a konkrét építészeti megoldások, a tervezés, a lakás elosztása, a nyilvános utak, terek biztonsági tényezői stb.) és szubjektív tényezők (a kommunikációs aktivitás növelése, lakóközösségek alakítása, közösségi tervezési folyamatokban való részvétel stb.) egyaránt szerepet játszanak. Ügyelni kell a közlekedés tervezésére, a bővítési lehetőségek kidolgozására. Baum professzor átgondolt és jól felépített gondolataiból sajnos nem áll módunkban többet idézni, ám azok legtöbbször közvetlenül alkalmazható lenne az európai várostervezésben.⁷⁶

A várostervezésben figyelembe kell venni a helyi rendőrség, mint a helyi biztonság legnagyobb ismerőjének ajánlásait is. Szakembereinknek ott a helye a városi (társági) bűnmegelőzési célú kistérségi társulásokban, tanácsokban. A bűnmegelőzési koncepcióknak sokkal több prevenciós megállapítást, dinamikus elemet kell tartalmazniuk a statikus helyzetelemzéseken túl. A bűnmegelőzési pályázatoknál sokkal nagyobb figyelmet kell szentelni a korszerű, saját korunkon túlmutató, a hétköznapok tényleges bűnügyi

⁷⁵ H. J. Schneider: Handwörterbuch der Kriminologie, Berlin 1979., IV. köt, 187-188. p.

⁷⁶ Prof. Baum: Városok biztonsága. Kézirat. Német Szövetségi Köztársaság, 2006.

terhét jelentő, a bűnözés tömegjelenségéből fakadó bűncselekmények, bűnokok elkerülését célzó bűnmegelőzési megoldásokra.

Fel kell lépni a szlömösödés ellen „többszintű kormányzással”⁷⁷, az otthlakók speciális felkészítésével, biztosításával. E folyamat a helyi hatóságok koordinálásával, a központi források mellérendelésével lehet sikeres

A közösségi érzés, azonosulás, a közösségi kontroll fokozása fontos teendő. A gazdagabb és szegényebb területeken élők számára biztosítani szükséges az igényüknek megfelelő szórakozási, sportolási, kulturális lehetőségeket. Akár még úgy is, hogy a jómódú területeken szedett díjakból finanszírozzuk a szegényebb kerületek ebbéli lehetőségeit. Különböző szociális csoportok által lakott területeken kívánatos volna megfelelő intézmények, szolgáltatások nyújtása helyben, ami közvetlenül a negyed erősödését biztosítja, s fokozza a közösségi érzést, a közösségi felelősséget. Ezt meg kell feleltetni az életkori sajátosságoknak is, vagyis más igénycentrumokat kell létrehozni fiatalok, munkanélküliek és székelykorúak számára.

Úgy tűnik, hogy az urbanizációs konfliktusok rövid távon nem számúzhetők, csak elszigetelhetők, hosszabb távon pedig enyhülhet a bűnözési félelem, a bűnözés átstrukturálódása tervezhető. E folyamatok szabályozásában és kontrolljában azonban a helyi közösségeknek van cselekvési zónájuk, amelyet a törvényhozás mellett az önálló, átgondolt egyéni aktivitás tölthet meg tartalommal.

LIPCSEI CHARTA a fenntartható európai városokról

„Az integrált városfejlesztési politika keretében az alábbi cselekvési stratégiákat tekintjük alapvető fontosságúnak az európai városok versenyképességének növelése érdekében:

- **Kiváló minőségű közterek létrehozása és fenntartása**

A közterek, a épített környezet, az építészet és a városfejlesztés minősége fontos szerepet játszanak a városi lakosság életkörülményeiben. Ezek lényeges „puha” tényezők a tudás alapú iparágakban érdekelt vállalkozások, a képzett és kreatív munkaerő és a turizmus számára. Ezért erőteljesebben kell érvényesíteni az építészet, az infrastruktúrális tervezés és a városfejlesztés kölcsönhatását, a vonzó, felhasználó-barát közterek kialakítása és az élhető környezet, a magas színvonalú „Baukultur” megteremtése érdekében. A „Baukultur” kifejezést a szó legtágabb értelmében kezeljük, mint a kulturális, gazdasági, műszaki, társadalmi és környezeti aspektusok összességét, melyek a tervezési folyamat minőségére és az építésre befolyással bírnak. A „Baukultur” megközelítés azonban nem csak a közterületekre, de a város egészére és környezetére vonatkozik. A városoknak és kormányoknak egyaránt feladata ennek befolyásolása. Különösen fontos ez az épített örökség megőrzésében. Szükséges a kulturális örökség megőrzése, a történelmi épületek, a közterületek, a városi és építészeti értékek védelme. (...)

Az infrastruktúrális hálózatok modernizálása és az energiahatékonyság fejlesztése

Jelentősen hozzájárul az életminőséghez, a letelepedést és a környezet minőségét javítja a fenntartható, elérhető és megfizethető városi közlekedés, mely koordinált kapcsolatot is biztosít a városkörnyéki közlekedési hálózatokkal. Kiemelt figyelmet kell fordítani a forgalomirányításra és a közlekedési módok összekapcsolására, beleértve a kerékpár és gyalogos közlekedési infrastruktúrát is. A városi közlekedést össze kell egyeztetni a lakónegyedek, az üzleti negyedek, a környezet és a közterek eltérő igényeivel.

---

⁷⁷ Futó Péter: Többszintű kormányzással a szlömösödés ellen. Budapesti Közgazdaságtudományi Egyetem, Szociológiai és Szociálpolitikai Tanszék, Budapest, 2003.

A műszaki infrastruktúra, különösen a vízszolgáltatás, a szennyvízkezelés és más közüzemi szolgáltatások már korai szakaszban továbbfejlesztést igényelnek, alkalmazkodva a változó szükségletekhez, a magas színvonalú városi életforma jövőbeli követelményeinek megfelelően.

A fenntartható közüzemi szolgáltatások alapvető feltétele az energiahatékonyság, a természeti erőforrások gazdaságos kihasználása és üzemeltetésük gazdasági hatékonyságának biztosítása. Az épületek energia-felhasználását javítani szükséges. Ez mind a régi, mind az új épületekre vonatkozik. A lakóházak műszaki felújítása meghatározó szerepet játszhat az energiahatékonyságban és a lakók életminőségében. Különös figyelmet érdemelnek ebben a tekintetben a panelos – előre gyártott technológiával – készült és a régi, rossz minőségű épületek. Optimalizált és teljesítőképes infrastruktúra-hálózatok, valamint energia-takarékos épületek alacsonyabb költségeket jelentenek a vállalkozások és a lakók számára egyaránt.

Az erőforrások hatékony és fenntartható hasznosításának meghatározó kérdése a kompakt település-szerkezet. Ez átgondolt területi és várostervezés útján érhető el, megakadályozva ezzel a város túlzott mértékű terjeszkedését, a területhasznosítás és a spekulatív fejlesztés szigorú ellenőrzésével. A városrészekben a lakás, foglalkoztatás, oktatás, szolgáltatás és a rekreációs funkciók vegyes használatának stratégiája különösen hozzájárul a fenntarthatósághoz.

A városoknak hozzá kell járulniuk lakosaik életminőségének javításához és gazdasági vonzerejük növeléséhez, a fejlett információs és kommunikációs technológiák felhasználásával az oktatás, a foglalkoztatás, a szociális szolgáltatások, az egészségügy, közbiztonság, illetve a városi hatósági munka területein.

(...)

Proaktív innovációs és oktatási politikák

A városokban nagy mennyiségű tudás teremődik és kerül átadásra. Egy város tudáspotenciáljának teljes körű kihasználása függ az óvodai és az iskolai oktatás minőségétől, az oktatási és szakképzési rendszeren belüli tudástranszfer-lehetőségektől, a társadalmi és kulturális hálózatoktól, az élethosszig tartó tanulás lehetőségeitől, az egyetemek és más kutatóintézetek színvonalától, illetve az ipar, a vállalkozások és a tudomány közötti együttműködéstől.

Az integrált városfejlesztési politika szerepet játszhat e tényezők fejlesztésében, például azáltal, hogy összehozza az érintetteket, támogatja a hálózatokat és optimalizálja a letelepedési lehetőségeket. Az integrált városfejlesztés előmozdítja a társadalmi és a kultúrák közötti párbeszédet.

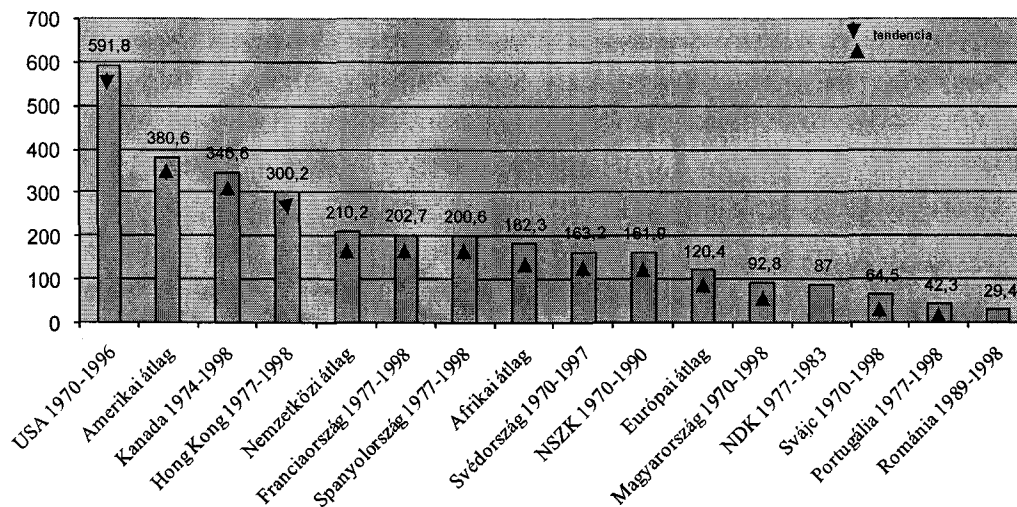
Az integrált városfejlesztési stratégiák, az együttműködés a városfejlesztés irányításában, a jó kormányzás hozzájárulhat az európai városok potenciáljának céltudatos kihasználásához, különös tekintettel a versenyképességre és a növekedésre, illetve az egyes városrészekben belüli és azok közötti egyenlőtlenségek csökkentésére. Az ilyen stratégia a lakosság számára lehetőséget nyújt a társadalmi és a demokratikus részvételre.”

1.5 BŰNÖZÉS ÉS TÁRSADALMI FOLYAMATOK, A BIZTONSÁG ALAKÍTÁSÁNAK NÉHÁNY KIEMELT SZEREPLŐJE

Közhely, - bár tudományos és igaz közhely, - hogy bármely társadalmi probléma pontos megértése csak annak történetiségében tehető meg. A Magyar Köztársaságban felfedezhető társadalmi devianciák, s leginkább a bűnözés szerkezetének, struktúrájának megértéséhez szükséges néhány évtizednyi visszatekintést tennünk, s ebben két fontos szempontot veszünk figyelembe. Az egyik az adott korszakra jellemző sajátos bűnügyi fejlődés, bűnözési trend, a másik, pedig azok a társadalmi folyamatok, amelyek generálták, meghatározták a bűnözés alakulását.

Ezzel együtt, a magyar bűnözés, különösen annak legveszélyesebb stációi, az erőszakos bűnözés valós rendjének, folyamatainak és persze arányainak megértéséhez fontos elhelyeznünk azt a világ hasonló adataiban, s ebből a szempontból az alábbi adatok sokatmondónak tűnhetnek:

**Az erőszakos bűnözés tendenciája a Föld egyes országaiban
(100.000 lakosra jutó bűncselekmény: ismertté vált
emberölés, súlyos testi sértés, erőszakos közöszlész, rablás)**

1. számú diagram: Erőszakos bűncselekmények tendenciája a világon

A bűnözés, és az attól való félelem a rendszerváltást követően vált igazán súlyos, a közéletet meghatározó társadalmi és persze politikai témává. Ennek oka volt, hogy bár a rendszerváltás természetesen együtt járt a bűnözés ugrásszerű növekedésével, (az egységes statisztikai rendszer bevezetése (1964) óta 1998-ban regisztrálták a legtöbb, hatszázezer feletti bűncselekményt), ám a társadalom nem készült fel ennek sem pszichikai befogadására, s nem tanult meg együtt élni a nagyobb bűnözéssel.⁷⁸

A bűnözés alakulása a Magyar Köztársaságban. Évtizedek hasonlósága

„Big Brother is watching you”

A második világhéást követő néhány évről – a statisztikai rendszer hibái miatt – nem rendelkezünk értékelhető adatokkal, hiszen az 1868 óta fennálló igazságügyi statisztika a gyors jogszabályi változások miatt nem tudta követni a bűnözés folyamatait. Bár voltak információk a „katasztrófálisnak” minősített közbiztonsági állapotokról – amely már ekkor főváros centrikus volt -, s számos rendőri jelentés utal arra, hogy a háborút követően elszaporodtak az erőszakos cselekmények. A rablás, amit ezidőben „vetköztetésnek”

⁷⁸ Korinek László: KERA évköny jegyzet - Kézirat

neveztek, gyakran párosult emberöléssel. A Budapesti Főkapitányság adatai szerint 1945 augusztusától decemberig csak Budapesten 311 gyilkosság, 1328 rablás és 12187 betöréses lopás ügyében nyomoztak a rendőrök. E korszak – feltehetően tényleg magas volumenű – bűnözése magyarázható azzal, hogy nem létezett az állam intézményrendszere és gazdasága, amit a háború tönkretett, s a politikai, jogpolitikai folyamatok alakulása miatt a háborús és népellenes bűncselekmények elkövetőit is felelősségre vonták. Az 1956-os szabadságharcig tartó igazán kemény diktatúrában a jogerősen elítéltek száma csökkenő tendenciára utal (1952-ben 136.120, 1953-ban 103.774, 1954-ben 63.232, 1955-ben 88.041, 1956-ban 67.454 személy ítéltek el jogerősen). A sajátos, demokratikus berendezkedésű országokra nem jellemző, ekkor beiktatott bűncselekménytípusok (árdrágítás, közellátást veszélyeztető bűncselekmények) idegenek voltak a tradicionális európai jogi kultúrától. Érdekesség, hogy az állam elleni bűncselekmények miatt elítéltek aránya ekkor nem volt túl magas (1950 és 1956 között az összes elítélt 0,6%-át nem haladta meg), s a lakhelyhez kötés intézményével, a büntető internálással a „rendszer ellenségeit” (ezek száma több tízezerre becsülhető) korlátozták szabadságukban, ami vélhetően kihatott a bűnügyi adatokra is.

Bár a Magyar Népköztársaságot a legvidámabb barakként emlegetették a szocialista tömb országai között, a fejezet Orwelltől kölcsönzött címe azért plasztikusan mutatja be a közállapotokat. Ezért aztán a hetvenes évek közepéig a kriminálstatisztika bár hullámzó képet mutat, lényegében stagnálást tapasztalunk. Az 1964-től rendelkezésre álló, s épp mostanában erős kritikával illetett Egységes Rendőrségi-Ügyészségi-Bírószáki statisztika (ERÜBS) adatait nyomon követve a bűnözés egésze, - s ami a későbbi tendenciák miatt is érdekes – a vagyon elleni bűnözés látványosan csökkent. Különösen érdekesek ezek az adatok azért is, mert az ekkor zajló makroszintű társadalmi-gazdasági folyamatok, az urbanizáció, a migráció – diszfunkcionális hatásai miatt a bűnözésre inkább generáló hatással bírnak. A stabilnak látszó politikai rendben a társadalom jelentős rétegeinek javult a helyzete, az 1960-as évektől az életszínvonal látványosan emelkedett. Bár a gazdasági elemzők látták a réseket, s a szocialista elosztó-felélő gazdaságpolitika előrevetített csődjét, ám ekkor ezek szóhoz sem juthattak, hiszen egy prosperáló gazdaság körvonalai rajzolódtak ki. Nem voltak jelentős társadalmi-strukturális, de anyagi különbözőségek, egyenlőtlenségek, a totális diktatúra jól működő kontrollfunkciói működtek, amelyek a médiát is szorosan a felügyeletük alatt tartották. E mellett az 1956-os forradalmat követően jelentős néptömegek vándoroltak jobb megélhetés reményében nyugatra, akikkel – egyes vélekedések szerint – távozott az alvilág is. A nyolcvanas évekig tartó bűnügyi stagnálásnak ez is lehet oka. Az azonban tény, hogy már a hatvanas évek végén kialakult az a bűnügyi struktúra, amely a nyolcvanas évek közepéig jellemző marad. Már ekkor meghatározó az őszbűnözésen belül a vagyon elleni bűncselekmények aránya (60%), amely ekkor a még sajátos, szocialista felfogásra jellemző módon személyi tulajdon ellen (kétharmad) és társadalmi tulajdon ellen (egyharmad) irányul. Nagyobb arányt kap a betöréses lopás. Nőtt az erőszak, növekedett a bűncselekményekkel okozott kár nagysága. Megjelent a második gazdaság, a társadalom szerkezete differenciálódott, a nyolcvanas évekre az idegenforgalomnak is köszönhetően az utazóbűnözés mellett a nemzetközi bűnözés is helyet követelt magának a később egyre színesebbé váló bűnözési palettán.

1980-as évek kezdetétől kissé, majd az évtized közepétől intenzíven 1989-től pedig robbanásszerűen emelkedett a bűnözési hullám, azaz „elszabadult a pokol”. Néhány beszédes adat: a bűnözés (az összes bűncselekmény száma) 1972 és 1991 között 3,8 szoros lett. Ugyanezen időben a betöréses lopások szorzója: 10,3-szoros. A vagyon elleni bűncselekmények az őszbűnözésen belül 1972-ben 58,5%-ot képviseltek, tizenkilenc évvel később 81,0%-ot.

Mi lehet az oka a vagyon elleni bűnözés, ma is fennálló, ilyen nagyságú arányának?

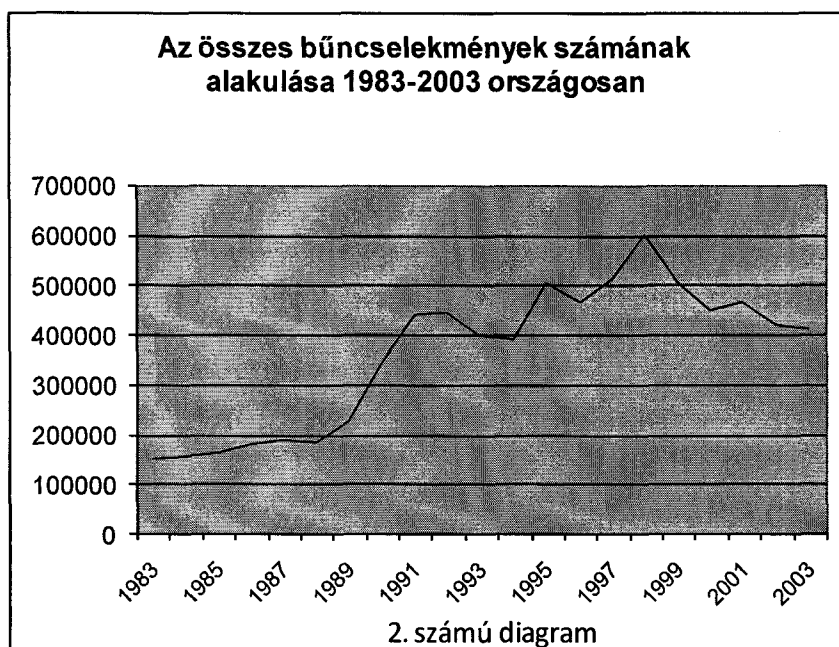
Egyrészt a társadalom legdepriváltabb rétegei tolnak leginkább a vagyon elleni jogsértések felé, (ezek száma a nyolcvanas évek elején 1 millióra tehető, majd tíz évvel később mintegy 3-3,5 millió), másrészt ez a bűnözési típus vonzza leginkább a megélhetési és szubkulturális bűnözést. Harmadsorban e bűncselekményi kategórián belül alacsony a rendőri felderítés hatékonysága, s ezt az elkövetők jól tudják.

Mi magyarázhatja a nyolcvanas évek adatait?

Ekkor volt igazán megfigyelhető, hogy az alacsonyabb, iskolázatlanabb társadalmi rétegek szubkulturája áll közelebb a bűnözéshez, amely szubkulturális csoportok újraképződése folytatódott. A nyolcvanas években kibontakozó előprivatizáció lehetőséget kínál a másol (akár szervezett bűnözésen belül) megszerzett tőke legalizálására, arra, hogy az a tényleges, „fehér” gazdasági életbe kerüljön. Ez alkalmas arra is, hogy a szervezett bűnözés kialakítsa hídfőit, s igazán nagy ívű fejlődésnek induljon. A nyolcvanas évek végén egyre intenzívebbé válik a migráció, amely ugyancsak jelentős kriminogén hatásokat hordoz magában.

Igazán éles határvonal itt, tehát a nagy horderejű, az ország alkotmányos, társadalmi, gazdasági és politikai rendjét, ezekkel együtt az emberek életét átformáló 1989-es rendszerváltás hajnalán húzható.

Gazdagok és szegények. Bűnözés és szükségletbűnözés 1989 után

Ez a korábban hivatkozott intenzív növekedés egészen 1999-ig tartott. A rendszerváltást követően nőtt a bűnözés minden mutatója, súlyosabb, új bűncselekménytípusok és formák jelentek meg, átrendeződött minden addig stabilnak hitt trend; s az új típusú gazdasági körülmények olykor kétes haszonélvezői között jelent meg a nagyon gazdag, egyre több hatalmat magukénak óhajtó vállalkozói szférába ágyazva a sajátos, alkalmazkodni képes, modern magyar bűnöző, a homo nolens. A

látványos bűnözés egy ideig az éjszakai night-clubok tulajdonos-vállalkozói, az egymással rivalizáló magyar, majd egyre több külföldi banda által megrajzolt színterekre helyeződött, s nagyon sokszor a jogalkotás késve reagált egy-egy joghézagra. A környező országokban lezajlott politikai változások miatt bekövetkező amnesztia révén egyre több bűnöző érkezhett országunkba, akik az itteni, jobb életviszonyokat azonnal sajátjukénak tekintik, s formálni is akarják.

A bűncselekmények felderítési eredményessége, - egészen az utóbbi évekig -, ezzel együtt a lakosság biztonságérzete aggasztó módon romlott; s ez – sok egyéb társadalmi jellemző mellett - nem csak a rendőrség felkészületlenségére, hanem a mindaddig a hangsúlyt a represszióra helyező, monopol állami rendészeti szemléletnek is volt köszönhető.

A robbanásszerű bűnözésnövekedés mennyiségi oldala levezethető a növekvő jómódúak és növekvő szegények számából, amelyet a munkanélküliség, a gazdasági válsággal együtt jelentkező elszegényedés mellett a társadalom és gazdaság szerkezetátalakításából, a megnövekedett nemzetközi forgalomból, migrációból eredő viszonyok is magyaráznak. Ez jelentheti a szükséglet szülte megélhetési bűnözés megjelenését⁷⁹, amelyben az egyes társadalmi csoportok alanyai a vélt vagy valós szükségleteiket bűncselekmény útján egészítik ki. Ez adódhat abból is, hogy a korábban megszokott életszínvonalat fenntartani nem tudják, s úgy vélik, ennek biztosítására szükséges sorsukon akár bűnözéssel változtatni, de adódhat abból is, hogy olyan mértékű elszegényedésnek lettek alanyai, amelyben már a mindennapi életfenntartás biztosítása is csak bűncselekményekkel valósítható meg.

Bűnözés és társadalmi folyamatok

Nagyon sokan vallják, hogy az állam törődése, vagyis az igazán jó szociálpolitika egyben a legjobb büntetőpolitika is. A korábbi fejezeteken áttekintve megállapítható, hogy a korábbi, rendszerváltás előtti, akár mesterségesen fenntartott szociálpolitika többek számára biztosította a törvényes megélhetés lehetőségét, s a dinamikus fejlődéssel egyenes arányban nőttek a szociális védőháló feltjai.

„Hazánkban a vagyon elleni bűnözés jelentős részben szükséglet szülte bűnözés (megélhetési bűnözés). Tehát társadalmunkban – a válság, egyéb feszültségek, strukturális egyenlőtlenségek stb. miatt – kitermelődnek olyan rossz körülmények között élő csoportok, amelyek (reális vagy nem reális, valós vagy vélt) szükségleteiket bűncselekmények elkövetésével elégítik ki...”⁸⁰

S bár a média a gazdasági szférában megvalósult – kétségkívül nagy összegű, olykor a gazdaságot közvetlenül veszélyeztető – bűncselekményektől hangos, nem hagyhatjuk figyelmen kívül a lakosságot közvetlenül érintő, vagyon elleni bűncselekmények, lopások, mai arányát az össz-bűnözésben. A szociálpolitikára tett utalásunkat több hazai kutatás is megerősítette⁸¹, amikor meggyőzően bizonyították, hogy nagyfokú korreláció mutatható ki a jövedelmi viszonyok alapján megállapított szegénységi küszöb és más módszerekkel számított szegénységi mutatók között.

Mindenesetre néhány, a bűnözéssel összefüggő következtetést megpróbálunk levonni.

Az egyik ilyen a *munkanélküliség*, amely a bűnözés alakulására kihatással lehet, hiszen bizonyított, hogy a munkanélküliek bűnözési rátája a hiányos szocializációra is visszavezethető, ám nagyon valószínű, hogy a munkanélküliséggel a már meglévő érvényesülési deficitek is kumulálódnak⁸². Ez pedig a bűnözést serkentő hatással jelenik meg.

Második ilyen következtetésünk, hogy az elmúlt évtizedekben felerősödött *urbanizáció* mellett a *globalizáció* egyes folyamatai rövid távon felerősíthetik a bűnözés folyamatait. Magyarország 2004. májusától az Európai Unió külső határa lett, így feltehetően, egy ideig magasabb bűncselekmény-számmal

⁷⁹ Lásd még: Kó József-Münnich Iván: Új szegénység és bűnözés. Gondolatok a rendszerváltás után bűnözési hullám kapcsán. *Valóság*, 2000/6. sz. 26.p.

⁸⁰ Tauber István: A vagyon elleni bűnözés kriminológiai problémái. In.: *Kriminológiai ismeretek*. Szerk.: Gönczöl, Korinek, Lévai. Corvina, Budapest, 1996.

⁸¹ Fóti, K., Görbe, A., Kardos G., Szívós, P.: *Életkörülmények Magyarországon*. United Development Program, Budapest, 1998.

⁸² Korinek László: *A bűnözés alakulása és a jövőbeli kilátások*. Info-Társadalomtudomány. Budapest, 1991/16. sz. 8.p.

számolhatunk, s több olyan bűncselekmény valósul meg, amelyet külföldi bűnelkövető realizál, vagy ezzel összefüggésben valósul meg.

A nyolcvanas évektől hazánkban valamennyi településtípuson nőtt a bűnözés, (ám a városokban lényegesen erősebben), s a korábbi kiegyenlítődési tendenciát a lassú távolodás váltotta fel.

Érdeemes figyelmünket irányítani a *demográfiai* változásokra, hiszen a Magyar Köztársaság lélekszáma fogy az utóbbi években, amely a gyermek- és fiatalkorúak bűnözését befolyásolhatja. Mára megváltozott a család normaközvetítő szerepe, átalakult a gyermeknevelés, a közoktatás tartalma és stílusa. A nők aránya jelentősen növekedett az aktív keresők között.⁸³

Sajátosan alakul a minden eddigi kort meghaladó *technikai fejlődés*, amely a tudomány és a kutatások, az emberiség fejlődése mellett a bűnözőket is segíti. A mobiltelefon, a számítógép, az Internet s a különböző technológiák új gondolkodást, reakciókészséget és lecsökkent reakcióidőt várnak el a bűnüldözőktől.

Ellentmondásokkal terhelt a *média* közvetítő szerepe, amely a szubjektív biztonságérzet befolyásolására éppúgy alkalmas lehet, mint amennyire felvállalhatná a prevenció terjesztését. A mindent elsöprő erőszak, pornográfia megjelenése általában negatív visszatükröződést jelent különösen a gyermekek személyiségfejlődésében. A gyakori, képernyő előtti „agymosás” ugyanakkor kiszorít más hasznos, netán közösségi tevékenységeket, minimumra szorítja az elhagyhatatlan szülő-gyermek kapcsolatokat. Az agresszor, még ha pozitív hős is, mindig követendő példaként jelenik meg a gyermekek értékrendjében.

---

⁸³ Korinek László: KERA évkönyv, Kézirat

Társadalmi és földrajzi mutatók⁸⁴

Kőbánya a főváros 9. legnagyobb, és kilencedik legnépesebb kerülete. Fekvésénél, közlekedési hálózatánál, és infrastrukturális kiépítettségénél, valamint a fenti társadalmi mutatóinál fogva központi jellegű kerületnek számít. Lakossága – a főváros egészéhez hasonlóan – lassan csökken, de az életkori szempontból történő öregedést megállította a születésszám és a gyermeklétszám lassú növekedése. Az új építésű lakótelepekre kiköltöző fiatal lakosság, valamint a születésszámban bekövetkező változások hozzájárulnak a lakosság szám hosszabb távú stagnálásához.

A kerület szerepének meghatározása a településhálózatban⁸⁵

Kőbánya Budapest X. kerülete a főváros keleti részén található, Budapest, pontosabban Pest centrumában. A kerület Budapest külső munkahelyi övezetéhez tartozik (ipari, gazdasági telephelyek), kibővülve lakóhely övezeti funkciókkal (lakótelepek, kertvárosi részek).

A település a Pesti síkság északi részén fekszik, ami meghatározza a természeti adottságait. Az eredeti homokvidékre jellemző felszínformák ma már csak nyomokban fedezhetők fel a kerület beépítettsége miatt.

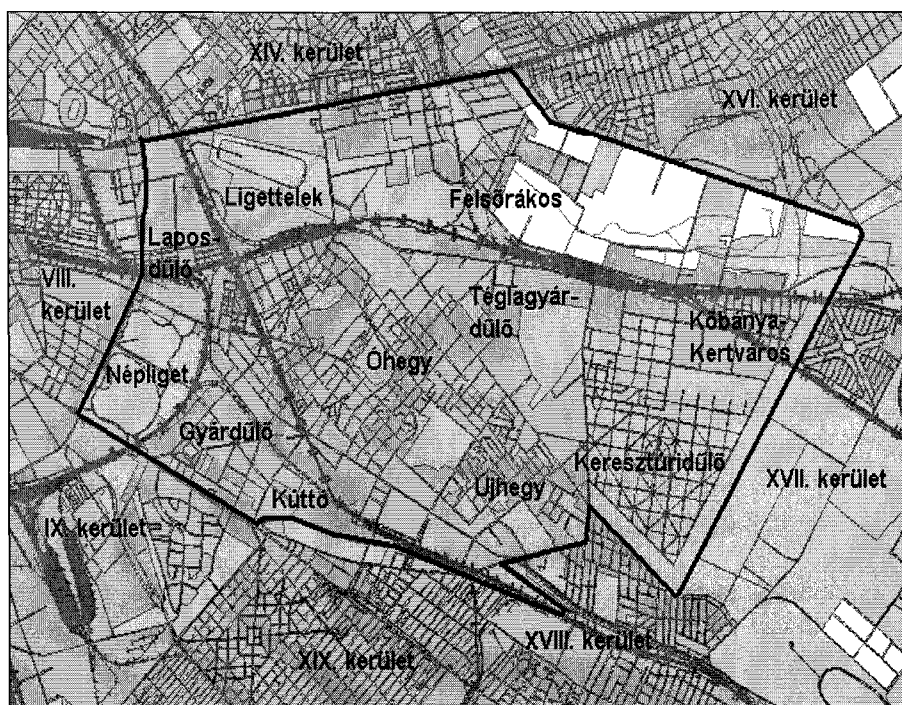
A városrész átmenetet képez a Budapest belvárosa és a külvárosa között, összeköti a déli és az északi kerületeket, ezért jelentős a gazdasági, ipari, igazgatási szerepköre, kiegészülve humán és kulturális funkciókkal. Fekvéséből eredően igen nagy a kerület K-Ny irányú közúti és vasúti átmenő forgalma.

Kőbánya funkcionálisan 11 városrészből áll, melyek a következők:

- Laposdűlő
- Ligettelek
- Népliget
- Gyárdűlő
- Felsőrákos
- Óhegy
- Kúttó
- Téglagyárdűlő
- Újhegy
- Kőbánya-Kertváros
- Keresztúridűlő

⁸⁴ Az elemzés 2006-2007. évi adatok alapján készült el. Az adatok biztosításában közreműködtek a Kőbányai Önkormányzat Polgármesteri Hivatalának illetékes főosztályai

⁸⁵ Budapest Kőbányai Önkormányzat – Integrált Városfejlesztési Stratégia 5-9.o.

3. számú ábra: Kőbánya áttekintő kép

Kőbányán halad keresztül a 100-as Budapest-Szolnok- Debrecen-Nyíregyháza és a 142-es Budapest-Lajosmizse- Kecskemét, valamint a 80-as számú Budapest-Hatvan vasútvonal.

Tömegközlekedéssel több irányból is megközelíthető. Igen fontos fővárosi jelentőségű csomópont a az Őrs vezér tere, vagy a Kőbánya-Kispesti állomás, ahol busz, metró és vasúti – az Őrs vezér terénél HÉV – átszállási lehetőségek vannak. Emellett jelentős még a Liget tér, a Mázsa tér is mint közlekedési csomópont.

A kerület feladatellátás szerinti besorolása

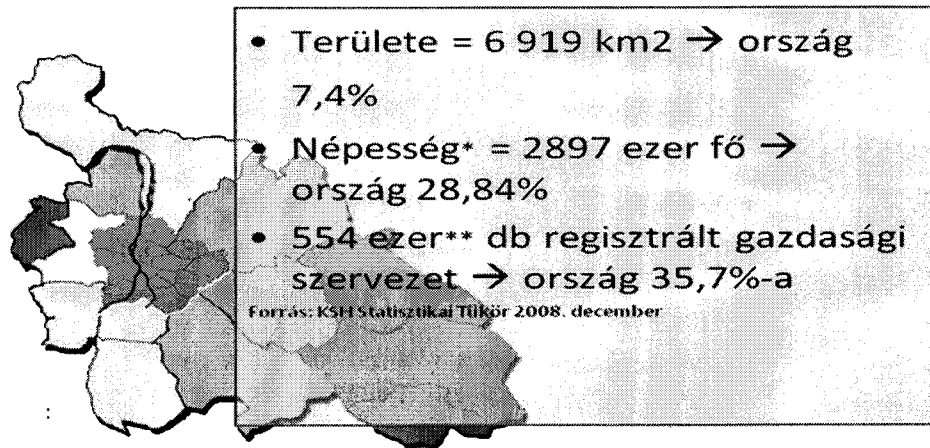
A kerület városhierarchiában betöltött szerepe nem változott az utóbbi időszakban, de a fejlesztési elképzelések és a kitűzött célok alapján egyre erősíteni kívánja a tradicionális munkahelyi funkciót, kibővítve a modern környezetben kialakítandó, de élhető, emberbarát lakófunkcióval. Mindennek megteremtésére reális esélye van.

A kerület vonzáskörzete

Kőbánya fő északról a XIV. és a XVI. kerület, keletről a XVII. kerület, délről a XVIII., a XIX. és a IX. kerület, míg nyugatról a VIII. kerület határolja.

A régió alapadatai

4.számú ábra Régiók

Forrás: Közép-Magyarországi Regionális Munkaügyi Központ, 2009

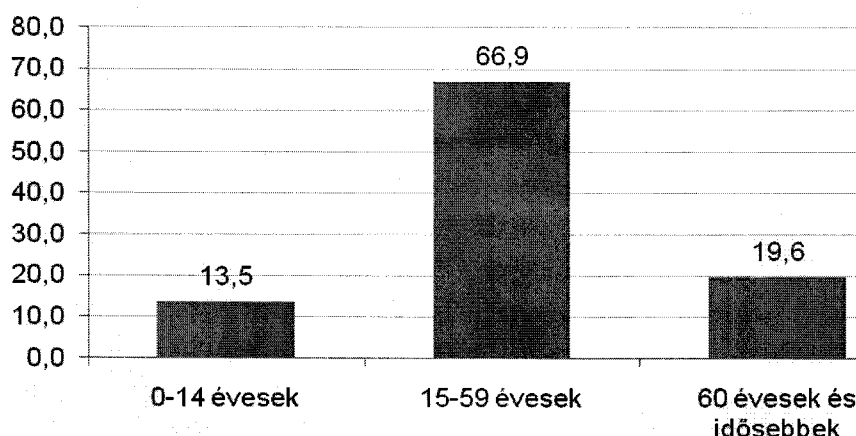
A kerület dinamikai jellemzői

Területe 32,5 km², amivel a közepes méretű fővárosi kerületekhez tartozik. Népesége 77.800 fő (2006), népsűrűsége 2.400 fő/km², ami Budapest népsűrűségénél (3230 fő/km²) kisebb érték. A lakosságszám az országban sokhelyütt tapasztalhatóhoz hasonlóan stagnáló, lassan romló demográfiai mutatókkal rendelkezik. (2007-es adat szerint 74.594 fő).

VIZSGÁLT TERÜLET	ADATOK
Lakónépeség száma	77 822
Állandó népeség száma	77 822
Állandó népeségből a 0-2 évesek száma	2 299
Állandó népeségből a 3-5 évesek száma	2 114
Állandó népeségből a 6-14 évesek száma	5 367
Állandó népeségből a 15-18 évesek száma	3 113

1. számú táblázat: Lakónépeségi adatok

Kőbánya népességének korcsoportok szerinti összetétele, 2006

3.számú diagram: Korcsoportos összetétel Kőbányán

Forrás: IVS

A **demográfiai öregedés** várható fejleményeit jelzi, hogy az elkövetkezendő években nagyobb létszámú népesség (a jelenlegi 50–59 évesek) válik nyugdíjassá. Ez a **kerület esetében több ezer főnek a szociális szolgáltatásokban való megjelenését eredményezi**. A kerület demográfiai helyzete szempontjából kedvező jelenség, hogy a születések száma valamelyest emelkedik, ami a fiatal bevándorlókkal együtt lassítja az öregedési folyamatot. Ennek ellenére a 60 év felettek száma becslések szerint a következő évtizedekben a jelenlegi 16 ezerről 25 ezer főre emelkedik.

Az idősödésből származó legnagyobb problémák egyikét az **egyszemélyes idős háztartások nagy száma** jelenti. Ez a helyzet a családi–rokonsági segítő kapcsolatok folyamatos gyengülése miatt **az idősek elszigetelődéséhez, társadalmi szegregációjához, szociális kapcsolataik beszűküléséhez vezethet**. Ezért az antiszegregációs tervnek az időskori izoláció oldására, a kapcsolatok erősítésére is megfelelő figyelmet kell szentelnie. Valójában a társadalmi kohézió helyben akkor valósulhat meg, ha az idősek esetében is kiterjednek és hatékonyan működnek a társadalmi befogadás intézményei.

A demográfiai öregedés emellett az aktív korú népesség lassú, fokozatos zsugorodásával jár együtt. A helyzetet tovább nehezíti a kerület lakosságát is sújtó, egyre nehezedő munkaerőpiaci helyzet is. A foglalkoztatási lehetőségek bővítése tehát kulcskérdés a kerület eltartó képessége, vagyis jövője szempontjából. Az antiszegregációs tervnek ezért szükségképpen része az aktív korú népesség munkaerőpiaci integrációját elősegítő lépések megfogalmazása.

Az átlagos családnagyság folyamatos csökkenése mellett figyelemreméltó, hogy a kerületi gyermekes családok között több mint 1.100 olyan család van, ahol három vagy több gyermek él. Esetükben ismert a nagyobb szegénységi kockázat, és különösen lakásigényeikre kell tekintettel lenni.⁸⁶

⁸⁶ Forrás: IVS

Városhierarchiában betöltött szerepének változása

Budapest X. kerülete egészen 1873-ig önálló település volt, majd az 1950-ig a főváros peremkerületének számított. Ez mára jelentősen megváltozott.

A Pest városától távol eső bányákban – a kerület is innen kapta a nevét - már a XVII. századtól intenzív kitermelés folyt. A kezdetleges módszerekkel, kissé szervezetlenül végzett kitermelés a múlt század végére veszélyessé tette a bányászatot, ezért 1890-ben rendeletben tiltották meg a további munkát.

A hegybe vájt üregek és pincék azonban megmaradtak és alapot szolgáltak az idetelepülő borászat és a sörfőzés számára. A hatalmas pincerendszer a mai Kőrösi Csoma utca és Kolozsvári utca találkozásánál kezdődik, itt van a legnagyobb bejárata, teljes hossza elérheti a 33 km-t is.

Kőbánya elfelejtett nevezetességei közé tartozott a sertéskereskedelem. Amikor a XVIII. században Pesten megtiltották a sertések tartását, a sertéskereskedők nagy része a mai kőbányai vasútvonal mentén vásárolt telkeket a hizlaldák számára. A legnagyobb telepek a Kápolna utca és a Vaspálya utca környékén voltak, ennek emlékét őrzi a Mázsa tér és Mázsa utca név is. A hizlaldák mellett szállodák is épültek az idelátogató kereskedők számára. A sertésstenyésztésnek végül az 1895-ös sertésvész vetett véget.

A szőlőhegyek környékén fekvő földeket az 1850-es években kezdték kifarcellázni. Kőbánya fejlődése új lendületet vett ebben az időben. Miután 1872-ben Budapest megalakulásával a főváros tizedik kerülete lett, folyamatosan és rohamosan kezdett nőni a kerület lakosainak száma. A lakosok nagy része munkás volt, akik az újonnan ide települt gyárakban dolgoztak. Ekkor alakultak ki azok a nyomortanyák és bádogvárosok, melyek egészen a 60-as évekig rányomták bélyegüket a „munkáskerületre”. A súlyos lakásproblémákat a 70-es 80-as években állami lakásépítésekkel próbálták megoldani.

Az 1800-as évek derekától számos nagy gyár alakult Kőbányán. A Rákospatak és a Kerepesi út találkozásánál állt hajdan Széchenyi István malma. A XIX. század legelején alakult az első téglagyár a Drasche, ezt vette át 1868-ban a „Kőszénbánya s Téglagyár Társulat Pesten”. A híres kőbányai sörgyárak alapjait az 1850-es években rakták le, ekkor kezdte meg működését a Perlmutter (a későbbi Dreher gyár). 1906-ban alapított Richter Gedeon híres gyógyszerész gyárat a Gyömrői úton.

A rendszerváltás után a nehézipari-ipari termelés visszaesett, napjainkra sem érte el az 1989 előtti szintet. Ez Kőbányán is érezteti hatását, a sok kihasználatlan ipari területtel, megmaradt ipari vertikummal. A nagy lakótelepek, leromlott kertvárosias jellegű negyedek rengeteg megoldandó problémát hordoznak magukban. A centrális szerep miatt igen nagy az átmenőforgalom, ami jelentős terhelést – zaj, légszennyezés – ró a városrészre.

A nagyobb kiterjedésű zöldfelületeket lakóparkok, parkok, sétányok létesítésére lehet felhasználni, ami vonzóvá teheti a letelepülni vágyók számára. Az ipari területek barnamezős beruházások keretében hasznosíthatók, korszerű technológiák letelepítésére. A kötöttpályás közlekedés fejlesztése is jó lehetőségeket kínál.

A kerület életében napjainkra jelentősebb szerepet kapott a gazdasági életben a kereskedelmi, pénzügyi és szolgáltató tevékenység. Ezek további fejlesztésére jó lehetőségek vannak a kerületben.

A kerületben komoly hagyományokkal bírnak a különböző civil szerveződések, jelentős a helyi társadalmi élet. Számos szervezet, egyesület és kör működik ma is a Kőbányán.

Napjainkban Kőbánya megfelelő társadalmi, gazdasági adottságokkal rendelkezik. Helyzetéből és adottságaiból következően, fejlesztése, fejlődése számára a megfelelő háttér adott.

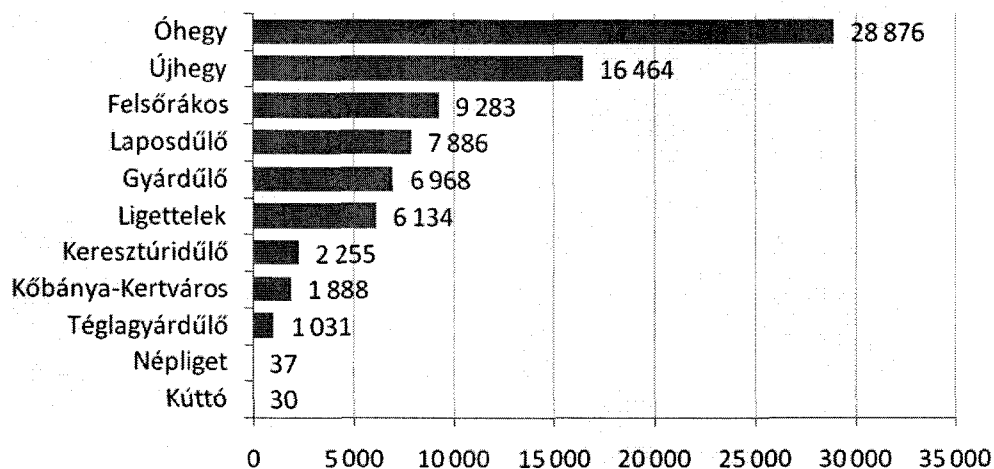
A kerület egységes, funkció szerinti értékelése

54

A kerületnek a Budapest centruma felé eső és a déli, délkeleti része megfelelő funkció-ellátottságú, míg a keleti része helyenként funkcióhiányosabb. A volt iparnegyedek infrastruktúrája jó, de a humán, közösségi és egyéb lakófunkciók nem kielégítőek. A közlekedési, távközlési funkciók, infrastrukturális adottságok jók, a csatornázottság teljes körű.

Összességében a kerület funkcionális ellátottsága jó, a lakófunkciókhoz tartozó humán struktúra, gazdasági szektor szinte mindenhol bővíthető.

Lakónépesség városrészenként, 2006

4.számú diagram

Forrás: IVS

Rövid funkcióelemzés (a lakosság létszámához viszonyított funkcióellátottság városrészek szerint, csökkenő sorrendben)

Népliget

A lakosság létszámához extrém magasnak mondható az 1000 lakosra eső funkcióellátottság, és minden funkciócsoport képviselteti magát. Mint jelentős zöldfelület és ebből eredően rekreációs zóna a közösségi funkciók terén fejlesztést igényelhet.

55

Téglagyárdűlő

A lakosság létszámához képest igen magasnak mondható a funkcióellátottság, de semmi esetre nem bír a városrész központi szereppel. A gazdasági funkciók magas értékét negatívan ellensúlyozza a közösségi és a humán funkciók igen alacsony száma.

Kőbánya-Kertváros

A lakosság létszámához képest magas a funkcióellátottság, megfelelő a funkciók struktúrája is. Viszonylag alacsony a közösségi és a humán funkciók aránya, ezeket az itt lakók igényeihez mértén bővíteni lehet.

Ligettelek

A fekvéséből adódó relatív központi szerep miatt jelentős funkciókoncentráció figyelhető meg, de a lakosság létszámához képest viszonylag alacsonynak mondható az 1.000 lakosra jutó funkciók száma. A lakosság létszámát figyelembe véve bizonyos funkciók bővíthetők.

Keresztúridűlő

A lakosság létszámához képest jónak mondható a funkcióellátottság, de a funkciók számát tekintve funkcióhiányos a terület. Feltűnő a humán funkciók hiánya. A gazdasági és közösségi funkciókat az itt lakók igényeihez mértén bővíteni lehet.

Gyárdűlő

A lakosság számához képest jónak mondható a funkcióellátottság, funkcióösszetétel szempontjából is jól ellátott a térség. A közösségi funkciók bővítése célszerű lehet. A szegregált terület problémás elemként van jelen a városrész struktúrájában.

Laposdűlő

A lakosság létszámához képest jónak mondható a funkcióellátottság, funkcióösszetétel szempontjából is jól ellátott a térség. A gazdasági funkciók bővítése célszerű lehet.

Felsőrákos

A lakosság létszámához viszonyítva – a harmadik legnagyobb lélekszámú városrész – megfelelő a funkcióellátottsága, funkcióösszetétel szempontjából is elfogadhatónak mondható a térség. A közösségi funkciók alacsony száma miatt ennek a bővítése célszerű lehet.

A relatív központi szerepből eredően jelentős funkciókoncentráció figyelhető meg, de a lakosság létszámához képest – a második legnagyobb létszámú kerületrész – alacsonynak mondható a funkcióellátottság. A funkciók szinte teljes spektrumot mutatnak, egyedül az igazgatási funkciók hiányoznak. A szegregált terület problémás elem a városrész struktúrájában. A lakosság létszámát figyelembe véve bizonyos funkciók bővíthetők.

A központi szerepből eredően jelentős funkciókoncentráció figyelhető meg, de a lakosság létszámához képest – a legnagyobb létszámú kerületrész – alacsonynak mondható a funkcióellátottság. A funkciók teljes spektrumot mutatnak, egy részük csak itt található meg a kerületben. A lakosság létszámát figyelembe véve bizonyos funkciók bővíthetők.

A lakosság létszámához képest extrém magasnak mondható a funkcióellátottság, de ez csak az infrastrukturális ellátottság miatt van. Szinte semmilyen funkció – a közlekedés-távközlést leszámítva – nincs a városrészben az egy gazdasági és az egy humán funkción kívül.

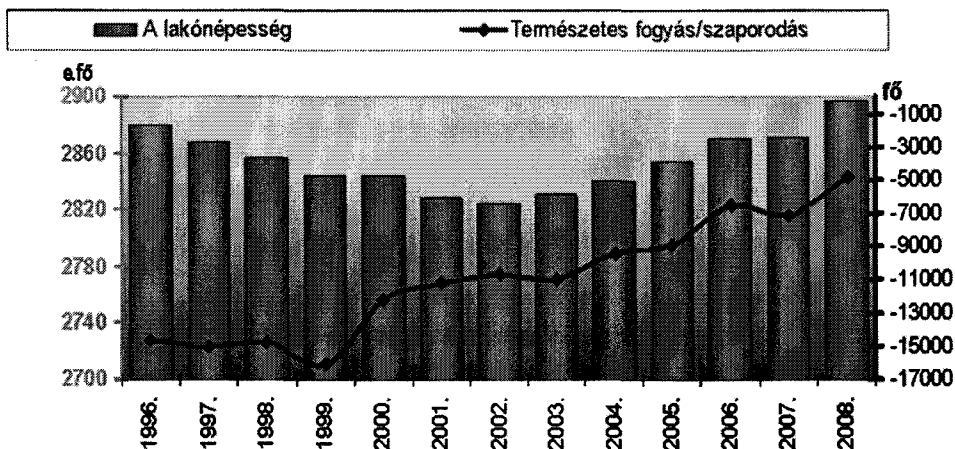
Természetesen a funkciók helyenkénti relatív bősége, kiegyensúlyozottsága nem jelenti azok visszafejlesztési szükségszerűségét vagy a további fejlesztések szükségtelenségét, hanem a többi városrész fejlesztési igényeivel párhuzamba kell állítani azokat.

A kerület vállalkozási és foglalkoztatási szerepköre

A Kőbányán regisztrált vállalkozások közül (2006) legnagyobb számban az ingatlanügyek és gazdasági szolgáltatások gazdasági ágban tevékenykedtek (4.779 vállalkozás), míg szintén jelentős részt képviseltek a kereskedelemi vállalkozások (3.528 vállalkozás). Jelentős, de nem meghatározó számban vannak jelen az ipari (941 vállalkozás), az építőipari (973 vállalkozás) profilú cégek is.

Közép-magyarországi régió lakónépességének alakulása

1996-2008.

5. számú diagram: Lakónépesség 1996-2008.

Forrás: KSH

A X. kerületi lakosság korcsoportos összetétele a 2007. önkormányzati adatok szerint:⁸⁷

Korcsoport	Nő(fő)	Férfi (fő)	Összesen (fő)
0-3 év	1.273	1.364	2.637
4-6 év	877	921	1.798
7-14 év	2.490	2.609	5.099
15-19 év	1.810	1.967	3.777
20-60 év	21.554	23.659	45.213
60 év felett	5.971	10.099	16.070
Összesen	33.975	40.619	74.594

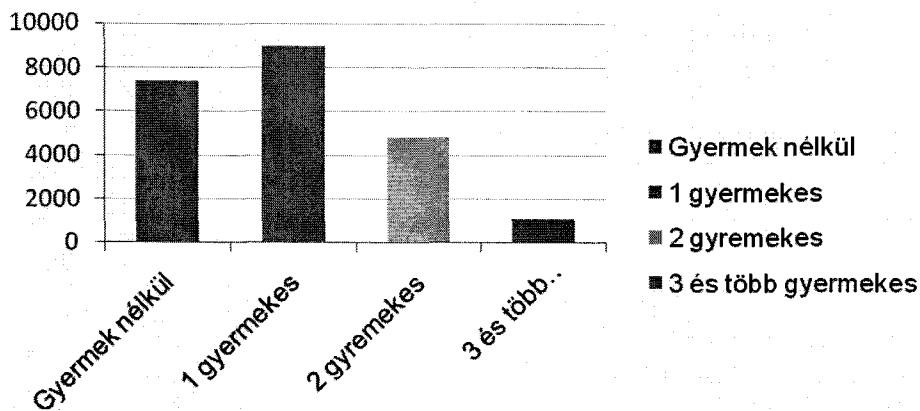
2. számú táblázat

A népességfogyásnak két fő oka van, nevezetesen, a természetes népességfogyás és az agglomerációba való egyre fokozódó kiköltözés. A 60 éven felüliek aránya 22%. Ezzel szemben a 14 év alatti gyermekek száma az össznépesség 12%-a.

⁸⁷ Kőbányai Önkormányzat lakosságra vonatkozó adatai

Év	Állandó lakosság szám	Születés	Házasságkötés	Halálozás
1993.		1.105	342	1.529
1994.		1.121	363	1.473
1995.		1.066	300	1.426
1996.		988	290	1.400
1997.		906	228	1.489
1998.		855	268	1.541
1999.	81.405	770	250	1.565
2000.	80.210	825	257	1.522
2001.	78.249	799	246	1.451
2002.	77.948	857	306	1.400
2003.	76.704	934	332	1.512
2004.	75.215	943	318	1.453
2005.	74.575	1.019	233	1.544
2006.	73.899	1.091	275	1.434
2007.	74.594	1.343	262	1.500
2008.	75.470	1.550	272	1.502

3. számú táblázat

6.számú diagram: Családok összetétele

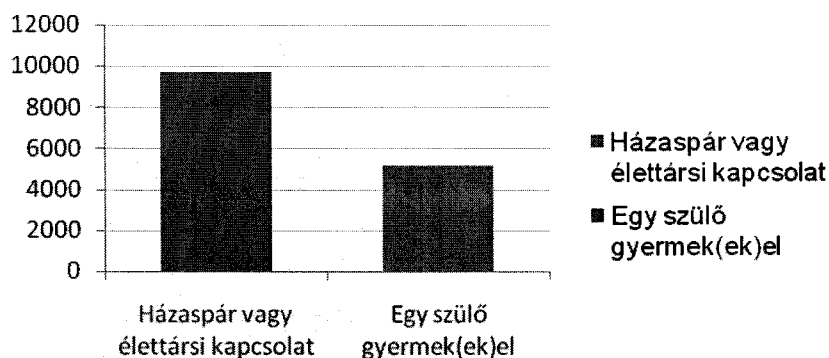
Forrás: IVS

⁸⁸ Kőbányai Önkormányzat Polgármesteri Hivatala, Hatósági Főosztály tájékoztatása alapján, 2009 szeptember

A gyermekes családok helyzetét tekintve fontos felhívni a figyelmet arra is, hogy az egyszülős családok aránya meghaladja az egyharmadot. Ebből az adatból arra lehet következtetni, hogy a kerület fiatalos népességének viszonylag nagy hányada kerül a veszélyeztetettek közé.

Az egyéb veszélyeztetettségi tényezők mellett az egyszülős családok szegénységi kockázata is többszöröse a kétszülős családokénak. Ebből következően az antiszegregációs terv kitér az egyszülős családban élő gyermekek helyzetének javítását célzó törekvésekre is.

7. számú diagram: Társas kapcsolatok

Forrás: IVS

Szociális helyzet – társadalmi jelzőszámok⁸⁹

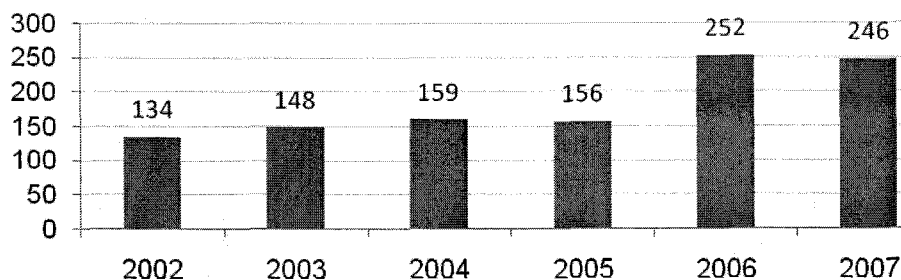
Az alacsony iskolai végzettségűek és a foglalkoztatott nélküli háztartások, valamint a rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők magas aránya jelzi, hogy a kerület fejlesztési programjainak mindenképpen számolni kell a lakosság szociális felzárkóztatásának szükségességével, a szegregált helyzetek oldásának, valamint a szociális izoláció további terjedésének megakadályozásával.

A kerület szociális helyzetét jellemző segélyezési adatok a helyi szociális védelem rendszerének a kerület egészét tekintve átlagos terhelését mutatják, de a kerületen belül nagy különbségek vannak a szociálisan érzékeny területek és a kedvezőbb adottságú területek között.

Kiemelt figyelmet érdemel viszont azoknak a családoknak a helyzete, amelyek tagjai rendszeres szociális segélyben részesülnek. Számuk jelenleg 240–250 fő körül ingadozik.

⁸⁹ Integrált Városfejlesztési Stratégia 2007-2013 mutatói és megállapításai

A rendszeres szociális segélyben részesülők száma a X. kerületben

8. számú diagram

A kerület szakértői által lehatárolt három szegregátumban eltérően alakul a rendszeres szociális segélyben részesülők számának időbeli változása.

Úthálózat, közlekedés⁹⁰

Említettem a közlekedés központi jellegét, melyet igazol a Kőbánya területén található 3 vasútállomás (Kőbánya Alsó, Kőbánya Felső, valamint Rákos), metró- (Kőbánya-Kispest), busz- és villamoshálózatok, továbbá a kerület területén húzódó 164559 km hosszú közút (419 km elsőrendű főút, 12540 másodrendű főút, 51491 gyűjtőút, 97012 kiszolgáló út, valamint 3097 külterületi közút).

Tömegközlekedés:

- két metróvonal (M2, M3) a Déli pu. – Őrs vezér tere között, és Újpest-Kispest között -;
- 32 buszjárat-;
- valamint 10 kötött pályás közlekedési eszköz segíti az utasokat Kőbányán.

Infrastruktúra⁹¹

A kerület gazdasági jelentőségét és infrastrukturális kiépítettségét bizonyítja a Kőbányán található 14 db üzletközpont, 41 db híradástechnikai bolt, 28 db üzemanyagtöltő állomás, a 2 db fiatalok szemszögéből népszerű szórakozóhely, valamint számos munkahely (kis- és nagyvállalatok), kereskedelmi egység, gyógyszertár, üzemanyagtöltő állomás. Az infrastrukturális kiépítettség, csomóponti és központi jelleg magában hordozza az előnyökön túl a hátrányokat is. Hiszen a magas üzletszám a vagyon elleni bűncselekmények, valamint a személy elleni bűncselekmények számának emelkedését vonhatja maga után. Az üzletközpontok, pályaudvarok, szórakozóhelyek központi szerepet töltenek be a gyermekek és fiatal fel-

⁹⁰ X. ker. Önkormányzattól származó adatok

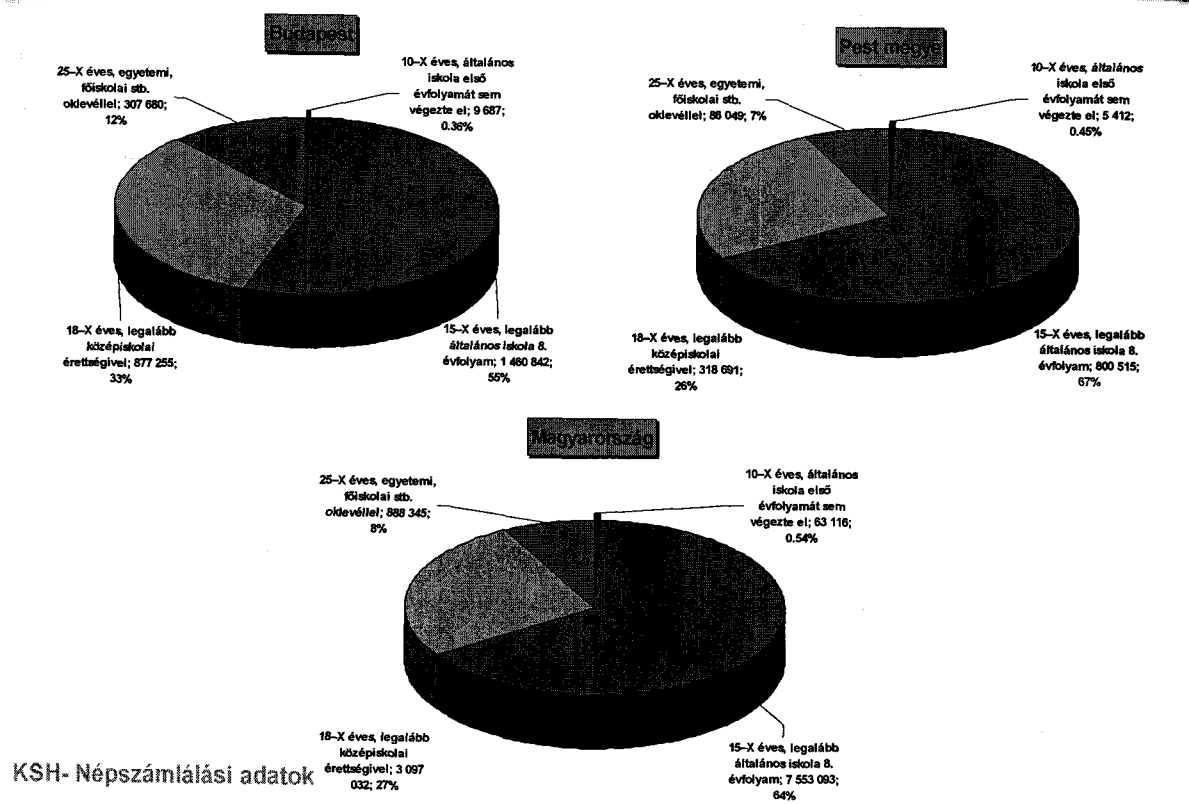
⁹¹ X. ker. Önkormányzattól származó adatok

nőttek életében, csavargások, lézengések célpontjává válnak, melyek magukban hordozzák az elkövetővé és áldozattá válás esélyét. Továbbá a népszerű helyek, közlekedési csomópontok a lebukás veszélyét csökkentik, a menekülési útvonalak sokaságát hordozzák, a híradástechnikai boltok pedig értékesítési lehetőséget teremtenek. Az értékesítés az elkövető számára elsősorban a könnyű pénzszerzés ígérését, másodsorban a bűnjel eltüntetését jelenti. A vállalkozások, üzletnyitás engedélyezésének felülvizsgálata, ellenőrzése, az értékesítési lehetőségek jogszabályi környezetének újragondolása, továbbá a - jelenleg nem üzemelő – térfigyelő-kamerarendszer kiépítése jelentős terhet ró a Kőbányai Önkormányzatra, de hosszabb távon kifizetődő a vagyon elleni bűncselekmények megelőzése szempontjából.

Közoktatás ⁹²

A gyermekek oktatásáról Kőbányán 14 önkormányzati alapfokú, 2 alapítványi elemi, 1 önkormányzati fenntartású gimnázium, 7 egyéb fenntartású közép fokú iskola, s 2 felsőfokú oktatási intézmény a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem, valamint a Budapest Gazdasági Főiskola gondoskodik. A kerület diákjai a főváros más régióiból is képviseltetik magukat, mely indokolja a közúthálózat, valamint a tömegközlekedés szervezett kiépítettségét.

A népesség iskolai végzettség szerinti különbsége

KSH- Népszámlálási adatok

5. számú ábra: Iskolai végzettség

⁹² Az adatok a Közoktatási Minisztérium címjegyzékéből, valamint a X. ker. Önkormányzattól származnak.

A 2008. évi október 1-jei állapot szerint a kerületben önkormányzati fenntartású intézményben tanulók száma:

óvoda (3-6 éves) összesen:	2185
általános iskola (7-14 éves) összesen	2185
Szent L. Gimn.(14-18 éves)	1106

4. számú táblázat

A kerület lakói az alábbi közszolgáltatások mindegyikét helyben érhetik el. Ez szinte egyedülálló lehetőség.

Közszolgáltatások	Helyben	Más településen	A szolgáltatás ellátatlan
KÖZOKTATÁSI INTÉZMÉNYI FELADATOK			
Óvodai nevelés	X		
Általános iskolai oktatás 1-4.	X		
Általános iskolai oktatás 5-8.	X		
Alapfokú művészetoktatás	X		
KÖZOKTATÁSI SZAKSZOLGÁLATI FELADATOK			
Gyógypedagógiai tanácsadás	X		
Korai fejlesztés és gondozás	X		
Fejlesztő felkészítés	X		
Nevelési tanácsadás	X		
Logopédiai ellátás	X		
Továbbtanulási, pályaválasztási tanács-adás		Budapesten 1 helyen	
Gyógytestnevelés	X		
GYERMEKJÓLÉTI ALAPELLÁTÁSOK			
Gyermekjóléti szolgáltatás	X		
Bölcsőde	X		
Családi napközi	X		
Iskolai napközi	X		
Házi gyermekfelügyelet	X		
GYERMEKJÓLÉTI SZAKELLÁTÁSOK			
Családok átmeneti otthona	X	X más kerület/szervezet	

5.számú táblázat: Közszolgáltatások a kerületben oktatásügyben

A kerületben – gyógypedagógiai ellátással együtt – 23 óvodai feladat ellátási hely, 16 általános iskola (14 önkormányzati, 2 alapítványi fenntartású), és 8 középiskola (1 önkormányzati, 7 egyéb fenntartású) biztosítja a közoktatási feladatok ellátását.

A kerületben jelenleg biztosított az óvodáskorú gyermekek elhelyezése. Becslések szerint kétszáz halmozottan hátrányos helyzetű óvodás gyermek van, de ilyen nyilatkozattal csak 88 gyermek szülei tettek.

A kerületben jelenleg biztosított az általános iskolás korú gyermekek elhelyezése.

A halmozottan hátrányos helyzetű általános iskolai tanulók száma megközelíti a 400-at. A napközis tanulók száma az általános iskolákban az – iskolaotthonos tanulókkal együtt – 221.

Az általános iskolás korú gyermekek 11 százaléka sajátos nevelési igényű tanuló, közöttük 80 százalék az integráltan oktatott tanulók aránya, ami meghaladja az országos átlagot.

A táblázatból kiolvasható, hogy az intézmények felében folyik sajátos nevelési igényű gyermekek oktatása, bár a döntő többség két iskolára koncentrálódik (Harmat utca 196; Széchenyi Általános Iskola). Korábban a Cserkesz utcai iskolában tanult arányaiban a legtöbb tanuló, igen kislétszámú csoportokban.

A kerületben kialakult gyakorlat szerint a szakértői bizottságok által kiadott vélemények alapján az integrálható gyermekeket integrálják az iskolai képzésben. Ezekben az intézményekben fokozott a fejlesztő pedagógusi ellátás, valamint az integrációt és fejlesztést segítő szakemberek alkalmazása.

A kerületben igen magas a sajátos nevelési igényű gyermekek aránya, különösen, ha ehhez még hozzávesszük a gyógypedagógiai tagozaton foglalkoztatottakat is. Az óvodai SNI-s arány meghaladja a négy százalékot, a gyógypedagógiai tagozaton foglalkoztatottakkal együtt az öt százalékot, az iskolában az SNI tanulók száma a nyolc százalékot, a gyógypedagógiai tagozaton foglalkoztatottakkal együtt a tíz százalékot, ezek az utóbbi adatok meghaladják az országos átlagot. A probléma azonnali beavatkozást igényel. Az SNI arányt csökkenteni kell százalékosan mérhető arányban, az országos átlag alá.

▪ Alapfokú oktatási intézmények:

- Budapest Főváros X. kerület Kőbányai Önkormányzat
Janikovszky Éva Magyar-Angol Két Tanítási Nyelvű Általános Iskola
Budapest X., Bánya u. 32.
Tagintézmény: Budapest X., Üllői út 118.
- Budapest Főváros X. kerület Kőbányai Önkormányzat
Harmat Általános Iskola
Budapest X., Harmat u. 88.
- Budapest Főváros X. kerület Kőbányai Önkormányzat
Fekete István Általános Iskola

Budapest X., Harmat u. 196-198.

- Budapest Főváros X. kerület Kőbányai Önkormányzat
Kada Mihály Általános Iskola és Napközi Otthonos Óvoda
Budapest X., Kada u. 27-29.
- Budapest Főváros X. kerület Kőbányai Önkormányzat
Kápolna Téri Általános Iskola
Budapest X., Kápolna tér 4.
- Budapest Főváros X. kerület Kőbányai Önkormányzat
Keresztury Dezső Általános Iskola
Budapest X., Keresztúri út 7-9.
- Budapest Főváros X. kerület Kőbányai Önkormányzat
Kertvárosi Általános Iskola
Budapest X., Jászberényi út 89.
- Budapest Főváros X. kerület Kőbányai Önkormányzat
Bem József Általános Iskola
Budapest X., Hungária krt. 5-7.
- Budapest Főváros X. kerület Kőbányai Önkormányzat
Szent László Általános Iskola
Budapest X., Szent László tér 1.
- Budapest Főváros X. kerület Kőbányai Önkormányzat
Szervátiusz Jenő Általános Iskola
Budapest X., Kőbányai út 38.
- Budapest Főváros X. kerület Kőbányai Önkormányzat
Széchenyi István Magyar-Német Két Tanítási Nyelvű Általános Iskola
Budapest X., Újhegyi sétány 1-3.
- Budapest Főváros X. kerület Kőbányai Önkormányzat
Komplex Óvoda, Általános Iskola, Készségfejlesztő Speciális Szakiskola és Szakszolgáltató Központ
Budapest X., Gém u. 5-7.
- Budapest Főváros X. kerület Kőbányai Önkormányzat
Zeneiskola Alapfokú Művészetoktatási Intézmény
Budapest X., Szent László tér 34.
- Budapest Főváros X. kerület Kőbányai Önkormányzat
Felnőttek Általános Iskolája
Budapest X., Keresztúri út 7-9.

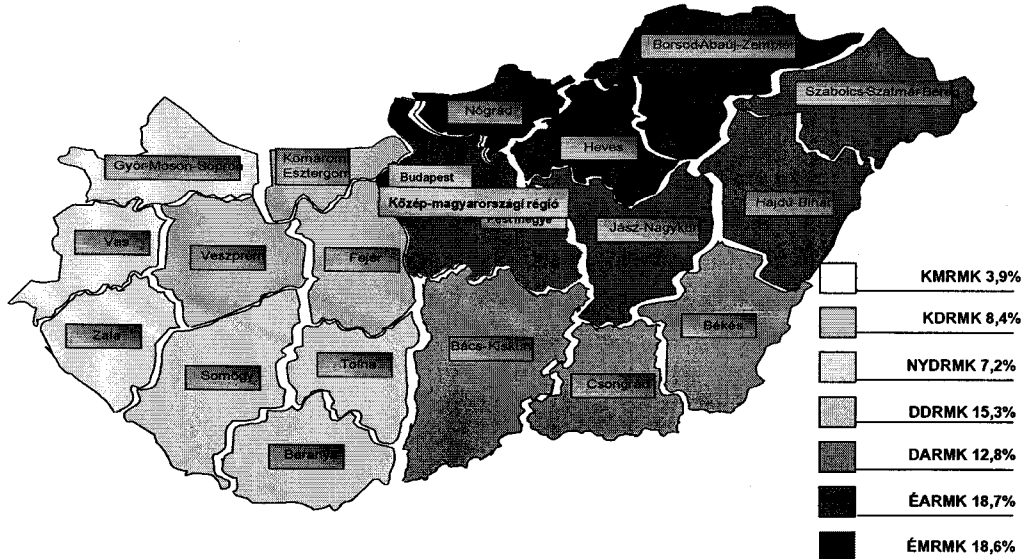
▪ Egyéb fenntartó által működtetett alapfokú oktatási intézmények:

- Wesley János Általános Iskola
1101 Budapest, Máv telep 38.

- Orchidea Magyar -Angol Két Tanítási Nyelvű Általános Iskola
1105 Budapest, Cserkesz u. 10-14.
- Szivárvány Magántanoda Általános Iskola
1105 Budapest, Gitár u. 21-23.

- Középfokú oktatási intézmény:
  - Szent László Gimnázium és Szakközépiskola
1102 Budapest, Kőrösi Cs. u. 28.

- Egyéb fenntartó által működtetett középfokú oktatási intézmények:
  - Bercsényi Miklós Élelmiszeripari Szakközépiskola
1104 Budapest, Maglódi u.4
  - Giorgio Perlasca Vendéglátóipari Szakközépiskola
1104 Budapest, Maglódi u.8.
  - Magyar Gyula Kertészeti Szakközépiskola
1104 Budapest, Maglódi u.8.
  - Pataky István Híradásipari Szakközépiskola
1101 Budapest, Salgótarjáni u.53/b
  - Zrínyi Miklós Gimnázium és Általános Iskola
1104 Budapest, Mádi u. 173
  - Közgazdasági Szakközépiskola
1106 Budapest, Gyakorló u.21 - 23.
  - Wesley János Szakiskola
1101 Budapest, Máv telep 38.

- Egyéb fenntartó által működtetett felsőfokú oktatási intézmény:
  - Budapesti Gazdasági Főiskola
Felsőfokú Szakképzési Központ
1102 Budapest, Liget utca 22.
  - Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem
1101 Budapest, Hungária krt. 9-11.

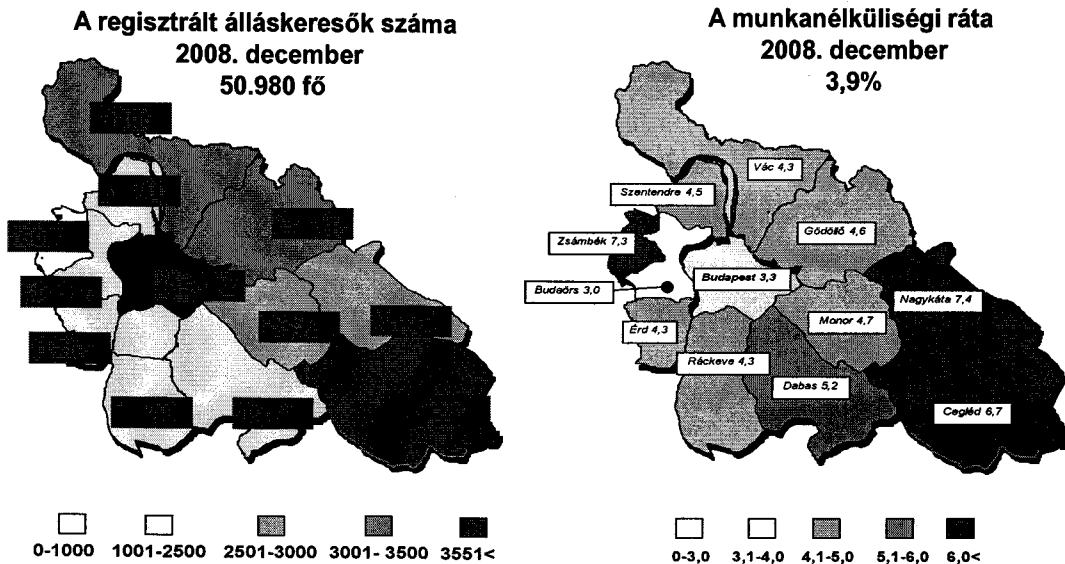
A munkanélküliség regionális különbségei Magyarországon

(2008. decemberi adatok)

6. számú ábra

A munkanélküliség regionális különbségeinek alakulása a Közép-magyarországi Régióban

7. számú ábra

⁹⁴ Forrás: Közép Magyarországi Regionális Munkaügyi Központ Statisztikai és Elemzési Osztálya, 2009. szeptember

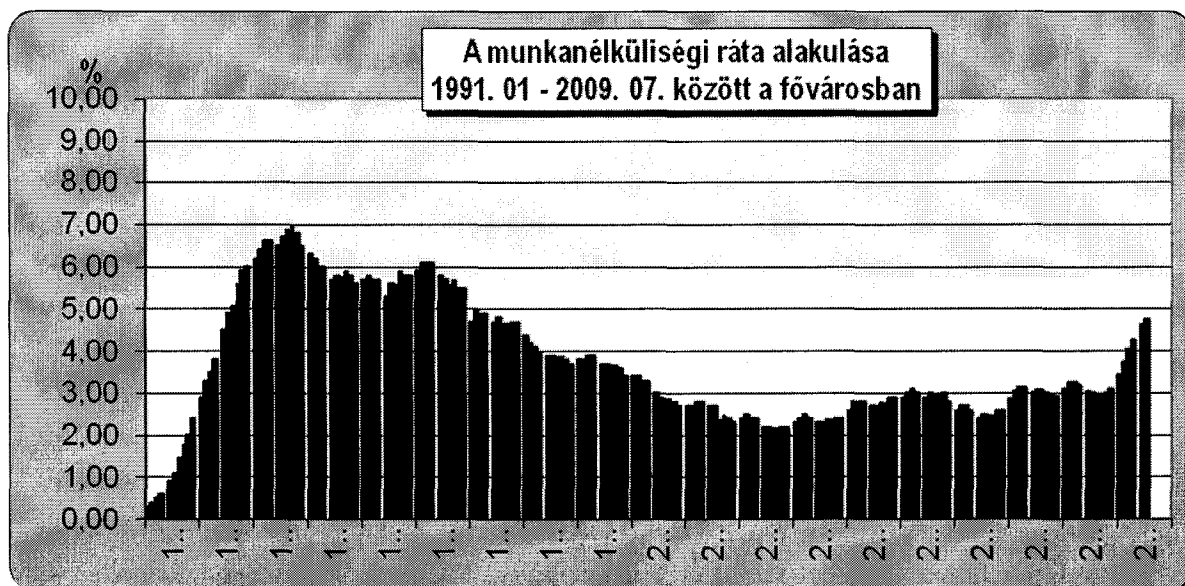
**REGISZTRÁLT ÁLLÁSKERESŐK SZÁMA
FŐVÁROS**

év	január	február	március	április	május	június	július	augusztus	szeptember	október	november	december
1991.	3.803	4.904	5614	5.224	9.044	10.008	13.532	17.026	19.350	21.500	26.695	28.534
1992.	31.042	35.210	37366	41.004	44.142	48.353	52.503	54.342	60.725	62.943	63.993	60.947
1993.	62.883	67.231	66.883	65.328	66.399	65.497	67.965	69.107	70.725	68.845	65.796	63.536
1994.	63.600	63.154	61.430	61.233	59.559	58.069	58.615	59.265	60.378	58.541	57.214	54.512
1995.	54.142	55.161	54.256	53.984	50.191	50.394	52.871	53.268	56.077	55.123	54.656	54.358
1996.	54.528	56.557	56.179	56.224	54.607	52.956	52.163	51.688	52.241	50.788	50.192	45.835
1997.	42.445	44.528	43.841	44.116	44.462	42.414	42.770	42.406	42.369	42.214	41.798	40.620
1998.	37.949	36.070	35.638	34.789	34.258	33.249	33.862	33.811	33.579	32.574	32.069	31.071
1999.	30.972	31.230	31.434	31.463	30.964	29.840	30.126	29.822	29.799	28.919	27.554	27.514
2000.	27.440	27.072	26.609	26.208	24.833	23.905	23.754	23.350	23.112	22.256	21.569	21.269
2001.	21.456	22.151	22.400	22.231	21.616	21.577	21.573	19.653	19.847	19.202	18.696	18.302
2002.	19.175	19.925	19.769	19.155	18.678	18.253	18.415	18.432	18.461	18.158	17.916	17.700
2003.	18.872	20.011	20.395	19.890	19.226	18.767	19.188	19.508	19.651	19.413	19.311	19.009
2004.	19.927	21.650	22.200	22.226	21.525	20.871	21.415	21.695	22.189	22.674	22.782	22.942
2005.	23.214	24.136	24.382	23.964	23.547	23.242	23.479	23.778	23.561	23.578	22.315	21.123
2006.	21.116	21.484	21.626	21.189	20.390	19.685	19.884	20.076	20.230	20.722	20.897	21.416
2007.	22.909	24.304	24.982	25.121	24.550	24.048	24.425	24.701	24.218	23.857	23.381	23.889
2008.	24.464	25.580	25.532	25.194	24.415	23.887	23.795	23.774	23.801	23.737	24.308	25.630
2009.	27.164	29.575	32.082	33.761	35.913	36.611	37.662					

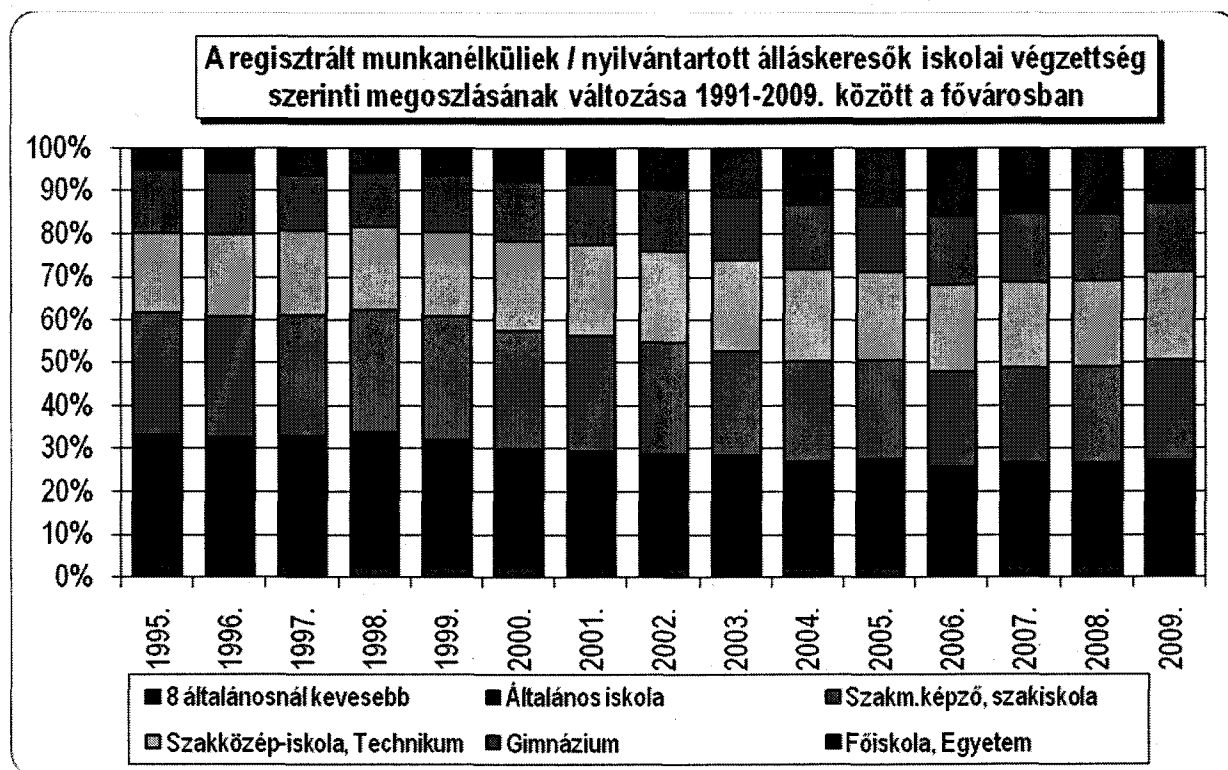
A regisztrált álláskeresők száma és főbb szempontok szerinti megoszlása a X. kerületben

MEGNEVEZÉS	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
	decemberi záróadatok							
Regisztrált munkanélküliek száma:	705	647	669	878	836	794	911	975
Pályakezdő munkanélküliek:	29	30	48	42	37	33	24	51
Tartós munkanélküliek:	71	58	46	52	17	81	104	94
Férfi	299	331	295	344	379	362	420	445
Nő	406	336	374	534	457	432	491	530
<18		1	0	1	1	1	1	0
18-20	3	12	14	17	15	20	9	21
21-25	64	78	79	76	71	62	73	99
26-35	231	191	219	272	236	227	283	302
36-45	148	125	134	184	208	191	198	239
46-50	113	90	74	112	107	93	107	110
51-55	91	81	84	121	128	118	153	128
56-60	64	68	62	92	70	79	85	73
60>	9	1	3	3	0	3	2	3
8 ált.-nál kevesebb	11	16	16	15	12	18	25	21
Általános iskola	217	186	159	227	212	208	219	255
Speciális szakiskola	0	2	2	0	2	1	1	222
Szakiskola	26	18	20	30	15	13	22	25
Szaktanácsképző	192	167	162	174	193	164	210	1
Szakközépiskola		109	105	156	137	118	160	177
Technikum	31	29	40	34	38	39	45	34
Gimnázium	93	75	81	140	132	133	131	128
Főiskola	24	30	56	70	62	65	65	73
Egyetem	8	15	28	32	33	35	32	36

7.számú táblázat

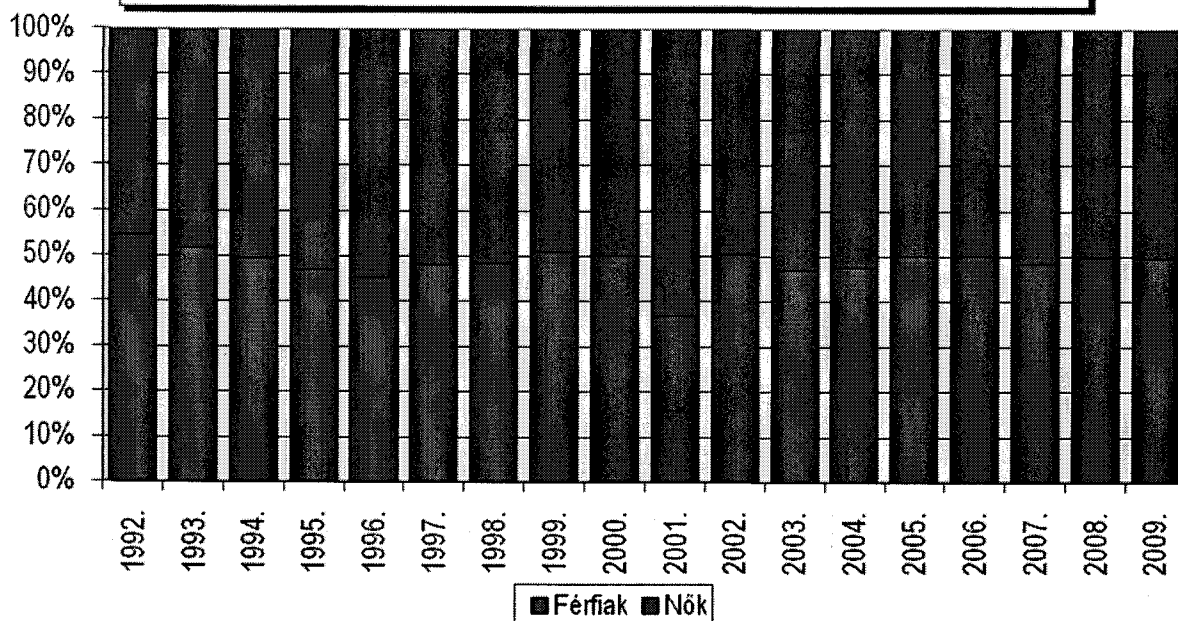

9.számú diagram

10.számú diagram

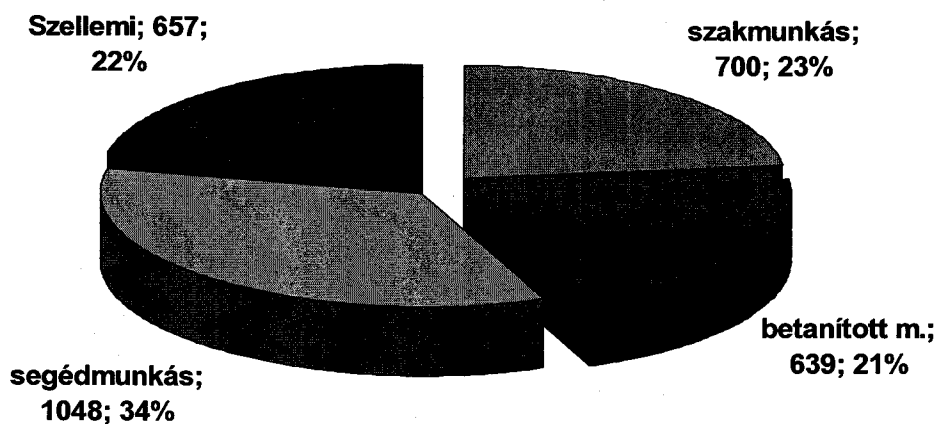
A pályakezdő munkanélküliek / álláskeresőök nemek szerinti megoszlásának változása 1991-2009. között a fővárosban

11. számú diagram

Az érvényes álláshelyek megoszlása állománycsoportok szerinti a fővárosban

2008. évi havi záró adatok átlaga

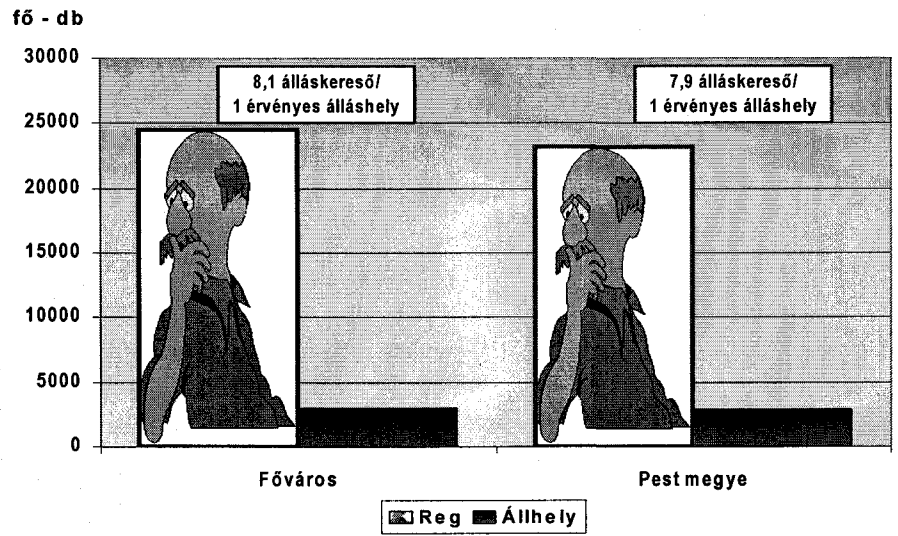

Forrás: KMRMK nyilvántartási adatok

12. számú diagram

Az 1 érvényes álláshelyre jutó álláskeresők száma a fővárosban és Pest megyében

2008. évi havi záró adatok átlaga

13. számú diagram

Bár a kerületben élő aktív korúak létszámához képest a munkahelyek száma viszonylag alacsony, a munkaerőpiaci adatok mégis kedvezőek. Ennek oka a kiemelkedően magas budapesti munkahelykínálat. A kerületben a munkanélküliek száma jelenleg nem éri el a 800-at. Ebből a tartós munkanélküliek száma 100 fő körül ingadozik. Kőbánya tehát mind a munkanélküliek számát, mind a tartós munkanélküliek arányát tekintve messze az országos átlag alatt van. A 15-64 éves népesség 60 százaléka foglalkoztatott, ami viszont jelentősen meghaladja az 57 százalékos országos átlagot.

A kerület egészére vonatkozó viszonylag kedvező adatokhoz képest rendkívül kedvezőtlen helyzetet jelent az, hogy a foglalkoztatáspolitikai szempontból hátrányos helyzetű társadalmi csoportok (megváltozott munkaképességűek, romák stb.) egyre tartósabban szorulnak ki a munkaerőpiacról, egyre nagyobb számban kerülnek ki a munkaügyi regisztrációból, ezzel elveszítik a szervezett segítségnyújtás legfontosabb esélyét. Az esélyegyenlőséget megerősítő pozitív intézkedések azért is szükségesek számukra, mert e csoportok a munkaerőpiacon szemléletbeli hátrányokkal küzdenek, az aktív támogatásokban pedig munkanélkülieken belüli arányuknál sokkal kisebb arányban vesznek részt.

A Munkaügyi Központ által biztosított munkanélküli segély kimerítése után az Önkormányzat folyósítja a szociális törvényben előírt feltételek alapján a rendszeres szociális segélyt. Az elmúlt évek során átlagosan az alábbiak szerint alakult a segélyezettek száma:

- 2004. évben 85 fő
- 2005. évben 103 fő
- 2006. évben 141 fő
- 2007. évben 194 fő

A fogyatékkal élők problémái

A kerületre vonatkozó konkrét, tételes adatok egyelőre nem állnak rendelkezésre a fogyatékosok pontos számáról. A mozgáskorlátozottak helyi szervezetétől és a város népjóléti irodájától kapott tájékoztatás szerint a fogyatékkal élők aránya eléri az országok 5–6 százalékos arányt. Az ebből a helyzetből származó

---

⁹⁵ IVS

feladatok súlyának megfelelően a kerület esélyegyenlőségi terve kiemelten foglalkozik ezen lakossági csoport életminőségének javításával. Az idősek növekvő, valamint a fogyatékkal élők, különösen a mozgáskorlátozottak magas számára, továbbá a kisgyermekes családok akadálymentes közlekedési igényeire tekintettel a kerület határozott intézkedéseket és fejlesztéseket tervez az akadálymentesítés területén, mind a közlekedési, mind a kommunikációs akadályok elhárítása érdekében. Kőbányán a fogyatékkal élőkéről pontos adataink nincsenek. Az ellátórendszerben gyakran hátrányos helyzetűként jelennek meg azok a családok, akik testi vagy értelmi fogyatékos családtagot nevelnek, gondoznak. A X. kerület dokumentumai említik a környezeti és kommunikációs akadálymentesítés alacsony szintjét. a fizikai és info-kommunikációs akadálymentesítés megvalósításának szükségességét.

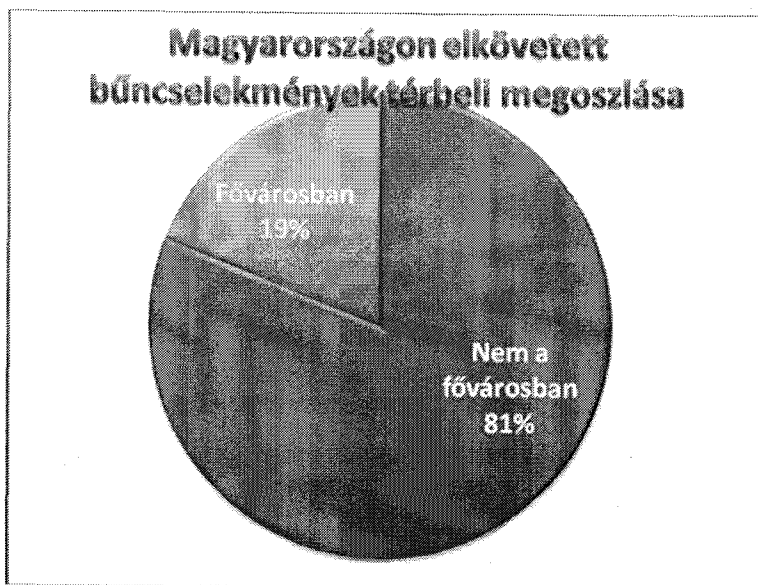
A város az akadálymentesítés megvalósítása érdekében évek óta komoly erőfeszítéseket tesz, de egy közelmúltban végzett felmérés eredményei további ütemezett munka szükségességét jelzik.

2.2 A MAKROKÖRNYEZET: A MAGYAR KÖZTÁRSASÁG ÉS BUDAPEST JELLEMZŐ BŰNÖZÉSI TENDENCIÁI⁹⁶

Ha az elmúlt évek bűnözéssel kapcsolatos adatait csak mint számsort vizsgáljuk, örömmel tapasztalhatjuk, hogy országosan folyamatosan csökken az ismertté vált bűncselekmények száma, hiszen 2008. évben 426.914-ről 408.404-re mérséklődött a regisztrált deliktumok mennyiségi mutatója. 18.510 jogsértéssel kevesebb egy évben, mely közel 5%-os javulást eredményezett! Ha 3 évet visszamegyünk az időben, még jelentősebb, 6,44%-os pozitív irányú változást észlelhetünk. Budapesten már sajnos nem ilyen pozitív a helyzet. 2007. évig folyamatos csökkent, a tavalyi esztendőben azonban újra növekedett a bűncselekményre vonatkozó számadat. Az elmúlt évben 106.129-ről 107.317-re emelkedett az ismertté vált deliktumok mutatója. Még mielőtt tovább lépnénk, tudni kell ezek a számok statisztikai adatok, belső szakmai felhasználásra készültek. Viszonyszámok, melyek önmagukban nem értékelhetők. Viszonyszámok, hiszen függenek jogi háttértől (2008. évben új bűncselekményt határoztak meg zaklatás néven), a lakosság számától, lakosság összetételétől, a település vagy körzet demográfiai, egyéb mutatóitól, a közlekedési csomópontok, iskolák, lakótelepek számától, település jellegétől, a feljelentési, bejelentési hajlandóságtól. Csak ezen adatok ismeretével lehet a statisztikai számokból következtetéseket levonni. Gondoljuk végig, bár a számadatok országosan folyamatosan csökkennek, s Budapesten sem növekednek számottevően, a lakosság bűnözéstől való félelme inkább emelkedik.

⁹⁶ ENYÜBS (Egységes Nyomozati Ügyészségi Bírósági Statisztika)

De térjünk vissza az országos és fővárosi tendenciák, bűnözési mutatók területére. Budapest speciális város, speciális jellemzőkkel bír. Nehéz egy településként értékelni, a maga 23 közigazgatási egységével, s 1.712.210 lakosával (Magyarország lakosságának 18%-a él a fővárosban). A kerületek eltérő jellemzőkkel bírnak, nagymértékű a tagoltság, változóak a lakosságra vonatkozó mutatók, a 11 közlekedési eszköz

diagram

országos szinten egyedülálló. Ezen adatok birtokában nem meglepő, hogy a bűncselekmények 19%-át a fővárosban követik el.

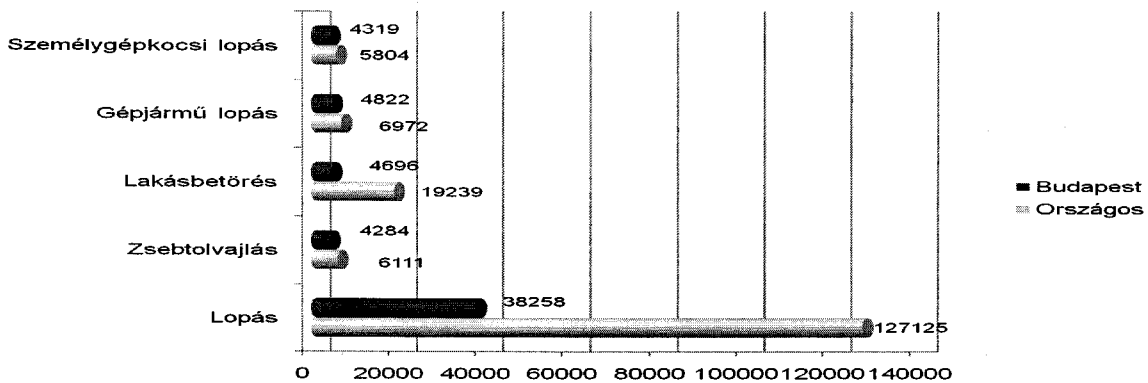
74

14. s
z
á
m
ú

Hasonlóan magas a bűnözési ráta Hajdú-Bihar megyében (33.533 bűncselekmény) Borsod-Abaúj-Zemplén megyében (27.923 bűncselekmény), valamint Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében (21.094 bűncselekmény). De meg kell említenem, hogy a főváros menti települések felé irányuló kiköltözési hullám magával rántotta a bűnözési mutatók negatív változását. Hiszen az utóbbi két év adatait összevetve észrevehetjük, hogy országosan Budapest után Pest megyében követik el a legtöbb bűncselekményt (Budapesten az elmúlt évben mint említettem 107.317, míg Pest megyében 36.885 deliktum vált ismertté). A megyék mennyiségi mutatóit egyébként lehet, de a bűncselekmények jellegzetességeit, okait nem lehet összevetni. Míg Szabolcs-Szatmár-Bereg-, Hajdú-Bihar- és Borsod-Abaúj-Zemplén megyében a szegénység, a szegregáció, a szlömösödés, a munkanélküliségi ráta negatív tendenciái, az iskolázatlanság, a lakatlan, kivilágítatlan területek, sok helyen magányosan élő idősök miatt magas a lopások, az erőszakos bűncselekmények (így kiemelten testi sértések) száma. Pest megyében a közlekedési csomópontok sokasága a közlekedési bűncselekmények negatív malmára hajtja a vizet, az oktatási intézmények, a gyerekek magas száma – hasonlóan a fővároshoz – pedig a rablások számát szaporítja. Bár országos tendencia, de Budapesten és Pest megyében kiváltképp tetten érhető, hogy a mobiltelefon mint telekommunikációs eszköz a tehetősebb szülőknek köszönhetően státusz-szimbólummá vált. S mivel a rablások 71%-a a mobiltelefon elvételére irányul, nem meglepő, hogy Budapesten és Pest megyében jóval magasabb a rablások száma mint országosan bárhol. Budapesten és Pest megyében együttesen a rablások 51%-át követték el. A társadalmi jólét, a mobil státusz jellege, a családok közti magas kereseti különbség (lakosság tagoltsága magas ezen megyékben kereset szempontjából), az ezzel együtt járó irigység, a közlekedési csomópontok sokasága, a orgazdaság érvényesülése (több értékesítési lehetőség), az üzletközpontok magas száma, a környezet közömbössége a rablások mozgató rugói. Sajnos ezen tényezők mind megtalálhatók fővárosunkban és Pest megyében is. Nem véletlen az sem, hogy a lakásbetörések 24%-át, a személygépkocsi lopások 74%-át, a zsebtolvajlások 70%-át a fővárosban követik el. A közlekedési zsúfoltság, a közömbösség, a tehetősebb lakosság által birtokolt járművek, a tömegközlekedési eszközök magas száma, a napközben elnéptelenedő lakótelepek, egymástól elhidegült lakosokat tömörítő, vagyonvédelmi techni-

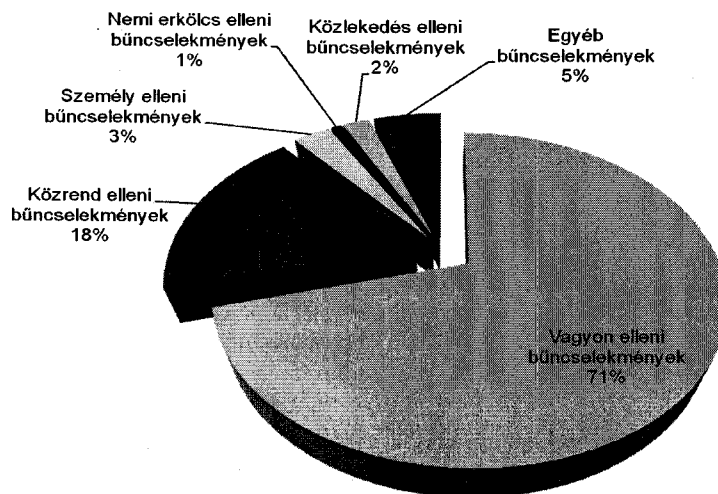

kákat nélküli lakótelepi lakások, a parkolóban őrizetlenül hagyott gépjárművek, valamint tömött áruháza, a gyakori tömeges összejövetelek magukban hordozzák az említett bűncselekmény kapcsán jellemző áldozattá válást.

15.számú diagram: Vagyon elleni bűncselekmények megoszlása Budapesten és országosan 2008.évben

Ha a Budapesten elkövetett bűncselekmények kategória szerinti szerkezetét vizsgáljuk, észrevehetjük, hogy a megvalósított deliktumok 71%-a vagyon ellen, 18%-a közrend ellen (kábitószerrel visszaélés, garázda magatartások), 3%-a személy ellen, míg 2%-a közlekedés ellen irányul.

15.5

16.számú diagram: Bűncselekmény kategória szerinti megoszlás Budapesten

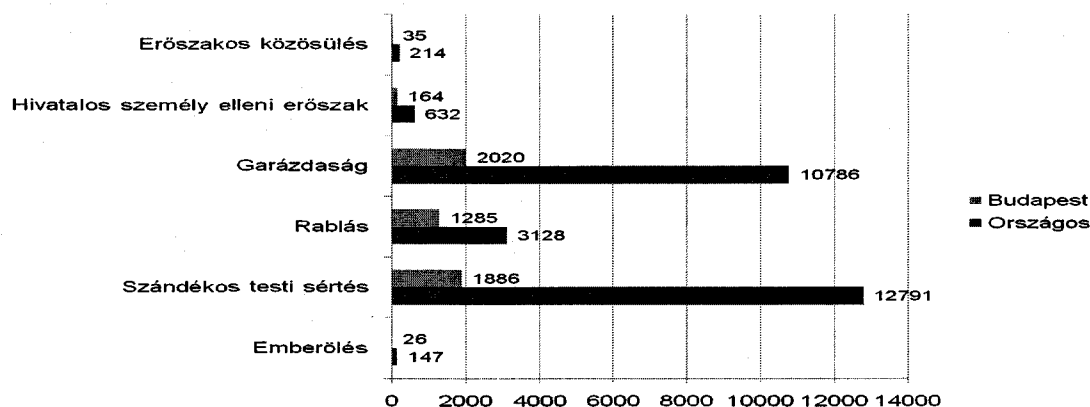
Más megyében hathatósan működő SZ.E.M. (Szomszédok Egymásért Mozgalom), a lakosok egymásra utaltsága, a szomszédok folyamatos kapcsolattartása, a kertvárosi életforma, vidéki kertházak vagyonvédelme, a települések és a közlekedés tagoltsága nem teszi lehetővé a vagyon elleni bűncselekmények említett formáinak érvényesülését. A budapesti adatokkal szemben azonban jóval magasabb a mezei lopások, besurranásos lopások, s egyéb személyes javakat és jogi személyek javait sértő lopások száma az ország más megyéiben. A különböző alapeseti lopásokat, besurranásos lopásokat elősegítő objektív (pl.

kihalt, elnéptelenedett, kivilágítatlan területek, kertes övezetek) és szubjektív (szegénység, családi környezet, csaláson belüli konfliktusok, munkanélküliség) okok más megyékben magasabb számban bukkannak fel, mint Budapesten. Továbbá Budapesten a számok alapján nagyobb az emberek bejelentési és feljelentési hajlandósága.

A fővárosban élő polgárok sokkal bátrabban tesznek bejelentést szomszédjuk, élettársuk, lakótársuk ellen, mint a vidéki lakosok. Vidéken sok esetben a megvalósuló bűncselekményeket magánügyként kezelik, egy olyan szféraként, melybe kívülállónak nincs joga beleszólni (ezt mutatja az is, hogy Budapesten jóval magas számban tesznek feljelentést zaklatás miatt, mint más megyékben). Meg kell jegyeznünk, hogy a nagyvárosokban alkalmazott vagyónvédelmi technikák (pl. térfigyelő kamera-rendszer) hozzájárultak a bűncselekmények csökkenéséhez, stagnálásához, azonban ha az erőszakos jellegű bűncselekményeket vizsgáljuk, már nem ilyen fényes a helyzet. Sajnos azon deliktumok vonatkozásában, ahol eszközként (pl. rablás, zsarolás), vagy célként (testi sértés, emberölés) van jelen az erőszak, nem rögzíthettünk az utóbbi időben nagymértékű csökkenést (sőt néhány megyében emelkedést kellett megállapítanunk). Az okok a konfliktus-kezelési technikák, konfliktustűrő-képesség alacsony fokában, a társadalmi türelmetlenségben, az egyre inkább eluralkodó feszültségekben keresendők.

A személy elleni deliktumok száma országosan 23%-kal, Budapesten 10%-kal emelkedett, ezen belül a testi sértések száma 2008-ban országosan 14%-kal (Budapesten 7%-kal) növekedett; az emberölések száma bár országosan 3%-kal csökkent, Budapesten 62%-kal emelkedett (16 esetről 26 esetre). Az országos és budapesti megoszlás erőszakos jellegű bűncselekmények esetén már nem olyan szembetűnő, mint a nagyvárosok sajátjának mondható vagyon ellen irányuló jogsértések vonatkozásában.

A fent leírtak igazolására álljon itt az alábbi diagram:

17.számú diagram: Az erőszakos bűncselekmények megoszlása 2008. évben

A bűnözés jellegét és nagyságrendjét az országos tendenciák, a gazdasági környezet, valamint Kőbánya sajátos jellegéből adódó társadalmi problémák indukálják.

A nagyvárosokra általában is jellemzően, tömegessé váltak olyan „klasszikusnak” tekinthető bűncselekmények (gépjárműlopások, rablások, betöréses lopások, kábítószer bűnözés), amelyek miatt a lakosság az indokoltnál és a valóságnál rosszabbnak ítéli meg a közbiztonság helyzetét.

Budapest X. kerülete egészen a múlt század végéig önálló település volt, majd az 1950-es évekig a főváros peremkerületének számított. Ez a kép mára jelentősen megváltozott, hiszen a főváros földrajzi középpontja Kőbányán található. A kerület területét egészen a legutóbbi időkhöz meg határozta a Kőér-hegy. A található mészkőre épülő bányászat sokáig mind népesség, mind az ipar vonatkozásába meghatározó arculatát adta a kerületnek. A kezdetleges módszerekkel, kissé szervezetlenül végzett kitermelés a múlt század végére veszélyessé tettél a bányászatot, ezért 1890-ben, rendeletben tiltották meg a további munkát. A hegybe vájt üregekés pincék azonban megmaradtak, és alapot szolgáltattak az idetelepülő borászat és sörfőzés számára. A hatalmas pincerendszer a mai Körösi Csoma utca és a Kolozsvári utca találkozásánál kezdődik, itt van a legnagyobb bejárata, és teljes hossza elérheti a 33 kilométert is, hisz még ma is vannak feltérképezetlen részei. A bányászaton kívül a szőlőtermesztés is virágzott a környéken, az Ó-hegy és az Új-hegy, mindkettő helyét ma utcanevek őrzik. Az Ó-hegy tetején áll az ekkori borászat talán utolsó helyi emléke, a Csősztorony.

Kőbánya lakossága az elmúlt évtizedben 100.000 – ről 75.000-re csökkent. Elsősorban a jól kereső, magasan képzett emberek költöztek el. Jelenleg a kerületben élő lakosság közel negyven százaléka a régi munkásréteg leszármazottaiból tevődik össze. A kerület lakosságának összetételét sugallja az ötvenes években épült Gyakorló utcai, Újhegyi és Városközponti lakótelepek, a Hungária korúton található volt honvédségi lakótelep. Valamennyi eddig említett kerületrész bűnügyi szempontból meghatározza a kerület arculatát.

Statisztikai mutatók szerint magas számban található munkanélküliek Kőbányán. A tényleges kép még ennél is rosszabb, hiszen a statisztika csak a regisztrált és segélyben részesülőket mutatja, és nem szól azokról, akik már évek óta munka nélkül tengődnek és esélyük sincs arra, hogy a szociális háló biztonságát élvezhessék. A munkanélküliség, az átlagosnál rosszabb szociális környezet kitermelt egy helyileg bűnözésből élő elkövetői kört.

A megélhetéshez szükséges anyagi javak korlátozottsága magába hordozza a bűncselekmények elkövetését. Ez megnyilvánul az alapvető szükségletek, vagy tisztességes úton elérhetetlennek látszó igények kielégítésében, illetve az életszínvonal adott szinten tartásának érdekében.

A bűncselekmények túlnyomó részét (80-85 %-át) anyagi haszonszerzés motiválja! Megjelenési formái: lopás, rablás, csalás, zsarolás.

A társadalomban található jelentős feszültségekre utal a vélt problémamegoldásként jelentkező élethelyzetek által motivált bűncselekmények száma. Ennek egyik jellemzője az élet, a testi épség elértéktelenedése, a konfliktusok erőszakos megoldására való törekvés. Az állandó lakosság mellett nagy az átmenőforgalom, hiszen a kerület két metró vonalán fekszik, olyan közlekedési csomópontokkal, mint az Őrs Vezér tere és a Kőbánya-Kispest állomás, ahol naponta több ezer ember fordul meg. A kerület állandó lakosságának egy része külföldi. Magas a huzamos tartózkodási engedéllyel és letelepedési engedéllyel

rendelkezők száma, akiket a Józsefvárosi Négy Tigris Piac, és a Kő-bazár vonz. A külföldi személyek nagy része kínai. Vietnami, román, és ukrán származású. A kerületben található az ILEA (International Law Enforcement Academy: Nemzetközi Oktatási Központ) nemzetközi diákok részére létesített kollégiuma is, és nem szabad figyelmen kívül hagyni az IRM Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal Tárna utcai intézményét sem, ahol naponta szintén több száz külföldi fordul meg.

Bűnügyileg meghatározó fontosságú a kerületben található 18 oktatási intézmény, 10 művelődési intézmény, 3 nagy bevásárlóközpont, és közel 60 különböző cég illetve vállalkozás, közülük bűnügyileg releváns az Árkád Üzletközpont, a Sibrik Miklós úti Family Center a Gyömrői úton található CBA udvar és a Keresztúri úton található régi Park Plaza maradványa, a Kaisers.

Két munkásszálló és három hajléktalanszálló található Kőbányán, ami bűnügyi szempontból szintén jelentőséggel bír, és így az itt élő és átutazó hajléktalanok száma igen magas. Megjelenésük mind a sértetti mind a gyanúsított szerepkörben jelentős.

A kerületben kapott helyet a Budapesti Fegyház és Börtön, Közép-Európa legnagyobb börtönkomplexuma, és a Fővárosi Büntetés Végrehajtási Intézet, az Igazságügyi Megfigyelő és Elmegyógyító Intézet, a Fővárosi Büntetés-végrehajtási Intézet III. számú, Venyige utcai objektuma. A kerületben van az Új – köztetető, amely Európa második, míg Magyarország legnagyobb sírkertje, és a Népliget, Budapest egyik legnagyobb összefüggő zöldövezete, valamint a Bajcsy Kórház és Intézményei, mint hatalmas egészségügyi centrum, ami 2007-ben központi kórházzá vált. Emellett nem szabad elfeledkezni arról, hogy a kerületben található a Hungexpo vásárváros is. Két munkásszálló és három hajléktalan szálló található Kőbányán, ami bűnügyi szempontból szintén jelentőséggel bír. Bűncselekmények területi megoszlása tekintetében a kerület úgynevezett gócpontjai az irányadók. Külön bűnügyi övezetként említhető az Újhegyi lakótelep, a Gyakorló utcai lakótelep, Kőbánya Városközpont a Népligettel, a Pongrác úti lakótelep a MÁV lakóteleppel és a Hungexpoval, valamint az Ó-hegy telep. Emellett említésre méltóak a kerületben már említett bevásárlóközpontok és egyéb kiemelt jelentőségű objektumok. Az utóbbi évek adataihoz viszonyítva mind elkövetői mind pedig bűncselekményi szempontból csökkenést regisztrálhattunk a 2007. évben Budapesten. Kőbányán ez a tendencia is érvényesült. Azonban észre kell vennünk, hogy azon jogsértő cselekményeknél, ahol célként vagy eszközként van jelen az erőszak, ott növekedést vagy stagnálást kellett megállapítani az elmúlt évben.

Kategóriák	2004	2005	2006	2007	2008
Ismertté vált összes bűncselekmény:	5623	4625	5949	5743	4503
Vagyon elleni bűncselekmények száma	3672	3330	3294	2772	3375
Nyomozáseredményességi mutató (%):	35,2	40,4	35,6	41,5	39,6
Felderítési mutató (%):	25	33,7	23,4	19,05	25,4
Vagyon elleni bűncselekmények felderítési aránya	16,5	27,1	15,9	15,2	22,2
Felderítések száma:	933	1203	847	644	1034
Felderített vagyon elleni bcs-ek száma	492	672	487	433	701
Gépjárművel kapcsolatos összes bűncselekmény:	1096	888	940	727	1002
gépjármű feltörés:	813	564	552	540	733
gépjármű lopás:	216	184	184	178	263
Gépjárművel kapcsolatos bűncselekmények felderítési mutatója:	4,6	4,7	2,7	3,1	6,3
gépjármű feltörés:			2,9	3,5	7,1

gépjármű lopás:	5,9	22,2	0,7	0,5	1,5
Betöréses lopás összesen:	529	419	449	366	392
lakásbetörés:	292	179	187	133	185
Felderített betöréses lopások száma	24	47	47	57	63
Betöréses lopások felderítési mutatója	4,6	11,7	12,2	12,3	15,3
Rablások száma	108	86	102	110	114
Felderített rablások száma	25	18	27	39	44

8. számú táblázat: Összehasonlító adatok 2004 – 2008

Az ismertté vált bűncselekmények száma a kerületben a 2006. évi 5949-ről a 2007. évre, 3743-ra csökkent, melynek elsődleges oka, hogy a 2006-os évben az összes bűncselekmény számát növelte egy, a Budapesti Rendőr-főkapitányság Bűnügyi II. Főosztálya által realizált a Btk. 195/A szakaszába ütköző tiltott pornográf felvétellel visszaélés büntette ügy növelte.

Az ismertté vált bűncselekmények száma a kerületben a 2007. évi 3743-ról a 2008 évben 4503-ra emelkedett.

Ezen felül a kerület főbb gócpontjaiból keletkezett feljelentések száma az alábbi megoszlásban alakult:

Újhegyi lakótelep és környéke a városszéli teleppel	50,7%	2.231 db
Gyakorló utcai lakótelep	9,4%	413 db
Ó-hegyi telep	7,5%	331 db
Kőbánya Városcsopont a Népligettel	27,9%	1.227 db
Pongrác úti lakótelep és MÁV lakótelep	4,5%	198 db

2007. év

A vagyon elleni bűncselekmények kategória számai kiemelkednek az összes ismertté váló jogsértések közül, hiszen azok a deliktumok közel 80-85 %-át teszik ki. Ezt támasztja alá az, hogy 2006. évben 3294, míg 2007. évben 2772 ilyen jellegű jogsértés történt. Ha a korábbi évenkénti számadatokat vesszük alapul, akkor 2007. évben nagyobb mérvű csökkenés mutatható ki. Tekintettel arra, hogy az állampolgárokat legjobban irritáló, és leginkább érintő jogsértések az egyes bűncselekményfajtákon belül, a már összességében értékelt vagyon elleni bűncselekmények, elkövetése érinti, ezért a növekvő és csökkenő tendenciák vizsgálatát e bűncselekmények vonatkozásában teszem meg.

A lopások tekintetében megállapítható, hogy 2006. évhez (2.047) képest közel 20%-os csökkenést regisztráltak, hiszen ez a szám 2007. évben már 1.636 volt. Ezen időszakot megelőzően az elkövetések száma mérsékeltebb csökkenést mutatott. A gépjárművel kapcsolatos bűncselekmények vonatkozásában levonható az a következtetés, hogy összességében azok száma közel 20%-al csökkent a 2006. évben regisztrált 940 bűncselekményhez képest (2007. évben ez a szám 727). A gépkocsi lopások tekintetében is csökkent a jogsértések száma, hiszen 2006. évben 184 esetről 2007. évben 178-ra módosult.

A jármű önkényes elvétele tekintetében szintén csökkenő értéket mutat, figyelemmel arra, hogy 2007. évben a 81 esetet megelőzően 2006. évben 125 történt.

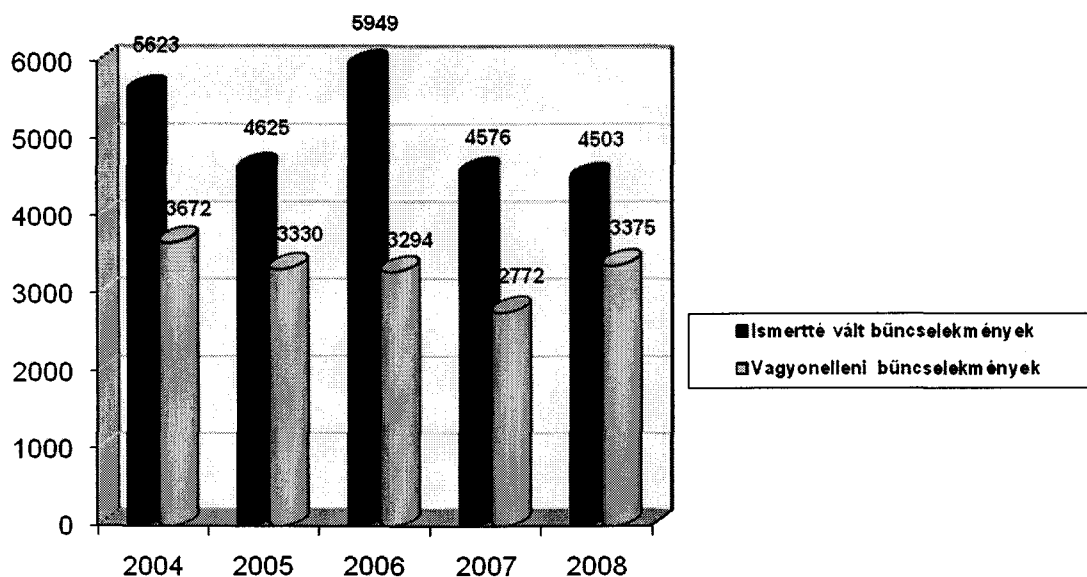
A vagyon elleni bűncselekményeken belül a betöréses lopások számának tekintetében 18%-os csökkenés történt hiszen a 2006. évi 449 esetről 2007. évi 366 esetre változott. A rablások tekintetében 8%-os emelkedés következett be, hiszen 2006. évben 102 esetről 2007. évre 110-re nőtt a jogsértések száma. Elkövetési módszer értékelésekor megállapítható, hogy az elkövetők egyre erőszakosabb magatartást tanúsítanak. Az elkövetői oldal tekintetében megállapítható, hogy egyre több esetben fiatalok, vagy fiatal felnőtt korúak az elkövetők, valamint ugyanez jellemzi a sértetti oldalt is. Az eltulajdonított tárgyak tekintetében továbbra is első helyen szerepelnek a mobiltelefonok, illetve a szórakoztató elektronikai (CD, MP3 lejátszók) eszközök.

Előző évekhez hasonlóan továbbra is kiemelt szerepe van az alkoholnak és kábítószernek a bűnelkövetésben. Az alkoholos befolyásoltság túlnyomó többségében a garázdaság, testi sértés, valamint a közlekedési bűncselekmények elkövetésére jellemző. Ezzel szemben a kábítószer hatása, illetve szerepe főleg a vagyon elleni – gépjármű feltörések, betöréses lopások, táskák kitépések, valamint rablások – bűncselekményeket jellemzi. Sok esetben kellett visszaélés kábítószerrel bűncselekmény miatt is eljárást kezdeményezni azon elkövetőkkel szemben, akik az említett jogsértéseket elkövették. Többször felmerült, hogy egyes bűncselekmények elkövetése a kábítószer megszerzése érdekében, anyagi haszonszerzés miatt történt.

2008. év

Az ismertté vált bűncselekmények száma a kerületben a 2007 évi 3.743-ról a 2008 évben 4.503-ra emelkedett.

A 2007. évben kimutatható bűncselekménnyel okozott kár 354.126.000 Ft., míg ezzel szemben a megtérült kár 6.123.214 Ft. volt. A megtérülés az esetek döntő többségében a helyszínen történő elfogáskor került biztosításra.

18. számú diagram: Bűncselekmények időszakos megoszlásban

Bűncselekmények területi megoszlása tekintetében a kerület úgynevezett gócpontjai az irányadóak. Külön bűnügyi övezetként említhető az Újhegyi lakótelep a Gyakorló utcai lakótelep, Kőbánya Városközpont a Népligettel, A Pongrác lakótelep a MÁV lakóteleppel és a Hungexpoval, valamint az Óhegyi telep. Emellett említésre méltóak a beszámolóban már korábban említett bevásárló-helyek, és egyéb kiemelt jelentőségű objektumok.

A 2008-as évben az összes ismertté vált bűncselekmény között az Árkád Üzletházban 109 bűncselekmény, a Fővárosi BV Intézet III. számú objektumában 27 bűncselekmény, a Budapesti Fegyház és Börtönben 67 bűncselekmény az IMEI-ben 17 bűncselekmény miatt készült feljelentés.

Jelentős számú bűncselekmény történt az Új Köztemetőben és környékén, 2008-ban 43 különböző, főként vagyon elleni bűncselekmény miatt érkezett feljelentés. A Bajcsy Kórház és Intézményei területéről, szintén főként vagyon elleni bűncselekmény miatt indult eljárás.

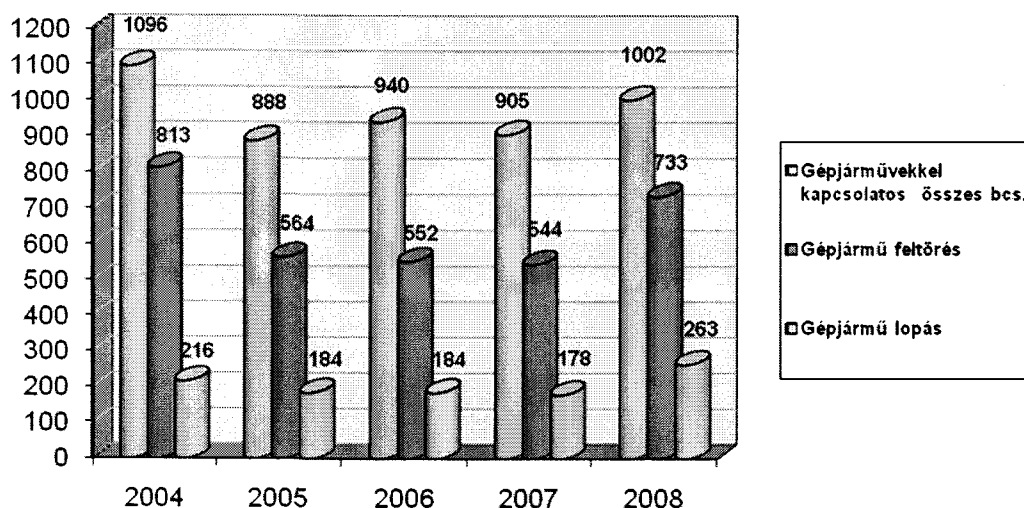
Ezen felül a kerület bűnügyileg releváns pontjaiból keletkezett feljelentések száma az alábbi megoszlásban alakult:

• Újhegyi lakótelep és környéke a Városszéli teleppel:	50,7%	2.263 db
• Gyakorló utcai lakótelep	9,4 %	419 db
• Óhegy telep	7,5 %	334 db
• Kőbánya Városközpont és a Népliget	27,9%	1.245 db
• Pongrác úti lakótelep és a MÁV telep	4,5 %	202 db

Az ismertté vált és befejezett bűncselekmények száma **4.233**, bűncselekmény elkövetésének kísérlete **270**, előkészülete **nem volt**. Az elkövetett bűncselekményekből a büntettek száma **2.113**, a vétség **2.390**. A büntettek aránya az összes bűncselekményhez viszonyítva **46,92%**, a vétségek aránya **53,8%**.

A jelenleg ismertté vált bűncselekményekre vonatkozó számítógépes nyilvántartás alapján az alábbi megoszlás látható a kerületben ismertté vált bűncselekmények vonatkozásában:

1. Lopás	2130
2. Betöréses lopás	392
3. Lakásbetörés	185
3. Rablás	114
4. Jármű önkényes elvétele	48
5. gépjárművekkel kapcsolatos bűncselekmények	1002

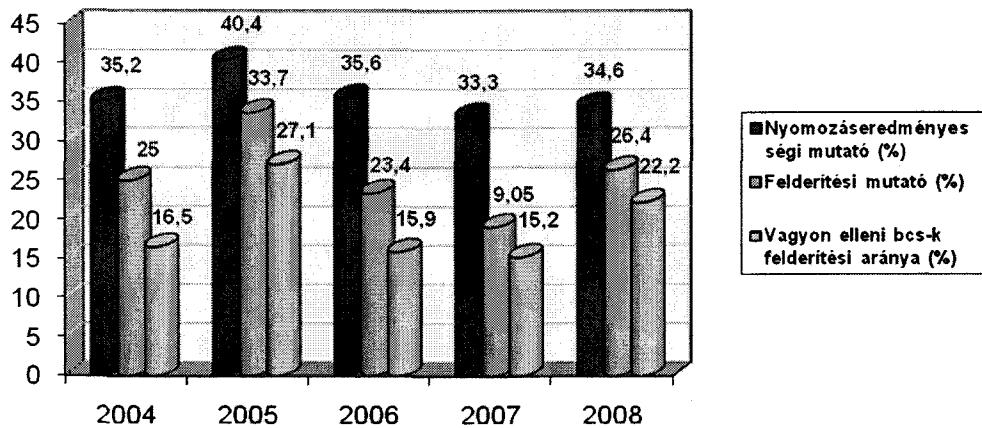

19. számú diagram: Gépjárművekkel kapcsolatos bűncselekmények

A statisztikai mutatók elemzésekor megállapítható hogy általánosságban sikerült javítani a 2007-es év eredményeit. A kapitányság a 2007. évi **644**-hez képest 2008-ban **1034** esetben derítette fel a bűncselekmény elkövetőjét, ebből **701** db a vagyon elleni bűncselekmények száma. Tettenérés alapján **170** esetben indult eljárás, a nyomozáseredményességi mutató, mint az a bevezető részben is kitűnik **34,6 %**.

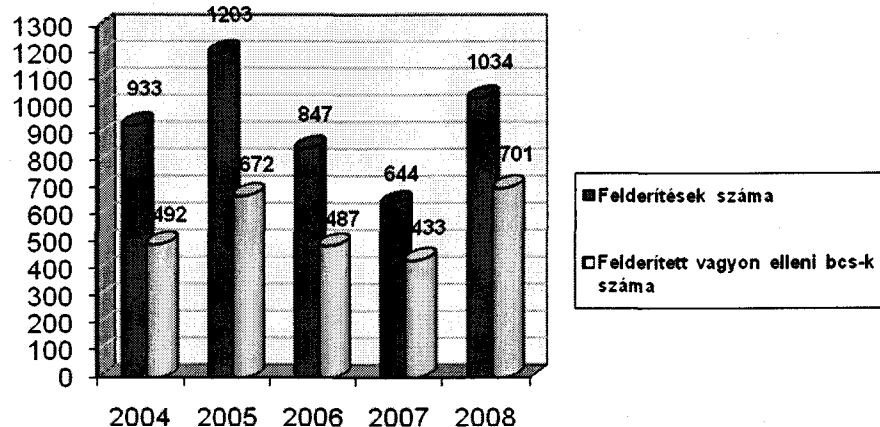
20. számú diagramm diagram: Felderítési mutatók

Az eredményesen befejezett nyomozások számából az eredményesen felderített vagyon elleni bűncselekmények száma **701**. Ezen belül a kiemelt ügyek megoszlása:

- Személygépkocsi lopások száma 4
- Rablások száma 45
- Betöréses lopások száma 63
- Jármű önkényes elvételek száma 3
- Gépkocsifeltörések száma 45
- Valamennyi gépkocsival kapcsolatos bűncselekmény 53

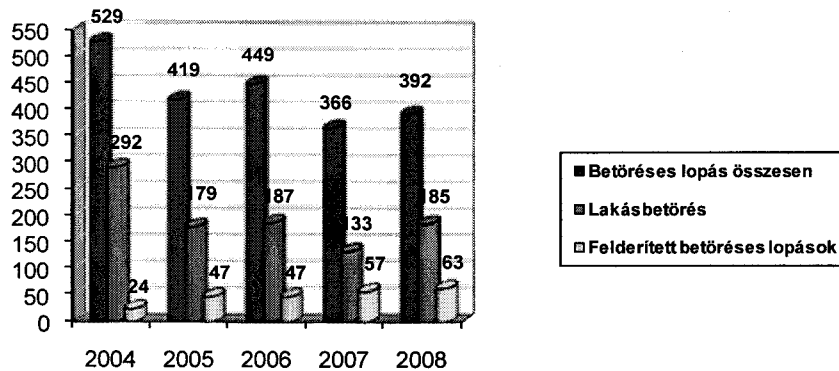
21. számú diagram: Felderítési mutatók

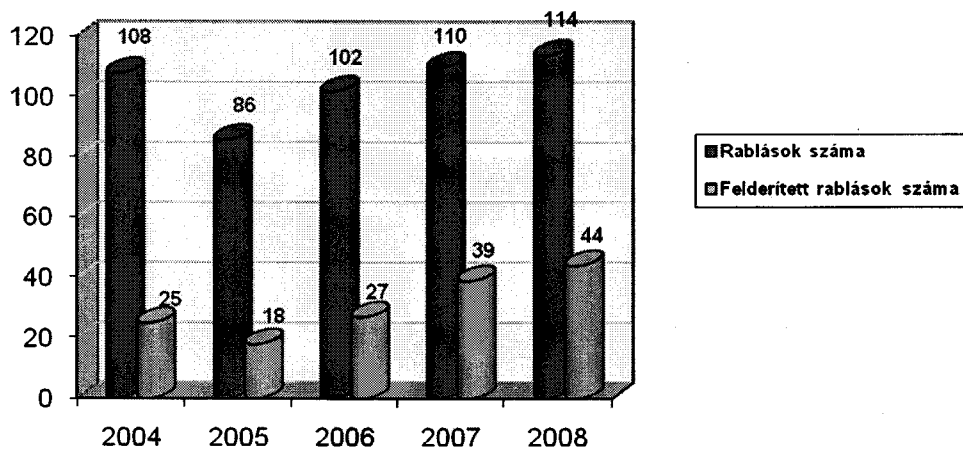
A rablások felderítési aránya **36,1** százalékról **34,9** százalékra csökkent, míg a felderített rablások száma ezzel egyidejűleg a 2007, évi **39** darabhoz képest **45**-re emelkedett, azonban a kerületben elkövetett

rablások száma is nőtt, ezért nem érződik a felderítési eredményességi mutatókban a bűnügyi osztály e téren végzett munkája. A betöréssel kapcsolatos összes bűncselekmények felderítési mutatója a 3,1 százalékról 5,3 százalékra emelkedett.

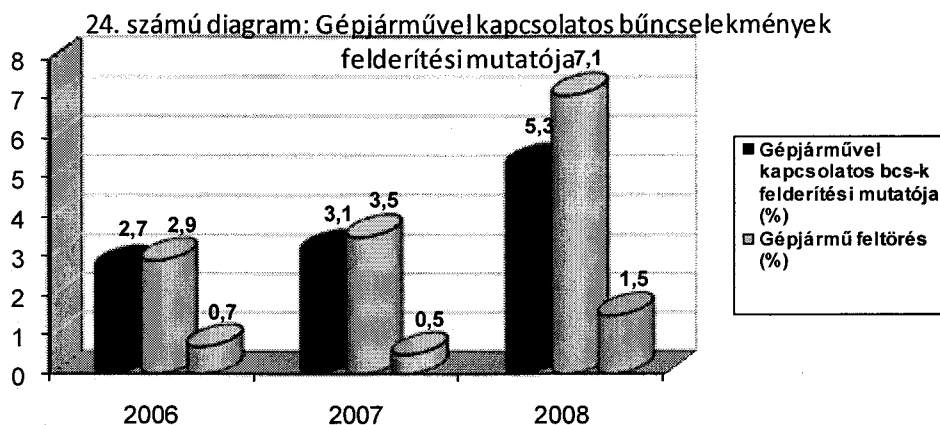
22. számú diagram: Betöréssel kapcsolatos lopások

23. számú diagram: Rablások

Az összes bűncselekmény felderítési mutatója a 2007. évi 19,1 százalékhoz képest 26,8 százalékra emelkedett, a nyomozáseredményességi mutató kismértékben ugyan, de 33,0 százalékról 34,6 százalékra növekedett.

Az ismertté vált természetes személy sértettek száma a 2008-as évben **3.088**, ebből **26** fő gyermekkorú, **69** fő fiatalkorú, **2.960** fő felnőtt korú. **126** külföldi személy sérelmére elkövetett bűncselekményről érkezett feljelentés a tavalyi évben. A felnőtt korú sértettek számából a 60 év feletti sértetti kör száma **451**.

Az ismertté vált természetes személy sértettekkel kapcsolatos oksági tényezők vizsgálata során megállapítást nyert, hogy a sértetté válásban az alkohol hatása **77**, kábítószer hatása **5**, az öregség **97** esetben játszott szerepet. Az elkövetői kör elemzése során látható, hogy az eredményesen befejezett ügyekben **775** elkövető személyét sikerült felderítenünk, melyből, fiatalkorú elkövető **75**. A külföldi elkövetők száma **26** volt a tavalyi évben. Az elkövetők körében az alkohol hatása **106**, a kábítószer hatása **19** esetben játszott szerepet. A gyermekkorú elkövetők száma **22**.

A kerületben elkövetett bűncselekmények kapcsán mintegy **1.823.305.700** Ft kár keletkezett, melyből **55.038.300** Ft térült meg.

A bűnmegelőzés elmúlt néhány évben tett erőfeszítései, eredményei

A BRFK X. kerületi Rendőrkapitányság általános célkitűzése az, hogy a mindenki elvárásának megfelelően az állampolgárokat leginkább irritáló lakásbetörések, a közterületi rablások, valamint a gépkocsival kapcsolatos bűncselekmények számainak emelkedését megakadályozza, ezzel is stabilizálva Kőbánya közrendjét, közbiztonságát.

Több évre visszamenőleg összevetve a bűnügyi adatokat, megállapítható, hogy kerületünkben magas a rablások száma. A korábbi években végrehajtott elemzések során megállapítást nyert, hogy sok esetben mind az elkövető, mind a sértett hajléktalan személy, ami nagyban nehezíti a lefolytatott eljárások eredményességét. Itt problémaként merül fel az, hogy propagandánk ellenére a hajléktalan áldozat nem igényli, vagy elutasítja az általunk felajánlott segítséget. Az elmúlt két – három évben meg növekedett az - első sorban idősebb hölgyek sérelmére – nyaklánckitépés módszerével elkövetett rablások száma.

Az ilyen jellegű bűncselekmények megakadályozása érdekében a kapitányságon több irányú tevékenység is folyt. Elemző – értékelői profilalkotás felhasználásával célzott akciókat szerveztünk az elkövetői csoportok felszámolására. Ennek eredményeként 2008-2009 során 4 fő elkövetőt sikerült felderíteni.

Kerületünkben továbbra is permanensen előforduló hasonló bűncselekmények tanulsága szerint az elkövetők napokon belül „újratermelődnek”.

Mindezzel egy időben a potenciális sértetti kör felvilágosítására folyamatos bűnmegelőzési munkát szerveztünk. A kerületben levő nyugdíjas egyesületek, és idős klubok bevonásával felvilágosító, oktató előadásokat tartottunk. Ugyanakkor ezzel egy időben felvilágosító nyomtatványokat készítettünk, és nyomtatott formában – a KMB-irodák vezetőin keresztül igyekeztünk minél szélesebb réteghez eljuttatni.

Az erőszakos jellegű bűnelkövetések visszaszorítására növeltük azon tájékoztatási formákat, ahol elősegíthettük a potenciális áldozattá válás elkerülését eredményező magatartások kialakítását.

A kerületben megjelenő írott sajtók (Helyi Téma, Kőbányai Hírek, Kőbányai Tükör) rendszeresen tájékoztattuk a lakosságot a kerületben aktuálisan előforduló sorozat bűncselekményekről, és az ellenük való védekezés módjáról. A lakosság megismerhette a leggyakoribb elkövetési módszereket.

A 2007 - 2008. években újraindult - kerület teljes egészét felölelő - 8 Körzeti megbízotti (KMB) iroda, és végzi körzeti megbízotti tevékenységét, azonban a rájuk háruló feladatok száma nagy és rendkívül összetett, mivel a korábbi évek alatt elvesztett kapcsolatrendszer leépült, a lakosság hozzáállása, valamint bizalma még nem teljesen alakult ki.

Minden KMB körzetben megkezdődött a lakossági fogadóórák megtartása, a körzeti megbízottak elérhetősége, a szolgálatot teljesítő kollégák neve, valamint a fogadóórák időpontjai is ismertetésre kerültek különböző fórumokon.

A meghirdetett fogadóórák során egyre több bejelentő érkezett, akik többnyire kisebb jogi vitákban kértek tanácsot és üdvözölték a rendőri jelenlét gyakoribbá válását a lakókörnyezetükben.

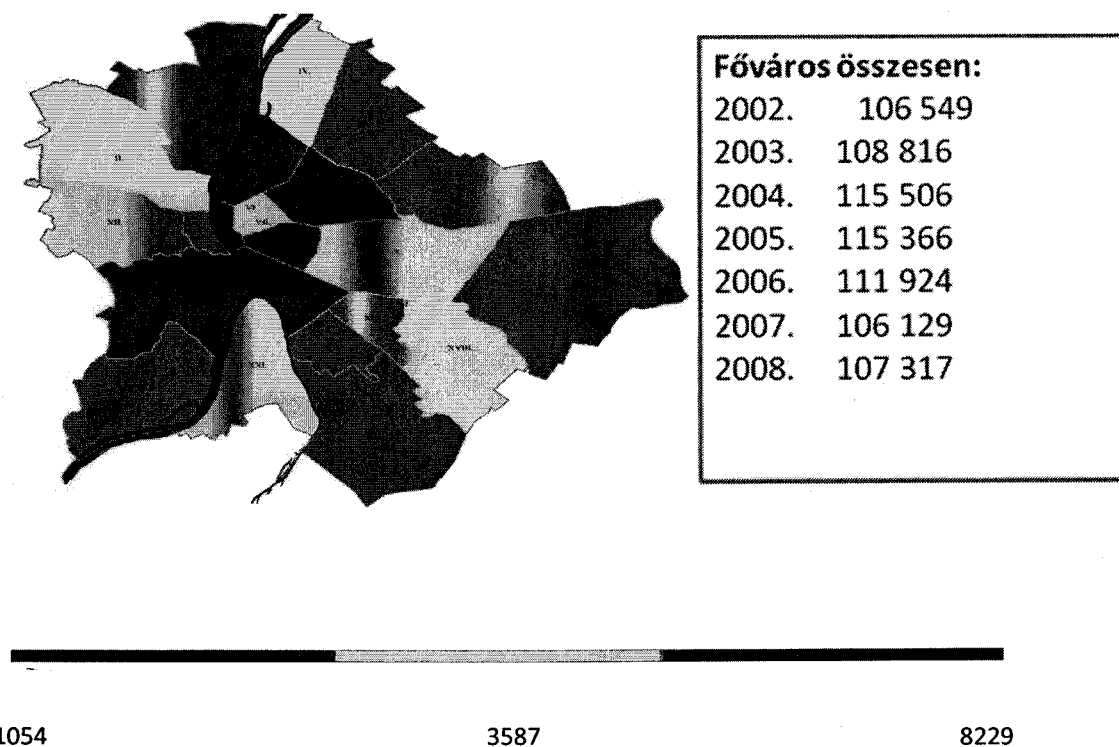
A 2008-ban Kőbányán is elindítottuk az „Iskola Rendőre” programot, mely során megtörtént az oktatási intézmények vezetőivel való kapcsolatfelvétel, mely folyamatos havi rendszerességgel kapcsolattartást eredményezett. A területen 18 oktatási intézményben folytat „Iskola Rendőre” programot a KMB Alosztály állománya, mely programról a visszajelzések pozitívak voltak mind a tanulók, mind a pedagógusok részéről. Több esetben vettek részt a KMB Alosztály beosztottjai iskolai nevelő és felvilágosító programokon, osztályfőnöki órákon ezzel is erősítve és segítve a diákok nevelését. A 2009-2010 tanévben öt tanintézményben beindul - néhány éves kihagyás után – újból a D.A.D.A. program.

2008. évtől kezdődően kora ősszel megrendeztük a Rendvédelmi napokat, melyek az eddigi tapasztalatok szerint nagy mértékben szolgálják a kerületi, helyi lakosokkal való szorosabb, közvetlenebb kapcsolat kiépítését, és lehetővé teszik, hogy jobban megismerjék a kerületben jelen levő, itt dolgozó rendvédelmi szervezetek munkáját, munkatársait.

A 2008-2009 években a Gyermekvédelmi Törvény adta együttműködési lehetőségek mentén megerősödött az együttműködés a kerületi Gyermekjóléti Központtal, Családsegítő Központtal, Gyámhivatallal, valamint több civil segítő tevékenységet folytató civil szervezettel. Ilyen együttműködés során jött létre ez évben a kerületi KEF stratégia, melyben hatóságunk képviselője aktív részt vállalt.

Az iskolai programokon belül a BRFK Bűnmegelőzési Osztályával kooperálva a BRFK X. kerületi Rendőrkapitányság az Árkád üzletközpontban 2009. október 15-én megrendezte a Kőbányai Közbiztonsági Napot. A rendezvény egyedisége az interaktív programszervezésből adódott. A gyerekeknek játékos keretek között mutatták be a rendőrök azon veszélyhelyzetek, amelyek rájuk leselkednek, és azon szituációkat mikor helyes döntést kell hozniuk. A drámapedagógia elemeit is felhasználó előadásmód több száz gyermeket vonzott a környező iskolákból, és a hangsúlyozottan jelen lévő interaktív elem a bűnmegelőzést szolgáló gondolkodásmód elsajátításában maradandót alkotott. Továbbá a rendezvény több célt is szolgált, hiszen a rejtetten jelen lévő attitűd formálás, valamint pályorientáció szinte a tudat alatt hatott az érdeklődve figyelő diákokra. A közeljövőben a Budapesti Rendőr-főkapitányság számos hasonló hangvételű rendezvény szeretne véghez vinni hasonló érdeklődés mellett.

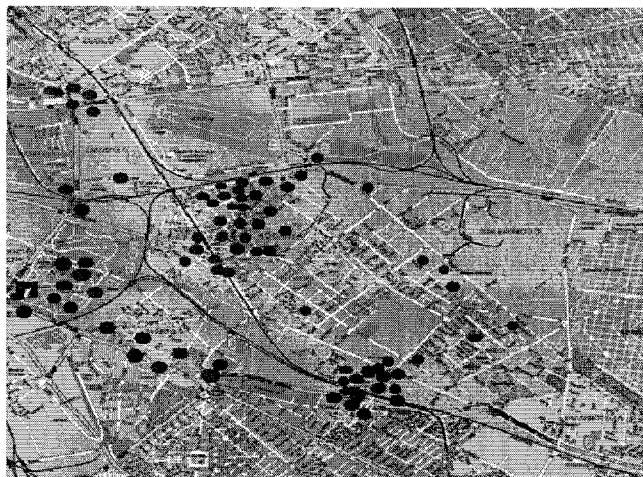
Kőbánya érintettségét összbűnözési szempontból jól szemlélteti az alábbi térkép:

8.számú ábra: Bűnügyi érintettség Budapesten 2002-2008. évben

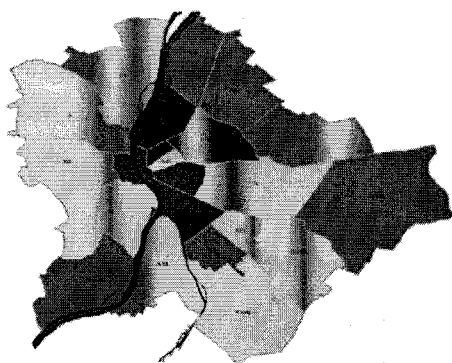
Az ismertté vált közbiztonsági bűncselekmények száma 2008. évben 4.503 eset, mely a 2007. évhez képest 20,3%-os növekedést jelent (hiszen 2006. évben a BRFK saját feldolgozású adatai szerint 3.743 bűncselekmény vált ismertté). A fővárosban 2008-ban 104.586 közbiztonsági bűncselekményt regisztráltunk, tehát Kőbányán a bűncselekmények 4,30%-át követték el, de ne feledkezzünk el a vagyon- és közrend elleni bűncselekmények, valamint az ifjúság, nemi erkölcs elleni bűncselekmények kapcsán jelen lévő látenciáról. Kőbányán kiemelkedő a bűnügyi érintettsége a Népliget, Óhegy, Kúttó, Gyártelep városrészeknek, mely az oktatási intézmények, szórakozóhelyek számával, valamint a tömegközlekedési eszközök magas számával, a terület tagoltságával magyarázható. Ráadásul a Népliget földrajzi elhelyezkedése (bokros, sok helyen kivilágítatlan terület, aluljárószakasz, több menekülési útvonalat magában foglaló közlekedési érintettség), a Gyártelep, Kúttó lakótelepi kialakításával együtt járó anonimitás, közömbösség a bűncse-

lekmények objektív és szubjektív okaként jelentkeznek. A fővárosban a közterületen elkövetett rablások közel 6,2%-át az Őrs vezér terén, a **Kőbánya alsó vasútállomáson**, valamint a Népligetben követik el. A kerületben elkövetett rablások közel 30%-a a Kőbánya Központi Liget tér és környékéhez köthető. Ennek vélhetően két oka van: a BKV buszvégállomás nagy forgalma, valamint a közelben található nagy létszámú hajléktalan szálló. Összességében azonban elmondható, hogy Kőbányán a közterületi rablások 41%-a a kerület ezen részén valósul meg, melyet az alábbi kép is jól láthatóan szemléltet.

9. számú ábra: Közterületi rablások megoszlása Kőbányán

Ezen cselekmények bizonyos százaléka megelőzhető lenne a kivilágítás, természeti környezet alakítás (sövényvágás-karbantartás) lehetőségének alkalmazásával, valamint az említett gócpontok környékén működő térfigyelő-rendszer, forgalom-figyelő rendszer telepítésével. Az iskolák, munkahelyek, közlekedő lakosság meghálálná ezt a ráfordítást. Ráadásul sok helyen a kamerarendszer, mozgásérzékelő lámpasor, kivilágítás, parkolók forgalmának egy irányba történő forgalomszervezése az élő erős védelmet helyettesítené, tehát hosszabb távon megtérülne. A statisztikát azonban fenntartásokkal kell kezelni. Ez a megállapítás a bűnügyi statisztikára is vonatkozik. Az adatok viszonyszámok, melyeket csak egymáshoz mérten, bizonyos körülmények figyelembevételével lehet vizsgálni. Mik ezek a körülmények? Lakosságszám, lakosság összetétele, kulturális jellemzők, infrastrukturális kiépítettség, kerület földrajzi, demográfiai jellemzői. Az elkövetéshez alkalom, értéktárgy, menekülési útvonal, lehetőség kell. Ahol fejlett az infrastruktúra, rendezett a közlekedési útvonal, valamint nagy az átmenő forgalom, ott sajnálatos módon emelkedhet a bűnözésre vonatkozó számadat. Ennek tényét támasztja alá az a térkép, mely a 100.000 lakosra jutó bűncselekményi számadatot vizsgálja és szemlélteti:

Főváros összesen:

2002.	6 125,0
2003.	6 112,3
2004.	6 434,2
2005.	6 451,6
2006.	6 418,2
2007.	6 258,0
2008.	6 317,0

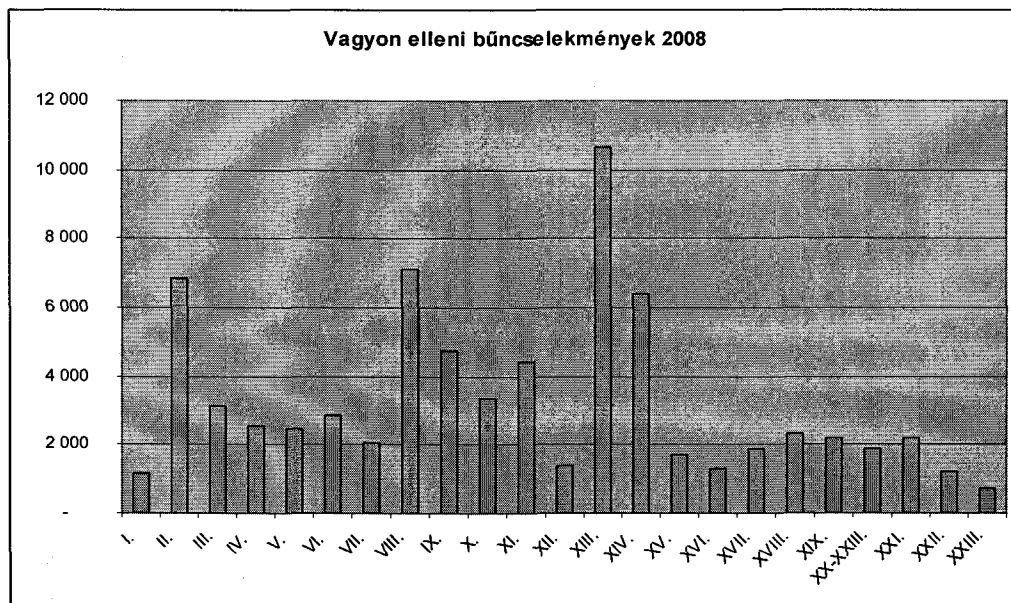
kevésbé érintett

átlagos

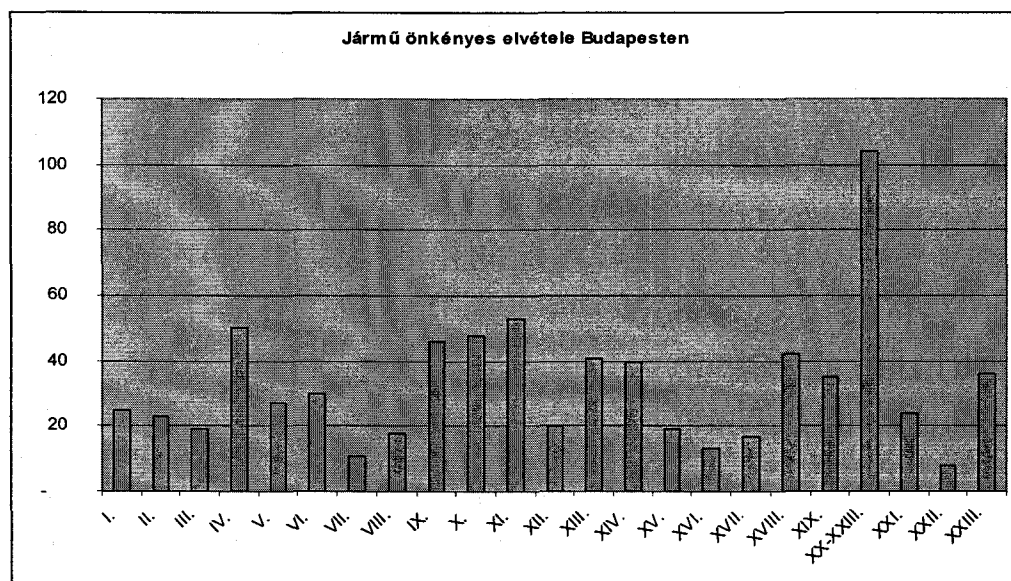
nagyon érintett

10. számú ábra: 100.000 lakosra jutó bűncselekmények száma alapján készített térkép

A belső régió érintettsége az átmenő forgalommal, a központi szereppel magyarázható. Munkahelyek, oktatási intézmények sokasága található a kiemelt területeken (VI-VII., VIII., X., XIV., XIII.), tömegközlekedési hálózatok fedik le a kerületeket, mely tényezők magukban hordozzák az áldozattá válás lehetőségét. Megemlíteném, hogy Kőbánya erősen tagolt kerület, mely 11 városrészt, városrészenként eltérő területi jellemzőket hordoz magában. A tagoltság magában hordozza a bűncselekményi tendenciák, dinamika és jellemző bűncselekményre vonatkozó szerkezeti elemek sokszínűségét. Míg a **Kőrösi Cs. Sándor u. – Fehér út – Albertirsai u. – Pongrác út** által érintett **Kőbánya-Felsőn, Kőbánya-Alsón** a lakótelepi jelleggel együttjáró közömbösség, a gang-ek, a Népliget környékén a terület elnéptelenedése, a kihalt területek, a kamerarendszer hiánya, a Kőbánya-Kispest vasútállomás környékén az átutazó forgalom, a menekülési útvonalak sokasága magukban hordozzák a közterületi rablások megvalósulását, az áldozattá válás esélyét, addig a Kőbánya-Kertváros a lakásbetöréseknek, besurranásos lopásoknak, míg az **Óhegy, Gyárdűlő, Újhegyi lakótelep** kialakítása a jármű önkényes elvétele, a gépkocsilopás bűncselekmények megvalósulásának kedvez. A tagoltság, a sokszínűség, a magas lakosság szám, a központi jelleg mind olyan tényezők, melyek hozzájárulnak a bűncselekmények létrejöttéhez, valamint növelik az elkövetővé- és áldozattá válás esélyét.

25. számú diagram: Vagyon elleni bűncselekmények

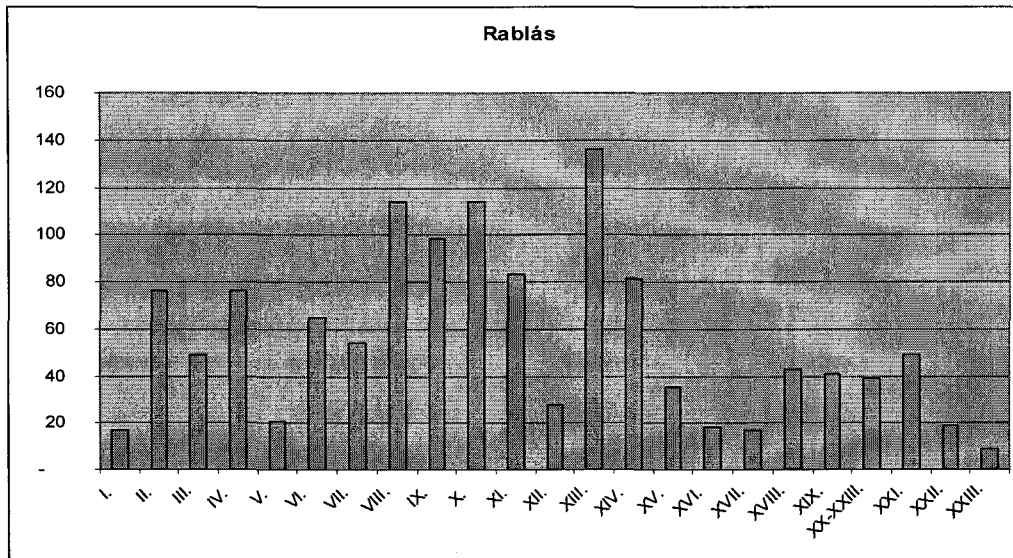
26. számú diagram: Jármű önkényes elvétele

Elsősorban francia és német gyártmányú gépjárművekre irányul az elkövetés az esetek közel 70 százalékában. Az elkövetés időpontja is eltolódott, hiszen a jegyzőkönyveket tanulmányozva 60%-ban nappali órákban (értsd: 06-20 óra közötti időpontban) tulajdonítják el az elkövetők a gépjárműveket.⁹⁸

⁹⁷ BRFK saját feldolgozású adatain alapul

Rablás:

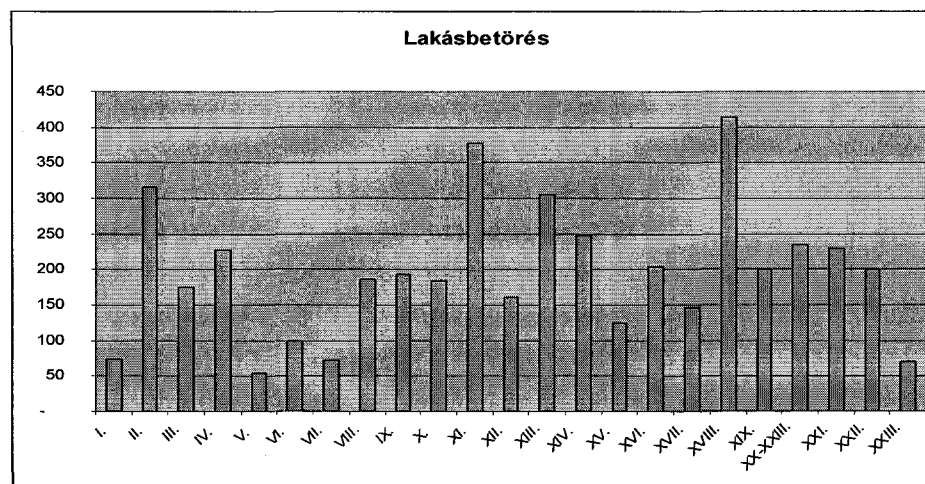
27. számú diagram: Rablások

Rablás szempontjából kiemelt a 14-19 óra közötti időszak (tanítási időben), valamint az éjszakai órák. Elkövetés helyszínéként a **Kőbánya-Kispest vasútállomás és buszpályaudvar**, a **Határ út menti füves terület**, a **Kápolna utcai átjáró**, **Mázsa tér**, **Liget tér vasúti felüljáró**, **Őrs vezér tere** környékén lévő utcák és **aluljárószakasz**, **Népliget** (Planetárium és az E-Club környéke), **Sibrik Miklós út**, valamint a **Kőrösi Csoma Sándor út – Pongrác út – Fehér út közötti terület**. Az elkövetők általában többen vannak (3-4 fő), és cigaretta eladás, vagy cigaretta kérés ürügyével terelik el a sértett figyelmét. A figyelmetlen sértettnek a vagyoni káron túl testi sérülést is okoztak. A veszélyeztetett érték általában 30-40000 forint, az elkövetési tárgy az esetek 76%-ban mobiltelefon volt. Az elkövetés helyszíne szinte minden esetben tömegközlekedési eszköz vagy annak a megállója, aluljárószakasz, vagy parkrész. Objektív és szubjektív okok ezáltal a figyelmetlenség, óvatlanság, anyagi haszonszerzés, valamint terület kivilágíthatatlansága, közömbösség, valamint menekülési útvonalak sokasága.⁹⁹

Betöréses lopás:

⁹⁸ Rendőrségi informatikai információs rendszer adatai szerint.

⁹⁹ Rendőrségi informatikai információs rendszer adatai szerint.

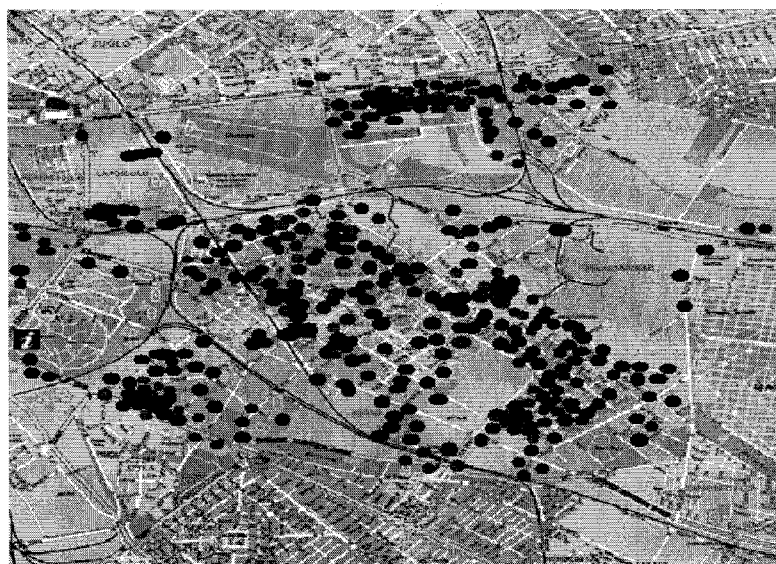
28. számú diagram: Lakásbetörések kerületenként 2008.

A vagyon elleni, valamint a közvéleményt leginkább irritáló deliktumok nagy részét a **Népligetben, Őrs vezér terén** és környékén, **Gyárdűlő, Kúttó** városrészekben, valamint Téglagyárdűlő városrészben a **Kőbánya-Kispest vasútállomás** környékén követik el. Az említett területek és városrészek nagy tömegvonzásuk, nagy átmenő forgalmuk és nappal telített parkolóik miatt bűncselekmények középpontjai, bizonyos területek pedig a terület tagolatlansága, kivilágíthatatlansága, elszigeteltsége, kihaltsága miatt vonzzák magukhoz a bűnözést. A betöréses lopások nagyobb száma a lakótelepi, társasházi lakásokban tapasztalható (45%) jellemzően a nappali órákban, amikor várhatóan a tulajdonos nem tartózkodik otthon (kiemelkedő az **Újhegyi lakótelep, Liget-tér** környékének, **Gyakorló utcának** és környékének érintettsége). Továbbá magas számot mutat a cég székhelyek, telephelyek, raktárak sérelmére elkövetett betöréses lopások száma (28%), az oka hogy a kerületben sok a nagy kiterjedésű, gyár- illetve ipartelep, több céggel, amelyeknek a biztonsági őrzése nem megoldott, vagy nem megfelelő.

A 2008. évi jegyzőkönyveket és BRFK bűnügyi statisztikai értékelő adatait vizsgálva megállapítható, hogy Kőbányán elsősorban vagyon elleni bűncselekményeket követnek el, melyek közül kiemelkednek a rablásokra (114 eset), betöréses lopásokra (366 eset), lakásbetörés (185 eset), jármű önkényes elvételére (48 eset), gépjárműlopásra (263 eset) vonatkozó, valamint a gépjárművekkel kapcsolatos összes bűncselekmények¹⁰⁰ (1.002 eset) száma. A számok – mint fentebb leírtam – viszonyt tükröznek, hiszen nem egységes a cselekmények minősítése, az állampolgárok rendőrségbe vetett bizalma, ezáltal a bejelentési-feljelentési hajlandósága. A lakosság feljelentési hajlandósága a kerületben pozitívnak mondható, hiszen 2008. évben 5.687 esetet jelentettek be a X. kerületi Rendőrkapitányságon, mely jelentősnek mondható (viszonyításul a hasonló területi adottsággal, oktatási intézményekre vonatkozó adatokkal, lakosságsszámmal rendelkező III. kerületben 5.423 esetben, a II. kerületben 4.097 esetben tettek feljelentést az állampolgárok).

Betöréses lopások területi megoszlása Kőbánya területén

¹⁰⁰ A személygépkocsi lopások, gépkocsi feltörések, gépjárműről leszerelések és a jármű önkényes elvételek számát takarja.

11. számú ábra: betöréses lopások Kőbányán

Külön figyelmet érdemel a kerületben előforduló házaló trükkös lopások előfordulása (2009-es év I-VI. hó adatai szerint 30 eset) különös tekintettel a vélhetően nagyon nagy látenciára tekintettel, ami minden esetben a hetven év feletti korosztályt érinti, és az elkövetői magatartások ismeretében nagy létszámú, jól felkészült elkövetői kört jelent. A megelőzésben nagy segítséget jelent a bűncselekmények megelőzésében a helyzetre jól felkészült potenciális sértett jelölt, ami szükségessé teszi továbbra is az ilyen irányú széleskörű felvilágosítást. Az azonban örömteli, hogy az előzetes adatok szerint a 2007. évhez viszonyítva csökkenést regisztrálhattunk.

Az elkövetések helyszíneit vizsgálva az alábbi oktatási intézményekben van kiemelten szükség az előadásokra, felvilágosításokra, és más megelőzést szolgáló intézkedésekre:

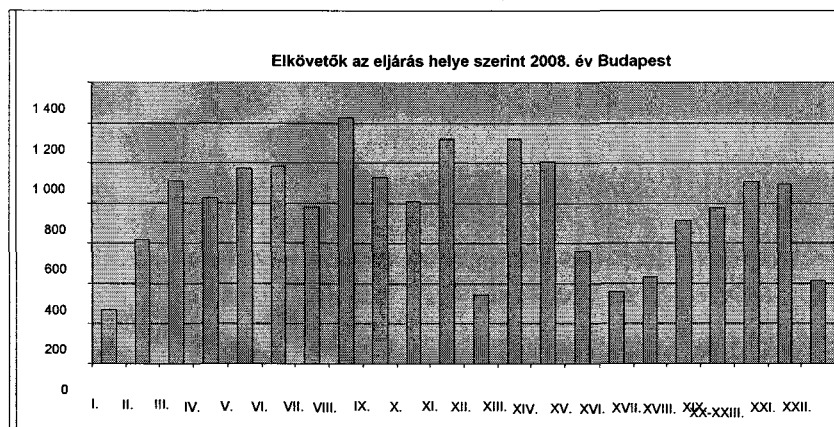
- Janikovszky Éva Általános Iskola (Bánya u. 32.)
- Harmat Általános Iskola (Harmat u. 88.)
- Kápolna Téri Ált. Iskola
- Szent László Ált. Iskola (Szent László tér 1.)
- Zeneiskola (Szent László tér 34.)
- Szent László Gimnázium (Kőrösi Cs. U. 28.)
- Készségfejlesztő Speciális Szakiskola (Gém u. 5-7.)

Elkövetők

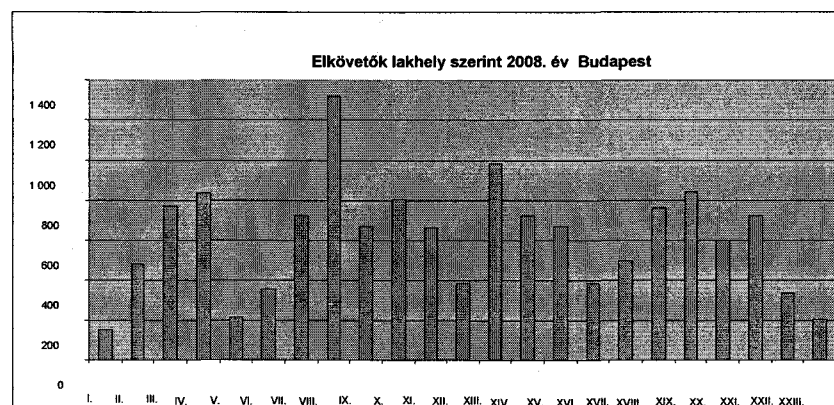
A 2008-as adatokat vizsgálva megállapíthatjuk, hogy Budapesten csökkenő tendencia van érvényben. Azonban mint már említettem, és mint ahogy több esetben a médiában is tapasztalhatjuk, az erőszakos

jellegű elkövetések száma viszont növekedett, vagy stagnált. Kőbányán az elkövetők száma viszonylag magas akár az eljáró szervek szerinti, akár az elkövető lakhelye szerinti adatokat vizsgáljuk.

Az elkövetők számát tartalmazzák az alábbi diagramok kerületi bontásban szemléltetve:

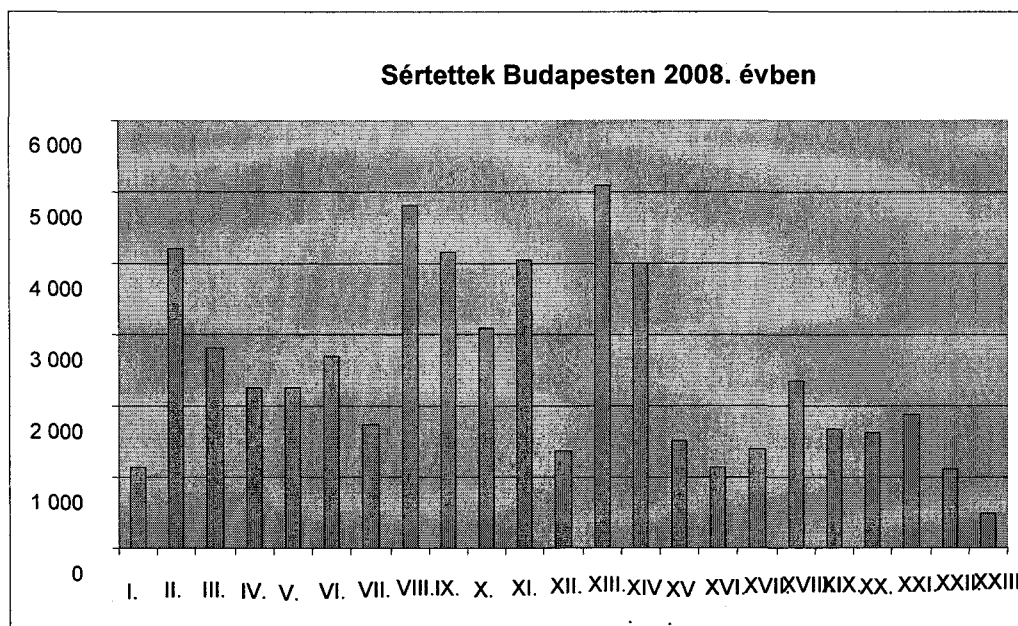
29. számú diagram: Elkövetők kerületenként eljárás helye szerint

30. számú diagram: elkövetők lakhelye szerint

A fenti adatokat elemezve megállapíthatjuk, hogy az összes elkövető 5,7%-a lakik Kőbányán. Az eljárás helye szerinti elkövetői számadatot vizsgálva pedig megállapíthatjuk, hogy összes elkövető 4,23%-a követi el a X. kerületben bűncselekményét. A magas számadatok a fentebb leírt társadalmi, gazdasági, közlekedési és kulturális mutatókkal magyarázhatók.

¹⁰¹ BRFK saját feldolgozású adat 2008

31. számú diagram: Sértettek Budapesten

3.088 fő sértettet regisztráltunk a 2008. évben, mely az előző évvel összevetve (2.326 fő) közel 32%-os növekedést jelent. A főváros többi kerületével összehasonlítva még mindig a veszélyeztetett zónát közelíti (ráadásul 2006. évben a nagy kiugrást a tiltott pornográf felvétellel visszaélés bűncselekmény felderítése jelentette, mely önmagában 1.271 fő sértetti számot jelentett). Tehát ha az eredményes felderítést nem számítjuk, a vagyon ellen irányuló, illetve a személy ellen irányuló deliktumok száma nem mutat csökkenést. S ezen két fő kategóriába tartoznak a közvéleményt leginkább irritáló, a bűnözéstől való félelmet leginkább befolyásoló bűncselekmények. Ezeknek a jogsértéseknek a csökkentése jelentős terhet ró az állampolgárok szerveződéseire, Önkormányzatra, valamint a rendőrségre. Összefoglalva megállapítható, hogy az ismertté vált sértettek 5,43%-a Kőbányán szenvedte el sérelmeit. Továbbá a sértettek többsége vagyon ellen irányuló támadásnak lett áldozata (közel 86%). Figyelmünket tehát ezen bűncselekmények felé kell elsősorban fókuszálnunk.

3.1 SWOT ANALÍZIS – AZ INTEGRÁLT VÁROSFEJLESZTÉSI STRATÉGIÁVAL ÖSSZHANGBAN, AHHOZ ILLESZTETT MÁTRIX

Erősségek

A kerület fejlődését szolgáló fizikai adottságok, erősségek:

- ✚ Kiváló gazdaságföldrajzi pozíció Budapest közepén, jó topográfiai és vízrajzi adottságok, történelmi, kulturális értékek, kőbányászatból visszamaradt, hasznosításra váró pincék;
- ✚ Megfelelő és jól fejleszthető közlekedési adottságok mind az elérhetőség, mind a közösségi közlekedés vonatkozásában;
- ✚ Versenyképes gazdasági ágazatok és erős, megújult iparvállalatok jelenléte;
- ✚ Potenciális lakásépítési területek, fővárosi viszonylatban kedvező ingatlanárak;
- ✚ Nagy kiterjedésű szabad illetve zöld területek, a szabad idő eltöltésének változatos kínálata;
- ✚ Átlagos színvonalat meghaladó minőségű környezetvédelmi program.

Társadalmi-gazdasági jellegű adottságok:

- ✚ Jelentős számú, magasan kvalifikált műszaki és közgazdasági szakember jelenléte;
- ✚ Az alap-, közép- és felsőfokú oktatás kiváló minősége;
- ✚ Az önkormányzati munka pártpolitikai érdekek fölött álló egységessége, konszenzus a fejlesztésben.

Bűnmegelőzést szolgáló adottságok:

- ✚ Civil szervezetek együttműködési hajlandósága (nyugdíjasok, mozgássérültek, gyermekek védelmével foglalkozó civil szerveződések, polgárőri szervezet hatékonysága)
- ✚ Iskolák tettekézsége, az oktatási intézmények vezetőségének hozzáállása
- ✚ Iskolák-rendőrség kapcsolata, működő iskola-rendőr program, D.A.D.A.-program
- ✚ A helyi média és a rendőrség között kommunikáció naprakészsége
- ✚ A helyi rendőri szervnél dolgozó kolléga aktivitása, kapcsolatrendszere
- ✚ A bűnmegelőzést szolgáló technikai rendszer üzemeltetése (térfigyelő-rendszer)
- ✚ A helyi önkormányzat és a rendőrség közötti együttműködés kiválósága

- ✚ Bűnözés területi, időbeli megoszlása: jól körülhatárolható gócpontok, hot-pointok, időszakok
- ✚ Rendelkezésre álló statisztikák, tanulmányok, programtervek
- ✚ ELBÍR-rendszer üzemeltetése¹⁰²
- ✚ Biztonságos Böngésző Program¹⁰³

Gyengeségek

A kerület fejlődését akadályozó fizikai adottságok, gyengeségek:

- ✚ A városszerkezet túlságos tagoltsága, a vasúthálózat által közrezárt zárványterületek;
- ✚ A közúti forgalom túlterheltsége, a csomópontok kiépítetlensége, erős forgalmi zajterhelés;
- ✚ Lepusztult, gazdátlan üzemi létesítmények, a barnamezős rehabilitáció, valamint a felhagyott bányaterületek rekultivációjának lassúsága;
- ✚ Az üzemi területek ölelésétől viszonylag szabad, kedvező környezettel rendelkező lakásépítési területek szűk kínálata;
- ✚ Az új szabad zöldterületek a felhagyott bányaművelési területek rekultivációjától függenek, aminek kedvezőtlen talajtani adottságokkal kell megküzdeniük.

Társadalmi-gazdasági problémák

- ✚ A kerület elöregedése, nyugdíjas korosztály túlsúlya, a fiatal szakemberek elvándorlása;
- ✚ Az ellátási kötelezettségek racionalizálásának késlekedése;
- ✚ Az integrált fejlesztési akciók menedzselésére magas szinten alkalmas szervezet hiánya;
- ✚ Fejlesztési forráshiány, fejlesztés-orientált vagyongazdálkodási koncepció, valamint átfogó és egységes területi adatbázis hiánya;
- ✚ A társadalmi és kulturális közélet gyengesége.

Külső, a fejlődést akadályozó tényezők:

¹⁰² Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Rendőr-főkapitányság 2005-ben indult programja, melyben azon szervezeteknek, akik csatlakoztak a rendszerhez, bűnmegelőzési témájú körleveleket küldenek ki

¹⁰³ BRFK kötött megállapodást a Biztonságos Böngésző Program üzemeltetőjével. Jelzést küld a szülő telefonjára, ha olyan oldalon, olyan témáról beszélget, mely ártalmas lehet erkölcsi fejlődésére.

- ✚ A Főváros kezelésében lévő közúti hálózatok és forgalmi csomópontok fejlesztésének késlekedése, a teherforgalom és a repülőtéri zajszennyezés csökkentésének késlekedése;
- ✚ A nem önkormányzati kezelésű területegységek fejlesztésében való érdekérvényesítés kiszolgáltatottsága (Népliget, Lóversenypálya, HUNGEXPO, MÁV területek, Új Köztemető, börtönök stb.).

Bűnmegelőzést akadályozó tényezők:

- ✚ Fluktuáció a rendőrségi munkában, fluktuáció az oktatásban, fluktuáció az áldozatvédelem, civil szervezetek területén;
- ✚ A bűnmegelőzési tevékenységek megbecsülésének hiánya, az azonnali termelésre, az eredményekre koncentráló szemléletmód;
- ✚ A folyamatos programok megszakítása, kizárólag a látványosságra, a hírértékre, a preventációs tevékenység reklámoldalára való koncentráció;
- ✚ Anyagi fedezet hiánya;
- ✚ A kötetlen bűnmegelőzési tevékenységek akadályozása, az élet minden területén kapcsolódó munkakörök létrehozása, melyek természetesen a prevenció elől veszik el az időt;
- ✚ Gyakran felmerülő együttműködési nehézségek, a rendőri szerveknél, polgárőr szervezeteknél, civil szervezeteknél uralkodó bürokrácia;
- ✚ Jogszabályi háttér bizonytalansága;
- ✚ Anyagi érdekek a média (elsősorban kereskedelmi csatornák) részéről, melyek nem teszik lehetővé az ingyenes preventációs sugárzást;
- ✚ Pályázati lehetőségek korlátozott volta a rendőrség részéről;
- ✚ Oktatási intézmények gyakori elzárkózása, iskolák részéről a problémák házon belül kezelése;
- ✚ A gyermekvédelmi jelzőrendszer gyakori zökkenői;
- ✚ Az együttműködésben előforduló rugalmatlanságok (egyéni érdekek, indokok alapján megghiúsuló együttműködések eredményezve);
- ✚ Társadalmi elzárkózások, közömbösség;
- ✚ Létbizonytalanság;
- ✚ Médiaiban megjelenő erőszak (fizikai, verbális);
- ✚ Szignalizáció eltörlése;
- ✚ Igazságszolgáltatás egyéb szegmensei részéről fiatalokkal szemben alkalmazott megrovás hatástalansága;
- ✚ Gyermekvédelmi törvényből adódó hiányosságok. Intézeti körülmények között gyermekek szabad mozgása.

A kerület fejlesztésének belső tartalékai, lehetőségei:

- ⬇ A tagolt városszerkezet folytonosságának megteremtése illetve a kapcsolatok kiépítése, valamint a térség egészének felértékelése tervszerű városfejlesztési akciók támogatása illetve menedzselése révén;
- ⬇ Forgalomcsillapítás, alternatív közlekedési lehetőségek megteremtése: önálló bicikli úthálózat kiépítése, az utak fásítása;
- ⬇ A MÁV fővonalainak elővárosi gyorsvasúttá fejlesztésével a belvárossal és a környező kerületekkel való kapcsolat minőségileg javul;
- ⬇ Alulhasznosított területek, barnaövezetek fejlesztése, városrehabilitáció, területek megújítása, az „élhetőség” környezeti feltételeinek javítása;
- ⬇ További építési telekkínálat, fővárosi érdekeltségű jelentős intézmények befogadásának lehetősége (Angol-park, kulturális és sport-létesítmények stb.);
- ⬇ Nagyszabású, integrált fejlesztési akciók, mint kitörési lehetőségek illetve úgynevezett „zászlóshajó projektek” (Mázsa-tér, S1 program, Rákos-patak völgye);
- ⬇ A rekultivációval nyert szabad területek parkosításával szabadidő illetve sportolási lehetőségek bővítése.

Társadalmi-gazdasági fejlődés lehetőségei:

- ⬇ Innovációs fejleszthetőség (ipar, kutatás, fejlesztés), „szilícium-völgy” kialakítása;
- ⬇ Felsőfokú oktatás megerősítése, a szakképzés továbbfejlesztése;
- ⬇ Kvalifikált műszaki és közgazdasági értelmiség bevonása a közéletbe;
- ⬇ A kerületi önkormányzat szervezeti átalakítása az üzemeltetési, fenntartási illetve fejlesztési feladatok hatékonyabb ellátása érdekében;
- ⬇ Az integrált, többszereplős városfejlesztési akciók lebonyolításához szükséges szervezet létrehozása;
- ⬇ A lokálpatriotizmus erősítése a kerület értékeit és fejlődési lehetőségeit bemutató publicitási lehetőségek megteremtésével.

A kerület fejlesztését elősegítő külső kapcsolatok:

- ⬇ Együttműködés a vállalatokkal, a szomszéd kerületekkel, a fővárossal és a Középmagyarországi Régióval az együttműködésben rejlő lehetőségek kihasználásáért és közös pályázatokkal az EU támogatások elnyeréséért.

- ✚ Együttműködések (civil szervezetek –egészségügyi intézmények – rendőri szervek – oktatási intézmények között);
- ✚ Médiában, elsősorban helyi médiában rejlő lehetőségek;
- ✚ Bűnmegelőzés új megközelítése (interaktív rendezvények, új megközelítések);
- ✚ Oktatási intézményekben folyó oktatás legalacsonyabb korosztálytól (általános iskolától középiskola végéig);
- ✚ Internetes felületek alkalmazása, kiaknázása;
- ✚ Állampolgárok rendőrség felé irányuló attitűdjének formálása (szolgáltató rendőrség);
- ✚ Rendőrség-polgárőrség közötti kapcsolódás, több közterületi szolgálatot jelent;
- ✚ Térfigyelő-rendszerek, technikai eszközök alkalmazása;
- ✚ Vagyonvédelmi technika, mint adócsökkentő tényező;
- ✚ Üzletközpontokban folyamatos rendőri jelenlét, nem kizárólag rendőri szerepben;
- ✚ ELBÍR-rendszer országos kiterjesztése (BAZ-megyéből országos hatáskörre);
- ✚ Használt-cikk értékesítés jogszabályi háttérének megteremtése;
- ✚ Kamera-rendszerek széleskörű alkalmazása;
- ✚ Rendőri bűnmegelőzési jogszabályi háttérének megteremtése;
- ✚ Bűnmegelőzés iránti gondolkodásmód megváltoztatása (vezetők szemszögéből);
- ✚ Pályázati lehetőségek szélesítése;
- ✚ Kereskedelmi-csatornák és rendőrség közötti megállapodás kidolgozása;
- ✚ Szignalizáció;
- ✚ Létbizonytalanság szociális megszüntetése;
- ✚ Gyermekvédelmi normákban bekövetkező módosítások: nevelők, pedagógusok által alkalmazható módszerek kiszélesítése. Gyerekek mozgás-szabadságának részleges korlátozásának jogi háttérének megteremtése;
- ✚ Biztonságos Böngésző Program kiszélesítés mikro-, makrokörnyezetben egyaránt;
- ✚ A közösségi oldalak lehetőségeinek kiaknázása. Közösségi oldalakon bejelentkezés esetén bűnmegelőzés tartalmú tanácsok feltüntetése;
- ✚ Telefontársaságokkal való kapcsolatfelvétel: prevenciós üzenetek továbbítása ügyfelek felé, illetve képi információk továbbítása hálózaton belül;

- ✚ Mediáció, resztoratív-igazságszolgáltatás, elterelés alkalmazása, intézkedések alkalmazása, elsősorban javítóintézeti nevelés előtérbe helyezése;
- ✚ Rendőri felvilágosítás diákok részére hiteles személy közreműködésével.

Veszélyek

101

A kerület fejlődését fenyegető belső akadályok, veszélyforrások:

- ✚ Az elszigetelt vagy/és alulhasznosított városrészek végleges lemaradása, az extenzív és illegális területhasználat terjedése, a kerület általános imázsának és vonzerejének csökkenése;
- ✚ A közúthálózati fejlesztések elmaradása, a csomópontok kiépítetlenségéből adódó eljutási lehetőségek romlása, a zajterhelés további növekedése, az életminőség romlása;
- ✚ Az aktuális rehabilitáció elmaradása miatt a kerület veszélyeztetett városrészeinek leszakadása, az ingatlanok értékcsökkenése; az illegális területhasználat és hulladéklerakók elszaporodása;
- ✚ Az ingatlanpiac érdeklődésének alábbhagyása, a lakásépítés lelassulása illetve megszűnése; a térség egészének felértékelődését elősegítő integrált városfejlesztési projektek elmaradása;
- ✚ A parkok és sportterületek, valamint az intézményterületek környezete minőségi megújításának elmaradásával az illegális és deviáns tevékenységek elszaporodása.

A társadalmi-gazdasági viszonyokat veszélyeztető tényezők:

- ✚ A szociális ellátásból adódó kötelezettségek növekedése az önkormányzatot ciklikus likviditási válságba sodorhatja, az eladósodás veszélye, a fejlesztésre fordítható pénzeszközök beszűkülése;
- ✚ A kvalifikált munkaerő illetve a fiatal értelmiség elvándorlása;
- ✚ A magas szintű oktatási rendszer leépülése.

A kerület fejlődéséhez szükséges külső feltételek veszélyeztetettsége:

- ✚ Fővárossal, a szomszéd kerületekkel, a vállalatokkal, valamint a Közép-magyarországi Régióval való együttműködés illetve az érdekérvényesítés esélyeinek gyengülése;
- ✚ Az EU támogatások megszerzéséhez szükséges kapcsolatok gyengülése, a pályázatok sikertelensége;
- ✚ A hazai és nemzetközi gazdasági helyzet változásainak való kiszolgáltatottság.

Bűnmegelőzést veszélyeztető tényezők:

- ✚ A gyermekvédelmi törvény szabályozás esetleges változásai, így kiemelten az otthonban nevelkedő gyermekek korlátozott mozgástere erőszakot, visszaéléseket eredményezhet;
- ✚ A kamera-rendszer mint vagyonvédelmi technika alkalmazása személyes adatokkal kapcsolatos visszaéléseket eredményezhet, tehát ezen esetek alkalmazása a jogszabályi előírások szigorú betartása, ellenőrzése indokolt és szükséges;
- ✚ Az együttműködések gyakran felületi megállapodások, a tartalmi elemek, kapcsolattartás nem működik megfelelően;
- ✚ A társadalom jelenlegi gondolkodásmódja eredményeképpen csökkent szubjektív biztonságérzetet eredményez a jelentős rendőri közterületi jelenlét;
- ✚ A jelenlegi oktatási rendszer nem írja elő az előzetes felvételi elbeszélgetést a szakmai középfokú oktatási intézményekbe való felvétel előtt. Ennek eredményeképpen több tanuló jut be szakmai iskolákba, de az, hogy nem érzi sajátjának a szakmát ellentétes hozzáállást válthat ki a gyermekből;
- ✚ A telefontársaságok hálózatán továbbított képi információk adatvédelmi szempontból aggályosak lehetnek;
- ✚ A rendőrség által elrendelt, családon belüli erőszak orvoslását szolgáló ideiglenes megelőző távoltartás bizonyos szempontból bizonytalanságokat tartalmaz;
- ✚ A bűnmegelőzésre fordított anyagi eszközök visszaéléseket eredményezhetnek, pályázati feltételeknél, anyagi ráfordításnál nyomon kell követni a költség-igazolást;
- ✚ A rendőrség és a polgárőr szervezetek közötti együttműködés a gyakorlati életben intézkedéssel kapcsolatos bizonytalansághoz vezethet;
- ✚ A rendőrök által tartott előadások gyakran félrevezetőek, nem hitelesek, ezáltal ellentétes irányba terelik a gyerekek figyelmét. Fontos az oktató személyének lelkiismeretes kiválasztása;
- ✚ Az elterelés intézménye gyakran nehézségekbe ütközik, mely névleges működést eredményez, kívánt célt nem éri el.

A jelen helyzet	ERŐSSÉGEK	Gyengeségek
Források	<ul style="list-style-type: none"> ● a fővárosi bűnmegelőzési politika látóterében van; ● néhány helyi vállalkozó már kezdett használni szituatív megelőzési eszközöket; 	<ul style="list-style-type: none"> ● az anyagi források szinte kizárólag az állami büdzséből érkehetnek, ezeket pályázat útján lehet elérni, a támogatás így nem kiszámítható, csak programévenként tervezhető; ● a helyi önkormányzat, támogatni a modellt kizárólag saját forrásból nem tudja, a helyi vállalkozásokra ma még számítani nem lehet, egy-két nagyvállalat eseti támogatását leszámítva;
Szerkezet	<ul style="list-style-type: none"> ● a modell szerkezete rugalmasan változtatható, jelenleg laza kötöttségek jellemzők; ● a tervezett szerkezet megalapozottnak tűnik; 	<ul style="list-style-type: none"> ● nem kellően arányos az egyes szerkezeti elemek leterheltsége és bekapcsolódása a programba, a korszerűbb, rugalmasabb megoldásokra, a rendőrség még időnként inaktív;
Értékek	<ul style="list-style-type: none"> ● átfogó, a közösség erejét és valamennyi helyi szervet reprezentánsan megjelenítő; ● a rendszer helyben is biztosítja az emberi jogok érvényesülését és a hatályos törvények maradéktalan betartását, erre a szereplők felkészültek; 	<ul style="list-style-type: none"> ● a helyi bűncselekményekre, a veszélyes jelenségekre időnként nem érezhető a hatósági reakció; ● a bűncselekmény elkövetői magas számban cigány elkövetők, a hatóság óvatossága különösen indokolt a törvényes eljárások maradéktalan betartására, hiányzik az erre különösen figyelő (országos) metodika; ● erőtlene a helyi közbiztonság betartására vonatkozó közösségi megoldások;
Szereplők felkészültsége	<ul style="list-style-type: none"> ● a szaktudás rendelkezésre áll; 	<ul style="list-style-type: none"> ● nincs képünk a látenciáról, a modus operandi-k hiányoznak; ● hiányzik a helyreállító igazságszolgáltatási eszközök (jóvátétel, mediáció) széleskörű alkalmazása. Itt igen nagy eredménye lehetne! ● a prevenció lehetséges szereplőit fel kell készíteni;
	Lehetőségek	Veszélyek
A helyi politikában	<ul style="list-style-type: none"> ● az országos jóléti programok helyben is megjelennek; ● az önkormányzat bűnmegelőzés mellett tett eltökéltsége nagyon fontos; ● a program központja a bűnmegelőzési iroda; 	<ul style="list-style-type: none"> ● a bűnmegelőzés feladatát függetleníteni kell az aktuálpolitikától, személyektől;
A közösség	<ul style="list-style-type: none"> ● a közhangulat alkalmas a prevenció hatékony befogadására; ● számos kiaknázatlan, de már a modell elméletében megjelenő lehetőség adott; 	<ul style="list-style-type: none"> ● felnőtt és jelen van a városban az a nemzedék, akiből hiányzik a munkakultúra; ● a média még nem igazi szövetséges; ● valamennyi intézménynél még szükséges az együttműködés, a prevenció fontosságának tudatosítása;
Partner-szervezetek együttműködése	<ul style="list-style-type: none"> ● a sokoldalúságban rejlő alternatív előnyök feltérképezése, kihasználása; 	<ul style="list-style-type: none"> ● gyenge és megosztott a polgárórség;
Technikai feltételek	<ul style="list-style-type: none"> ● bűnmegelőzési program folyamatosan fejleszti magát. Helyi, regionális és országos kiadványok rendelkezésre állnak. 	<ul style="list-style-type: none"> ● minden infrastrukturális eszköz csak a központi pályázati forrásokból szerezhető be, más felajánlások nem érkeznek.

3.1.1 KÖZBIZTONSÁGI KÉRDŐÍV – AZ OBJEKTÍV ÉS SZUBJEKTÍV BIZTONSÁGÉRZET, A BŰNÖZÉSI FÉLELEM ÉS A HELYI INTÉZMÉNYEK BIZALMI INDEXÉNEK MÉRÉSE

A többszörösen kipróbált, vezető kriminológusok által készített, Kőbányára akklimatizált kérdőív megválaszolása és feldolgozása, elemzése a program elengedhetetlen kezdeti lépése.

KÖZBIZTONSÁGI KÉRDŐÍV
(Kitöltése önkéntes és anonim)

I.

A büntetések, a börtönnel kapcsolatos döntések általában foglalkoztatják a közvéleményt. Szeretnénk az Ön véleményét is megismerni.

1.

Ön szerint helyes-e, hogy a szabadságvesztésre ítéltet a börtönben tanúsított jó magatartásuk alapján gyakran már a büntetés teljes kitöltése előtt is szabadlábra helyezik?

- Szerintem helyes
- Szerintem nem helyes

2.

A börtönöknek különböző feladatokat kell ellátniuk. Ön szerint mennyire fontosak az alábbi feladatok?

A. Reszocializálás (Megjavítva visszavezetés a társadalomba)

- Nagyon fontos
- Elég fontos
- Nem fontos

B. Megbüntetés

- Nagyon fontos
- Elég fontos
- Nem fontos

C. Elrettentés (Hogy mások kedvét elvegyék hasonló cselekedetektől)

- Nagyon fontos
- Elég fontos
- Nem fontos

D. Ártalmatlanná tevés (A bűnöző elkülönítése a társadalomtól)

- Nagyon fontos
- Elég fontos
- Nem fontos

II.

Gyakran hallani, hogy bizonyos helyeken nem érzi mindig biztonságban magát az ember. Mi erről a témakörrel az Ön véleménye?

3.

Van-e az Ön lakóhelyének környékén, Kőbányán olyan hely kb. egy kilométeres körzetben, ahova félne *éjjel* egyedül (sétálni) menni?

- Van
- Nincs

Félne-e Ön egyedül a lakásuktól 100 méteres körzeten belül éjjel egyedül az utcán?

- Igen
- Nem

4.

Van-e olyan hely Kőbányán, ahova félne nappal egyedül sétálni menni?

- Igen
- Nem

5.

Szokott-e Ön félni bűnözőktől, ha éjjel egyedül van a lakásában?

- Mindig
Gyakran
Néha
Nem, soha

6.

Valószínűnek tartja-e, hogy az elkövetkező 12 hónap során az alább felsorolt bűncselekmények valamelyikét az Ön sérelmére követik el?

	valószínűnek tartja	nem tartja valószínűnek
erőszakos közöszlés	☐	☐
rablás	☐	☐
testi sértés (fegyver nélkül)	☐	☐
testi sértés(fegyverrel)	☐	☐
betörés	☐	☐
lopás	☐	☐
gépjárműlopás	☐	☐
dologrongálás	☐	☐
egyéb bűncselekményt	☐	☐
nem hiszem, hogy sérelmemre bűncselekményt követnek el az elkövetkező 12 hónapban	☐	☐

7.

Milyen intézkedéseket tettek Önök, hogy a lakásuk biztonságát fokozzák:

Válaszlehetőségek:

- riasztókészülék
ajtóretesz, ajtólánc
az eredetin kívül újabb zár felszerelés,
vagy a régi biztonságosabbra cserélése
ablakrács, vagy egyéb ablak biztosítása
lőfegyver
házőrző kutya
egyéb
semmit sem

8.

Ha este 10-kor csöngetnek, vagy kopogtatnak az ajtón, mit szokott Ön tenni?

- gondolkodás nélkül ajtót nyit
megnézi, vagy megkérdezi ki az este már senkinek sem nyit ajtót

9.

Fél-e Ön a bűnözéstől?

- Igen
Nem

10.

Ön jobban fél-e a bűnözéstől, mint néhány évvel korábban?

- Igen
Nem

11.

Milyen bűncselekmények bekövetkezésétől tart?

- Zseblopás
Gépkocsiból lopás
Gépjárműlopás

- Betöréses lopás
- Testi sértés
- Erőszakos közösülés
- Rablás

III.

Kíváncsiak vagyunk, hogyan vélekedik Ön a helyi rendőrség, a bíróságok munkájáról.

12.

Véleménye szerint a büntető bíróságok Magyarországon a bűnözőkkel szemben

- engedékenyek
- megfelelő munkát végeznek
- nagyon szigorúak

13.

Véleménye szerint a lakóhelyük bűnözési helyzete az utóbbi három évben

- javult
- nem változott
- romlott

a) Hogyan ítéli meg Ön hazánk bűnözési helyzetét az utóbbi három évben?

- javult
- nem változott
- romlott

b) Ha romlott, Ön szerint mi ennek a legfőbb oka (vagy okai)?

	Lakóhelyén	Hazánkban
1. A rendőrség és a bíróságok engedékenysége	☐	☐
2. A családi élet, a szülői tekintély megszűnése	☐	☐
3. Általános erkölcsi bomlás	☐	☐
4. A mértéktelen alkoholfogyasztás	☐	☐
5. A népesség ide-oda költözése	☐	☐
6. A sok szabadidő	☐	☐
7. A gazdasági viszonyok	☐	☐
8. Egyéb ok	☐	☐

c) Ön szerint: a közbiztonság javítása érdekében mely intézkedések a legfontosabbak? Állítsa fontossági sorrendbe! (1 legfontosabb, 2 kevésbé fontos...)

- nagyobb hatókör a rendőröknek
- igazságszolgáltatás javítása
- nagyobb rendőri jelenlét
- polgárőrök
- erélyesebb rendőri fellépés
- több pénz a rendőröknek
- képzettebb rendőrök
- korruptió megszüntetése rendőröknél

14.

a) Ön szerint a lakóhelyének a bűnözési helyzete az elkövetkező három évben

- javulni fog
- nem változik
- romlani fog

c) Hogyan vélekedik Ön hazánk várható bűnözési helyzetéről a következő három évben

- javulni fog

nem változik
romlani fog

d) Ön szerint Kőbánya közbiztonsága

nagyon jó
jó
nem nagyon jó
rossz

15.

Mi a véleménye: az Ön lakóhelyén a rendőrség

kiváló munkát végez
jó munkát végez
kielégítő munkát végez
nem végez kielégítő munkát

16.

Ha rossznak ítéli a helyi közbiztonságot, Ön szerint lakóhelyének rossz közbiztonságáért mennyiben felelős a helyi rendőrség

(1-es ha egyáltalán nem, 10-es ha teljes mértékben felelős)

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

17.

a) Ön szerint a helyi rendőrség munkájában melyik szolgálati ághoz tartozó rendőrök nem végeznek megfelelő munkát?

a.) nincs ilyen szolgálati ág
b.) közrendvédelmi szolgálat járőrök
c.) közlekedési szolgálat
d.) bűnügyi szolgálat
e.) igazságrendészeti szolgálat

b) Ön szerint a helyi rendőrség munkájában melyik szolgálati ág végez kiemelkedően jó munkát?

a.) nincs ilyen szolgálati ág
b.) közrendvédelmi szolgálat járőrök
c.) közlekedési szolgálat
d.) bűnügyi szolgálat
e.) igazságrendészeti szolgálat

19.

Szeretnénk megismerni, milyen bizalma van a helyi rendészeti, igazságszolgáltatási, egyéb szervezetekkel kapcsolatban. Ön szerint melyik szervezetre jellemző lakóhelyén a korrupció? (1-es a leginkább, 2-es ezt követően 3-as nem annyira, 4-es egyáltalán nem.)

a.) rendőrség
b.) bíróság
c.) vám és pénzügyőrség
d.) határőrség
e.) önkormányzat
f.) közterület-felügyelet
g.) egyéb, éspedig.....

18.

Van-e a fenti bűnüldöző szervek tagjaival személyes kapcsolata, ismeretsége?

Igen
Nem

19.

Ha névtelenül tenné meg bejelentését, akkor a levelét vagy telefon üzenetét kinek küldené?

- a.) Rendőrkapitánynak
- b.) A bűnügyi osztály vezetőjének
- c.) A vám- és pénzügyőrség parancsnokának
- d.) A körzeti megbízottnak

20.

Mi a véleménye a helyi rendőrökről?

- a.) Aktívak, a bejelentéseket szívesen fogadják
- b.) Tudomásul veszik, ha bejelentést akarunk tenni
- c.) Vannak közöttük, akik arrogánsak a panasztevőkkel szemben
- d.) Felveszik a panaszt, de nem tesznek semmit

21.

Mit tenne Ön, ha azt tapasztalná, hogy valamelyik állami tisztségviselő iszákos, kicsapongó életet él, ill. bizonyos ellenszolgáltatást kér vagy fogad el.

- a) Felszólalnék a helyi önkormányzat valamelyik rendezvényén
- b) Szólnék az önkormányzati képviselőnek
- c) Írnék a rendőrkapitánynak vagy a rendőr-főkapitánynak
- d) Bejelentést tennék a kerületi ügyészségen
- e) Nem tennék semmit, mert úgysem nekem lenne igazam

22.

Mi a véleménye a helyi polgárőr szervezetekről?

- a) Szükségesnek tartja-e Ön a polgárőrséget
  - Igen
  - Nem
- b) Tudomása szerint van-e az Ön lakóhelyén polgárőrség
  - Igen
  - Nem
- c) Belépne-e Ön a polgárőrök közé?
  - Igen
  - Nem
- d) Részt venne-e Ön a távollévő szomszédok lakásainak figyelésében?
  - Igen
  - Nem
- e) Hogyan ítéli meg a helyi polgárőrök tevékenységét?
  - Hatékonyak
  - Alig észrevehetőek
  - Bátortalan fellépésűek
- f) Milyen a helyi rendőrök és a polgárőrök együttműködése?
  - Átgondolt, a feladatokat megosztják
  - Rendszertelen, ahol kellene nincs sem rendőr, sem polgárőr

23.

Mi a véleménye Önnek a lakóhelyén működő bűnmegelőzési intézmények működéséről?

- a) Nem hallottam ilyen szervezetről
- b) Megfelelő intézkedéseik vannak
- c) A szociális kérdésekbe nem szólnak bele
- d) Örülök, hogy ők is törődnek e kérdéssel

- e) A gyermekek védelmére megfelelő lépéseket tesznek

IV.

A következő kérdéseink azzal kapcsolatosak, hogy követtek-e el az Ön, vagy környezetete sérelmére valamely bűntettet az alábbi felsoroltakból.

24.

- a. Az elmúlt 12 hónap során betörték-e az Önök lakásába, mellékhelyiségekbe (pince, padlás), víkendházába, présházába stb. vagy kíséreltek-e meg ilyet végrehajtani? 110

- Egyszer sem
Egyszer
Kétszer
Háromszor
Négyszer
Ötször

- b. Hány esetben tettek feljelentést

- Egyetlen esetben sem
Egyszer
Kétszer
Háromszor
Négyszer
Ötször

- c. Amikor nem tettek, miért nem?

- Sok fáradtságba kerülne utánajárni
Lehet, hogy úgysem tudnák kideríteni
Rossz tapasztalatai vannak az igazságügyi szervekkel
Egyéb ok

- d. Ha igen, kb. mennyi kárt okozott ez Önöknek?

- 10 000 Ft
10 000 – 50 000 Ft
50 000 – 100 000 Ft
100 000 – 500 000 Ft
500 000 Ft felett

25.

- A fel nem jelentett bűncselekményeknek

- ismert a tettese
alapos gyanújuk van valakire
ismeretlen a tettese

26.

- a) Ismer-e Ön személyesen valakit, akinek a sérelmére betörést, lopást követtek el, vagy kíséreltek meg az elmúlt 12 hónap alatt?

- Nem
Ha igen, kinek a sérelmére:
fia, lánya, veje, menyé
szülő, após, anyós
testvér, sógor, sógornő
egyéb családtag
szomszéd
barát
ismerős

b) Ha igen, tudomása szerint tett-e valaki feljelentést?

- Igen
Nem

c) Hol történt(ek) az eset(ek)?

- otthon, vagy a lakás közelében
a város, a falu más részén
a városon (falun) kívül

d) Ismer-e Ön személyesen valakit, akihez betörték, akinek ellopták valamilyen dolgát vagy értékét, vagy megkísérelték azt ellopni.

- Nem
Ha igen, kinek az alábbiak közül?
fia, lánya, veje, menyé
szülő, após, anyós
testvér, sógor, sógornő
egyéb családtag
szomszéd
barát
ismerős

Mi a véleménye a bűnözés növekedésétől?

1. Enyhék a törvények
2. A bíróságok enyhe ítéletet hoznak
3. Mind több a munkanélküli
4. Nagy a létbizonytalanság
5. Nő a gazdagok és a szegények közötti ellentét
6. A rendőrség létszáma, technikája nem elégséges a bűnözés visszaszorítására
7. Nagy a drágaság
8. Sokan visszaélnek a demokratikus jogokkal
9. Általában fellazultak az erkölcsök
10. Sok a menekült
11. Megszüntették a visszaeső bűnözők ellenőrzését
12. A rendőrség bizonytalan
13. A rendőrség szakszerűtlen és nincs kapcsolata a lakossággal
14. Nincs megfelelő technikai védelem a rablások, lopások, betörések ellen
15. Egyéb okok
16. Az iskolában négy évtizeden át nem volt vallásoktatás

A kérdőívet összeállította, tisztelettel megköszöni az Önök segítségét, valamint bármilyen bűnmegelőzéssel kapcsolatos kérdéssel a segítségükre van:

KŐBÁNYAI ÖNKORMÁNYZAT
és a X. KERÜLETI RENDŐRKAPITÁNYSÁG

3.1.2 ANTISZOCIÁLIS MAGATARTÁSKUTATÁS –
A FIATALKORÚ BŰNÖZÉSI HAJLANDÓSÁG ÉS ÁLDOZATTÁ VÁLÁS MÉRÉSE

A rendelkezésre álló bűnügyi és egyéb információk jól mutatják a fiatalkori érintettséget, ám a pontos analízishez a kérdőív feldolgozása elengedhetetlen.

112

**Antiszociális magatartás kérdőív
Kőbánya**

1. Mikor születted?

.....év

2. Iskolai végzettséged?

- nem jártam iskolába
- általános iskola 1-4.oszt.
- általános iskola 5-6.oszt.
- általános iskola 7-8. oszt.
- szakmunkásképző
- szakközépiskola
- gimnáziumi érettségi

3. Kőbánya melyik városrészén laksz:

- Városközpont
- Rákosmente
- Fehér út – Gyakorló út környéke
- Újhegy
- Óhegy
- Pongrácz telep
- Zágráb út környéke
- Ligettelek

4. Lakókörülmények:

Milyen lakásban laktatok/laktok családdal?

- Lakótelepi lakás
- családi ház
- régebbi bérház
- egyéb:.....

Volt/van saját szobád?

- igen
- nem

Hányan laktatok egy szobában?

- egyedül laktam
- ketten voltunk egy szobában
- hárman voltunk egy szobában
- többen:.....

5. Családi helyzeted

- Mindkét szülőddel laksz
- édesanyáddal laksz
- édesapáddal laksz
- egyéb rokonnal:.....
- nevelőszülőnél
- egyéb személynél:.....

6. Testvéreid száma?

- egyedül vagyok gyermek
- egy testvérem van
- kettő testvérem van
- több testvérem van

7. Ha több testvéred van, mindegyikőtök ugyanakkora szeretetet kap/kapott édesapádtól?

- mindenki egyformán kapott szeretetet
- úgy érzem én többet kaptam
- úgy érzem testvéreim többet kaptak
- egyikünk sem kapott szeretetet

Mindegyikőtök ugyanakkora szeretetet kap/kapott édesanyádtól?

- mindenki egyformán kapott szeretetet
- úgy érzem én többet kaptam
- úgy érzem testvéreim többet kaptak
- egyikünk sem kapott szeretetet

8. Hova jártál iskolába (település, iskola neve)?

.....
 .....

9. Családod anyagi helyzete?

- nincs autónk a családban
- 1 autónk van
- 2 autónk van
- több autónk van

- nem voltam még nyaralni a családommal
- egyszer már voltam nyaralni
- minden évben egyszer elmentünk, elmegyünk nyaralni
- egy évben többször jártunk el nyaralni

- nincs számítógép a családban
- egy számítógép van a családban
- több számítógép van a családban

- nincs televíziónk
- egy televízió van a családban
- több televízió van a családban

- nincs mobiltelefonunk
- legalább egy mobiltelefon van a családban
- több mobiltelefon van a családban

- soha nem szoktam internetezni
- néha szoktam internetezni
- rendszeresen internetezek

Ha szoktál internetezni, hol?

- otthon
- iskolában
- nevelőintézetben
- netcafe
- egyéb helyen:.....

Ha szoktál internetezni, milyen oldalakat látogatsz általában?

- viccoldal
- ismeretterjesztő
- hírek
- utazás, külföld
- különböző fórumok, chat-oldalak
- sport
- erotika, szex
- egyéb:.....

10. Életkörülményeitek?

- nagyon jók
- mindenünk megvan, ami kell
- nehéz helyzetben élünk

11. Mennyi zsebpénzt kapsz átlagosan egy hónapban?

.....

12. Szüleidnek mi az iskolai végzettsége?

Édesapám:

- főiskolai, egyetemi diploma
- érettségi
- szakmunkás
- 8 általános
- nem fejezték be az általános iskolát

Édesanyám:

- felsőfok
- érettségi
- 8 általános
- nem fejezték be az általános iskolát

13. Szüleid foglalkozása?

Édesapám:.....

Édesanyám:.....

14. Jelenleg édesapád dolgozik –e?

- igen, teljes munkaidőben
- igen, részmunkaidőben rendszeresen (kevesebb, mint heti 36 óra)
- csak alkalmi munkát végez
- nem

15. Ha nem dolgozik, miért nem?

- öregségi nyugdíjas
- rokkant nyugdíjas
- tanuló
- GYES, GYED, főállású anya
- munkanélküli
- katonai szolgálatos
- egyéb, éspedig:.....

16. Jelenleg édesanyád dolgozik –e?

- igen, teljes munkaidőben
- igen, részmunkaidőben rendszeresen (kevesebb, mint heti 36 óra)
- csak alkalmi munkát végez
- nem

17. Ha nem dolgozik, miért nem?

- öregségi nyugdíjas
- rokkant nyugdíjas
- tanuló
- GYES, GYED, főállású anya
- munkanélküli
- katonai szolgálatos
- egyéb, éspedig:.....

18. Mely kijelentések jellemzik legjobban az iskoládat, osztályodat, tanároiddat?

- nagyon tetszik az iskola
- úgy érzem, hogy sok olyan dolgot tanulok, ami fontos lesz az életben
- szerintem az iskolának semmi haszna nincs
- nagyon sok konfliktus és vita van a tanulók között
- az iskola magas követelményeket állít
- az osztályban klikkek vannak
- az osztályban nagy az összetartás
- a túl magas követelmények meglátszanak az osztály hangulatán
- gyakran vannak lyukasórák, ill. helyettesítések
- a tanárok alig foglalkoznak a diákok személyes problémáival
- a tanárok velem általában korrektek
- a tanárim törekednek arra, hogy az órák minél változatosabbak legyenek
- a tanárok nem akarják észrevenni, ha a tanulók között súlyos vita vagy konfliktus van

- az iskolában vannak tanárok, akikhez bizalommal fordulhatok.

19. Ha problémád van, tud neked segíteni az iskola, a tanárok?
IGEN/NEM

20. Van hobbid? Ha igen sorold fel ezeket!

.....
.....

21. Családoddal voltak közös programjaitok az elmúlt egy évben? Sorolj fel néhányat!

.....
.....
.....

22. Otthon milyen gyakorisággal beszélgetél családtagjaiddal a problémáidról, nehézségekről?

- soha
 ritkán
 hetente
 havonta

23. Kivel beszélgetél a legtöbbet, ki hallgatott meg?

- édesapám
 édesanyám
 nagyszülők
 testvérem, testvéreim
 egyéb személy:.....

24. Kiből áll a baráti köröd?

- csak fiúk
 csak lányok
 fiúk, lányok vegyesen

25. Az alábbi kijelentések közül melyek illenek rád és a baráti körödre?

- együtt járunk kocsmába, diszkóba, koncertekre
 vannak olyan társaságok, amelyekkel haragban vagyunk
 csak ebben a társaságban fogadnak el igazán
 hogy elérjük amit akarunk, gyakran alkalmazunk erőszakot
 gyakran járunk moziba
 együtt tanulunk
 ha együtt megjelenünk valahol, láthatóan félnek tőlünk az emberek
 ha együtt vagyunk, sokat iszunk
 csak úgy poénból már csináltunk tiltott dolgokat
 verekszünk másokkal

26. Vannak életcéljaid? Mit szeretnél elérni az életben?

.....
.....

27. A szabadidőd nagy részét hogyan töltöd/töltötted?

.....
.....

28. Mióta vagy a intézet zárt keretei között?

.....

29. Miért kerültél ide?

- bolti lopás
- gépkocsi feltörés
- zseblogás
- rablás
- testi sértés
- rongálás
- garázdaság
- egyéb:.....

30. Hol követted el? Település, hely nevére vagyunk kíváncsiak!

.....

31. Milyen volt az elkövetés helyének jellege?

- kisbolt egy alkalmazottal
- kisbolt több alkalmazottal
- áruház
- plaza
- park, sétány
- szórakozóhely
- utca, parkoló
- lépcsőház
- családi ház
- pályaudvar
- aluljáró
- egyéb:.....

32. Életed során hány bűncselekményt követtél el?

- azt az egyet, amiért ide bekerültem
- kettőt
- hármát-négyet
- többet

33. Milyen bűncselekményeket követtél el?

- lopás
- rablás
- gépkocsi feltörés
- betörés
- bántalmaztál másokat
- szexuális bűncselekmény

34. a) Előfordult már hogy szándékosan megrongáltál vagy tönkretettél olyan dolgokat, amelyek nem a Tieid voltak, pl. telefonfülkét, postaládát, iskolai berendezést stb.?

IGEN/NEM

b) Csináltál már –e valaha tiltott helyen graffitit vagy firkáltál –e már össze középületet?

IGEN/NEM

c)Törtél már fel nyilvános helyen telefont, hogy a pénzt megszerezd?

IGEN/NEM

35. Ha lopást, betöréses lopást, gépkocsi feltörést, rablást követted el, mit kezdted a megszerzett pénzzel?

- félreraktam, gyűjtöttem
- elbuliztam, szórakozásra költöttem
- vásároltam magamnak belőle, olyan dolgot amit már rég szerettem volna
- hazaadtam a szüleimnek, testvéremnek, családtagjaimnak
- odaadtam barátoknak
- odaadtam megbízómnak, „főnökömnak”
- egyéb:.....

36. Amennyiben a bűncselekmény közben megszereztél egy tárgyat, műszaki cikket stb. mit tettél vele?

- eladtam egy piacon
- eladtam egy használt műszaki cikkekkel foglalkozó kereskedésében
- eladtam az ismeretségi körömben valakinek
- eladtam egy nagyobb bevásárlóközpontban egy idegennek
- megbízómnak átadtam
- megtartottam
- családtagomnak, barátomnak ajándékoztam
- eladtam egyéb helyen:.....

37. Az elkövetett bűncselekmények közül hány bűncselekmény miatt ítélték el?

- a mostani egy miatt
- kettő miatt
- több miatt, még hozzá:.....

38. Egyedül követted el bűncselekményeket?

- igen
- ketten voltunk
- hárman voltunk
- többen voltunk, még hozzá:.....

39. Ha többen követtétek el, a társaidat honnan szerezted, hol ismerted meg?

- iskolában
- utcán, téren
- szórakozóhelyen
- munkahelyen
- lakóházamban

40. Ha többen követtétek el a cselekményt, cselekményeket, társaid milyen korosztályból voltak?

- velem egykorúak voltak
- fiatalabbak voltak
- voltak fiatalabbak és idősebbek is
- idősebbek voltak

41. Miért követted el, mi volt a célod a cselekménnyel?

- pénz miatt

- bizonyítanom kellett
- irigység miatt
- bosszúból, mérges voltam az illetőre
- ideges voltam, feszültséget akartam levezetni
- pusztán a balhé miatt
- igazából nem tudom megmondani

42. Az elkövetés után mit éreztél?

- megbántam
- örömet, elégedettséget
- dühös voltam magamra
- félelmet
- semmi különöset

43. Ha lopást, gépkocsi feltörést, rablást követtél el, az elkövetés után mit tettél? Mi volt az első lépésed?

- meglévő kapcsolataim felhasználásával a megszerzett tárgyat azonnal értékesítettem
- idősebb társaimnak adtam a megszerzett értéket
- a megszerzett pénzt aznap már elbuliztam
- biztos helyen elrejtettem a tárgyat és csak később értékesítettem
- a megszerzett tárgyat, pénzt szüleimnek adtam
- hogy minél hamarabb megszabaduljak a lopott dologtól, egy ismeretlen személynek a környéken eladtam
- használt műszaki cikkekkel foglalkozó boltnak eladtam
- egy piacon egy árusnak eladtam
- hirdetést adtam fel, és úgy adtam el.

44. Ösztönzésre tetted, vagy saját elhatározásból?

- ösztönzésre, biztatásra
- muszáj volt, rám parancsoltak, megfenyegettek
- saját elhatározásból

45. Megbántad, amit tettél?

- igen
- nem, máskor is megtenném

46. Mi volt az első bűncselekmény, amit elkövettél?

.....
.....

47. Hány éves voltál az első bűncselekmény elkövetésekor?

.....
.....

48. Te személyesen mit teszel az ellen, hogy megvédj magad a bűncselekményektől?

- felnőttek visznek/hoznak az iskolába/iskolából
- fegyver van nálam (kés, gázspray, gázpisztoly)
- bizonyos utcákat, tereket, parkokat kerülök
- bizonyos embereket elkerülök, átmegyek az utca túloldalára
- pénzt, egyéb értékeket nem hordok magamnál

- többször „lógtam” a suliból, mert ott félek
- inkább nem megyek el szórakozni és otthon maradok
- mindig van nálam mobiltelefon, hogy gyorsan segítséget tudjak kérni

49. Hogyan látod a jövőt, min szeretnél változtatni?

- nagyon reménytelinek
- reménytelinek
- borúsnak
- nagyon borúsnak
- hol így, hol úgy

50. Milyen pálya vonz? Van lehetőséged arra, hogy álmaidat valóra váltsd?

.....
.....
.....

51. Ha úgy érzed nem tudod elérni céljaidat, mit gondolsz mi lehet ennek az oka?

.....
.....

52. Ha kérhetnél valamit, mi lenne az?

.....
.....

53. Melyik könyv volt, amelyet utoljára olvastál?

.....

54. Mikor olvastad azt a könyvet?

- pár napja
- 1 hete
- 1 hónapja
- 1 éve
- nem emlékszem

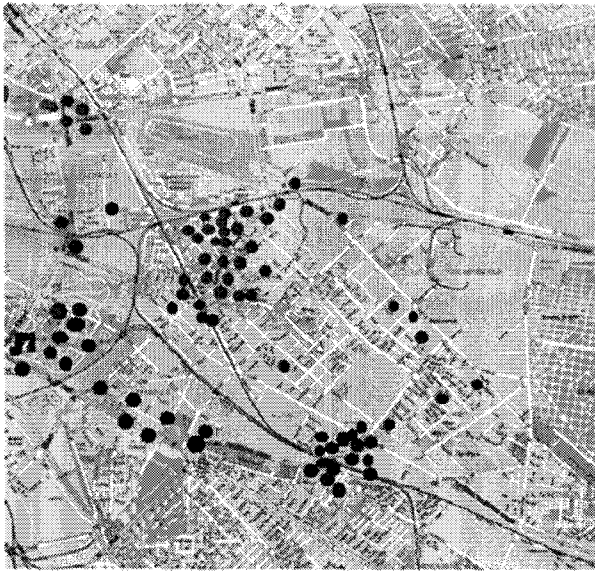
55. Mit szoktál olvasni?

- természettudományos könyveket
- történelmi könyveket
- krimiket
- sci-fi irodalmat
- horrort
- napilapokat
- viccújságokat, vicckönyveket

56. Kik a kedvenc hőseid, vagy ki a kedvenc hősöd filmben, könyvben?

.....
.....

Közterületi rablások a X. kerületben

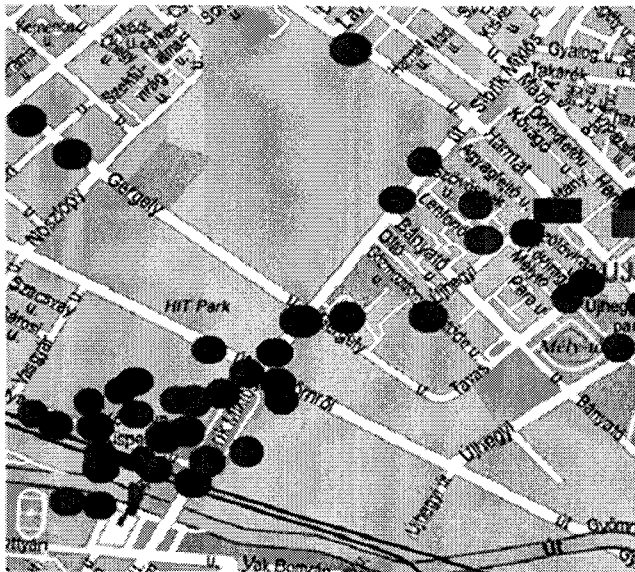
Fertőzött városrészek:

- Kőbánya-felső, Kőbánya-alsó (Kőbányai út – Pongrácz út – Kolozsvári u. – Ihász u. által határolt terület)
- Kőbánya-Kispest vasútállomás közvetlen környezete, Kőbánya-Kispest metróállomás
- Népliget (Planetárium környéke, Ifjúsági sétány környéke)
- Őrs vezér tere

121

12. számú ábra: Közterületi rablások Kőbányán

Rablások, jármű önkényes elvétele és egyéb személyes vagyont károsító lopások Külső-Kőbányán:

Rablások száma: 18 (23%)

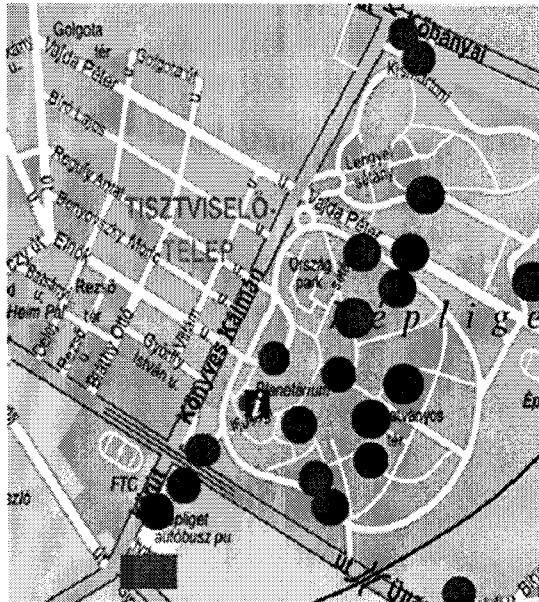
Zsebtolvajlás: 8 (22%)

Jármű önkényes elvétele száma: 16 (31%)

¹⁰⁴ BRFK Információs rendszerének adatai alapján, 2008

13. számú ábra: Személyes vagyont károsító bűncselekmények Külső-Kőbányán

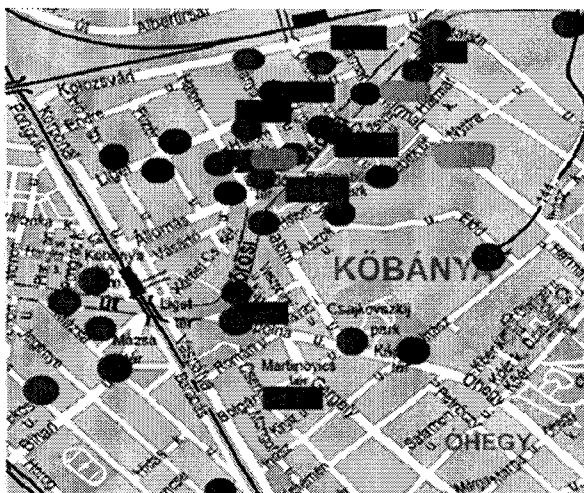
Rablások és egyéb személyes vagyont károsító lopások a Népligetben

Rablások száma: 11 (14%)

Zsebtolvajlás: 9 (24%)

14. számú ábra: Vagyon elleni bűncselekmények a Népligetben

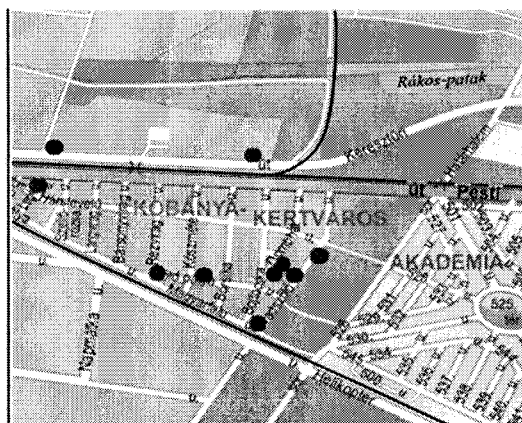
Rablások száma: 32 (41%)

15.

számú ábra: Rablások Kőbányán, Kőbánya-felsőn, és -alsón

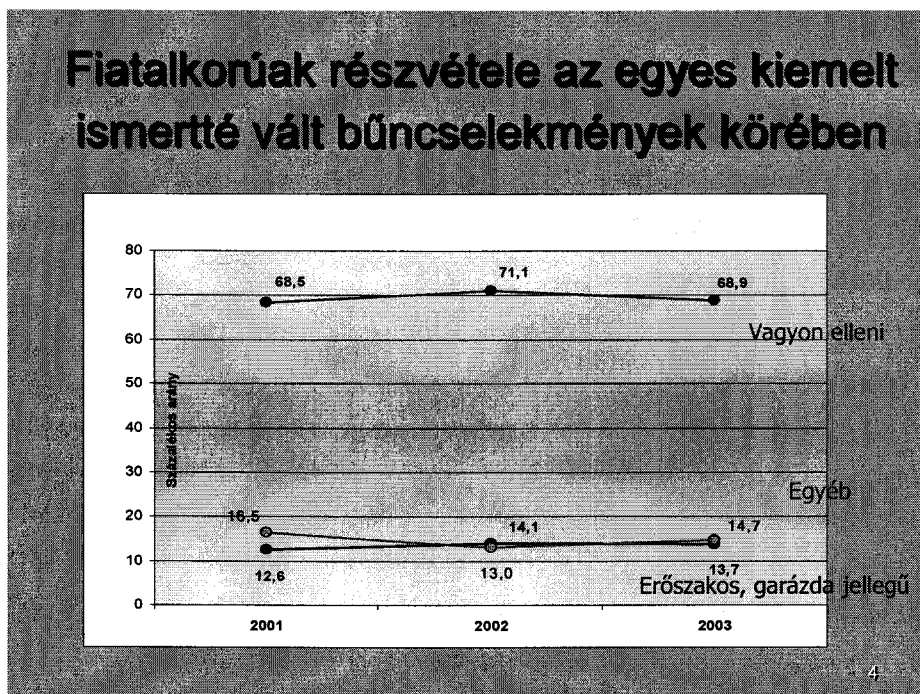

Kőbánya-Kertváros fertőzöttsége lakásbetörések vonatkozásában

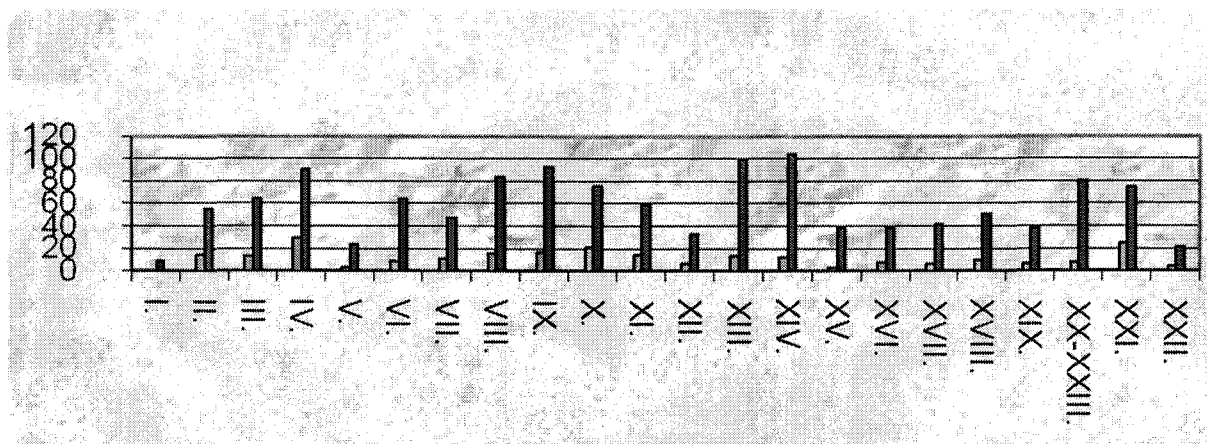
16. számú ábra: Kertváros fertőzöttsége

3.3 A FIATALKORÚAKAT ÉRINTŐ MEGÁLLAPÍTÁSOK

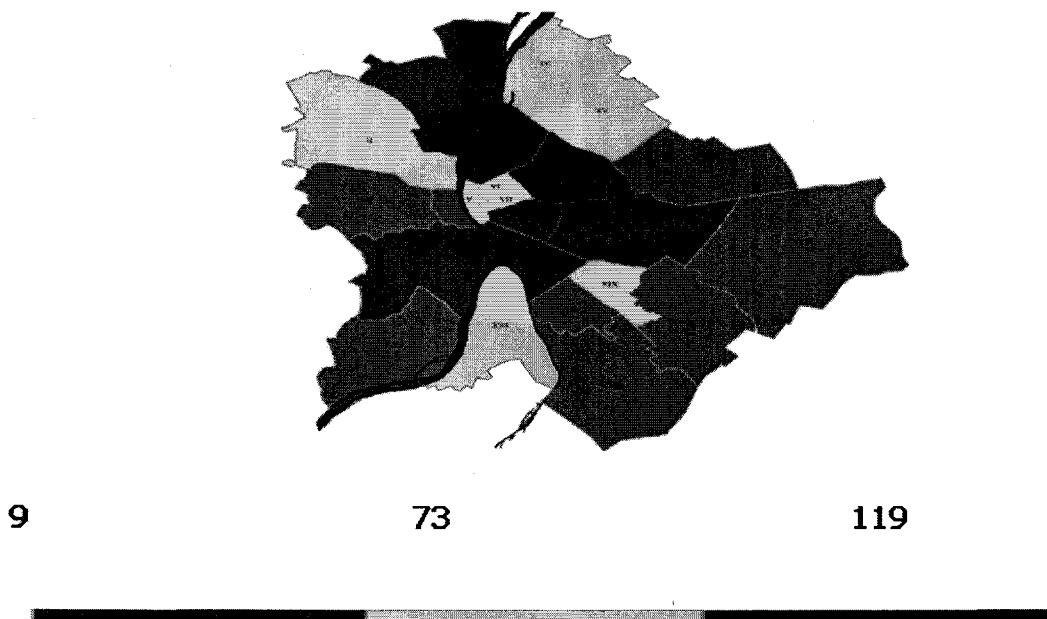
32. számú diagram: Fiatalkorúak részvétele a kiemelt bűncselekményekben

Gyermek- és fiatalok elkövetők Budapesten

33. számú diagram

Gyermekkorú és fiatalok elkövetők az eljárás helye szerint

17.számú ábra

¹⁰⁵ BRFK saját feldolgozású adat, 2008.

A kiskorúakat érintő kérdésekre mindig és mindenhol érzékenyen reagál a társadalom. Kiváltképp, ha olyan jogsértésekkel találkozunk, amelyek elkövetői és áldozatai gyermekek. Közismert, hogy a kiskorban átélt negatív élmények a formálódó személyiség részévé válnak, a negatív minták tartósan rögzülnek, a társadalmi reakciók a gyermekek énképére hatással vannak, a közvetlen környezet által közvetített értékek (legyen az negatív vagy pozitív) alapkövei a kialakuló normarendszerüknek.

A média keresztüzébe kerültek olyan erőszakos cselekmények, melyeknek szereplői 18 év alatti – gyakran 11-14 év közötti – közötti fiatalok. Az okok között elsősorban a kellő nevelés és a szülői felügyelet hiányát, a hatóságok közti együttműködés nehézségét, illetve a hatékony beavatkozáshoz szükséges jogi eszközök meglétének kérdéses voltát emlegetjük. A gyermekvédelemben dolgozó szakemberek, hatóságok álláspontjának megismerése, egymáshoz közelítése, a felmerülő problémák és nehézségek, a kiskorú bűnözés hátterében lévő okok feltérképezése, a kiűtkeresés és a valós helyzetkép felállítása céljából szervezte meg a BRFK Bűnmegelőzési Osztálya 2008. év februárjában a „Jövőt a Múltért” elnevezésű konferenciát, melynek keretében a résztvevők megismerhették az országos és budapesti adatokat is tartalmazó erőszakterképét. Az erőszakterkép a helyzetértékelésen túl támpontot nyújt a főbb beavatkozási területek, ún. „hotspot” zónák kiválasztásához, a szemléltetésen túl pedig háttér-információt szolgáltat a lehetséges megoldások kimunkálásához. A fentiekén túl a BRFK Bűnmegelőzési Osztálya az együttműködés érdekében rendszeresen részt vett az önkormányzatok aktuális ülésein, ahol a fent bűnügyi térkép ismertetésén túl, a megbeszélésen jelen lévő szakemberekkel együtt keresi a választ a kiskorúakat érintő bűncselekmények megelőzése és felderítése során felmerülő kérdésekre. Szükség van a kiűtkeresésre, hiszen 2008. évben a bűncselekményeket elkövető kiskorúak száma 2005. és 2007. év közötti időszakban jellemző csökkenés után megemelkedett, illetve az erőszakos bűncselekményt (eszköz vagy cél az erőszak) megvalósító kiskorúak száma folyamatosan növekszik. Továbbá 2008. évi adatok alapján megállapítható, hogy az összes ismertté vált elkövető 8,62%-a kiskorú (a fővárosban elmúlt évben 19159 elkövető vált ismertté, és ebből gyermekkorú 276 fő, fiatalkorú 1.377 fő). Az elmúlt évben országosan 408.404, Budapesten 107.317 közbűncselekmény vált ismertté. Tehát a bűncselekmények 19%-át Budapesten követik el. S bár örömteli, hogy országosan csökkenő tendencia érvényesült, sajnos a fővárosban 2%-os emelkedést kellett rögzítenünk (106.129-ről 107.317-re növekedett a bűnözési számadat). Az elkövetői számokat összehasonlítva, országosan 116584 fő természetes személy elkövetővel kellett számolnunk, amely személyek közül 11.438 fő fiatalkorú, 3.434 fő gyermekkorú. A konklúzió, hogy a kiskorú elkövetők 12%-a Budapesten követi el a bűncselekményét. A fentiekre elsődleges magyarázatot ad Budapest központi jellege, demográfiai adatai, földrajzi helyzete, üzletközpontok, oktatási intézmények sokasága.

A másodlagos okok tárháza nagyon sokrétű: diszfunkcionális család, konfliktus megoldási technikák elsajátításának hiánya, erőszakos nevelési módszerek, szülők alkoholizmusa, rossz baráti környezet, nevelők tehetetlensége, eljárások elhúzódnása, szervek eszköztelensége. Érdekes megfigyelni, hogy a gyermekkorú elkövetők 72%-át, a fiatalkorú elkövetők 57%-át a két szülő együttesen neveli, tehát többségük elvileg normál családból származik. Más kérdés, hogy a normál kifejezés, vagy jelző csak látszólagos, a családok fele nem felel meg a család kifejezésből adódó feltételeknek. Ezen megállapítások még nagyobb terhet rónak a rendőrségre, a pedagógusokra, a családsegítő szolgálatokra, a gyermekjóléti szolgálatokra, a gyámhatóságokra és hivatalokra.

A helyi rendőri szervek beszámolóí alapján egyre gyakoribb a *szervezett és csoportos elkövetés*, ahol a szerepek az elkövetés alatt pontos elő vannak írva, körül vannak határolva. Nagyon gyakran a többrendbeli bűncselekményt elkövető fiatalok a rendszeres anyagi haszonszerzésre törekedtek, azonos területen mozogtak, menekülési utat megterveztek, és szándékosan szomszédos kerületben követték el jogsértő cselekményüket. Az elkövetés eszközét, tárgyát, és a meneküléshez használt járművet is tudatosan választották meg, mely szintén a szervezett elkövetési formát igazolja. Volt arra is példa egy belvárosi kerületben, ahol a 16-17 éves fiatalok a hatóság félrevezetésétől sem riadtak vissza, és a jogtalanul elsajátított értéket ábrablással akarták tisztázni. Az elkövetői csoportokat korcsoportban vizsgálva egy ENYÜBS-statisztika alapján az alábbiakat lehet megállapítani: gyermekkorúak inkább gyermekkorú társakkal (41%), vagy egyedül (33%) követik el jogsértő cselekményüket, mintsem fiatalkorú, vagy felnőtt társakkal (4%); míg a fiatalkorúak nagyjából egyedül (39%), fiatalkorú társakkal (30%), de elég gyakran felnőttkorúval, főleg fiatal felnőttel követik el bűncselekményüket (14%).

A szervezettségen túl a másik fontos észrevétel az *erőszakosság*. A kiskorúak már nem riadnak vissza az agresszív magatartásoktól. Nagyon gyakran az idegen dolog elvételére verekedés, erőszak útján kerül sor. Továbbá az iskolában, vagy az iskola környékén, közlekedési megállóknál, aluljárókban elkövetett motiválatlan rongálások, garázdaságok a fiatalok körében vagánynak, jó poénnak tűnnek, és továbbra is sajnálatos módon jellemzőek. A kerületi beszámolók alapján ezek a bűncselekmények sokszor annak köszönhetőek, hogy a diákok egyszerűen nem tudják értelmes tevékenységgel elfoglalni magukat, a város szívében élő fiatalok nem tudnak menni sehova, ahol hasznos időtöltéssel szembesülnének, ezért sok esetben bandákba verődnek, céltalanul lézengenek, üzletközpontokban töltik napjuk kiemelkedő részét. A céltalanság, az unalom, a kalandvágy sokszor deliktumok megvalósítására ösztönzi őket. Saját és kerületi előadók útján begyűjtött tapasztalatok útján kijelenthetem, hogy a diákok nagy része nem érzi tette súlyát, nem ismerik fel a határokat, vagy ha igen csak későn, melynek következtében egy tréfából hamar a bűncselekmények, és eljárások útjára lépnek. Ez a probléma csak komplex, mindenre kiterjedő bűnprevenziós előadások útján orvosolható, melynek osztályunk és a kerületi rendőrkapitányság is eleget tesz. A legtöbb kiskorú elkövetővel a belvárosi régióban (VIII., IX., X., XIII., XIV.) és a peremkerületekben (III., XI.) kellett számolnunk, a kiskorú elkövető lakóhelye szerint pedig a VIII. (9,55%) és a XIII. kerület (7,88%) a kiemelkedő. Ezen kerületek esetében a nagy terület, a rengeteg oktatási intézmény, az üzletközpontok sokasága, a számos közlekedési eszköz és csomópont mind csábítólag hatnak a fiatalra. Tehát ilyen esetekben nem a kerület szegregáltsága, elmaradott jellege, egyéb lakossági, földrajzi viszonyai, hanem a fenti okok összessége ösztönzi bűncselekmény elkövetésére a gyermeket. Önkormányzati területi és építészeti beavatkozás csökkentheti az áldozattá válás esélyét.

Bűncselekmény kategóriákra bontva a kiskorúak jellemzően vagyon elleni bűncselekményeket követnek el, hiszen az általuk elkövetett jogsértések közül 67% irányul vagyon ellen. A vagyon elleni bűncselekmények magas számát a rablások kiskorú elkövetői számának jelentős emelkedése okozza, mely egy eléggé aggasztó megállapításra enged következtetni. Méghozzá ha a felnőttkorú elkövetőkkel összehasonlítjuk a rablást megvalósító kiskorú elkövetőket, észre kell vennünk, hogy az összes rablást elkövető személy 25%-a kiskorú. Az elkövetők az esetek 80-90%-ban késsel rendelkeznek, s a kora délutáni elkövetéstől sem riadnak vissza. Legyen szó közlekedési eszközről, megállóról, csomópontokról, vagy aluljáróról, a kortársaik sérelmére elkövetett rablások mindegyik érintett területen előfordulnak. A legjellemzőbb helyszínek Kőbányán a Liget-tér és Kápolna-tér környéke, Kőrösi Csoma Sándor utca szakasza, a Határ út, az Őrs vezér tere, az Árpád-híd pesti hídfő környéke, Margitsziget, Lehel-tér, Nyugati pályaudvar környéke, Népliget, Kálvária-tér. Az összes kiskorú által elkövetett (elsősorban kortársai ellen irányuló) rablás 25%-át követik el ezeken a területeken kora délutáni órákban. Az esetek 71%-ban a mobiltelefon, 14%-ban járu-

lékosan a készpénz, 6%-ban egyéb szórakoztató elektronikus készülék (mp3, mp4, ipod) az elkövetési tárgy.

A mobiltelefon térnyerése, fennmaradása nem csoda. Hiszen a könnyű értékesíthetőség, az egyre nagyobb értékű telefonok birtoklása, a mobiltelefon státusz-szimbólum jellege mind a rablások malmára hajtja a vizet. A mobiltelefonok értékesítésének adás-vételi szerződéshez kötése csökkentené a használt kereskedések lelkesedését, felvásárló lázát, de a fiatalok beszerzési és eladási kedvét is. De jelenleg ennek tervezetéről sem hallunk a médiában.

Az anyagi haszonszerzés, az irigység motiválja a fiatalok által elkövetett kifosztás, zsarolás és rongálás bűncselekményét is. A vagyon elleni bűncselekmények mind a gyermekkorúak, mind a fiatalkorúak esetében hasonló mértékben fordulnak elő (66-70%), de a többi bűncselekmény kategóriában eltéréseket veszünk észre a két korosztályban. Míg gyermekkorúak a vagyon elleni támadásokon túl inkább közrend elleni bűncselekményeket követnek el (15%) (jellemzően garázdaság); addig a fiatalkorúak jogsértő cselekményei közül a személy elleni támadások (9%) maximálisan jelen vannak, illetve a kábítószerrel visszaélés, garázdaság deliktuma miatt jelentősebb számban, 21%-ban követnek el közrend elleni jogsértéseket.

A visszaélés kábítószerrel bűncselekmény kategóriájában nagyfokú látenciával is kell számolnunk, hiszen sajnálatos módon saját tapasztalat és kerületi jelentések alapján is nyugodt szívvel mondhatom, sokkal több kiskorú kerül kapcsolatba illegális szerekkel mint amennyi eljárás alá kerül, de reménykeltő a 2008.évi Demetrovics fémjelezte kutatás, mely szerint a kábítószerrel használók száma inkább stagnál, mint növekszik.

A fentiekén túl meg kellett állapítanunk, hogy növekszik az ismerős, iskolatárs ellen irányuló támadások, valamint a tanár elleni erőszakos cselekmények számadata. 2007. és 2008. év között 3-4%-al emelkedett az ismerős, iskolatárs, pedagógus ellen irányuló jogsértések száma, ezért az összes kiskorú által elkövetett bűncselekmények 20%-ban ismerős ellen irányulnak, s az idegen ellen irányuló deliktumokra vonatkozó számadat 65%-ra csökkent 70%-ról. Ami viszont reménytelen, hogy az eljárás alá kerülő fiatalkorúak 89%-ban nem visszaesők, a visszaeső fiatalkorú elkövetők száma viszonylag alacsony, 8%. Ezen adatokat az Egységes Nyomozati és Ügyészségi Bírósági Statisztika biztosította számunkra.

Életkor alapján a helyi szervek jelentései alapján elmondható, hogy a bűncselekményt elkövető kiskorúak életkora egyre lejjebb megy, nem ritka a 8-9 éves rablást megvalósító gyermekkorú sem. Összességében elmondható, hogy a 12-16 év közötti korosztály valósítja meg leggyakrabban valamely bűncselekmény törvényi tényállását. A gyermekkorúak 64%-a 12-13 éves, a fiatalkorúak 59%-a 15-16 éves.

Táblázatok:

Elkövető	2003	2004	2005	2006	2007	2008.
Gyermekkorú	323	407	348	310	289	276
Fiatalkorú	1 430	1 935	1 784	1 483	1 112	1 377

8.számú táblázat

Személy elleni bűncselekmények	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Gyermekkorú	8	16	23	10	19	28
Fiatalkorú	71	73	68	82	103	127

9. számú táblázat

Testi sértés	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Gyermekkorú	18	7	22	6	14	10
Fiatalkorú	59	46	53	57	86	97

10. számú táblázat

Vagyon elleni bűn- cselekmények	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Gyermekkorú	276	347	280	261	231	194
Fiatalkorú	1018	1214	1046	905	742	907

11. számú táblázat

Rablások	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Gyermekkorú	47	46	36	54	57	61
Fiatalkorú	180	233	159	194	187	226

12. számú táblázat

Kiskorú sértettek

A rendőrségi információs rendszer adatait alapul véve, továbbá a kapitánysági beszámolók alapján a kiskorú sértettekre vonatkozó számadatok Budapest illetékességi területén az alábbiak szerint alakultak:

	2003.	2004.	2005.	2006.	2007.	2008.
Gyermekkorú	491	2182	714	739	637	608
Fiatalkorú	1502	1944	1508	1569	1877	1525

13.számú táblázat: Kiskorú sértettek

A sértettek elmondásait tanulmányozva megállapítható, hogy az elkövetők többsége a saját kortársuk, gyakran 12-13 éves gyermek, aki azonos korú barátaival, illetve fiatal felnőttek csoportjaiban hajtják végre tetteiket. Az elkövetők egyre erőszakosabbak, egyre agresszívebbek, gyakran élet kioltására is alkalmas eszközt birtokolnak, s nem ismerik fel tettük súlyát, továbbá nem félnek a következményektől. Ezek a tények a vagyon elleni bűncselekményekre vonatkoznak, melyek még mindig a sértetti számadat közel 70%-át jelentik. Vagyon elleni bűncselekmény sértettjévé vált a gyermekkorú sértettek 50%-a, a fiatalkorú sértettek 72%-a. A vagyon elleni bűncselekmények közül is kiemelkednek a rablások, hiszen a kiskorúak ellen irányuló vagyon elleni deliktumok 36%-a erőszak, vagy fenyegetés módszerével valósulnak meg. Nagy csoportot (közel 60%-os csoportot) képeznek azon lopások kiskorú sértettjei, akik felelőtlenül őrizetlenül hagyott értéktárgy lopásának áldozatává válnak. A sértettek második csoportját gyakran azon intézetből távol lévő gyermekek adják, akik a szeretethiány, a valahová tartozás érzése, valamint a pénzkereset miatt esnek a bűn csapdájába. A pénz miatt sok minden elvállalnak, nemi erkölcs elleni bűncselekmény áldozatává válnak, mely jelentős változást eredményez a gyermek pszichés fejlődésében. A házasság, család, ifjúság, nemi erkölcs bűncselekményi kategóriába tartozott elmúlt évben a gyermekkorú

sértettek 26%-a, valamint a fiatalokú sértettek 7,5%-a. A többi gyermekkorú és fiatalokú sértett jellemzően személy elleni bűncselekmény, s ezen belül 95%-ban konfliktushelyzetet követő testi sértés áldozata lett. Meg kell azonban jegyezni, hogy a rendőrségbe vetett bizalom továbbra sem kiemelkedő, bizonyos bűncselekményeknél (szemérem elleni erőszak, szeméremsértés, vagyon elleni bűncselekmény kategóriájába sorolható kisebb értékű lopások, kísérleti szakban maradt rablások) nagymértékű látenciával kell számolnunk.

2008. évben is több nemi erkölcs elleni esettel kellett szembenézniük a rendőrség központi és helyi szerveinek, melyek sürgetik a gyermekotthonok, átmeneti otthonok és a rendőrség kapcsolatának szorosabbá tételét. Egy ilyen eset ismertté válása klasszikus intézkedést és együttműködést jelent a rendőrség és a gyermekvédelmi intézmények között, és sajnálatos módon bizonyítja annak gyakran nehézkes jellegét. A hatásköri viták, a jelzések elmaradása, az illetékességi problémák és vizsgálatok, a felderítés gyakran hiányos jellege eredményezi az eljárások lassúságát, mely legfőképpen az érintett gyermekekre káros.

Gyermekvédelem érdekében tett jelzések

2008.	összes	büntetőeljárás	közigazgatási	szabálysértés	intézkedés
gyermekjóléti jelzések	1329	759	451	7	112

14.számú táblázat: Gyermekjóléti jelzések

A kerületi rendőrkapitányságok ez 2008. évben 1.329 alkalommal éltek jelzéssel a 32/2007. ORFK Utasítás VI. fejezet 39. pontja alapján a gyermekjóléti szolgálatok felé, melyek közül 759 esetben büntetőeljárás során, 451 esetben pedig eltűnés miatt indított közigazgatási eljárás során érzeték szükségesnek a jelzés megtételét. A kerületi jelentéseket tanulmányozva megállapítható, hogy a rendőrkapitányságok nagyrészt eleget tesznek jelzésadási kötelezettségüknek, de a veszélyeztetettség fogalmának értelmezése nem egységes. Egyes kapitányságok jelentéséből kitűnik, hogy a veszélyeztetettséget csak abban az esetben állapítanak meg, ha a kiskorú veszélyeztetése bűncselekményének törvényi tényállása maradéktalanul megvalósul. A veszélyeztetettség fogalmának egységes alkalmazásra (lelki terror, elhanyagolás, bántalmazás) mindenképpen szükség mutatkozik. Megjegyzném, hogy míg a kapitányságok többsége eleget tesz továbbítási kötelezettségének, előfordulnak olyan esetek, mikor nem teszik meg a szükséges lépéseket, és nem továbbítják akkor sem a jelzést, mikor nagy szükség mutatkozna rá. Szükség van ennek felülvizsgálatára, és a parancsnoki állomány pontosabb felügyeleti tevékenységére. Több kapitányság jelezte, hogy elmarad a továbbítás tényének dokumentálása. A BRFK Bűnmegelőzési Osztály dolgozik egy a dokumentációt elősegítő metóduson, mely segít megelőzni az ilyen hiányosságokat.

Hiányosság, hogy a 39. pont második fordulatában rögzített kötelezettség ellenére, a kerületi kapitányságok elmulasztják a veszélyeztetettség esetén gyermekjólét felé továbbított adatlap másolati példányának továbbítását a BRFK Bűnmegelőzési Osztály felé.

Összességében elmondható, hogy értesítési kötelezettségüknek a rendőrkapitányságok és központi szervek eleget tesznek, de a jogszabály fogalmainak egysége értelmezésnek hiánya (veszélyeztetettség), gyakran jelzések elmaradásához vezet. A kapitányságok a családból történő eltűnések esetén is gyakran elmulasztják a gyermekjóléti szolgálatok értesítését. A veszélyeztetettség gyanúja esetén gyermekjóléti szolgálat felé továbbított adatlapot pedig nem küldik meg a BRFK Bűnmegelőzési Osztálya felé.

Ideiglenes hatályú elhelyezéssel kapcsolatban elmondható, hogy a vizsgált időszakban 26 esetben rendeltek el végzéssel a helyi szervek ideiglenes elhelyezést, melyre elhanyagolás, bántalmazás, a család diszfunkcionális jellege, valamint kiskorú felügyelet nélkül hagyása, erkölcsi veszélyeztetés miatt került általában sor. Az ideiglenes elhelyezéssel kapcsolatban is megállapítható, hogy bár többségében időben elrendelik, egyes szerveknél szükséges esetben is elmarad a végzés meghozatala.

Hiányossággént kell megállapítani, hogy a gyermekjóléti szolgálatok által alkalmazható védelembé vétel gyakran nem minősül eredményesnek, hiszen a szülők többsége nem együttműködő, mely a tervezett intézkedés megvalósulását eredményezheti.

131

Gyermekvédelmi intézményekkel történő együttműködés

A gyermekvédelmi intézményekkel történő együttműködés többségében jónak mondható, hiszen a helyi szervek minden hónapban tartanak megbeszéléseket a jegyzővel, gyermekjóléti szolgálatok vezetőivel, családsegítővel, gyámhivatalok tagjaival, továbbá folyamatos szakmai kapcsolatot tartanak fenn velük.

Azonban el kell mondani, hogy a gyermekjóléti szolgálatok többsége a védelembé vételről nem értesíti a helyi rendőrkapitányságot, mely együttműködési nehézséget eredményez.

Együttműködési nehézséggént jelentkezik, hogy kiskorú eltűnése esetén a kapitányságok bizonyos időközönként nem rendelik el a körözést, a gyermekotthonok viszont a gyermek megtalálása esetén nem értesítik a kapitányságot a körözés visszavonása érdekében. Kiskorú eltűntekkel kapcsolatban továbbá megállapítható, hogy nincs olyan központi szerv, mely komplexen kezelné a kiskorú eltűntek ügyét, hiszen a Bűnügyi Főosztály II. Gyermek- és Ifjúságvédelmi Osztálya csak 30 napon túli eltűnéseknél rendelkezik szakfelügyeleti hatáskörrel, s az illetékességi kérdések elhúzzák a beavatkozás idejét. A BRFK Bűnmegelőzési Osztály a 32/2007 ORFK Utasítás 32. pontja alapján ez évben is biztosította a helyi rendőri szervek felé az anyaotthonok, átmeneti otthonok, gyermekotthonok, gyermekjóléti szolgálatok elérhetőségét, címjegyzékét.

Az együttműködés a rendőri szervek és a gyermekvédelmi intézmények között jónak mondható, a rendőri szervek nagy energiát fordítanak a gyermekek veszélyeztetettségének felismerésére, több esetben a legapróbb gyanú esetén is jelzést tesznek a gyermekjólét, illetve a családsegítő szolgálatok felé. Az érintett intézmények is zavartalannak ítélik meg a köztük és az illetékes rendőri szerv közötti kapcsolattartást. Azonban meg kell jegyezni, hogy bizonyos esetekben a kapcsolattartás problémákba ütközik (körözés elrendelésének elmaradása, illetékességi akadályok, központi szerv hiánya körözéseknél, körözés visszavonására tett intézkedések elmaradása a nevelőotthonok felől, jegyző felé tett jelzések elmaradása, továbbá a védelembé vételre vonatkozó intézkedésről értesítés elmaradása a rendőrkapitányság felé, rendőrkapitányság jelzésének elmaradása a BRFK Bűnmegelőzési Osztály felé veszélyeztetettségről), melyek kiküszöbölése a jövő feladata.

Nehézségek

A rendőrkapitányságok beszámolóí alapján felderítési nehézséggént jelentkezik az eseti gondnok kirendelése miatt történő időhúzás, illetve az érintett gyermekotthon gondozójával történő együttműködési

probléma (hétvégén arra való hivatkozással, hogy egyedül van, nem szándékozik megjelenni a sértett kiskorú meghallgatásán). További nehézség: szülők együttműködésének elmaradása, a környezettanulmány, pedagógiai jellemzés beszerzéséből adódó idővesztés, továbbá az a tény, hogy törvényes képviselő előtt nem mer megnyílni a gyermek, és sok mindent, mely az eset felderítése miatt fontos, félelme miatt elhallgat. Forró nyomos felderítést nehezíti az illetékességi vitákból eredő idővesztés, valamint a szülők, gyermekek részéről történő késői bejelentés. A gyermekmeghallgató-szobák alkalmazása is gyakran elmarad, annak ellenére, hogy egyre több kerületben hoznak létre ilyen objektumot.

A fluktuáció, a több munkakörből adódó leterheltség, a függetlenítés hiánya, s az ezekből adódó egy személyre eső magas ügyszám nem csak az együttműködés létrehozásában, működtetésében, hanem a felderítésben is problémákat okoz központi és helyi szinten egyaránt. A csavargó, eltűnt gyermekek szintén jelentősen problémát okoznak azon kerületekben ahol több gyermekotthon, esetleg intézet is működik (III., IV., XI., XII., XIV. kerület). Az állandó csavargás, a nevelők szűk jogi lehetőségei, a folyamatosan körözés-elrendelés, - visszavonás felesleges írásos munkákkal, nagyfokú leterheltséggel jár. Ráadásul az eltűnés miatti körözés a közigazgatási eljárás szabályai szerint történik, innentől kezdve a felkutatást nehezíti, hogy nem áll módunkban számítógépes rendszert ellenőrizni, OEP-től, telefontársaságtól adatot kérni. A gyermek pedig önálló keresettel nem rendelkezik, nagyon befolyásolható, melynek eredménye - ha azonnal nem sikerül felkutatni - az ádozattá-, vagy elkövetővé válás.

A kereskedelmi csatornák elzárkózása, több esetben anyagi előírása nem teszi lehetővé hogy folyamatos tájékoztatást nyújtsunk a fiataloknak és idősebbeknek egyaránt az áldozattá- és elkövető válás megelőzéséről, a bűnmegelőzésről. Bizonyos esetekben a lakosság nagy részét megszólító fórumon keresztül történő közlés megelőzhetné a bűncselekmények nagy részét.

A vagyon elleni bűncselekmények nagy részét motiválja az anyagi haszonszerzés. Egészen addig, amíg van hol értékesíteni egy-egy használt telefont, mp4-es készüléket, amíg a vásárló elfogadja, egy-egyszerű dokumentum kitöltését követően a telefon jogszerűségét, addig mindig lesz rablás, kifosztás, zsarolás. A rablások 71%-a irányul mobiltelefon elvételére. A fiatalok nagy része újszerű, modern, gyakran 50-70.000 Ft-os készüléket birtokol, melyet tőle hasonló korosztályba tartozó társai könnyűszerrel megszereznek, és használt kereskedőnek értékesítenek. Az "üzlet" mind az elkövetőnek, mind az orgazdának pozitív. Tehát amíg van hol értékesíteni, addig sajnos számolnunk kell a vagyon elleni bűncselekményekkel. Ha a bűncselekmény értékhatárát elérő mobiltelefonok adás-vételét adásvételi szerződéshez kötnénk, elejét vehetnénk a rablás, kifosztás, zseblopás bűncselekmények egy részének.

A kábítószerrel kapcsolatos bűncselekmények száma is hasonló elvek alapján növekedett az utóbbi években. Önmagában az eredményes felderítés nem hozza meg a kívánt eredményt. Amíg van kereslet, addig a haszonszerzés miatt mindig is lesz kínálat. Ezért kell kiemelkedő hangsúlyt fektetnünk a kábítószerrel kapcsolatos ismeretek átadására tanórák keretében mind diákok, mind pedagógusok, mind diákok vonatkozásában. A hosszabb, komplexebb, interaktivitásra épülő programok, a gyakran látványos elemek színesebbé, eredményesebbé tehetik és teszik a bűnmegelőzést. Ha egy diák megismeri a szerek mögött rejlő tartalmat és igazságot, nagyobb eséllyel határolja el magát a visszaélésektől. Azonban itt jegyezném meg, hogy nagyon nehéz úgy eredményt produkálni, hogy sok esetben a vezetőségtől, társszervektől nem kapjuk meg a maradéktalan támogatást, a bűnmegelőzés fontosságát nem érzékelik, gyakran háttérbe szorítják. Vezetői és kollegális partnerség hiányában (tisztelet a kivételnek), elismertség nélkül (szakmai körökben) nehéz tartós, eredményes és egy egész embert kívánó munkát végezni. A helyi szerveknél a fluktuáció (más osztályra történő áthelyezés, GYES, GYED, tartós betegállomány, fizetés nélküli

szabadság), valamint a kapcsolt munkakör, sok esetben a megbecsülés hiánya, az előadók felkészülésére biztosított idő elvétele miatt gyakran nagyon nagy nehézségekkel kell szembesülnünk. Az előadók gyakran szabadidejük terhére vesznek rész képzéseken, tartanak előadásokat, s folytatnak le rendezvényeket. Az előadásokhoz szükséges elektronikus anyagot otthon, saját technikai eszközzel készítik.

Eltűnések miatt indított eljárások száma országosan és a fővárosban

2007-2008. év kiskorú eltűntek

133

Országos adatok

Kiskorúak eltűnése miatt indított eljárások száma: 12206 db. (11407 db. 2007)

Családból történő eltűnések miatt indított eljárások száma: 2492 db. (2459 db. 2007)

Intézetből történő eltűnések miatt indított eljárások száma: 9714 db. (8880 db. 2007)

Budapesten túl kiemelném a Borsod-Abaúj Zemplén megyét (1165 eljárás), a Hajdú-Bihar megyét (1183 eljárás) és a Szabolcs-Szatmár Bereg megyét (1507 eljárás).

A fiúk-lányok aránya országosan azonos a budapesti viszonyszámokkal. Családból történő eltűnések esetén a lányok száma 62%, a fiúké 38%; intézetből történő eltűnés esetén a két szám közelebb kerül egymáshoz, lányok száma 57%, a fiúké pedig 43%.

Budapest

Kiskorúak eltűnése miatt indított eljárások száma összesen: 2234 db. (2007: 2417)

I. Családból történő eltűnés miatt indított eljárások száma: 451 db. (2007: 503)

1, Nem és életkor szerinti megoszlás:

gyk.fiú:	47
gyk.lány:	60
fk.fiú:	121
fk.lány:	223

2, A felkutatás ideje a bejelentés kézhezvételétől számítva:

1 napon belül:	186
1 héten belül:	172
1 hónapon belül:	78
90 napon belül:	10
90 napon túl:	3
folyamatban:	1

3, A felkutatás helye:

család:	74
más rokon:	27
barát, ismerős:	157
közterület:	114
egyéb:	78

4, A felkutatás módja:	
rendőrség kutatta fel:	171
hozzátartozó kutatta fel:	82
önként visszatért:	186
egyéb:	11

5, Bűnözéssel való összefüggés:

Az eltűnés hátterében családon belüli erőszak áll: 2 eset
 Az eltűnés időtartama alatt sérelmükre elkövetett bűncselekmények száma: 1 eset (testi sértés)
 Az eltűnés időtartama alatt általuk elkövetett bűncselekmények száma: 15 eset (jellemzően vagyon elleni bűncselekmények – lopás, rablás)

6, Ugyanazon személyek többszöri eltűnése miatti eljárások adatai:

(pl 2-szer tűnt el 3 fő, 3-szor tűnt el 1 fő, stb.)

2-szer tűnt el :	21 fő
3-szor tűnt el:	9 fő
4-szer tűnt el:	6 fő
6-szor tűnt el:	1 fő
7-szer tűnt el:	3 fő

Összesen: 120 eljárás indult ismételt családból történő eltűnés miatt

II. Gyermekotthonból történő eltűnés miatt indított eljárások száma: 1746 db. (2007: 1914)

1, Nem és életkor szerinti megoszlás:

gyk.fiú:	76
gyk.lány:	131
fk.fiú:	670
fk.lány:	869

2, A felkutatás ideje a bejelentés kézhezvételétől számítva:

1 napon belül:	546
1 héten belül:	547
1 hónapon belül:	564
90 napon belül:	50
90 napon túl:	17
folyamatban:	22

3, A felkutatás helye:

család:	303
más rokon:	119
barát, ismerős:	180
közterület:	655
egyéb:	467

4, A felkutatás módja:

rendőrség kutatta fel:	783
gyermekotthon kutatta fel:	32
hozzátartozó kutatta fel:	36
önként visszatért:	872
egyéb:	1

5, Bűnözéssel való összefüggés:

Az eltűnés hátterében családon belüli erőszak áll: 0 eset

Az eltűnés időtartama alatt sérelmükre elkövetett bűncselekmények száma: 1 eset (nemi erkölcs elleni bűncselekmény –erőszakos közösülés)

Az eltűnés időtartama alatt általuk elkövetett bűncselekmények száma: 23 eset (vagyon elleni bűncselekmények – elsősorban lopás, és rablás, közrend elleni bűncselekmény - visszaélés kábítószerrel, egy esetben készpénzfizető eszközzel visszaélés bűncselekménye)

6, Ugyanazon személyek többszöri eltűnése miatti eljárások adatai:

2-szer tűnt el:	64 fő
3-szor tűnt el:	16 fő
4-szer tűnt el:	14 fő
5-ször tűnt el:	33 fő
6-szor tűnt el:	22 fő
7-szer tűnt el:	3 fő
8-szor tűnt el:	2 fő
9-szer tűnt el:	5 fő
10-szer tűnt el:	1 fő
11-szer tűnt el:	4 fő
12-szer tűnt el:	11 fő
13-szor tűnt el:	4 fő
15-ször tűnt el:	1 fő
17-szer tűnt el:	1 fő
19-szer tűnt el:	1 fő
20-szor tűnt el:	15 fő
22-szer tűnt el:	1 fő
24-szer tűnt el:	1 fő
26-szor tűnt el:	1 fő

Összesen: 1272 eljárás indult ismételt otthonból történő eltűnés miatt.

III, Javítóintézetből történő eltűnés miatt indított eljárások száma: 39 db.

1, Nem és életkor szerinti megoszlás:

fiú: 2 fő (II. kerület, XX-XXIII. kerület)

lány: 37 fő (XV. kerület)

2, A felkutatás ideje a bejelentés kézhezvételétől számítva:

1 napon belül: 20

1 héten belül: 25

1 hónapon belül: 11

90 napon belül: 2

90 napon túl: -

folyamatban: 1

3, A felkutatás helye:

család: 10
más rokon: 9
barát, ismerős: 10
közterület: 8
egyéb: 1

4, A felkutatás módja:

rendőrség kutatta fel: 25
javítóintézet kutatta fel: 3
hozzátartozó kutatta fel: 2
önként visszatért: 8
egyéb: -

5, Bűnözéssel való összefüggés:

- a., Az eltűnés időtartama alatt sérelmükre elkövetett bűncselekmények száma: -
b., Az eltűnés időtartama alatt általuk elkövetett bűncselekmények száma: -

6, Ugyanazon személyek többszöri eltűnése miatti eljárások adatai:

5-ször indult eljárás 3 fő ismételt eltűnése miatt. (15 eljárás összesen)

Kiemelném azon kerületek érintettségét (mivel az eltűnések kiemelkedő hányada ismételt eltűnés miatt indul meg) ahol sok a gyermekotthon, intézet. Ezen kerületek a II., IV., VIII., XI. és XIV. kerület. Renitens diákok szempontjából kiemelném a Kornis Klára, a Kossuth Lajos, a Zirzen Janka és a Szlávi utcai Gyermekotthont, mivel az említett otthonokban 2-4 fő ismételt és állandó eltűnése miatt sokszorozódik meg az eljárások száma. Továbbá ezen gyermekek gyakran más fiatalokat is rábeszélnek az eltűnésre, csavargásra, szökésre.

A fővárosi fenntartású gyermekotthonokból eltűnt kiskorú személyek felkutatása

Mint fentebb részleteztem az eltűnt kiskorú személyek, kiváltképp ha gyermekkorú személyről van szó, csavargó életmód esetén potenciális áldozat és elkövető is lehet egyaránt. A kiskorú személy könnyen keveredhet nemi erkölcs, vagy vagyon ellen irányuló bűncselekmény hálójába. Ezért a felkutatásukra tett intézkedés, a gyermekotthonokban megtartott előadások, valamint az otthonokkal történő rendszeres kapcsolattartás, eltűnt kiskorúakról vezetett naprakész nyilvántartás a bűnmegelőzést szolgálja. Az előadásokat a leginkább érintett, ún. frekventált otthonokban (Kossuth Lajos, Szlávi utcai otthon, Szt. Miklós gyermekotthon, Béke gyermekotthon és Zirzen Janka otthon) tartottuk meg, melyeken kitértünk a csavargásokból származó veszélyekre is. 2008. júniusától szoros munkakapcsolatot építettünk ki a fővárosi fenntartású gyermekotthonokkal, gyermekvédelmi intézményekkel, melynek keretén belül az említett szervezetek június hónap végétől rendszeresen tájékoztatják - az érintett kapitányságokon túl - osztályunkat az aktuálisan eltűnt, engedély nélkül eltávozó, tartósan távol lévő gyermekek adatairól, vélt tartózkodási helyeiről. Az adatok alapján osztályunk munkakapcsolatot ápol a kerületi rendőrkapitányságok körözési előadójával, és előzetes egyeztetés alapján ellenőrzéseket szervez a gyermekek felkutatása érdekében. A nevelőotthonokkal kiépített kapcsolat alapján több gyermekotthonban (1141 Erzsébet királyné útja 6. szám alatti TEGYESZ, 1103 Szlávi u. 40. szám alatti Gyermekotthonban) tartottunk bűn-

megelőzést szolgáló előadásokat, melynek keretén belül 30 előadás során 240 gyermeket sikerült megszólítanunk két előadó közreműködésével.

Rablások megelőzése

2008. év végén dolgoztunk ki egy 2009. június 11-ig működő programot, melynek keretén belül felmértük a legérzékenyebb kerületeket, iskolákat a rablások szempontjából, és Budapest legfrekvenciáltabb kerületeiben (VIII., X., XIII.), a leggyakoribb sértetti korosztály számára tartottunk áldozattá válás megelőzését célzó előadásokat szülőknek, diákoknak, és pedagógusoknak. Az előadásokat követően színes kiadványt nyújtottunk át a hallgatóságnak, mely áldozattá válás megelőzését szolgáló tanácsokat, bűncselekmény bekövetkezése esetén tanúsítandó helyes magatartásokat és telefonszámokat, segélyszámokat tartalmazott. Az előadássorozat útján 2.000 gyermeket sikerült megszólítanunk. A bűncselekmények helyszínére, módjára, elkövetési tárgyakra és időpontokra tett megállapításokat a kerületi előadók felé továbbította osztályunk, valamint azon oktatási intézményekbe ahova nem jutottunk el személyesen, elektronikus kiadványt biztosítottunk a Főpolgármesteri Hivatalon keresztül.

Közterületi megelőzés

A 2008-ban a BRFK Bűnmeelőzési Osztálya, a Gyermekek- és Ifjúságvédelmi Osztállyal, Központi Gépkocsizó Járőrszolgálati Alosztállyal, a Mélyiségi Ellenőrzési Osztállyal, a Fővárosi Polgárőr Szervezettel, valamint a kerületi előadókkal a nyár során ifjúságvédelmi, és turisztikai szezonnal kapcsolatos ellenőrzéseket hajtottunk végre. A iskolai és egyéb előadásaink, kapcsolataink során az elmúlt évben is több alkalommal éltünk bűnügyi és gyermekjóléti jelzéssel közvetlenül és közvetetten előadó útján egyaránt. Bűnügyi adatok emelkedése esetén nem kizárólag előadásokat és egyéb prevenciók intézkedéseket folytattunk le, hanem a média széles tárházát is felhasználtuk. Cikkek, tanulmányok útján helyi és egyéb újság hasábjain, televízióban, interneten és rádióban adtuk a lakosságnak és köztük a fiataloknak bűnmeelőzési tanácsokat. Az áldozattá válás esélyét színes promóciós kiadványokon írt tájékoztatókon keresztül is megkíséreltük csökkenteni. Továbbá felhasználtuk rendezvények, előadások, akciók során a civil kapcsolatainkat, s az érintetteket konkrétan segíteni tudó szervezetekhez irányítottuk (egészségügyi intézmény, Áldozatvédelmi Iroda, Vagyonvédelmi Iroda, Kék Vonal Gyermekkrízis Alapítvány, Fehér Gyűrű, IH Áldozatsegítő Szolgálat).

A X. kerületi Gyámhivatal adatai:

1998-ban 1532 ügyiratot iktattak, 3623 alszámmal .

2008-ban 1550 ügyiratot iktattak, 7223 alszámmal.

1998-ban a gyámhivatal 10 kiskorút helyezett el ideiglenesen, 2008-ban 39 kiskorút.

Ezek csak a gyámhivatal adatai. Ezen kívül a jegyzői gyámhivatal is helyez el ideiglenesen gyermeket, és a védelembe vételi eljárást ők végzik.

Kiskorúak veszélyeztetettsége: ha a kiskorú fejlődése során a testi, érzelmi és erkölcsi a feltételek nem adottak, nem valósulnak meg. Veszélyeztető tényezők: a családon belüli erőszak, a kiskorúak magatartá-

sa az iskolákban/óvodákban (pl. csavargás, igazolatlan hiányzás az iskolából), a család szegényes anyagi feltételei és a kiskorúak rossz baráti köre (bűnöző magatartásra nevelése). A kiskorúak veszélyeztetettségével kapcsolatban: a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló, többször módosított, 1997. évi XXXI. törvény és a gyámhatóságokról, valamint a gyermekvédelmi és gyámügyi eljárásról szóló, többször módosított, 149/1997. (IX.10.) Korm. rendelet adja meg a gyámügyi eljárás jogszabályi hátterét. A veszélyeztető tényezőket a jelzőrendszer tagjai észlelik és tájékoztatják az illetékességgel rendelkező jegyzőt, mint I. fokú gyámhatóságot.

A jelzőrendszer tagjai:

- Fővárosi Önkormányzat Gyermekek- és Ifjúságvédelmi Ügyosztálya
- Területi Gyermekvédelmi Szakszolgálat
- Kerületi, helyi Gyermekjóléti Szolgálat vagy – Központ
- Családsegítő Szolgálat
- Gyámhivatalok
- rendőrség (központi, helyi)
- Gyermekotthonok
- Átmeneti otthonok
- Nevelőszülői hálózatok
- Anyaotthonok
- Iskolák, tanintézmények (pedagógus, igazgató, gyermekvédelmi felelős)
- Gyermekkrízis intézmények, civil szervezetek
- Család

A gyermeknek felróható magatartási okból 18 esetben hozott védelembé vételi határozatot a gyámhatóság a 2003. évben (11,8 %). A gyermekek által elkövetett bűncselekmények elsősorban kisebb súlyú lopások, de előfordult rablási ügyből kifolyólag védelembé vétel is.

A veszélyeztetettséggel kapcsolatban a gyámhatóság védelembé vételi eljárást folytat le. A kiskorúról a jelzőrendszer tagjaitól és a Gyermekjóléti Szolgálattól szakvélemények/ környezettanulmány beszerzésével vagy semmilyen gyermekvédelmi intézkedést nem rendel el(nagyon ritka), vagy az alapellátás mellett dönt, vagy a kiskorút védelembé veszi. A védelembé vétel egy évig tart, amit a gyámhatóság évente felülvizsgál. A kiskorú részére a gyámhatóság családgondozót rendel ki. Ezen gyermekvédelmi intézkedés keretében a szülőknek és a gyermeknek együtt kell működnie a gyámhatósággal és a Gyermekjóléti Szolgálattal.

Alapellátás: A legenyhébb gyermekvédelmi intézkedés, tulajdonképpen 6 hónapra regisztrálják a kiskorút a Gyermekjóléti Szolgálatnál. A szülők és a gyermekek együttműködése önkéntes a Gyermekjóléti Szolgálatlal. Ha a 6 hónap alatt semmilyen jelzés nem érkezik a kiskorúval kapcsolatban, akkor megszűnik az alapellátás. Jelenleg a Gyermekjóléti Szolgálat regisztrálja az alapellátásban lévő kiskorúakat.

Védelembé vétel: a jegyző, mint I. fokú gyámhatóság rendeli el, mint jelentősebb gyermekvédelmi intézkedést. Ekkor már a gyámhatóság is nyilvántartásba veszi a kiskorút. Jelenleg 118 (2003. év) (nagyon magas szám!!!) van a védelembé vett kiskorúak száma. A védelembé vétel során pszichológiai vizsgálatot rendelhet el a gyámhatóság, sőt súlyosabb esetben magatartási szabályokat (pl. tulajdon elleni és közrend-és közbiztonság elleni szabálysértések és bűncselekmények) előírhat.

A gyámhatóság a védelembé vételi határozatban kötelezheti:

- a szülőt, hogy a gyermek vegye igénybe a gyermekek napközbeni ellátását, az iskolaotthoni és kollégiumi ellátását,
- a szülőt, hogy vegye igénybe az egészségügyi szolgáltatásokat.

A gyámhatóság intézkedhet a gyermek egészségét veszélyeztető körülmények megszüntetéséről.

A védelembé vétel során, ha olyan súlyos veszélyeztetettséget tapasztal a gyámhatóság, amely családon belül nem oldható meg, a védelembé vétel eredménytelenségét vonhatja maga utáni, akkor a kiskorút ideiglenes hatállyal elhelyezheti a Területi Gyermekvédelmi Szakszolgálat kötelékébe. (1997. évi XXXI. tv. 72.§).

Jelenleg a védelembé vettek jelentős hányada a kisebbségből (roma származású) kerül ki, ugyanis a veszélyeztető tényezők (anyagi és morális értelemben) fokozottan jelentkeznek a családokban. A gyámhatóság és a jelzőrendszer tagjai fokozott igyekezete ellenére az anyagi lehetőségek romlásával, magas munkanélküliség és a képzetlenség miatt a későbbi nagyobb kriminalizáció lehetőségét vetíti előre a jelenlegi helyzet.

Jogi eszközeinkkel egyenlőre megoldatlan a családon belüli erőszak kérdése, mivel sem a rendőrség, sem a bíróság sem pedig a gyámhatóság érdemben nem tud a családok viszonyaiba beavatkozni. Nincs jogszabályi előírás az említett szervek kezében a hatásos fellépés érdekében.

A védelembé vétel megszüntetése (1997. évi XXXI. tv. 69.§ (1) bek.):

- a gyermek családban történő nevelkedése a védelembé vétel nélkül is biztosítható,
- a gyermekvédelmi gondoskodás más formájáéről döntött a gyámhivatal,
- a fiatalkorú pártfogói felügyeletét rendelték el,
- a fiatalkorú szabadságvesztését és javítóintézeti nevelését tölti.
- A gyermek nagykorúvá válásával.

A hatályos gyermekvédelmi törvény értelmében valamennyi gyermekvédelemmel foglalkozó szervnek, így a gyámhivatalnak is jeleznie kell az arra illetékes szervek felé, amennyiben veszélyeztetett kiskorúról szerez tudomást. A gyámhivatal a gyermekvédelmi rendszerben feladat és hatáskörénél fogva elsősorban szakirányú tevékenységet folytat. Intézkedései már nem preventív szakba illő intézkedése, hanem amennyiben a preventív tevékenység nem vezetne eredményre más gyámügyi vagy gyermekvédelmi szervnél, úgy harmadik lépcsőként lép be a gyámhivatal, hatósági intézkedéseivel.

Ennek ellenére bármilyen gyámhatósági ügy kapcsán veszélyeztetett kiskorúakról szerez tudomást, úgy azt haladéktalanul jelzi a jegyzői gyámügyes felé, vagy rajta keresztül a Gyermekjóléti Szolgálat felé, legyen az akár anyagi veszélyeztetettség, nem megfelelő lakáskörülmény, egészségügyi veszélyeztetettség, stb.

Gyámhivatalunknál több éve átmeneti nevelésben van 7-8 kiskorú, akik intézeti státuszban vannak. Több éve folyamatosan szöknek, ám ahogy a gyámhivatal tudomására jut a szökés ténye, azonnal, soron kívül jelez a rendőrség felé. Ebben a vonatkozásban is gyorsan és jól működő kapcsolat van a rendőrség és a gyámhivatal között. A rendőrség jelzésünkre a legrövidebb időn belül visszaszállítja ezen szökött kiskorúakat.

Meg kell állapítani, hogy egyikünk munkája sem tud igazán hatékonyvá válni, rajtunk kívül álló objektív okok miatt, mivel az átmeneti neveltek elhelyezését biztosító intézetek (otthonok) „nyitottak”, így lehetőségük van a kiskorúaknak megszökniük. Tapasztaljuk, hogy visszaszállításukat követően gyakran még aznap visszamennek abba a családi környezetbe, ahonnan a gyámhivatal kiemelte őket.

Ezen fiatalok a rendőrség tájékoztatása szerint több tucat rendőrségi ügyben kerülnek terheltként kihallgatásra. A rendőrségi iratokat, büntethetőséget kizáró ok miatt az eljárást megszüntető határozatokat minden esetben megküldjük az átmeneti nevelt gyermekek hivatásos gyámjainak. Ennek ellenére nem egy esetben előfordul, hogy tartósan szökött, átmeneti neveltek átmeneti státuszának megszüntetését kérik pontosan azért, mert sohasem tartózkodnak az intézetekben. Az iskola alól kivonják magukat, és ezalatt bűncselekményeket követnek el.

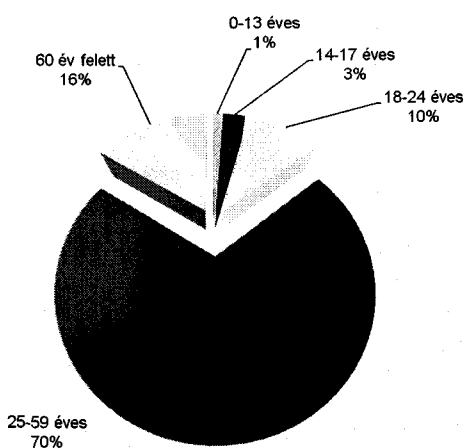
3.4 AZ IDŐSEK ÁLDOZATTÁ VÁLÁSI ESÉLYEI KÖBÁNYÁN¹⁰⁶

Az idősellátás keretén belül fokozott odafigyelést igényel az időskorúak, rokkant nyugdíjasok biztonsága, mivel érdekérvényesítő képességük csökkent. Az idős ember hiszékenysége, jó szándéka miatt gyakran válik kisebb-nagyobb bűncselekmények áldozatává. Külön kell említeni azokat az időseket, akik idősotthoni, gondozóházi ellátás keretében élnek, azokat, akik saját otthonukban veszik igénybe a szociális szol-

¹⁰⁶ BRFK saját feldolgozású adatai alapján

gáztatásokat, illetve, azokat az időskorúakat, akik nem vesznek igénybe szociális szolgáltatást. A három célcsoport többségében eltérő veszélyhelyzeteknek van kitéve. A bentlakásos intézményekben, mint potenciális veszélyforrás a besurranó lopások, az intézmény területén kívül pedig, a zseblopások, rablások a leggyakrabban előforduló bűncselekmények idősek terhére. A saját otthonukban ellátott idősek is gyakran válnak hiszékenyséjük áldozatává, a „lakás maffia” által elkövetett bűncselekmények esetében gyakran idős ember a sértett. Hivatkozva szolgáltatókra meglopják, kirabolják őket, de nem ritka a besurranó lopás bűncselekménye sem. Idősek terhére a közterületen, tömegközlekedési járműveken szórva fordul elő zseblopás, rablás, mely sajnálatos módon szinte Budapest egész területén tapasztalható.

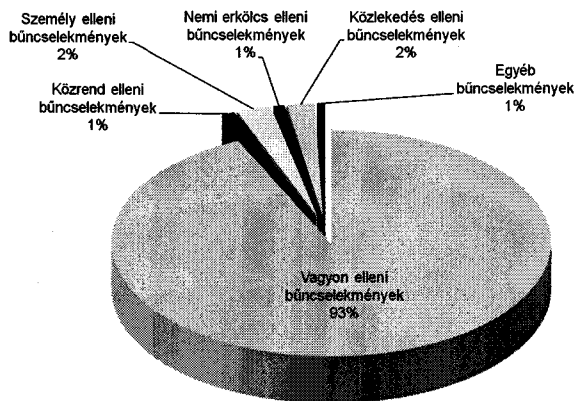
Sértetti korosztály szerinti megoszlás Budapesten

BRFK adat 2008

34. diagram: Sértetti korosztályos megoszlás

Idősek sérelmére elkövetett bűncselekmények Budapesten

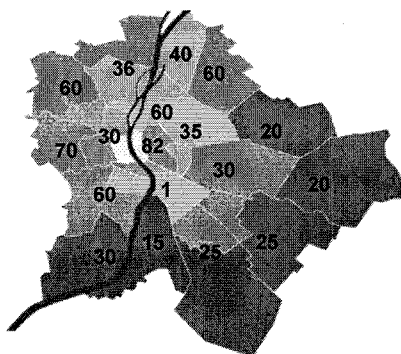
BRFK adat 2008

35. diagram: Idősek sérelmére elkövetett bűncselekmények

A fenti diagram is tükrözi, hogy idősök sérelmére elsősorban vagyon elleni bűncselekményeket követnek el. Trükkös módszerekkel elkövetett lopások (szolgáltatóknak adják ki magukat az elkövetők), közterületen és magánlakásban elkövetett rablások, csalások (lakás-maffia tevékenység) és besurranással elkövetett lopások (kiemelkedően kertvárosi részen, lakótelepeken) eredményezik a vagyon ellen irányuló deliktumok uralmát. Kőbánya speciális kerület, mely tagoltságával (lakótelepi, kertvárosi rész egyaránt megtalálható), magas lakosságával (beleértve a 60 év feletti lakosok számát is) erősíti a vagyon elleni bűncselekmények valamennyi formájának érvényesüléséhez. Az elmúlt évben az idősök sérelmére elkövetett bűncselekmények 5,12 százalékát követték el Kőbányán (451 sértett). Az ismertté vált deliktumok 94 százaléka irányult az idősök vagyon ellen, ezen belül 54 százaléka lopás (trükkös, besurranásos), 4 százaléka közterületen elkövetett rablás, a többi bűncselekmény pedig különböző módszerekkel elkövetett csalás, közterületen elkövetett (elsősorban menetrendszerinti járatokon megvalósuló) zsebtolvajlás volt. A bűncselekmények közül kiemelném a rablásokat, melyeket közlekedési csomópontokban, aluljárók környékén, kapualjakban követnek el az ismert és ismeretlen elkövetők. Nem véletlenül választják ki áldozataikat. Vagy valamilyen úton-módon már információt szereztek a sértettekről, vagy korábban kapcsolatban álltak vele, vagy valamilyen lehetséges körülményt (egyedül utcán tartózkodó sértett, kivételesen, sok menekülési útvonallal rendelkező helyszín) kihasználva valósítják meg a bűncselekmény tényállási elemeit. A fő mozgató erő azonban a védekezésre képtelen áldozat, illetve a nagy mennyiségű készpénz. Az idős személyek sok esetben nem helyezik pénzüket bankba, nem bíznak a pénzügyi intézményekben, ezért a táskájukban és magánlakásukban gyakran jelentős mennyiségű pénzt tartanak, őrzik személyes felügyeletük alatt (a rablások 55 százaléka készpénz elvételére irányult évről-évre, de kiemelkedő az arany ékszerek aránya is az elkövetési tárgyak tárházában). A feltűnően viselt ékszerek, táskák, feltűnő magatartás (posták, bankok környékén) növelik az idősök áldozattá válásának esélyét. Az elkövetések időpontját elemezve meg kell állapítanunk, hogy az idős személyek sérelmére elkövetett közterületi rablások elsősorban reggeli órákban (06-08 óra), illetve este, késő éjszaka (22-02 óra) valósulnak meg.

A rablásokon túl beszélnünk kell a továbbra is jellemző trükkös módszerrel elkövetett lopásokról. Az elkövetők szolgáltatók képviselőinek (ELMŰ, GÁZMŰ, posta, nyugdíjfolyósító intézet), orvosnak, asszisztensnek, rendőrnek, illetve bajba jutott anyukának, takarító személyzetnek, kamionsofőrnek adják ki magukat, és a többségében egyedül élő nyugdíjasok jóhiszeműségét, empátiáját használják ki a bűncselekmény megvalósításához. A jogsértő cselekményt általában ketten, hárman, délutáni órákban, előzetes tájékozódás vagy információ birtokában követik el. Az áldozatok tudatosan választják ki hasonlóan az elkövetés helyéhez. Kapcsolatrendszerük felhasználásával, telefonkönyvek, és kaputelefonok lakónyilvántartásának segítségével előzetesen feltérképezik a sértettet, majd alkalmas időpontban lecsapnak. Gyakran jól szituált üzletemberek benyomását keltik, máskor meg bajba jutott anyuka arcúvá ábrázolják hitelesen. A cél egy és ugyanaz, az idős személy nyugdíjának, spórolt pénzének a megszerzése. Megemlíteném, hogy a végzettség (dr.), vagy az egyedüllétre utaló kifejezések (özvegy) feltüntetése regisztrációkban, lakónyilvántartásban csábítóan hatnak az elkövetőkre. A trükkös lopás területi megoszlását és Kőbánya érintettségét jól szemlélteti a rendőrségi információs rendszer 2009-es adatait tartalmazó térkép:

Idősek sérelmére elkövetett trükkös lopások területi megoszlása 2009. évben

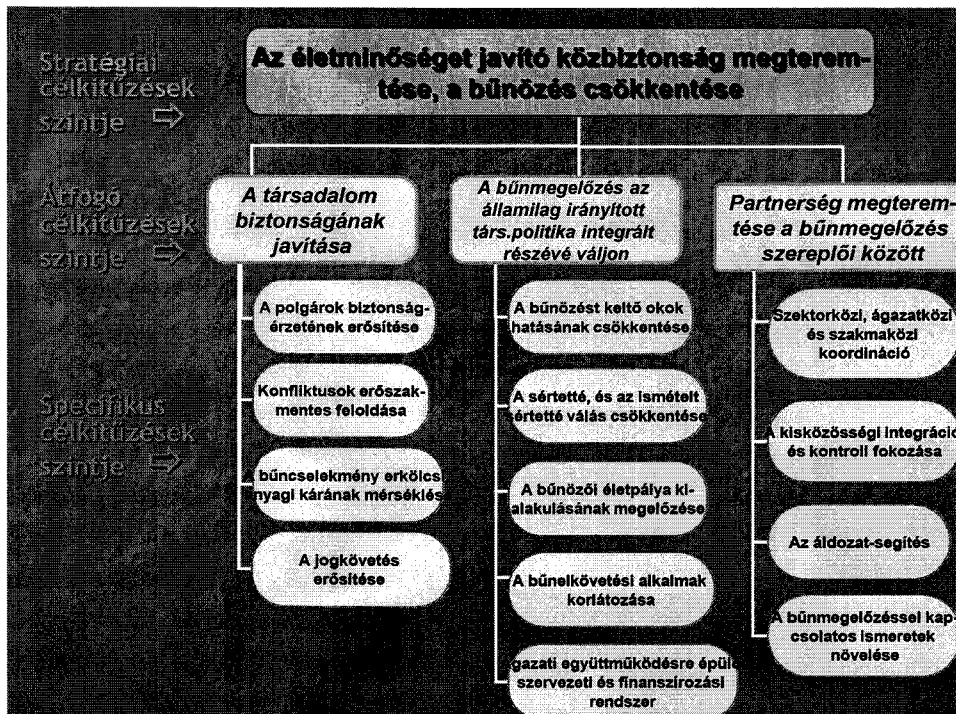

Rendőrségi információs rendszer

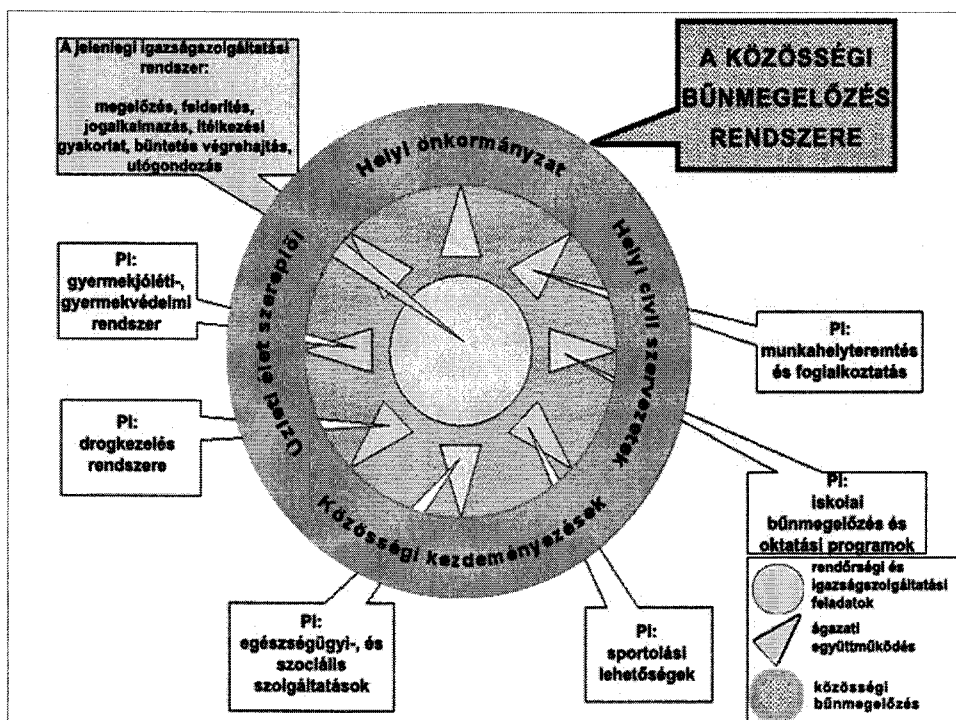
19.számú ábra: Trükkös lopások területi megoszlásban

A fentiek figyelembe vételével, fontos feladat az idősek, és hozzátartozóik rendszeres tájékoztatása, figyelmük felhívása a potenciális veszélyforrásokra. A leghatásosabb fegyver a bűncselekmények ellen az információ, az információ birtoklása. Előadássorozat keretében tudatosítani szükséges, hol, és hogyan tárolják, kezelik készpénzüket, értékeiket. Napi életritmusukat hogyan tudják, oly módon átszervezni, hogy biztonsággal, aktívan élhessenek. Szituációs helyzetek bemutatásával nagy részben megelőzhetőek az idősek sérelmére elkövetett bűncselekmények. Érdemes elgondolkodni azon, milyen mechanizmusokat, folyamatokat kell kiépíteni az idős mikro-, illetve makro-környezetében is, ahhoz hogy otthonában, biztonságban élhessen, ezért a projektbe szükséges bevonni az időskorúak hozzátartozóit, szomszédokat, barátokat egyaránt. A kerületben működő szociális ellátó rendszer munkatársainak továbbképzése, felvilágosítás is fontos feladat, hatékony szerepük lehet úgy a megelőzésben, mint a napra kész tájékoztatásban is, figyelmeztetve az aktuális veszélyforrásokra.

A vidéken bevált SZEM-mozgalom (Szomszédok Egymásért) interakciós lehetőségei, a vagyonvédelmi technikák célszerű alkalmazása (kamerás kaputelefon, lakótelepeken üzemeltetett beltéri, rögzítésre alkalmas kamera-rendszer telepítése, biztonsági ajtók felszerelése), a folyamatos előadások nyugdíjas klubokban, szociális szolgáltatóknál, a vidéken szintén eredményesen üzemeltetett ELBÍR-rendszer (Bűnügyi Információs Rendszer), helyi megelőzési technikák (plakátok, szóróanyagok postai alkalmazottak útján lakóépületekben, illetve egyéb intézményeknél, okmányirodáknál, helyi média) hozzájárulhatnak az idősek sérelmére elkövetett bűncselekmények megelőzéséhez.

20. számú ábra: Állam és társadalom

Néhány éve, a Rendőrségi törvény (Rtv.), illetve az Önkormányzati törvény (Ötv.) megjelenésével megkísérelték új alapokra helyezni (az addig nem jelentős) önkormányzatiság és (az addig a hatalom centralizált helyőrségeként működő) rendőrség kapcsolatát. Ez mára sem sikerült teljesen.

A rendőrségi bűnmegelőzés jellegzetessége, hogy a szervezet két malomkő között őrlik: egyrészt szorítják a helyi önkormányzati és a lakossági elvárások, (bár véleményem szerint ez korántsem olyan erős, mint a hierarchikus jelleg meghatározói), ugyanakkor másrészt tehetetlenné teszik a központosított szervezeti feltételek. Az önkormányzatok viszont helyenként változóan ugyan, de csak igen korlátozott felelősséget éreznek a helyi biztonság megvalósításáért, s azt is a kerületi rendőrkapitányságoknak juttatott anyagi támogatással „letudják”. Egy-egy önkormányzati bizottság létrejötte már szerencsés dolognak tekinthető, aktivitásuk változó. A helyi bűnözési mutatókban és társadalomstatisztikai adatokban együttes jelenléte tapasztalható, melyek között szoros összefüggés van. Az önkormányzati tervezésből ennek ellenére hiányzik a helyi „jövőkép”, a helyi társadalompolitikai koncepció megfogalmazása, „a helyi együttműködések rendszerének kialakítása. A kutatás során bizonyossá vált, hogy a helyi biztonság erősítésének egyik legnagyobb akadálya az információáramlás akadályozottsága, és a helyi biztonsággal kapcsolatos feladatok összehangolásának hiánya...”¹⁰⁷ – fogalmaz egy a Belügyminisztérium felkérésére készült kutatás.

Az Ötv.-ben az önkormányzatoknak kötelezően és szabadon vállalható feladataik vannak, ez utóbbi azzal a megkötéssel, hogy nem mehet a kötelező feladatok rovására. Sajátos tendencia, hogy az önkormányzatok számos forrást igényelhetnek a legkülönbözőbb célokra, ám mindezek közül a közbiztonság javítása, a bűnmegelőzés valahogy kimaradt. A Rtv. is csak szűkszavúan szól a megalakítható közbiztonsági bizottságokról, s a helyi kapitányság vezetőjének éves beszámolási kötelezettsége sem jelent szoros kohéziót és eltökéltséget a közbiztonság kérdésében. Tapasztalataim szerint sokkal inkább a személyes kapcsolatok határozzák meg az együttműködés formáit, dimenzióit és azok mélységét, bár találunk arra is példát, hogy egy korábban ismeretlen, ám kreatív rendőri vezető kiváló eredményeket ért el az önkormányzatokkal karöltve.

Fontos lenne – s erre a hivatkozott kutatás is javaslatot tesz – egy rendőri összekötő (bűnmegelőzési referens) kijelölése az önkormányzatoknál, aki napi szinten lenne képes az ügymenetet koordinálni. Célszerű lenne törvénymódosítással új finanszírozási csatornát nyitni az önkormányzatok forrásainak tágítására, s újra kellene gondolni, szorosabbá téve az önkormányzat-rendőrség intézményi kapcsolatát is.

A helyi bűnözés két központi intézmény bizalmának aláaknázásában jelenhet meg markánsan, egyik a helyi rendőrség, másik az önkormányzat. A bűnözés szélsőséges indulatokat gerjeszt (különösen igaz

¹⁰⁷ Kerecsi Klára - Finszter Géza - Kó József - Gosztanyi Géza: Bűnmegelőzési modellek Budapest V., IX. és XXII. kerületében

lehet ez az etnikai kisebbségek esetében), amely indulatok olykor a jogalkalmazókat is a törvénytelenység talajára taszítják. A kezelhetetlen helyi konfliktusok, a helyi bűnözés okán a lakosságnak csökken a bizalma a demokratikus intézmények, folyamatok iránt, akár Európa-ellenes érzelmeket¹⁰⁸ kelthet, ezzel együtt e demokratikus intézmények működését is veszélyezteti. Az Európai Városi Charta szerint is a biztonságos lakóhelyhez való jog alapvető követelmény, mindenkinek joga van bűnözéstől, erőszakos cselekményekről, agressziótól mentes településen élni. Ám a bűnözés elleni küzdelem egyes eszközei, például a zárt láncú megfigyelőrendszerek alkalmazása több ponton ellentmondásos és problémás gyakorlatot alakított ki.

Az Amszterdami Egyezmény 29. cikke kifejezi az EU azon törekvését, hogy a tagállamok a különböző politikákon, együttműködésekben (elsősorban rendőrségi és jog) közösen lépjenek fel a prevenció érdekében, ezzel együtt biztosítsák az állampolgárok számára a szabadságot és az igazságszolgáltatást a helyi biztonság mellett. Ezért fontos, hogy a központi és helyi igazgatás (önkormányzat):

- a. érezze: biztonság nélkül nincs szabadság¹⁰⁹;
- b. a bűnözés elleni küzdelem, az ezzel kapcsolatos minden intézkedés előjogot élvezzen;
- c. tudatosítva jelentőségét, fel kell ismerni, hogy ez mindig költségkímélőbb megoldás (igaz az egyes költségek nem ugyanazon forrásoknál jelentkeznek, s e szemléletváltás nagyon fontos lenne);
- d. a jogokat mindig a felelősséggel együtt kell kezelni, ezt mindenkivel meg kell értetni.

Az Önkormányzatoknak:

- e. a helyi bűnmegelőzési szervezet létrehozása;
- f. és tényleges, érdemi működtetése;
- g. minden érintett hatósági engedélyeztetési eljárásnál érvényesíteni kell a bűnmegelőzési szempontokat (várostervezés, lakótelepek tervezése, közvilágítás, beruházások, stb.);
- h. biztonsági partnerség, biztonsági szerződések, felelősökkel, konkrét feladatokkal, határidőkkel, számonkéréssel;
- i. lakossági szolgáltatások során a preventív munka térnyerése (iskola, oktatási- és sport központok, stb.);

---

¹⁰⁸ Urban crime prevention – guide for local authorities. Bűnmegelőzési ajánlások önkormányzatoknak. Európa Tanács, Strasbourg, 2002. 17. p.

¹⁰⁹ Uo. 18. p.

- j. szociális és családtámogatási politika, gyámügyi politika esetén az egyes intézkedések (pl. szabálysértők adatai) „lássák egymást”, a hivatali szervezetek, egységek tudjanak lenni a preventív intézkedésekben;
- k. biztonsági követelmények kidolgozása (biztonsági őr, vagyonvédelmi eszközök, stb.) valamennyi helyi intézmény, rendezvény esetében;
- l. a fiatalkorú bűnelkövetők esetén a törődés konkrét formáinak megteremtése;
- m. együttműködés a központi kormányzattal, a decentralizációra való törekvés szempontjainak megteremtése;
- n. különálló szervezetek, egységek helyett a megelőzésben egy nagy szervezetet, intézményt (bűnmegelőzési tanácsot) hozzanak létre;
- o. biztosítsák a központi és helyi forrásból (bármennyire forráshiányosak) látványos módon a költségeket a megelőzés feladataira, ebben egészen bizonyosan konszenzus érhető el;
- p. együttműködés: a rendőrség, ügyészség, bíróság, civil szervezetek, magán biztonsági szolgálatok, és az önkormányzat szakembereivel, amely nem ülésezést, tervekészítést, feladatszabást és végrehajtást jelent;
- q. el kell kerülni a közbiztonság és a megelőzés kérdésében annak a rövidtávú szemléletnek az elterjedését, amely választási ciklusonként kezeli a kérdést, s rövidlejáratú projekteket preferál;
- r. támogatnia kell az áldozatvédelem intézményeit, segíteni kell, hogy a bűnözéstől való félelemtől reális képet adjon az állampolgároknak, valós biztonságérzetet teremtsen;
- s. össze kell fogni, és ösztönözni kell a médiát, hogy „ne csak legyenek” közbiztonsági hírek, hanem azok célirányosan segítsék az éppen futó programokat, ne csak bemutassák a problémát, bűncselekményt, hanem jelenítsék meg a megelőzés alternatíváit;
- t. erősítsék a magánszektor bizalmát;
- u. minden célcsoporthoz saját üzenetük legyen;
- v. a települési szociálpolitika kapcsán ösztönözzék az embereket, hogy „ne hagyják az ablakot betörve”, ne hagyjanak városrészeket lepusztulni, a kisebbségek, a társadalmilag kirekesztett emberek, bűnözők ne egy helyre, ne egy lakókörnyezetbe szoruljanak!;
- w. folyamatos szakmai (jogi és civil) kontroll.

4.2.1 AZ ÖNKORMÁNYZAT OKTATÁSI ÉS KÖZMŰVELŐDÉSI FŐOSZTÁLYÁNAK MEGÁLLAPÍTÁSAI

A helyi önkormányzatokról szóló 1990. évi LXV. Tv. 8.§ (1) bekezdése alapján az önkormányzatok feladata a helyi közszolgáltatások körében, egyebek mellett, különösen a közbiztonság helyi feladatairól, valamint

a gyermek- és ifjúsági feladatokról való gondoskodás. Az önkormányzatoknak a helyi közösségek életminőségének javítása érdekében kötelességük a helyi bűnmegelőzési stratégiának a kialakítása és realizálása.

Az önkormányzatnak fokozottan szerepet kell vállalnia a gyermek- és fiatalkori bűnözés megelőzésében. Lehetőséget kell teremtenie az alkohol- és drogprevencióban érintett valamennyi szervezet és intézmény együttműködésére. Meg kell szerveznie a bűnmegelőzést is szolgáló helyi szabadidős, kulturális és sportprogramokat, különös figyelemmel a szegregált fiatalok képességeinek a feltárására. A hatékony bűnmegelőzés érdekében együtt kell működnie a rendőrség mellett az oktatási-nevelési, kulturális intézményekkel, a civil és üzleti szférával, az egyházakkal, a helyi médiával.

E feladatok hatékony és eredményes megvalósítása érdekében szükséges az önkormányzat ifjúsági bűnmegelőzési koncepciójának kidolgozása, mely összhangban van a város közbiztonsági koncepciójával, s egy konkrét helyzetelemzésre támaszkodva fogalmazza meg a célokat, prioritásokat, illetve azok megvalósításának lehetséges módozatait.

Az elmúlt évtizedben a fiatalok korosztályát érintő demográfiai változások miatt mérséklődött az ismertté vált fiatalkorú bűnelkövetők és a büntetőjogilag felelősségre nem vonható 14 év alatti gyermekkorú elkövetők száma. Magyarországon az összes ismertté vált bűnelkövető 12 százaléka gyermek – és fiatalkorú. (forrás: ERÜBS adatok). A kutatási tapasztalatok szerint minél fiatalabb életkorban fordul elő a bűnelkövető magatartás, annál nagyobb az esély a bűnisméltésre, vagy a bűnözői életmód kialakulására.

A fiatal- és gyermekkorúak túlnyomó többsége nagyon elleni bűncselekményt követ el. A 14 év alatti elkövetőknél ez az arány 83-88 százalék, míg a 14-18 éveseknél 70-80 százalék. Az elmúlt tíz évben minden harmadik rablás elkövetője fiatalkorú volt. Jellemző az egymás sérelmére, csoportosan történő elkövetés, amely mind többször szervezettséget mutat. Ebből következően a bűncselekmények jó része nem ad hoc jellegű, hanem előkészített, megszervezett. A szerepeket egymás között leosztják, ami vonatkozik az előkészületi cselekményekre és a bűncselekmény végrehajtását követő mozzanatokra is. A megtámadott sértetteket – a bántalmazáson túl – minden esetben megfenyegetik, hatósághoz történő fordulásuk esetére családtagjaik bántalmazását helyezik kilátásba. Tettük felderítése esetén hamis alibit próbálnak igazolni, cselekményüket a felmutatott bizonyítékok ellenére is tagadják. Megbánó magatartást a legdurvábban kivitelezett esetekben is csak ritkán tanúsítanak. A rablásokban megnyilvánuló erőszakos támadásaikat fizikailag jóval gyengébb, sokszor védekezésre képtelen, idős emberek vagy gyermekek irányába fejtik ki. Az elkövetési tárgyak a mobiltelefonok, készpénz, kerékpár és értékesebb ruhaneműk, vagyontárgyak. Jellemző, hogy a csoport sokszor nincs is tisztában azzal, hogy súlyos megítélésű bűncselekményt követ el, áldozatukat egyszerűen körül állják és pszichikai erőszakkal veszik rá értékei átadására. Egyre jellemzőbb a felesleges brutalitás, az elkövetési tárgy megszerzéséhez már teljesen szükségtelen erőszak. A tapasztalatok szerint az elkövetési tárgyak között egyre kiemeltebb helyet foglalnak el a mobiltelefonok mellett a korszerű audiovizuális eszközök (MP3 lejátszók), melyek úgy tűnik státusz szimbólummá váltak a fiatalok körében.

A fiatalok növekvő részének szocializációjává vált a passzív vagy aktív kábítószer-tapasztalat, a budapesti másodikos középiskolások 30 százaléka már kipróbált valamilyen kábítószerrel.

Az ismertté vált fiatalkorú bűnelkövetők döntő többsége olyan hátrányos helyzetű családi környezetből származik, ahol a szegénység, a munkanélküliség és a napi szociális problémák meghatározó élmény

jelentenek. Szüleik többsége segéd-, kisegítő vagy betanított munkás, foglalkozás-, vagy munkanélküli. Már kora gyermekkorukban szegregált környezetben élnek.

A fiatalok nemcsak elkövetői, de áldozatként elszenvedői is a bűnözésnek. Évente több mint tízezer kiskorú személy válik bűncselekmény áldozatává, a kiskorú sértetteknel az erőszakos és garázda bűncselekmények körében jelentős az azonos korosztály elkövetői általi fenyegetettség. A fiatalok közül a 17 éveseknek van a legnagyobb esélyük arra, hogy erőszakos bűncselekmények áldozatává váljanak. Az áldozati oldalon szót kell ejteni a családon belüli erőszak jelenségköréről is. A veszélye abban rejlik, hogy olyan személyek részéről valósul meg a gyermeket érő fizikai, lelki és olykor szexuális erőszak, akitől ezt nem várja, akitől függ, akivel szemben kiszolgáltatott. Különösen nagy a veszély a szociálisan hátrányos, szegény, szubkultúrában élő családok esetében. A család zártsága, tagjainak egymásra utaltsága miatt ebben a bűncselekmény-kategóriában nagyon magas a látencia. A lakás, a magánszféra az intézményes társadalmi beavatkozás számára szinte érinthetetlen terület, mely a felismerést, hatékony segítségadást és megelőzést nagymértékben megnehezíti.

A bűncselekmények kiskorú áldozataival, ezen belül is kiemelten a családon belüli erőszak áldozataival történő foglalkozás a bűnmegelőzési szakterület hatáskörébe tartozik csakúgy, mint az ifjúságvédelem. Szakmai vélemények szerint a gyermek-, és ifjúságvédelem legfőbb célja az áldozattá válás elkerülése. A fiatalok életkorukból adódó tapasztalatlanságuk, kíváncsiságuk, vakmerőségük folytán könnyen kerülnek olyan helyzetbe, melyben nem képesek megfelelő döntéseket hozni. A bajba jutott, a sérelmet elszenvedett sebe nehezen gyógyul, ebben az állapotban még inkább kiszolgáltatottá válik és közelebb kerülhet, ahhoz hogy problémáit bűnös úton rendezze. A felnőtt társadalom felelőssége, hogy a még formálódó személyiségű gyermekeket megvédje a fenyegető ártalmaktól. Mindennek akkor tud eleget tenni, ha többek között tisztában van mindazokkal az objektív és szubjektív okokkal, amelyek közrehatói, nem ritkán indikátorai a veszélyes folyamatnak.

A gyermek- és fiatalok bűnelkövetővé és áldozattá válásának megelőzésében jelentős szerepe van a családnak, a gyermek- és ifjúságvédelemnek, az oktató- és nevelő intézményeknek, a civil szervezeteknek, az egyházaknak, a helyi koordináció megteremtésében az önkormányzatoknak és a rendőrségnek. A hazai tapasztalatok szerint nehézkesen működik a jelzőrendszer és az érdemi együttműködés a gyermekvédelmi, a szociális, az egészségügyi, az oktatási és az igazságszolgáltatási intézmények, valamint a rendőrség között. A büntető igazságszolgáltatás – miután ennek még nincsen törvényes lehetősége – nem épít a helyreállító igazságszolgáltatási eszközökben rejlő lehetőségekre, a más országokban hatékonyan működő jóvátétel, mediáció alkalmazására.

A korai pszicho-szociális intervenció jelentőségét hangsúlyozza az Európa Tanács 20/2000. számú ajánlása. A tagállamoknak a pszichoszociális stratégiák kialakítása során a minimális intervenció és az arányosság elvét kell követniük, és az eljárásokban biztosítani kell a stigmatizáció és a diszkrimináció elkerülését. Az ajánlás a bűnözővé válás megelőzése érdekében olyan intézkedések foganatosítására ösztönöz, amelyek kifejezetten a jövőbeni, ismétlődő bűnözői magatartás kialakulásának valószínűségét csökkentik. Az ENSZ gyermekjogi konvenciója (1989) a gyermek mindenek felett álló érdekét, a „rijadi elvek” (1990) pedig a „gyermekközpontú megközelítés” szükségességét hangsúlyozzák. Ezek a dokumentumok a fiatalkori bűnözés megelőzésében fontos szerepet szánnak a családnak, a családi felelősség erősítésének, az iskolának, a helyi közösségnek és a médiának

Az Európa Tanács felmérése szerint a gyermekkorúak és fiatalok bűnözése az alábbi társadalmi, gazdasági folyamatokkal áll összefüggésben:

- a gyermekszegénység és a jövedelemkülönbségek növekedése,
- a válások számának emelkedése,
- a különböző pszichoaktív anyagok (alkohol és kábítószer) egyre fiatalabb korban és egyre többek általi kipróbálása,
- a fiatalok elhelyezkedési lehetőségeinek szűkülése, emelkedő munkanélküliség a fiatal felnőttek körében, különösen a szakképzetlen, illetve alacsony szakképzettségű fiatal férfiak között,
- a társadalmi-gazdasági problémák, az ezekkel összefüggő bűnözés és erőszak koncentrálódása bizonyos területeken, gyakran a szegények lakta belső városnegyedekben vagy a városszéli lakótelepeken,
- a pszicho-szociális zavarok növekvő kockázata a fiatalok, különösen a fiatal férfiak körében.

A hazai kutatások megerősítik az Európa Tanács felmérésében foglaltakat.

Az objektív okok közé sorolhatjuk évek óta a rossz baráti környezet kialakulását is. Jelenléte 2003. óta folyamatosan és töretlenül emelkedik, tavaly már az összes ismertté vált fiatalok bűnelkövető közel egyharmada ebből az okból követte el cselekményét. Tudjuk, hogy a kriminális veszélyek fokozottabbak a gyermekeknél, erős a korosztályos ráhatás, sok a kiszámíthatatlan tényező. A csoporthatás fontos része a fiatal életének, ezért a barátságválasztás kiemelt jelentőségű. Ha nem kapnak elég figyelmet a családban, gondjaikat másokkal osztják meg, máshol keresik a megoldásokat. A meg nem oldott, fel nem dolgozott lelki problémák pedig a devianciák irányába sodorhatják a kamaszt. A bűnmegelőzési szakterület 1989. óta számos módszert dolgozott ki és alkalmazott a fiatalok szervezett csoportjaiban annak érdekében, hogy a barát- és értékválasztás fontosságát hangsúlyozza, a formális és informális együttműködések sorát alakította ki az ifjúságvédelmi szervezetekkel, iskolákkal, szülői közösségekkel a fiatalok antiszocializálódásának megelőzése érdekében. A statisztikai adatok azt mutatják, hogy az eddig alkalmazott módszerek áttekintése mellett újak kidolgozására, a hatékonyság mérésére is szükség van.

Az iskola és a pedagógus szerepe

A közoktatási intézmények törvény által előírt gyermekvédelmi feladatait a közoktatásról szóló 1993. évi LXXIX. Törvény (közoktatási törvény) és „A nevelési-oktatási intézmények működéséről szóló” 11/1994. (VI. 8.) MKM rendelet szabályozza. Ezek alapján az iskola és a pedagógus gyermekvédelmi feladatai konkrétan:

A PEDAGÓGUS ALAPVETŐ FELADATA a rábízott gyermekek, tanulók nevelése, tanítása. Ezzel összefüggésben kötelessége különösen, hogy közreműködjön a gyermek- és ifjúságvédelmi feladatok ellátásában, a gyermek, tanuló fejlődését veszélyeztető körülmények megelőzésében, feltárásában, megszüntetésében. Kt. 19. § (7) d)

A NEVELÉSI-OKTATÁSI INTÉZMÉNY ELLÁTJA a tehetségkutatással és tehetséggondozással, a korai tanulási, beilleszkedési nehézségek korrekciójával, a hátrányos helyzetű gyermekek felzárkóztatásával, valamint a gyermek- és ifjúságvédelemmel kapcsolatos feladatokat; felderíti a gyermekek és tanulók fejlődé-

sét veszélyeztető okokat, és pedagógiai eszközökkel törekszik a káros hatások megelőzésére, illetőleg ellensúlyozására. Szükség esetén a gyermek, tanuló érdekében intézkedést kezdeményez. A gyermek- és ifjúságvédelemmel kapcsolatos feladatokat ellátását a gyermekjóléti szolgálat segíti. (Kt. 41. § (6))

A NEVELÉSI-OKTATÁSI INTÉZMÉNYEK KÖZREMŰKÖDNEK a gyermekek, tanulók veszélyeztetettségének megelőzésében és megszüntetésében, ennek során együttműködnek a gyermekjóléti szolgálattal, illetve a gyermekvédelmi rendszerhez kapcsolódó feladatot ellátó más személyekkel, intézményekkel és hatóságokkal. Ha a nevelési-oktatási intézmény a gyermekeket, tanulókat veszélyeztető okokat pedagógiai eszközökkel nem tudja megszüntetni, segítséget kér a gyermekjóléti szolgálattól. (11/1994 MKM rendelet 6. § (1)-(2))

AZ ISKOLA VEZETŐJE GONDOSKODIK a gyermek- és ifjúságvédelmi felelős munkájához szükséges feltételekről. (11/1994 MKM rendelet 6. § (3))

A TANULÓKAT ÉS SZÜLEIKET a tanév kezdetekor írásban tájékoztatni kell a gyermek- és ifjúságvédelmi felelős személyéről, valamint arról, hogy milyen időpontban és hol kereshető fel. A gyermek- és ifjúságvédelmi felelős segíti az iskola pedagógusainak gyermek- és ifjúságvédelmi munkáját. (11/1994 MKM rendelet 6. § (4))

A megelőzésben, a problémák jelzésében az iskola nevelőmunkát közvetlenül segítő munkatársainak, a fejlesztőpedagógusnak, logopédusnak, iskolapszichológusnak, szabadidő szervezőnek is fontos szerepük van, számuk azonban elégtelen. Fontos ugyanis, hogy megtörténjen a tanítási folyamatban észlelt, és a napi oktatómunkában nem megfelelően fejleszthető, a sikeres továbbhaladást akadályozó egyéni sajátosságok, képesség- és jártasságihiányok felismerése és jelzése a szülőnek és a megfelelő szakembereknek: tanulási és teljesítményzavarok esetén fejlesztőpedagógusnak, vagy logopédusnak, iskolapszichológusnak; beilleszkedési és magatartási zavarok esetén iskolapszichológusnak; a családi élet funkciózavarai vagy a gyermek elhanyagoltsága esetén a gyermek- és ifjúságvédelmi felelősnek.

4.2.2 A GYERMEK- ÉS IFJÚSÁGVÉDELMI FELELŐS

A gyermek- és ifjúságvédelmi felelős segíti az iskola pedagógusainak gyermek- és ifjúságvédelmi munkáját.

Feladata:

1. Az osztályokat felkeresve tájékoztatja a tanulókat arról, hogy milyen problémával, hol és milyen időpontban fordulhatnak hozzá, továbbá, hogy az iskolán kívül milyen gyermekvédelmi feladatot ellátó intézményt kereshetnek fel.
2. A pedagógusok, szülők vagy tanulók jelzése, a velük folytatott beszélgetés alapján megismert veszélyeztetett tanulóknál - a veszélyeztető okok feltárása érdekében - családlátogatáson megismeri a tanuló családi környezetét.
3. **Gyermekbántalmazás** vélelme vagy egyéb pedagógiai eszközökkel meg nem szüntethető veszélyeztető tényező megléte esetén kezdeményezi, hogy az igazgató értesítse a gyermekjóléti szolgálatot.

4. A gyermekjóléti szolgálat felkérésére részt vesz az esetmegbeszéléseken.

5. A tanuló anyagi veszélyeztetettsége esetén kezdeményezi, hogy az iskola igazgatója indítson eljárást a tanuló lakó-, illetve ennek hiányában tartózkodási helye szerint illetékes települési önkormányzat polgármesteri hivatalánál rendszeres vagy rendkívüli gyermekvédelmi támogatás megállapítása, szükség esetén a támogatás természetbeni ellátás formájában történő nyújtása érdekében.

6. Az iskolában a tanulók és a szülők által jól látható helyen közzéteszi a gyermekvédelmi feladatot ellátó fontosabb intézmények (pl. gyermekjóléti szolgálat, nevelési tanácsadó, drogambulancia, ifjúsági lelkeség-telefon, gyermekek átmeneti otthona stb.) címét, illetve telefonszámát.

7. Az iskola nevelési programja, gyermek- és ifjúságvédelemmel kapcsolatos feladatai keretében egészségnevelési, ennek részeként kábítószer-ellenes program kidolgozásának segítése, végrehajtásának figyelemmel kísérése; szükség esetén intézkedés megtételének kezdeményezése az iskola igazgatójánál, tájékoztatás nyújtása a tanulók, a szülők és a pedagógusok részére. (11/1994 MKM rendelet 6. § (5) a-g)

8. Kapcsolattartás: a szabadidő szervező kollégákkal, az iskolai diákönkormányzattal, a kollégiumi nevelőtanárokkal, a polgármesteri hivatallal, a nevelési tanácsadóval, a gyermekorvossal.

Nagy segítség - a megelőzés szempontjából mindenképpen -, ha a pedagógus felismeri, hogy a fiatal prekriminális helyzetben van. Jelzésértékű és a beavatkozás szükségességét vetíti előre, ha a fiatal

- diszfunkcionális családban él,
- rossz baráti társaságba keveredett,
- agresszív magatartást tanúsít,
- konfliktuskezelő képessége nem megfelelő,
- csavarog,
- drogokat fogyaszt,
- szimpatizál a bűnöző életmóddal,
- káros befolyás alatt áll (szekták, ideológiák).

Gyermekjogi képviselők

A gyermekvédelemben a gyermekek jogainak érvényesülését, elsősorban a különböző hatósági eljárásokban gyermekjogi képviselők is támogatják, akiknek a feladata arra irányul, hogy érdekképviselőként biztosítsanak a gyermekek számára. A gyermekjogi képviselőket a **Betegjogi, Gyermekjogi, és Ellátottjogi Közalapítvány** foglalkoztatja, azonban számukat indokolt lenne növelni. A fiatalok panaszaikkal közvetlenül kereshetik meg őket, s emellett bármilyen gyermeki jogot sértő gyakorlatról értesülnek, azt kivizsgálhatják és ajánlásokat fogalmazhatnak meg a gyermeket gondozó intézmény, a gyermek gyámja számára. A gyermekjogi képviselők egyik fontos feladata, hogy figyelemmel kísérje az óvoda, az iskola, a kollégium és a pedagógiai szakszolgálat intézményeiben folyó gyermekvédelemmel kapcsolatos tevékenységet, segítse a gyermeki jogok érvényesülését. A gyermekjogi képviselő indokolt esetben megkeresi az említett intézmények fenntartóját, illetve szükség szerint a gyermek érdekében a gyámhatóságnál eljárást kezdeményez. Indokolt lenne ezt a szakmai kapcsolatot továbbgondolni.

A Közalapítvány továbbá a gyermekvédelmi szakellátásban élő gyermekek számára ingyenesen hívható zöld számot működtet – +36-80-620-0550 -, szintén a panaszaik kezelése, jogaik megismerése céljából.

2007. évben jelent meg a "Gyermekjogi ABC" című könyvcsoomag, amely az általános és középiskolások számára készült. A gyermeki jogok megismerése, mások jogainak tiszteletét is eredményezi, vagyis azt, hogy a gyermekek a „rossz” magatartástól tartózkodjanak.

Általános megállapítások

A média egyre gyakrabban számol be iskolai erőszakról, melyek kapcsán megkezdődik a bűnbak keresés, ez azonban nem megoldás. Nem vonható felelősségre csak a szülő, csak a gyerek, csak a tanár a gyermeki agresszióért, erőszakért. A gyerekek fejlődéséért, a szélesen értelmezett jóllétéért felelős a szülő (család), a társadalom (szakemberek és intézmények, szolgáltatók) és maga a gyermek is, ezért mindenki szerepét, felelősségét szükséges és kell is vizsgálni azzal, hogy természetesen a szakemberek felelőssége fokozott.

A gyermekek erőszakos viselkedése azonban csak egy tünet, aminek hátterében sokféle ok állhat. Nincs olyan 17 éves gyermek, aki egyik pillanatról a másikra válik agresszívvé, ugyanis a magatartási problémák kialakulásának tünetei már kis gyermekkorban is jól láthatóak, ezért igen fontos a korai gyermekkor támogatása, a szülői szerepek erősítése. Minden ilyen iskolai erőszak természetesen lehetőséget ad annak felmérésére és megértésére, hogy milyen okok vezettek az agresszióhoz, továbbá lehetőséget ad az elemzésre és a korrekcióra. Ugyanakkor minél későbbi korban történik meg a beavatkozás, annál nehezebb a kezelés és annál nagyobb tudást kíván a szakemberektől. Másrészt bizonyított, hogy a bántalmazás befolyásolja az egészséget, az életminőséget, az önértékelést, valamint az iskola iránti általános attitűdöt.

Az iskolában elkövetett kortársbántalmazásnak számos iskolai szinten érzékelhető hatása is lehet így különösen:

- növekedhet az iskolakerülés, hiányzás,
- növekedhet az iskolában a pedagógusi fluktuáció,
- csökkenhet a tanárok megbecsülése a diákok és a szülők körében,
- jogi eljárások indulhatnak az iskola ellen,
- növekedhet a veszélyes tárgyak felbukkanása a gyerekeknél önvédelmi okokból,
- növekedhet az egyéb rizikómagatartások előfordulása (dohányzás, alkohol-, drogfogyasztás),
- ezekkel párhuzamosan csökkenhet az iskola erkölcsi színvonala, oktatási hatékonysága.

A tanulók társas és érzelmi intelligenciája fejleszthető, egyrészt az érzelmekkel kapcsolatos tudás növelésével, másrészt az érzelmi és társas készségek tanításával. Mindehhez fel lehet használni az „Iskoláskorú gyermekek egészségmagatartása” elnevezésű, a WHO együttműködésében zajló nemzetközi kutatás 2006.évi felmérése Nemzeti Jelentése megállapításait, különös tekintettel az iskola, kortárs kapcsolatokra, a kortársbántalmazásra, valamint a tanulók „jó alkalmazkodására”.

Skandináv és német iskolákban a széles körű felvilágosítás, a megfelelő tanárképzés, az áldozatok és támadók iskolai személyiségfejlesztése, a diákok megfelelő foglalkoztatása szünetekben, ez mind része az agresszió elleni iskolai küzdelemnek. A szakmák közötti közös felelősséget, a közös szakmai együttműködést fogalmazza meg az Európa Tanács R(93)2 számú ajánlása, melynek értelmében a gyermekek elleni erőszak és az elhanyagolásuk hatékony megelőzése érdekében olyan rendszert kell kialakítani, amely képes a problémák észlelésére, azonosítására, értékelésre és a megfelelő, lehetőleg korai beavatkozásra, valamint az utógondozásra. Az Ajánlás szerint a rendszer csak akkor lehet működőképes, ha több szakma tudását egyesíti, és világosan meghatározza az érintett szervezetek, hatóságok szerepét és felelősségét.

A gyermekek jogainak érvényesülése, annak elősegítése, a gyermekek mindenkifelett álló érdekének tiszteletben tartása a gyermekvédelem egyik meghatározó feladata. Elengedhetetlen, hogy ez a szemlélet érvényesüljön az iskolai erőszakos cselekményeket elkövető gyermekek esetében is. Ez azt jelenti, hogy csak a gyermek jogainak tiszteletben tartásával lehet lefolytatni mindenféle eljárást, s ebben meg kell valósulnia a közoktatási intézmény és a gyermekjóléti szolgáltatás együttműködésének is. A súlyos elhanyagolás és bántalmazás esetének kivételével - amikor a gyámhatóságot kell haladéktalanul megkeresnie - a közoktatási intézménynek, mint a gyermekvédelmi jelzőrendszer tagjának jelezni kell a gyermekjóléti szolgálat felé. A jelzés után a gyermekjóléti szolgálat a gyermek és családja számára szolgáltatásokat ajánlhat, így tanácsadást, családgondozást, prevenciós programokon vagy gyermekvédelmi közvetítő eljárásban való részvételt. Különösen igaz ez az együttműködés az igazolatlan mulasztások, valamint a magántanulói jogviszony esetében, ahol az iskolának eleget tennie jelzési kötelezettségének.

Fontos továbbá a *Nemzeti Alaptanterv* kiadásáról, bevezetéséről és alkalmazásáról szóló 243/2003. (XII.17.) Korm. rendelet azon szabálya is, hogy a helyi tantervnek biztosítania kell, hogy a tanulók életkorához, az egyes tantárgyak sajátosságaihoz igazodva a tanulók elsajátíthassák az egészségfejlesztéssel, a fogyasztóvédelemmel, a környezetvédelemmel, a közlekedésre neveléssel, a társadalmi bűnmegelőzéssel, az áldozattá válással az erőszakmentes konfliktuskezelő technikákkal összefüggő ismereteket, felkészüljenek azok gyakorlati alkalmazására.

Célok

A fentiek alapján az alábbi célokat fogalmazhatjuk meg:

- tudatosítani, hogy mindenkinek tennie kell azért, hogy csökkenjen a bűnözés;
- törekvés az állampolgárok komplex biztonságérzetének mennyiségi és minőségi befolyásolására;

- lehetőség szerint tudatosítani a polgároknak, hogy a bűnözést meg lehet és meg kell előzni;
- közösségi kontroll fejlesztése;
- olyan programok kidolgozására és megvalósítására, amely arra ösztönzi a közösségeket, családokat, az egyéneket, hogy biztonságos környezetet teremtsenek;
- biztonságra nevelés már az óvodákban;
- a nevelés érték közvetítést képviseljen, értékteremtést eredményezzen. A biztonság = érték;
- társadalmi partnerviszonyra nevelés elkezdése már óvodás korban;
- jóindulat, kompromisszumkészség kialakítása;
- a konstruktív életvezetés része legyen a bűnmegelőzés;
- az iskola biztonságos társadalmi és fizikai környezetének kialakítása.
- szakemberek közötti együttműködés erősítése, közösségfejlesztés, befogadó közeg kialakítása, a demokratikus együttélés szabályainak közvetítése mind a gyerekek, mind a szülők, mind a szakemberek felé. Közös feladat előmozdítani és terjeszteni a jogkövető magatartás kultúráját, valamint hozzájárulni a konfliktusok erőszakmentes megoldásának módozatainak alkalmazásához. („Arizona program”).
- folytatni kell a jelzőrendszeri tagok felkészítését a Gyermekvédelmi törvény által kijelölt feladatok hatékony megjelenítésére, a bűnmegelőzés megerősítésére;
- a gyermekjogi képviselők feladatának megerősítése abban a tekintetben, hogy figyelemmel kíséresse az óvoda, az iskola, a kollégium és a pedagógiai szakszolgálat intézményeiben folyó gyermekvédelemmel kapcsolatos tevékenységet;
- a gyermekvédelemben már működő alapelv elfogadása a közoktatásban is, azaz bizonyos pedagógiai nehézségek célirányos segítségének bevezetése, ami képes megalapozni az integrációt. Ennek következménye lehetne speciális csoportok, (intézmények) felállítása, amelyek a magatartási, beilleszkedési problémákkal rendelkező gyermekek megfelelően felkészített szakemberek irányítása alatt dolgozhatnak. Természetesen ez szükségessé teszi a tanulási képességet vizsgáló és rehabilitációs bizottságok és a nevelési tanácsadók fejlesztését annak érdekében, hogy a szükséges diagnosztikai és terápiás szolgáltatásokat tudják biztosítani a közoktatásban;
- a pedagógusképzésben gyermekvédelmi ismeretek oktatása, mivel így ismereteket szerezhetnek a pedagógusok arról, hogyan épül fel a gyermekvédelem rendszere, mikor és kihez tudnak segítségért fordulni, miben tudják segíteni a munkájukat a gyermekvédelmi szakemberek, milyen problémákkal küzdenek a gyermekek és családjaik. Mindezzel a két ágazat közötti együttműködés is javulna. A gyermekvédelmi ismeretek oktatása mellett szükséges az erőszak és a bántalmazás megelőzése és kezelése módszereinek a pedagógusok oktatásába való beépítésére is;

- a közoktatásban is valósuljon meg a szakemberek mentális támogatásának rendszere, tehát tegyék elérhetővé, majd kötelezővé a szupervízió, esetmegbeszélés, tréningek lehetőségét a szakemberek számára;
- a pedagógus továbbképzésben lehetőség szerint minél több gyermekvédelmi tematika, továbbá gyakorlóterepként gyermekvédelmi intézményrendszer jelenjen meg
- nemzetközileg ismert iskolai programok adaptálása és hatásvizsgálata a társas és érzelmi intelligencia fejlesztésére, illetve ismeretterjesztő anyagok készítése szülőknek, pedagógusoknak a csecsemő és kisgyermek érzelmi fejlődéséről, a társas és érzelmi intelligenciáról és az érzelmi és társas készségek fejlődését támogató családi környezetről. A szülők képzése a gyermek viselkedésének hatékonyabb kezelésére és a tanulás elősegítésére és az ezt támogató otthoni környezet kialakítására;
- erősíteni a propaganda tevékenységet, a helyi média nagyobb szerepvállalása a problémaorientált műsorok, valamint a gyereknevelésre vonatkozó ismeretek terjesztésében, a gyermekbántalmazás megelőzésében,
- a helyi közművelődési intézmények bevonása prevenciót szolgáló előadások, kiállítások és műsorok szervezésére;
- „Nyitott kapuk napja” keretében megismertetni a fiatalokkal a helyi önkormányzat és rendőrkapitányság munkáját;
- felkérni a diákokat figyelem felkeltő plakátok készítésére, melyeket aztán az iskola épületében lehetne kihelyezni;
- erőszak megelőzési napok szervezése az oktatási intézményekben;
- olyan civil szervezetek megkeresése és bemutatása, ahonnan segítség kérhető;
- széles körben tájékoztatás az Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet „Erőszakmentes és egészség tudatos iskola” mozgalmaról, melynek keretében ingyenes zöld számot hoztak létre: 06-80-204-976, illetve a www.ofi.hu oldalon a Mediáció menüpontra kattintva egy chatszoba található „Segíthetünk? Segítünk” elnevezéssel. Itt regisztráció nélkül, vagyis anonim módon kommunikálhatnak egymással a résztvevők.
- együttműködés kiépítése a kerületben található egyházakkal, felekezetekkel;
- a gyermekekkel és szülőkkel megismertetni a „Netre Gyerek” programot, mely a netezés veszélyeire hívja fel a figyelmet;
- anti - graffiti programok figyelemmel kísérése;
- a tanulókkal gyakoroltatni azt, hogy tetteikért felelősek (azonosul az iskola céljaival; elkötelezett az iskola bűnmegelőzési célú feladatai teljesítésére; felelősséget érez az iskolai munkájáért);
- célszerű lenne kihasználni az iskolai szabadidő-szervezésben rejlő prevenciós lehetőségeket;

- a drámapedagógiai módszerek bemutatása és alkalmazása, máshol már bevált bűnmegelőzési programok alkalmazása: például a finn kormány „Teremtsünk közösen biztonságos társadalmat” című nemzeti bűnmegelőzési programjának adoptálásán. A Beccaria bűnmegelőzési program beindítása, mely több településen sikere volt. Ehhez a korábban említett partnerek mellett a helyi üzleti élet szereplőit is meg kellene szólítani.

A koncepcióban megfogalmazott célok és feladatok megvalósítása csak hatékony együttműködés keretében képzelhető el, s természetesen idő- és pénzigényes „munka”. E „munka” megkezdése, megvalósítása közös érdekünk, hogy egy egészségesebb generáció nevelkedjen fel, egy jobb, biztonságosabb társadalmi környezetben éljünk. A megvalósításhoz tehát sürgősen hozzá kell látnunk, annak érdekében, hogy minden kőbányai fiatalnak egyenlő esélye legyen arra, hogy a társadalom értékes tagjává váljék.

4.3 CSALÁDSEGÍTŐ SZOLGÁLAT

A Kőbányai Családsegítő Szolgálat már 24 éve áll a X. kerületi lakosok rendelkezésére.

Az intézményben 23 főállású, diplomával rendelkező, szociális szakember segít az alábbi területeken:

- információk közvetítése a szociális ellátások területén
- szociális ellátásokhoz való hozzájutás segítése
- családon belüli konfliktusok kezelése
- egyéni családgondozással életvezetési tanácsadás
- munkanélküliek ellátása/kötelező együttműködés az ellátásban részesülőknek és önkéntes együttműködés minden egyéb esetben/
- adósságkezelés, támogatásokhoz való hozzájutás segítése
- jogi tanácsadás
- pszichológiai tanácsadás
- tanulásfejlesztés gyermekeknek és szüleiknek
- sokféle és sokrétű klubok működtetése/ babáknak-mamáknak, kamaszoknak, pszichiátriai betegek, munkanélküliek, nyugdíjasok részére

A Családsegítő Szolgálat igyekszik minden olyan tevékenységbe bekapcsolódni, amelynek során javulhat a kerületben élők életminősége, nagyobb biztonságban és jobb közérzettel telhetnek mindennapjaik. Ennek érdekében részt vettünk a lakáscsere programban, lakások felújításában, támogatások szerzésé-

ben, kiállítások, ünnepségek megszervezésével, gyermekprogramokkal tettük színesebbé a hétköznapokat.

A bűnmegelőzési programhoz is a nálunk felmerülő igényekre reagálva kapcsolódtunk.

Nagyon sürgető, hogy lépéseket tegyünk a nyugdíjasok közbiztonság érzetének javítására, hisz legtöbbjük teljesen kiszolgáltatott mind a betörések, mind a csalások kapcsán.

Másik veszélyeztetett réteg a gyermekek, kiskamaszok, számukra különösen fontos, hogy preventív lépésekkel felhívjuk figyelmüket a veszélyhelyzetekre, illetve jó programokkal lehetőséget biztosítsunk a pozitív minták megszerzésére. Évente több, mint hatezer kőbányai fordul meg 26 000 alkalommal az intézményben, így gyakorlatilag a családok jelentős részével kapcsolatba kerülünk, ezáltal biztosítva az információkhoz való gyors hozzájutást. Tapasztalataink leginkább a felnőtt, méginkább nyugdíjas korosztály vonatkozásában vannak, ők azok, akik félelmeiknek hangot adnak.

Szükségesnek tartjuk a hatékonyabb fellépést az alábbi problémáknál:

- nyugdíjfizetés környékén, postások kísérete és egyáltalán a figyelő szolgálat
- járőrözés, rendőri és egyéb hatósági, civil szervek jelenléte
- jelzési lehetőség egyrészt a szomszédsági vonalon, másrészt megadott telefonszámra, ahol a szakember intézkedni tud, hogy jelzésre nagyon gyorsan megjelenjen egy illetékes
- gyanús alakok jelzése esetén akár a Polgárőrség is megjelenhet
- házalók kiiktatása, igazoltatása
- lakossági fórum trükkökről, megelőzésről
- ugyanerről rendszeresen médiában tájékoztatást
- tanácsadó iroda működtetése több helyen a bűnmegelőzésről

Fiataloknak:

- felvilágosítás akár tanóra keretében szituációs játékokkal
- Mi minősül abúzusnak?, filmekkel, tanácsadással, kiemelten a családon belüli erőszakot.
- Utcai helyzetek megoldása, elkerülési technikák

Ezen túl:

- információs lánc kiépítése, hogy adott problémában ki a legilletékesebb és milyen jogosultságokkal
- családi napok szervezése vagy más önkormányzati program mellett is, ahol szituációs játékkal hívják fel a figyelmet a leggyakoribb veszélyekre
- karácsony előtt kiemelten figyelemfelhívás lopásokra, átverésekre

Természetesen, továbbra is hatékonyan együttműködünk a probléma kezelésében.

4.4 GYERMEKJÓLÉTI KÖZPONT

A Kőbányai Gyermekjóléti Központ két intézményt foglal magában: a Gyermekjóléti Központot és a Gyermek Átmeneti Otthonát. Intézményünk bűnmegelőzési tevékenységeit elsősorban a meglévő, működő kereteink közé illesztjük be.

Munkatársaimmal úgy gondoljuk, hogy a gyermekekre koncentrált bűnmegelőzésben van szerepünk, ezt egyben feladatunknak is érezzük. Ugyanakkor az a meggyőződésünk, hogy a „kapuinkon belüli” tevékenység édes kevés, horizontális és vertikális egyeztetések és együttműködések láncolata szükséges, ami elsősorban helyi összefogáson alapul. A közösségi bűnmegelőzés egy szereplője vagyunk a sok közül.

Tevékenységünk irányulhat magára a gyermekekre, egyes családtagokra, a családra mint rendszerre, a szakemberek egy körére, a saját magunkra (pl: továbbképzés), kivételes esetben egy-egy lakóközösségre. Fókuszában állhat az egyén / család, csoport/ változási folyamata, illetve egy-egy jelenség, problémakör. Végezhetjük azokkal, akikkel már kapcsolatban állunk /zárt programok/, de lehetnek nyitott programjaink is.

I. A gyermek és fiatalkori bűnözés megelőzése, csökkentése:

1. Gyermekekre és családjára irányuló egyéni megközelítés a család gondozás keretein belül.
2. A más okból intézményünknek jelzett, kockázatnak kitett gyermekek fokozottabb bevonása olyan általunk vagy más intézmények, szervezetek által működtetett csoportokba, programokba, ahol megfelelő mintát és megfelelő társaságot találnak. Beilleszkedésük, kötődésük, fejlődésük nyomon követése közvetlenül vagy közvetetten.
3. Utcai szociális munkásaink kapcsolatépítése a csellengő gyerekekkel, a kockázatnak kitett gyermekek „becsábítása” szervezett programokra, illetve az ő igényeiket figyelembe vevő programok szervezése.
4. A szakmaközi együttműködés elősegítése: tematikus szakmaközi megbeszélés a bűnmegelőzés egy-egy területéhez kapcsolódóan.
5. Gyermekjóléti szakmai nap szervezése, melynek témái a bűnmegelőzéshez kapcsolódnak.
6. A jogszabályban előírt évente megtartandó helyi gyermekvédelmi tanácskozás, amely értékeli a jelzőrendszer és a gyermekjóléti alapellátás tevékenységét, és javaslatokat fogalmaz meg a szükségletek kielégítése, az ellátórendszer javítása, a gyermekek veszélyeztetettségének csökkentésére.

kentése, a gyermekek jogainak érvényesítése érdekében, értelemszerűen bűnmegelőzési témákat is fel kell vessen.

7. Kortárs segítők képzése, önkéntes kortárssegítő csoport működtetése és szakmai segítése a Gyermekjóléti keretein belül.
8. Bűnmegelőzési tábor szervezése. Intézményünk évente 4-5 tábort szervez a gondozott gyermekeknek. Ezek általában tematikus táborok, volt már a Mentálhigiénés Programiroda közreműködésével bűnmegelőzési táborunk is.
9. Fontos a bűnmegelőzésben a tanulás segítése, mert más perspektívákat nyithatunk azok előtt a gyerekek előtt, akik iskolai sikereket élhetnek át, kiszélesedik az érdeklődési körük és igényesebbé válhatnak. Egyéni fejlesztés, a tanulás tanulásának segítése, különböző fejlesztő csoportok és az egyéni tehetségek felfedezése, segítése tevékenységünkben a bűnmegelőzés része lehet.
10. Több civil szervezetettel van szoros és folyamatos együttműködésünk. Ebbe is beépíthető a bűnmegelőzés. Együttműködési megállapodásunk alapján a szervezet önkéntesei által biztosított sport, vagy egyéb szabadidős programokba /stigmatizáció nélkül/ bevonjuk azokat a gyerekeket, akik a bűnelkövetés szempontjából veszélyeztetettek vagy már elkövetők. Az önkéntesek példaadása, hitelessége nagy megtartó erő lehet egy rendszeres programon keresztül.

II. A városok biztonságának fokozása

Ebben kevés szerepünk van, az is inkább áttételes. A Gyermek Átmeneti Otthona épületén kamerát működtetünk, amely egyúttal a környéken lakók nyugalmához is hozzájárult.

III. A családon belüli erőszak megelőzésében

1. Intézményünk családon belüli erőszakkal kapcsolatos jelzéseket is fogad, ha van kiskorú a családban, illetve a gyermek veszélyeztetésének feltárása közben különösen figyel a gyermek fizikai, érzelmi és szexuális bántalmazására. Ezek ez esetek kiemelt feladatunkat képezik.
2. A családi táborunkban lehetőséget biztosítunk az erőszak helyett az árnyaltabb konfliktusmegoldó technikák és eljárások megismerésére és gyakorlására.
3. A bántalmazó eljuttatása a megfelelő segítséghez (pszichológus, agressziókezelő tréning/).
4. A bántalmazott segítése traumájának feldolgozásában.

IV. Az áldozattá válás megelőzése, az áldozat segítése, az áldozat kompenzációja

1. Tematikus kirándulás, filmklub szervezése,
2. Szórolapok készítése, terjesztése a gyermekek körében az áldozattá válás megelőzésének érdekében az áldozattá válás elkerülésének lehetőségeiről.

3. Resztoratív megoldások alkalmazása az Átmeneti Otthonban és a Gyermekjóléti Központban.
/Előzetesen a dolgozók ez irányú képzése szükséges/

V. A bűnismétlés megelőzése

1. A rendőrség által a gyermek bűnelkövetésről átküldött jelzésre a gyermekkel, a családdal való gyors /egy héten beüli / kapcsolatfelvétel, a gyermek, a család helyzetének, hozzáállásának, kapcsolatainak vizsgálata és közös stratégia kidolgozása a családdal a bűnismétlés elkerülésére, ebben a család támogatása, a folyamat időszakonkénti közös értékelése.
2. A szabálysértést, bűncselekményt elkövető gyermekek szüleinek nevelési tanácsadás.
3. A pártfogó felügyelővel is lehet szorosabb az együttműködés. A pártfogó felügyelő jelezheti nekünk, ha olyan pártfogolttal kerül kapcsolatba, akinek kiskorú közeli hozzátartozója van. Mi segíthetjük a pártfogó munkáját, ha nálunk előzménye van a fiatalnak, illetve a kiskorú családtagnak segíthetünk a helyzet feldolgozásában, értelmezésében, a negatív hatások elkerülésében.

4.5 RENDŐRSÉG

„A rendőrségi törvény alapján a rendőrség alapvetően bűnmegelőzési, bűnüldözési, igazgatásrendészeti, közrendvédelmi feladatokat lát el”

„A Bűnüldözés, eredményes felderítés, a közterületi jelenlét, a bűnözési elemzéséből levont következtetések, médián keresztül történő figyelmeztetések, a bűnözési adatok, ún. bűnözési ráta feltérképezése, ez alapján kialakított szolgálattervezés mind a bűnmegelőzési tevékenységet szolgálja, tehát a bűnmegelőzés a rendőrség alapvető tevékenysége, a többi területtel összefüggésben áll, egymástól külön nem választhatók”.

„Alapvető BRFK Intézkedések, és a rendőrségi törvény is szabályozza a rendőrség eredményes felvilágosítási tevékenységének szükségességét, és a folyamatos kapcsolattartás az oktatási intézményekkel, tehát kifejezett tevékenysége a rendőrségnek az oktatási tevékenység, a potenciális áldozatok megszólítása”

Nemzeti Stratégiában rögzített prioritások:

- Gyermek-, és ifjúságvédelem;
- Családon belüli erőszak kezelése;
- Városok biztonságának fokozása;
- Áldozatvédelem, áldozatok segítése;

- Bűnismétlés megelőzése.

Stratégia a kábítószer-bűnözés visszaszorítására új prioritást emel ki:

- Kábítószer-megelőzés, drogprevenció

A megyei Bűnmegelőzési Osztályokon a fenti prioritások mentén alakul az osztály felépítése. A megyei koordinátor tartja a kapcsolatot a kerületi kapitányságok bűnmegelőzési feladatokkal megbízott előadóival. A szakterületek egymástól élesen szét nem választhatók, egymással összefüggésben vannak.

162

Beavatkozási szintek:

- Elsődleges (primer) prevenció (bűnmegelőzés általánosan)
- Másodlagos (secunder) prevenció (konkrét esetekre reagálás)
- Harmadlagos (trimer) prevenció (konkrét személlyel kapcsolatos beavatkozás, így kiemelten szenvedélybetegek orvosi kezelése, pszichológiai segítségnyújtás)

Pillérek:

- bűnalkalmak csökkentése (közvilágítás, közterek kialakítása, parkolók egyirányúsítása, szituatív bűnmegelőzés);
- bűnözést előidéző hatások mérséklése (munkanélküliség kezelése, oktatási tevékenység);
- bűnözést elősegítő okok csökkentése (ne vegyünk drága telefont gyermekeinknek)

Célcsoportok:

- idősek
- gyermekek
- mozgássérültek, korlátozottan cselekvőképesek
- nők
- turisták, külföldiek.

A fentiek alapján alapvető irányok:

- oktatási, felvilágosítási tevékenység (folyamatos, intézményesített, eseti jellegű; iskolákban, nyugdíjas klubokban, mozgássérültek egyesületénél, lakóközösségnél, vásárlók szervezeténél, kiskereskedelmi egységeknél);
- médiatevékenység (napilap, folyóirat, szakmai kiadványok, rádió, tv);

- bűnmegelőzési programok működtetése (konkrét esetekre reagálás);
- adatelemzés, adatgyűjtés, adatok folyamatosan nyomon követése;
- közterületi jelenlét;
- figyelmeztető szórólapok, plakátok, jelzőtáblák legyártása;
- bűnügyi jelzések illetékes hatóságok felé;
- kapcsolattartás civil szervezetekkel;
- kapcsolattartás hatóságokkal, kerületi előadókkal;
- eltűnt fiatalok kezelése mint potenciális áldozat, ennek érdekében kapcsolattartás gyermekotthonokkal, nevelőintézetekkel;
- kapcsolattartás anyaothonokkal, segítő szervekkel, átmeneti otthonokkal, drogrevenációs intézményekkel, címjegyzék továbbítása szervek felé;
- értékelő jelentések ifjúságvédelem, oktatás, áldozatvédelem, családon belüli erőszak, drogrevenáció témakörében, folyamatos adatelemzés;
- potenciális áldozati kategóriákkal kapcsolattartás: fiatalok, idősek, mozgássérültek;
- fenti problémákat orvosló közterületi akciók szervezése.

Új irányok:

- Komplex megelőzési programok diákok, nyugdíjasok számára;
- Komplex rendezvények, melyek elősegítik a rendőrség iránti pozitív attitűd kialakítását, pályaorientációt;
- Együttműködés civil szervezetekkel gyermekkrízis, kábítószer-megelőzés területén;
- Együttműködés oktatási intézményekkel a szabadidő hasznos eltöltése érdekében;
- rendőrségi bűnmegelőzési információs rendszer kidolgozása (hírlevelek formájában tájékoztatás az aktuális bűnelkövetési trendekről, kivédésének technikájáról);
- rendszeres kapcsolattartás a potenciális áldozatokkal foglalkozó szervezetekkel.

4.6 NYUGDÍJASOK

Kerületi nyugdíjas klubok, idősek szociális ellátásával foglalkozó szervezetek felelőssége az információátadásban van. Fontos, hogy a nyugdíjasok vonatkozó szervezete mind területi, mind helyi szinten rendszeres kapcsolatot építsen ki a rendőrséggel, a szolgáltatást nyújtó szervezetekkel. A kapcsolattartás során a folyóiratokban (Nyugdíjas élet) megjelent publikációk, valamint személyes előadások útján hívhatnák fel az idős személyek figyelmét a sérelmükre elkövetett bűncselekményekre, megelőzési módszereire. A nyugdíjas klub, szervezet a helyi médiával is kialakíthat egy szoros, szakmai kapcsolatot, mely hosszabb távon az eredményes prevenciót szolgálja.

A civil szervezetek felelősek a bűnmegelőzés egy-egy szegmenséért. A bűnözés megelőzése ösztársadalmi feladat, melyhez nem elég az egyén felelősség-vállalása, mivel a megoldás komplex terveket kíván. A Kék-Vonal Gyermekkrízis Alapítvány hatékony lépéseket tehet a csavargás, csellengés, gyermekkori devianciák orvoslásának irányába, míg a Baptista Szeretetszolgálat a kábítószer-megelőzés, ártalomcsökkentés területén tehet nagy dolgokat a képzeletbeli asztalra. A BRFK és az ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Kar között kötött együttműködési megállapodás a rendőri előadók képzésében, közös kutatás lefolytatásában, kriminológiai tapasztalatcserében, valamint közös tanulmányok és publikációk elkészítésében jelenhet meg. A közös publikációk az ELTE terjesztése révén gyermekjóléti szolgálatokhoz, családsegítőhöz, iskolákhoz juthatnak el, melyek közvetve újabb kapcsolódási pontot jelent a rendőrségnek. A zeneipari civil alapítványok, szervezetek színesebbé, befogadhatóbbá tehetik a rendőrségi előadásokat, rendezvényeket, így elősegíthetik a prevenció érvényesülését.

Civil kapcsolatok, preventív kontaktok:¹¹⁰

- Családsegítő szolgáltatások:

- Budapest Főváros X. kerület Kőbányai Önkormányzat
Kőbányai Családsegítő Szolgálat
1108 Budapest, Sibrik Miklós út 76-78.
Telephely:
1107 Budapest, Bihari út 8/c.
- Alapítvány a Kőbányai Családokért
1102 Budapest, Halom 33.
- Kőbányai Álláskereső és Munkanélküliek Egyesülete
1105 Budapest, Szent László tér 7-14.
- Kőbányai Fiatalok Egyesülete
1105 Budapest, Havas Ignác u. 1-3.
- Kőbányai Szülők Egyesülete
1102 Budapest, Körösi Csoma Sándor út 9. I/4.
- Kőbányai Tamasz Családi Klub
1102 Budapest, Liget 10.
- Nagycsaládosok Kőbányai Szent László Egyesülete
1103 Budapest, Örmény utca 12.

¹¹⁰ X. kerületi Önkormányzat 2008

- Otthon Segítünk Alapítvány Kőbányai Szolgálata
1114 Budapest, Bartók Béla u 37.

- Gyermekvédelemben szerepet vállaló alapítványok, civil szervezetek:

- Alapítvány a Kőbányai Családokért
1102 Budapest, Halom 33.
- Kőbánya Roma Gyermekeiért Közhasznú Alapítvány
1101 Budapest, Pongrácz út 17. L/a II. 17.
- Nagycsaládok Kőbányai Szent László Egyesülete
1103 Budapest, Örmény utca 12.
- Mentőöv a Kőbányai Fogyatékos Gyermekekért Alapítvány
1107 Budapest, Gém 5-7.

- Gyermekjóléti alapellátások:

- Kőbányai Gyermekjóléti Központ
1104 Budapest, Mádi u. 86.
- Kőbányai Gyermekek Átmeneti Otthona
1101 Budapest, Salgótarjáni út 47.
- Egyesített Bölcsődék Központja
Budapest, 1108 Újhegyi sétány 15-17.

Bölcsődék:

- Fecskefészek Bölcsőde
1106 Budapest, Gépmadár u. 15.
- Napsugár Bölcsőde
1104 Budapest, Mádi u. 127.
- Apraja Falva Bölcsőde
1108 Budapest, Újhegyi sétány 5-7.
- Gyermeksziget Bölcsőde
1108 Budapest, Újhegyi sétány 15-17.
- Cseperedők Bölcsőde
1102 Budapest, Szent László tér 2-4.
- Gyöngyike Bölcsőde

1101 Budapest, Salgótarjáni u. 47.

- Csillagfürt Bölcsőde

1103 Budapest, Vaspálya u. 8-10.

- Apró Csodák Bölcsőde

1105 Budapest, Zsivaj u. 1-3.

- Szivárvány Bölcsőde

1106 Budapest, Maglódi u. 29.

- Szabadidő hasznos eltöltését nyújtó klubok:

- A Kőbányai Ifjúság Zenei Neveléséért Alapítvány

1102 Budapest, Füzér 32.

- Kőbánya Sport Club

1105 Budapest, Ihász 24.

- Kőbánya Lakosságáért Egyesület

110x Budapest, Halom 37/b.

- Kőbányai Alpin Club

1104 Budapest, Szőlőhegy 4.

- Kőbányai Barangolók Sportegyesülete

1108 Budapest, Kozma u. 5.

- Kőbányai Diákok Sportegyesülete

1105 Budapest, Ihász utca 24.

- Kőbányai Egyetértés Football Club

1108 Budapest, Sírkert 1.

- Kőbányai és Vasutas TÖREKVÉS M.K. Kulturális - Szabadidő Egyesület

1101 Budapest, Könyves Kálmán körút 25.

- Kőbányai Gyermekek és Ifjúsági Szabadidő Központ Sportegyesülete Közhasznú Szervezet

1105 Budapest, Előd u. 1.

- Kőbányai Ifjúsági Sport Egyesület

1101 Budapest, Gyakorló út 25.

- Kőbányai Írók, Költők Egyesülete

1108 Budapest, Kada utca 97.

- Kőbányai Kézilabda Club

1105 Budapest, Szt. László tér 16.

- Kőbányai Kézilabdás Reménységek Sport Clubja

1105 Budapest, Kozma u. 5.

- Kőbányai Polgári Lövész Egylet
1107 Budapest, Zágrábi 10.
- Kőbányai Sport Közhasznú Alapítvány
1102 Budapest, Szent László tér 29.
- Kőbányai Sportegyesületek és Sportszervezetek Szövetsége
1105 Budapest, Ihász utca 26.
- Kőbányai Tájfutó Klub Sportegyesület
1103 Budapest, Petrőczy u. 36/a.
- Nagycsaládok Kőbányai Szent László Egyesülete
1103 Budapest, Örmény utca 12.
- Pataky Táncsport Egyesület Kőbánya
1116 Budapest, Kubikos u.5.
- Salus Kőbányai Sport és Kulturális Egyesület
1108 Budapest, Szőlővirág u. 10. VI/28.
- STÍLUS Kőbányai Úszóiskola- és Sport Egyesület
1104 Budapest, Kada u. 118.II.lhz. I.2.

▪ Nyugdíjas szervezetek, klubok:

- Kőbányai Gondozási Központok Független Szakszervezete
1105 Budapest, Román u. 4.
- Szivárvány Szociális Gondoskodást Nyújtó Közhasznú Társaság
1108 Budapest, Újhegyi sétány 1-3.

Telephelyek:

- 1105 Budapest, Román u. 4.
- 1106 Budapest, Keresztúri u. 6/a.
- 1101 Budapest, Salgótarjáni u. 47.
- 1106 Budapest, Hárslevelű u. 17/a.
- Budapest Kőbányai Református Egyházközség
1105 Budapest, Ihász u. 15.
- Gárdonyi Géza Nyugdíjas Pedagógus Klub
1101 Budapest, Pongrác köz 5. I. 3.
- Harmat Nyugdíjas Klub
1104 Budapest, Mádi u. 105. II. 7.
- Havasi Gyopár Szociális, Egészségügyi, Kulturális Segítő Közhasznú Alapítvány
1102 Budapest, Bánya u. 4/a.

- Kőbányai Nyugdíjasok Érdekvédelmi Szervezete
1107 Budapest, Üllői út 138. IV. lph. V. 4.
- Kőbányai Szent László Plébánia
1105 Budapest, Halom u. 39. fszt. 2.
- Magyar Vöröskereszt X. kerületi Szervezete
1107 Budapest, Bihari út 15.
- MSZOSZ Területi és Nyugdíjas Szervezete
1105 Budapest, Bebek u. 8. II. 8.
- Nőklub
1144 Budapest, Vezér u. 59/a VII. 28.
- Örökzöld Nyugdíjas Szabadidő Klub
1101 Budapest, Salgótarjáni út 63. A. lph. II. 13.
- Bp. X. ker. Gyakorló, Gépmadár, Hatház u.-i Idősek Sport, Kulturális és Szabadidő Egyesülete
1106 Budapest, Hatház u. 11. I. 116.
- Törekvés Nyugdíjas Klub
1173 Budapest, Újlak u. 9.

▪ Polgárőr szerveződések:

- Kőbánya Horizont Polgárőr Egyesület
1108 Budapest, Szőlővirág u. 14. IX. 40.
- Kőbányai Polgárőrség Újhegyi Csoport
1108 Budapest, Szőlővirág u. 6.
- Szent Miklós Közrendvédelmi Alapítvány - Kőbánya
1102 Budapest, Harmat 6-8.
- X. Kerület - Kőbányai "Wolf" Polgárőrség - Speciális Mentők - Polgári Védelem - Önkéntes Tűzoltó Egyesület
1105 Budapest, Gitár utca 13.

▪ Kórházak, egészségügyi intézmények:

- Bajcsy-Zsilinszky Kórház és Rendelőintézet
1106 Budapest, Maglódi út 89-91.
- Szakorvosi Rendelőintézet
1101 Budapest, Kőbányai út 45.
- Kőbányai Egészségügyi Szolgálat
1102 Budapest, Endre u. 10.

Kőbányai Egészségügyi Szolgálat 1102 Budapest, Endre u. 10.						
Felnőtt házi- orvosi ellátás	Házi gyermekor- vosi ellátás	Felnőtt fogorvosi ellátás	Gyermek fogorvosi ellátás	Területi védőnő	Iskola védőnő	Iskola- és ifjúsági ellátás
40 felnőtt házior- vos	16 házi gyermekor- vos	12 felnőtt fogorvos	7 gyermek fogorvos	21	12	4 főállású iskolaor- vos

▪ Felnőtt háziorvosi rendelők:

- 1101 Budapest Pongrác út 9.
- 1101 Budapest, Pongrác út 19.
- 1101 Budapest, MÁV telep. 39. (Hungária krt.1-3.)
- 1105 Budapest, Gergely u. 26.
- 1105 Budapest, Zsivaj u. 2.
- 1106 Budapest, Kerepesi út 67.
- 1106 Budapest, Hárslevelű u. 19.
- 1107 Budapest, Üllői út 128.
- 1108 Budapest, Újhegy sétány 13-15.

▪ Gyermek háziorvosi rendelők:

- 1101 Budapest, Salgótarjáni út 47.
- 1105 Budapest, Zsivaj u. 2.
- 1106 Budapest, Kerepesi út 67.
- 1106 Budapest, Hárslevelű u. 19.
- 1107 Budapest, Üllői út 136.
- 1108 Budapest, Újhegy sétány 13-15.

▪ Felnőtt fogászat:

- 1101 Budapest, Kőbányai út 45. (Egészségház)

▪ Gyermek fogászat:

- 1101 Budapest, Kőbányai út 47.
- 1108 Budapest, Újhegy sétány 13-15.

▪ Ügyeletek:

- Felnőtt ügyelet
1101 Budapest, Pongrác út 19.
- Gyermek ügyelet
1089 Budapest, Üllői út 86. (Heim Pál Kórház)

▪ Egészségügyi hatóság:

- Állami Népegészségügyi és Tisztiorvosi Szolgálat Közép-magyarországi Regionális Intézete X-XVII. kerületi Intézete
1102 Budapest, Endre u.10.

▪ Civil szervezetek:

- "KŐBÁNYA EGÉSZSÉGÉRT ALAPÍTVÁNY"
1102 Budapest, Endre u. 10.

- Bajcsy Kórházért, Kőbánya és Rákosmente Egészségéért Alapítvány
1106 Budapest, Maglódi 89-91.
- Kőbányai Fiatalok Egyesülete
1105 Budapest, Havas Ignác u. 1-3.
- Kőbányai ILCO Klub
1106 Budapest, Maglódi út 89-91. (Főv. Önkorm.)
- KŐR Kőbányai Rákellenes Alapítvány
1164 Budapest, Lápos köz 11.
- Baptista Szeretetszolgálat - Utcafront részleg
EMBERBARÁT ALAPÍTVÁNY
1105 Budapest, Cserkesz u. 7-9.
- Havasi Gyopár Szociális, Egészségügyi, Kulturális Segítő Közhasznú Alapítvány
1105 Budapest, Bánya u. 4/a.

▪ Rehabilitációs szervezetek:

- Kőbányai Gondozási Központok Független Szakszervezete
1105 Budapest, Román u. 4.
- Mentőöv a Kőbányai Fogyatékos Gyermekekért Alapítvány
1107 Budapest, Gém 5-7.
- Az Értelmi Fogyatékosok Fejlődését Szolgáló Magyar DOWN ALAPÍTVÁNY
1107 Budapest, Zágrábi u. 13.
- EMBERBARÁT ALAPÍTVÁNY
1105 Budapest, Cserkesz u. 7-9.
- Havasi Gyopár Szociális, Egészségügyi, Kulturális Segítő Közhasznú Alapítvány
1105 Budapest, Bánya u. 4/a.
- Kőbányai Mozgássérültek Szervezete
1102 Budapest, Halom u. 37/b.

▪ Baráti körök, klubok, csellengő gyermekekkel foglalkozó intézmények:

- Kőbányai Gyermejkölési Központ /utcai szociális munka/
1104 Budapest, Mádi u. 86.
- Budapest-Kőbányai Református Egyházközség Názáret Ifjúsági Otthon Alapítvány
1105 Budapest, Ihász 15.
- Kőbánya Sport Club
1105 Budapest, Ihász 24.
- Kőbányai Alpin Club
1104 Budapest, Szőlőhegy 4.
- Kőbányai Barangolók Sportegyesülete
1108 Budapest, Kozma u. 5.
- Kőbányai Diákok Sportegyesülete
1105 Budapest, Ihász utca 24.
- Kőbányai Egyetértés Football Club
1108 Budapest, Sírkert 1.
- Kőbányai Kézilabda Club
1105 Budapest, Szt. László tér 16.
- Kőbányai Kézilabdás Reménységek Sport Clubja
1105 Budapest, Kozma u. 5.
- Kőbányai Könnyűfémű SK.
1107 Budapest, Somfa köz 15. VIII./51.
- Kőbányai Sörbarátok Sport Egyesülete
1106 Budapest, Maglódi út 75/A. VI. 2./3.
- Kőbányai Tájéfutó Klub Sportegyesület

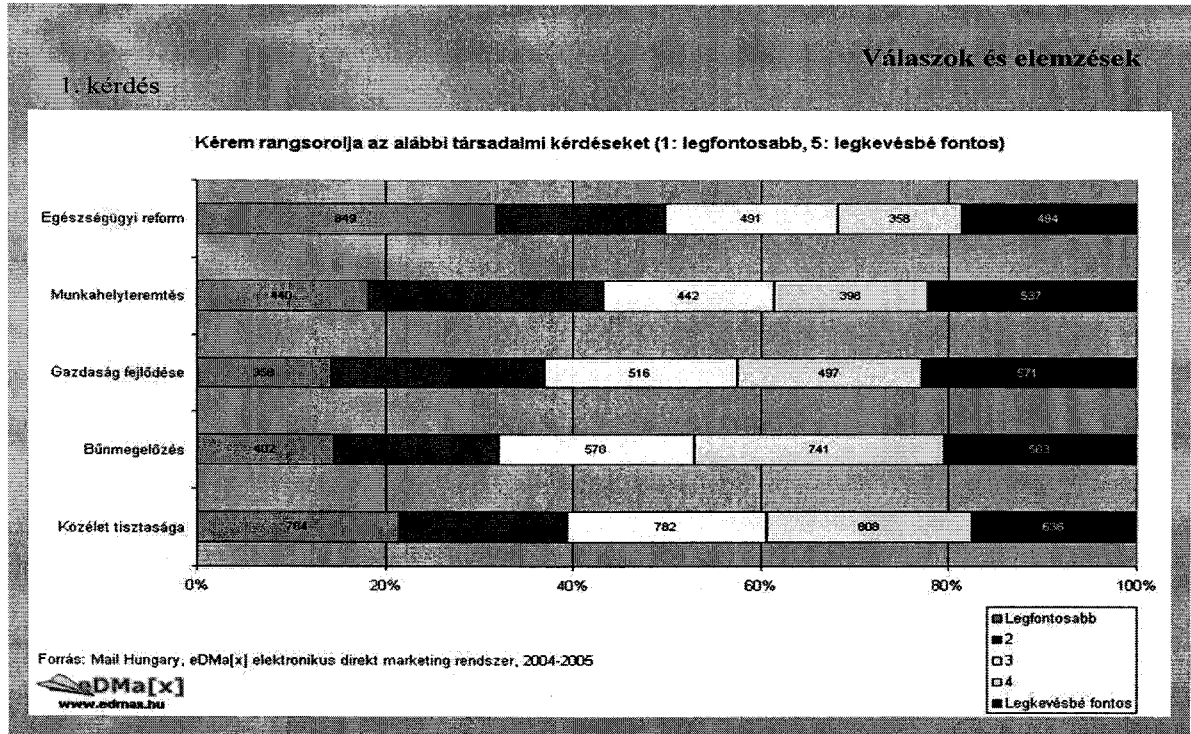

- 1103 Budapest, Petrőczy u. 36/a.
- Kőbányai Téglagyár Építők Sportkör
1106 Budapest, Jászberényi 43-47.
  - Kőbányai Tekézők Sportegyesülete
1106 Budapest, Gyakorló utca 4/ G. III./13.
  - Kőbányai Textilművek SK.
110x Budapest, Gyömrői 90.
  - Kőbányai Vadvirág Sportegyesület
1108 Budapest, Kozma u. 5.
  - Kőbányai Vasutas Sportkör
1103 Budapest, Kőér 3/d.

5. A PROGRAM BŰNÖZÉSCSÖKKENTÉSRE, AZ ÁLDOZATTÁ VÁLÁS ELKERÜLÉSÉRE TETT AJÁNLÁSAI, ELEMEI

5.1 ÁLTALÁNOS JAVASLATOK

172

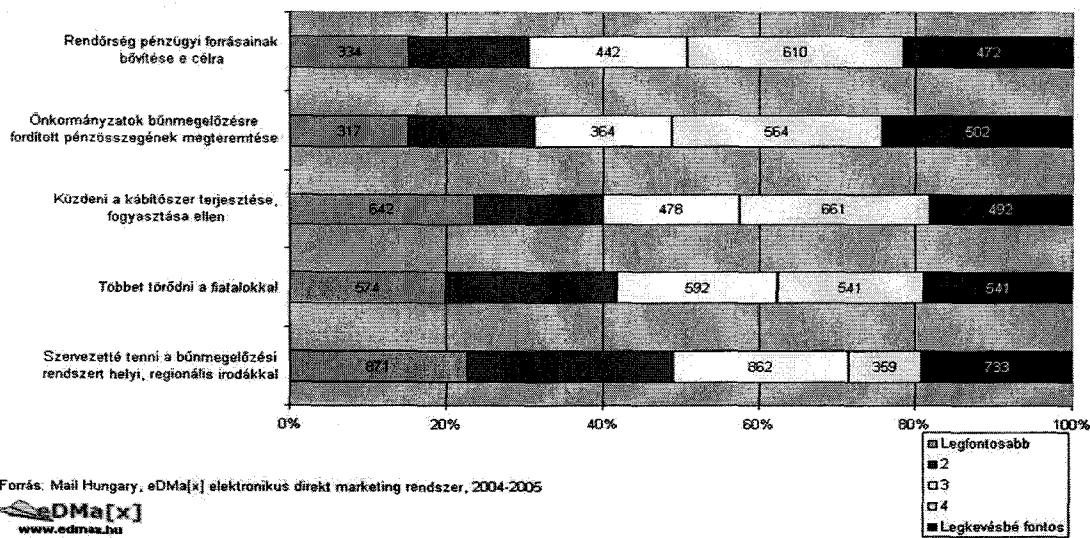
6. diagram: Kérdőíves felmérés a bűnmegelőzésről I.

Egy néhány éve a szerző kérésére készült internetes felmérés válaszait láthatjuk a diagramokban.

3

2. kérdés

Mit tartana fontosnak a bűnmegelőzésben? (1 nagyon fontos .... 5 kevésbé fontos)

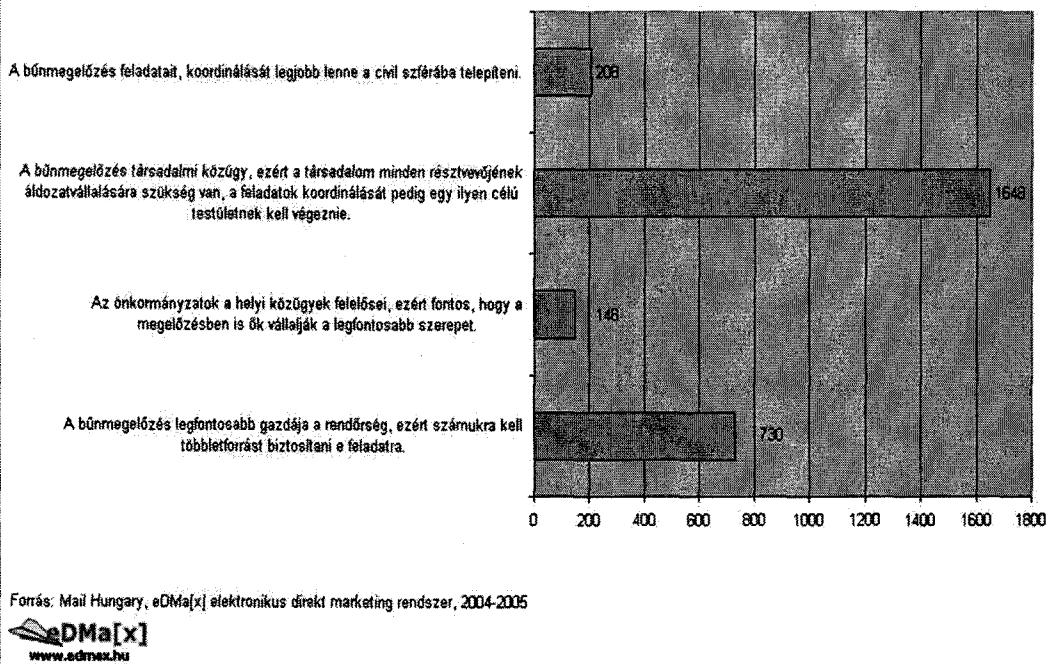
173

37.

diagram: Kérdőíves felmérés a bűnmegelőzésről II.

3. kérdés

Ön mit gondol: melyik a leginkább helyes válasz?

38. diagram: Kérdőíves felmérés a bűnmegelőzésről III.

5.2.1 A KÖZÖSSÉG BEAVATKOZÁSI FELHATALMAZÁSA

A bűnözés elleni hagyományos küzdelem kudarcot vallott. Az új utak keresése már korábban megkezdődött, ezen próbálkozások legeredményesebbnek tűnő módja a közösség tagjainak bevonása a megelőzésbe, s hangsúlyozom: nem a represszióba! Korábban már utaltunk arra, hogy tapasztalatok szerint a bűncselekmények nagy többségét helyi lakosok követik el. Megállapíthatjuk azt is, hogy ezek szükségszerűen, közvetlenül a helyi lakosokat érintik, okuk, elkövetési ismérveik leginkább a helybeliek előtt válik ismertté. Ezen tények megalapozzák a helyi közösségek beavatkozási felhatalmazását.

A helyi bűnmegelőzési szervezetnek, az önkormányzattal, rendőrséggel, ügyészséggel, bírósággal karöltve:

- el kell készíteni a település bűnügyi térképét, amely tartalmazza a jellegzetes bűncselekményeket, az elkövetők életkori, egyéb adatait;
- erre kell építeni a közbiztonsági és megelőzési tervet,
- ehhez kell kormányzati és saját forrásokat rendelni;
- a javaslatokat közösen elemezni és hatástanulmányokat készíteni egy-egy projekt esetében;
- igyekezni kell a problémák előrejelzésére amennyiben erre lehetőség kínálkozik.

A család

- az önkormányzat szociális szolgálatának gyakori családlátogatásokat kell tennie a veszélyeztetett gyerekekhez, védőnők valamint más egészségügyi segítők által le kell csökkenteni a gyerekekkel való helytelen és meg nem engedett viselkedés lehetőségét valamint a gyerekek testi épségét sértő cselekményeket.
- A tanárok hetenkénti családlátogatása veszélyeztetett gyerekekhez.
- Családterápia valamint szülő tréning a fiatalkori bűnözésről és a tinédzserkor kockázati tényezőiről lecsökkenti a kockázatot a bűnözésre, mint például az agressziót vagy a hiperaktivitást.
- Kialakítani a szülő-helyi bűnmegelőzési pont egészséges kommunikációját.

Az iskola

- Kiépítve az iskolák azon lehetőségeit, hogy fenntartsák az újítást, szakmai programokat, az iskolai csoportok támogatásával illetve más szervezeti kiépített stratégiákkal lecsökkentsék a bűncselekményeket, valamint a fiatalkori bűnözést.
- Értelmezni a viselkedési szabályokat, visszaállítva a pozitív viselkedési szabványokat, illetve az iskolaszerte elterjedt kezdeményezéseket (mint például az erőszakellenes kampányok) lecsökkentve a bűntényeket és a fiatalkori bűnözést.
- Szociális kompetencia adottságainak összefoglalója, mint például az Élet Adottságok Oktatása, amely tanítja hosszú időn keresztül azokat a tulajdonságokat, mint például a stressz menedzselése, problémamegoldó készséget fejleszt, önkontrollt, valamint az érzelmi intelligenciát, lecsökkenti a fiatalkori bűnözést.
- Edzeni és irányítani a gondolkodási képességeket a nagy kockázatú fiatalkorúak körében felhasználva a viselkedés-módosítási technikákat vagy a díjazást és büntetést azzal a céllal, hogy csökkentsék a konfliktusokat.
- Biztosítani kell, hogy a tanulást segítő programok iskolai időn túl is elérhetőek legyenek, az iskolának minél több közösségi, szabadidős programot kell ajánlania a szabadidőre.
- Ösztönözni kell az iskola minden közösségi kapcsolatát.
- Probléma esetén a megoldást ki kell terjeszteni, a közösség valamennyi tagjának javaslatát figyelembe kell venni.

5.1.3 ÖNKORMÁNYZATI, RENDÉSZETI AJÁNLÁSOK

2008. július 1-jétől

- bűnmegelőzési szakértő és
- őt segítő, a hivatali környezetet ismerő hivatalnok megbízása és
- adminisztratív humánerőforrás és infrastruktúra biztosítása.

2008. július-november

- a program tervezése
- SWOT analízis
- arculat, brend megtervezése
- kérdőívek, lakossági felmérések tervezése
- támogató környezet feltérképezése
- kooperációk kidolgozása
- bűnkibocsátó területek,
- „hot-pointok” (forró pontok) feltérképezése
- költségvetési, pályázati források megteremtése
- néhány látványos akció
- kommunikációs terv kidolgozása

2008. december – 2009. március

- önkormányzati normaalkotás
- biztonsági szerződések megkötése
- nagyobb programok bevezetése
- közvélemény-kutatások,
- előzetes felmérések és
- közterületi problématerkép és
- (fiatalkori) erőszaktérkép elkészítése
- adat- és információgyűjtések elvégzése, majd
- a program véglegesítése, egyeztetések

2009. április – 2009. szeptember

- pályázatok
- képzések, tréningek
- modellév program bevezetése
- korrekciók és audit
- nemzetközi konferencia és workshop

A szakmai program főbb irányai

Alapozó ismeretgyűjtés

Közterületi biztonság fokozása

Gyermek- és fiatalkori bűnözés felmérése, kezelése

Biztonsági szerződések, ajánlások kidolgozása, menedzselése

Bűnmegelőzési intézményháló (kapcsolat és partnerrendszer megteremtése)

Veszélyzónában élők segítése (nyugdíjasok, hátrányos helyzetűek)

5.1.3.1 ANTISZEGREGÁCIÓS TERV¹¹¹

(Az IVS-hez készült munkaanyag.) A kerület szociális viszonyai és az adatok egyidejű elemzéséből világossá válik, hogy a **X. kerületben több szegregátum** is található, tehát a szociális válsághelyzetek fokozott jelenléte igazolt. Ezek oldása mellett mindenképpen törekedni kell arra, hogy további szegregációs folyamatok ne induljanak el a kerületben.

Az antiszegregációs terv elsősorban azon rétegek helyzetének javítását célozza, amelyek esetében a társadalmi leszakadás és a szociális elszigetelődés létrejött, illetve annak lehetősége fennáll. Célja továbbá, hogy a város funkcióbővítési beruházásainak esetleges szegregáló hatását időben kiszűrje. Az antiszegregációs szemlélet és tevékenység a város működésének alapvető jellemzői közé tartozik. Ennek érdekében a X. kerület még **2008-ban áttekinti az önkormányzati rendeleteket és az intézmények és szolgáltatások működésének keretet adó szabályokat** és a jövőben valamennyi helyi szabály, intézkedés

¹¹¹ Kivonat az Integrált Városfejlesztési Stratégiából 2007-2013

és rendelet megalkotásakor horizontális szempontként követelménynek tekinti a szegregáció megakadályozását.

Az idősök elszigetelődésének, társadalmi szegregációjának oldása

A korstruktúra jelenlegi helyzetéből és a várható fejleményekből egyértelműen következik, hogy a kerületben élő idős emberek szegregációjának, társadalmi elszigetelődésének megelőzése és szociális szükségleteinek kielégítése céljából az alábbi feladatok végrehajtása mutatkozik szükségesnek.

- Az idősök segítségét célzó helyi szociális védelmi rendszer megerősítése a területi ellátásban.
- A kerületet is érintő demográfiai öregedésből következően jelentősen növekszik az idősök száma és aránya. Az idősöket célzó szociális szolgáltatások többsége azonban jelenleg nem jut el az adott korosztályhoz. Ezért fel kell erősíteni és multiprofessionálissá kell fejleszteni a szociális jelzőrendszert a kerületben, külön figyelmet fordítva azokra a kerületrészekre, ahol a nyugdíjasok elszegényedése, izolációjuk erősödése várható.

Ez konkrétan a **házi szociális gondozás 2009–2013-ig terjedő tervszerű kiterjesztését** jelenti, azzal a céllal, hogy minden **gondozásra, kapcsolati rehabilitációra** szoruló idős ember részesülhessen ebben az otthoni biztonságot erősítő szolgáltatásban. Ennek előfeltétele, hogy jöjjön létre a **szociális információáramlás helyi rendszere**, amely intézményesen és tervszerűen képes feltérképezni a szükségleteket, és közvetíteni az információt az ellátást biztosító szolgálathoz. A rendszer működtetését a városi idősök klubjainak keretei között célszerű ellátni.

- A házi segítségnyújtás időtartamát a jelenlegi átlagosan 1–1,5 órától 4–8, illetve 12 órás gondozási időtartamra kell lépcsőzetesen fejleszteni. Ezt a lépést a legrászorultabb idős személyek fokozott ápolási gondozási, ápolási szüksége indokolja.
- Mivel a mentálisan hanyatló idősök napközbeni ellátása teljesen megoldatlan a kerületben, kialakítjuk a **demens idősök speciális ellátását**.
- Az időskori biztonság megteremtésének egyik leghatékonyabb eszköze a jelzőrendszeres házi segítségnyújtás programszerű fejlesztése, kiterjesztése.

A szolgáltatással megvalósulhat az a fontos célkitűzés, hogy az ellátórendszerre nehezedő terhelés mérséklése mellett erősödjön az egyedül élő rászoruló idős emberek biztonságérzete. A tapasztalatok szerint a jelzőrendszeres házi segítségnyújtásba bevont idősök gyógyszerfogyasztása, veszélyeztetettség érzése jelentősen csökken, pszichés állapotuk stabilizálódik.

- A Családsegítő Központ az eddigi évi egy alkalommal tartott Egészségügyi Szűrőnap szolgáltatását folytatja.
- Szociális gyorsszolgálat létrehozása abból a célból, hogy az idős emberek számára hiánypótló módon a műszaki, javítási, karbantartási segítséget nyújtson a piaci árakhoz képest jelentősen kedvezőbb áron. Ezt a szolgáltatást célszerű kiterjeszteni a gyermeküket egyedül nevelők és általában a hátrányos helyzetű családokra is.

Munkaerőpiaci esélyek

A munkaerőpiactól való távolság jelenti az egyik legnagyobb veszélyt a családok anyagi helyzetének megrendülése, elszigetelődése, végső soron a szegregációs folyamatok elindulása szempontjából.

A munkaerőpiaci folyamatok országos szintű általános kedvezőtlenebbé válása a kerületet is érinti. Ezért különösen fontos, hogy a közmunka, közhasznú és a közösségi munkavégzés eszközrendszere fennmaradjon, és a jövedelemmel nem rendelkezők minél szélesebb körét – különösen a szegregátumok lakosságát – elérjék ezek a lehetőségek.

A szegregátumok lakosainak munkaerőpiaci beilleszkedését, jövedelemszerző képességének növelését célzó programok lehetnek a leghatásosabb eszközök a szegregátumok oldására. Ezért 2009-től az önkormányzat lehetőséget keres arra, hogy az Állami Foglalkoztatási Szolgálat által felkínált lehetőséggel élve bekapcsolódjon az ún. **Lépj egyet Előre** programba. Ez egy olyan közmunka foglalkoztatási forma, amelyhez képzési elem is kapcsolódik. A közmunkások ennek keretében befejezhetik az esetleg elmaradt általános iskolai tanulmányaikat, vagy olyan OKJ-s képzéseken vesznek részt, pl. kigépezései stb., amelyek elvégzésével növekednek elhelyezkedési esélyeik az **elsődleges munkaerőpiacon** is.

Ugyancsak a foglalkoztatási esélyeket növeli az önkormányzat azáltal, hogy 2009-től vállalja, hogy a **városrehabilitációs munkálatokba bekapcsolódó vállalkozások közül előnyben részesíti azon kivitelezőket, akik helyi lakosokat, alacsony státuszú és/vagy roma munkavállalót foglalkoztatnak.**

Kisgyermekesek, gyermeküket egyedül nevelők és nagycsaládosok

- A Családsegítő Központ kihelyezett szolgáltatására évek óta igény mutatkozik a lakosság részéről, ugyanis egyes kerületrészekből az intézmény nehezen közelíthető meg. A **kihelyezett telephelyek** megválasztásánál fokozott figyelmet fogunk fordítani azokra a területekre, ahol viszonylag nagy számban élnek hátrányos helyzetű emberek, vagyis a **szegregátumokban**. A szolgáltatások kialakítása is az ő felzárkóztatásukat, izolációjuk oldását célozza (önsegítő csoportok működtetése, képzések beindítása, munkanélküli tanácsadások, speciális adósságcsökkentő programok szervezése, fiatalok hétvégi elfoglaltságának - sport, életmód-tanácsadás - megszervezése, stb.).

- A kisgyermekesek, a gyermeküket egyedül nevelők és a nagycsaládosok terheinek csökkentése és a közösségi kohézió erősítése érdekében szükségesnek mutatkozik, hogy a város közművelődési intézményei és a szociális rendszer munkatársai, valamint a civil szervezetek összefogásával **rendszeres családbarát programok és rendezvények működjenek**. Ezért a Családsegítő Központ 2009. március 31-ig, 5 éves időtartamra **családi kapcsolatokat erősítő és intergenerációs programot dolgoz ki**, és ezt folyamatosan működteti.
- Civilek bevonásával ki kell dolgozni a családi kapcsolatok belső kohézióját erősítő és fenntartó ún. Házas Hétvége mozgalom civil adaptációját. A prevenciós jellegű program bevezetésének célja a válások számának csökkentése.
- **Az önkormányzat bevezeti és meghonosítja a városban az „Otthon segítünk” alapítvány szolgáltatásait**. Ennek érdekében a családsegítő szolgálat egy-egy munkatársát 2009 januárjáig beiskolázza az alapítvány felkészítő tanfolyamára, és biztosítja az otthoni segítő tevékenység folyamatosságát.
- A Gyermekjóléti Központ szolgáltatásainak bővítése
- **Felnőtt pszichológusi szolgálat felállítása**. Egyre növekszik azoknak a gyermekeknek a száma, aki a szülő pszichés problémái miatt válnak veszélyeztetetté. A gyermek hatékony segítése lehetetlen a szülő pszichés kezelése, támogatása nélkül és a családgondozók nem rendelkeznek ehhez megfelelő ismeretekkel, képesítéssel.
- Mentor program beindítása
- A kerületben olyan elérhető szakemberek adatbázisának felállítására van szükség, akiket az intézmények és a lakosság is igénybe vehet. Elsősorban pszichológus, pszichiáter, mentálhigiénés szakember, egészségnevelő, családterapeuta, addiktológus szakemberek bevonását tervezzük.
- **Neveléssel kapcsolatos képzés megszervezése szülőknek**. A gyermekek közvetlen segítségén túl szükség van erre a közvetett támogatásra, mellyel a szülőket a neveléssel kapcsolatos képzési programba lehet bevonni.
- **Integratív–interaktív családi játéktár létrehozása**. A családi játéktár – minőségi környezet biztosítása mellett – szociálpedagógusok és játékpedagógusok, szociális szakemberek állandó jelenlétével olyan szocializációs teret hoz létre, amely elősegíti a társadalmi befogadást. A gyermekek a szülőkkel együtt játszhatnak az intézményben, de a játékok kölcsönzése is biztosított. Ez a módszer segíti a kötődés kialakulását, erősödését, segít oldani a feszültségeket, prevenciót valósít meg.

- Máltai Játsszóterek létrehozása lakótelepi, szegregátum közeli területen. A Máltai Játsszóterek – a játéktárhoz hasonlóan – szociális szakemberek jelenlétével biztosítja a befogadást elősegítő szocializációs teret.

A közoktatási szegregáció elkerülését szolgáló intézkedések

A helyzetelemzés alapján általános célkitűzésünk a közoktatási intézményeinkben a további szegregációmentesség, valamint az egyenlő bánásmód elvének teljes körű érvényre juttatása. Az intézményi szolgáltatásokhoz való hozzáférés egyenlőségének biztosításán kívül az esélyteremtés, a támogató lépések, szolgáltatások széles körű megvalósítása a hátrányos helyzetű, valamint a sajátos nevelési igényű gyermekek hátrányainak kompenzálása és az egyenlőség előmozdítása érdekében az intézmények minden tevékenysége során.

Ezen túlmenően **2008-ban konkrét tervet dolgozott ki az iskolaotthonos elhelyezés és oktatási nevelési forma fejlesztésére**, amelynek végrehajtásától ugyancsak a szocializációs hátrányokkal küzdő kisiskolások felzárkózásának gyorsulása várható.

Horizontálisan érvényesítendő szempont a közoktatás-fejlesztésben az esélyegyenlőség és az egyenlő hozzáférés biztosításának elve. Az esélyegyenlőség érvényesítése érdekében különös figyelmet kell fordítani minden infrastrukturális és szakmai fejlesztés támogatása esetén a halmozottan hátrányos helyzetű tanulók és a sajátos nevelési igényű tanulók oktatási helyzetére a beruházásban, fejlesztésben. Kiemelten fontos az érintett intézmények oktatásszervezési gyakorlatának áttekintésével, illetve a tanulók összetételének összehasonlításával annak vizsgálata, hogy érvényesül-e a diszkriminációmentesség, szegregációmentesség, és a halmozottan hátrányos helyzetű tanulók oktatási és társadalmi integrációjának támogatása.

Az esélyegyenlőségi programban a következő hangsúlyos elemek megvalósítására törekszünk.

- A hátrányos, illetve halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek helyzetén kíván javítani az Önkormányzat azon határozatával, mely szerint 30 bölcsődei férőhely fejlesztést hajt végre 2009-től. A szükségletek pontos feltárása a védőnői, a családsegítő és a gyermekjóléti szolgálat munkatársainak bevonásával történik. Ezzel egyidőben ún korai fejlesztő központot hoz létre, valamint három új óvodai csoportot indít a kerületben.
- **Teljes körű óvodáztatás, iskoláztatás**, kiemelten koncentrálna a halmozottan hátrányos helyzetű gyermekekre. Az önkormányzat 2008-ban a védőnői, a családsegítő és a gyermekjóléti szolgálat munkatársainak bevonásával felméri az óvodába nem járó óvodáskorúak számát, társadalmi hátterét, és intézkedési tervet készít a HHs, HHHs és SNIs gyermekek teljes körű óvodai elhelyezésére. A teljes körű nyilvántartást 2009. május 31-ig elkészíti.
- Az integrált oktatás feltételeinek fenntartása valamint a megfelelő módszertani kultúra interiorizálása.

- Kiemelt teendők a HH és a HHH gyermekek felzárkóztatása érdekében
- A kerületben meg kell teremteni a HHH-s gyermekek pontos, naprakész nyilvántartását
- A halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek bekapcsolása az óvodai és iskolai fejlesztő programokba, a sajátos nevelési igények, fejlesztési lehetőségek feltárása, kezelése
- A hátrányos helyzetű gyermekek teljeskörű bevonása a diákjóléti (napközi stb.) szolgáltatásokba.
- Az integrációs és képesség kibontakoztató program folytatása, illetve kiterjesztése.
- Az intézményi környezet és oktatás átalakítása a mozgássérültek, valamint a vakok és gyengénlátók speciális igényeit is figyelembe véve.
- Az esélyegyenlőséget biztosító infokommunikációs eszközrendszer kialakítása, és az ehhez kapcsolódó oktatás személyi feltételeinek is a megteremtése.
- Az önkormányzat 2008-tól 8 millió Ft-ra növelte ösztöndíj alapját. Így továbbra is - bővítetten - fenn tudják tartani az Arany János tehetséggondozó ösztöndíjprogramot, a Bursa Hungarica-n, és az ún. MACIKA ösztöndíj pályázatokon való részvételt. A kerület szakértői, pedagógusai segítik a fiatalokat a pályázatok beadásában. Mindezekkel a közoktatási és a felsőoktatási területen is lehetővé válik a roma fiatalok gyorsított felzárkóztatása, amelyet a fentiekben túlmenően a Cigány Kisebbségi Önkormányzattal történő együttműködésben szervezett nyári táboroztatás is segít.
- Az általános iskolás roma tanulók felzárkóztatását segítő az önkormányzat szerződést köt és helyet biztosít a Dömsödi utcában már egyesületi formában működő TANODA támogatására. Ebben az intézményben 50 halmozottan hátrányos helyzetű tanulóval foglalkoznak.
- A XVII. kerület közoktatási intézményeiben is célszerű az ún. **Helyreállító Gyakorlatok (Restorative Practices)** programjának a bevezetése, adaptálása. Ez a világ számos országában és már Magyarországon is több helyen működő program olyan konfliktuskezelő, az empatikus képességeket és készségeket, valamint a közösségi normaképződés megerősítését célzó módszer alkalmazását jelenti, amelynek segítségével jelentős eredmények érhetők el az iskolákban, gyermek közösségekben. A program képes megteremteni a nevelőközösség, az eltérő szociokulturális közegekből érkező gyermekek egymás közötti, valamint az adott közösség és a helyi társadalom normakövetési összhangját, a kölcsönösen elfogadható viselkedési mintákat és az ugyancsak kölcsönös elfogadás attitűdjeit harmonikus, gyermekbarát légkörben.

BÉKÍTŐ program adaptálása és bevezetése. Az integratív szemléletű program célja az iskolai agresszió megfékezése és átalakítása az egész nevelési rendszer szemléletének és nevelési gyakorlatának átalakításával. A program kialakítja és fejleszti a gyermekek agresszív viselkedést elviselő képességét, önbizalmát, felelősségérzetét, autonómiáját és részvételre való képességét. Egyszerre célozza meg a gyermekeket, a pedagógusokat és a szülőket. A program az érintettek személyes motivációira, önkéntességére épít. Tanmenete a normál tanításba illeszthető, nem újabb tananyagot ad a meglévőkhöz.

Valamennyi közoktatási intézményre kiterjedő Tolerancia program célja a kölcsönös elfogadás kialakítása, együttműködési készség fejlesztése és a karitatív attitűdök kialakítása a gyermekek körében.

A gyermek- és ifjúsági korosztályt érintő **drogprevenációs munka** megköveteli a **DADA** program bevezetését valamennyi kerületi közoktatási intézményben.

Az inkluzív nevelési eszközöket használó felzárkóztató és közösségépítő munkaprogramokat a kerület valamennyi középiskolájában bevezetjük.

Meg kell valósítani a város közoktatási intézményeinek fizikai és info-kommunikációs akadálymentesítését.

Fogyatékkal élők

A fogyatékkal élők helyzetének, életminőségének javítása érdekében az önkormányzat külön intézkedési tervet dolgoz ki. A feladatok végrehajtása céljából **esélyegyenlőségi referenst** bíz meg a kerület, aki a feladatok koordinálásáért, s a kerület lakosságát érintő más – pl. antiszegregációs – munka összehangolásáért is felel.

A fogyatékkal élők sajátos igényeinek kielégítésére az egészségügyi intézmények még nem kellően felkészültek. A jövőben az épületekbe való akadálymentes bejutás biztosítása mellett fontos az épületen belüli közlekedés feltételeinek megteremtése.

Tovább kell lépni a kommunikációs akadálymentesítés megvalósítása terén. A tájékozódást segíthetjük feliratok, formák, szimbólumok, fények, színek, burkolatok, hangok érzékelhetővé tételével.

- A gyengénlátók, színtévesztők számára is érzékelhető nagyságban, formában, színben kell elkészíteni a tájékoztatást szolgáló látványelemeket.
- A vakok számára hanggal, tapintható, letapogatható, megfogható elemekkel kell kiépíteni az információs elemeket.
- A hallássérültek számára a hangos információkat szöveggel, képekkel, fénnel kell kiegészíteni. Az egészségügyi ellátásban résztvevőknek figyelemmel kell lenni a fogyatékkal élők érzékenységére, törekedni kell a rehabilitáció, a társadalmi beilleszkedés elősegítésére, és arra, hogy ne erősítsék a betegségtudatot abból kiindulva, hogy a fogyatékoság nem betegség, hanem állapot.

A szociális ellátórendszerrel, támogató szolgálatokkal együttműködve elő kell segíteni, hogy a fogyatékkal élők is részt vegyenek az egészségügyi szűrővizsgálatokon.

A megváltozott munkaképességű, de speciális munkakörben még dolgozni tudó és akaró emberek foglalkoztatása jelenleg teljesen megoldatlan a kerületben. Fontos célunk az ő egyre növekvő elszigeteltségének megszüntetése. Ezért meg kell teremteni a kerületben a **szociális foglalkoztatás lehetőségét**.

Az Önkormányzat mind a KSH által lehatárolt szegregátumokra, mind pedig a kerület szakértői által kijelölt szociális beavatkozási területekre részletes, a szegregációs folyamatokat is feltáró társadalmi helyzetelemzést készít, amelynek alapján 2009-ben a szegregáció oldására, a feltárt problémák kezelésére komplex, rövid, közép- és hosszú távú mobilizációs, lakhatási, oktatási, foglalkoztatási és egészségügyi tervet alkot.

Az Antiszegregációs Terv lényegi része, hogy a Családsegítő Szolgálat szolgáltatásaival kitelepül **minden egyes szegregátumba**, illetve szociális különösen terhelt városrészbe és helyben működtetett „terepmunkával” valósít meg antiszegregációs tevékenységet. Ennek részeként jogi és pszichológiai tanácsadást, tanulási felzárkóztató programokat, játszókлубot, hátralék- és adósságkezelési tanácsadást, háztartásgazdálkodási tanácsadást biztosít, foglalkoztatási tréningeket működtet, és bevezetheti a „szociális gazdaság” eszközeit.

A Kőbányai Családsegítő Szolgálat **munkanélkülieknek szóló tanácsadási programját** célzottan a szegregátumokban élő állás nélküliek munkaerőpiaci be-, illetve visszaillesztésére, munkaerőpiaci esélyeinek növelésére irányítja. Ez a feladat a tanácsadás mellett munkalehetőségek felkutatását és felkínálását, és **munkába állását segítő tréningek** tartását is jelenti. Ezen program hatékonyságának növelése céljából a Családsegítő Központ **foglalkoztatási és szociális mentorokat** alkalmaz a későbbiekben, akik a szegregátumok területén fejtik ki tevékenységüket.

Antiszegregációs és szociális jellegű rehabilitációs program: a „Bihari Projekt”

A Főváros által kezdeményezett szociális rehabilitációs program a kerületben is beindult. A programhoz Kőbánya a *Bihari úti szociális bérházak rehabilitációjával* csatlakozott, a Főváros elfogadta a házak és környezetük rehabilitációs akcióterületté nyilvánításának javaslatát és forrást is biztosít a megvalósítás számára. A munkákat a Kőbányai Vagyonkezelő Rt. irányítja a Családsegítő Szolgálat és egy rehabilitációs foglalkoztató szervezet bevonásával.

A Bihari úti program egyaránt tartalmaz a *szociális rehabilitáció elveit követő elhatározásokat* és „felértékelő” jellegű beavatkozásokat. Az épületegyüttes 1939-ben épült, 100 darab csupán 25 négyzetméteres, minden komfort nélküli szükséglakása a rehabilitáció indításakor rendkívüli sűrűséggel volt lakott, egy főre alig jutott több 10 négyzetméternél. Elkerülhetetlen emiatt a lakásszám csökkentése – a tervek szerint mintegy 25%-kal –, és a lakások egy részének összevonása, közös helységek lakássá alakítása, valamint a komfortosítás. Nem használt szomszédos épület, pince felhasználásával a szociális foglalkoztatás, a tanácsadás, helyi kulturális és közösségi programok számára is biztosítható terület. Vannak megfelelő elképzelések a telek és az épületek környezetének javítására is, tervezetten az ott élők bevonásával. A munka első ütemében főként az elköltöztetés feladatai és költségei jelentkeztek, utóbbiakat a Főváros rendszeresen megtéríti. Foglalkozik a program a börtönből szabadult, itt lakó, de elhelyezkedni nem tudók problémáival is.

E szociális rehabilitációs tevékenység a házak lakossági összetétele miatt *rendkívül „kényes” feladat*, nagyfokú gondosságot, a „participációban” *különlegesen érzékeny kezelést kíván*. Azzal is számolni kell, hogy a téma iránt elkötelezett civil szervezetek, szakemberek az ilyen vegyes karakterű, egyszerre lakosság-támogató, helyben tartó és a házak minőségét határozottan javító, de a lakosság 25-30 %-ának cseré-

jét előirányzó programokat erős kritikával illetik (lásd „gettó csinosítás”, Ladányi János szociológus). Többen inkább a hasonló épületek bontását és lakóik olyan elköltöztetését javasolják, aminek eredményeként másutt sem erősödik fel egyes területek szegregációja. Mindezek ellenére a kerületnek e feladatokat is fel kell vállalnia, együtt a javasolt, szociális elemeket is tartalmazó lakótelepi programokkal. Európai – és talán bővülő hazai források – főként az ilyen településmegújítási munkálatokra nyerhetők.

A Bihari utca 8/c 100 lakásos tömbje Kőbánya olyan kritikussabb területe, ahova az elmúlt évig sem az orvosok, sem a rendőrség vagy szerelők nem tették be a lábukat. Az ott élő családok egy része nem legális jövedelemből élt, rendkívül magas volt a büntetett előéletűek száma. Az ott rekedt átlagos családok pedig rettegésben éltek, lakásaik cserélhetetlenek voltak.

184

A program az alábbi konkrét antiszegregációs és szociális rehabilitációs célokat szolgálja:

A 100 komfort nélküli, egyszobás, lepusztult lakás felújítása az épülettel és környezetükkel együtt, így a program végéig (2008. december vagy 2009. szeptember) 42 egyszobás és 31 két-szobás komfortos lakás kerül átadásra.

A program elengedhetetlen része, hogy a **Családsegítő Szolgálat helyben működik, ez 2006-ban terepmunkával valósult meg.** Úgy koordináltuk az előkészítő munkát illetve a lakók költözését az átmeneti helyi lakásokba. 2007. júniusától megnyílt a minden igénynek megfelelő iroda, mely napi 4 órában segíti az ott élőket. A **családsegítő alapszolgáltatásokon túl játszóklub, tanulási felzárkóztatás, jogi és pszichológiai tanácsadás** működik. Kiemelt szerepet kapnak az **egészségügyi szűrőprogramok**, így fogászati szűrés, a teljes lakosság arteriográfus szűrése, kéthetente nőgyógyászati tanácsadás és belgyógyászat.

Ugyancsak a program szerves része a **munkahelyteremtés** megszervezése, erre az Önkormányzat szerződést kötött a Fővárosi Közhasznú Foglalkoztatás Szolgálattal, hisz a komfortos lakások magasabb bérét és egyáltalán a megélhetést biztosítani kell az ott élők számára.

Egy pályázat révén **szociális gazdaság** fog működni a területen és egyszerű, képesítést nem igénylő munkákat biztosítva a lakóknak.

Nagyszerű eleme a rendszernek, hogy mind a szolgáltatások, mind a munkahelyteremtés nem korlátozódik a telep lakóira, hanem fokozatosan szervezzük be a környéken élőket, így megszűn-tethető a szegregáltságuk.

A program költségeire 840 millió Ft-ot költ a X. kerületi Önkormányzat.

Az Önkormányzat a program lezárása után 5 évvel annak társadalmi következményeit, a szegregációs folyamatokra gyakorolt hatását, a programban közvetlenül érintett családok helyzetének alakulását megvizsgálhatja. A szegregált környezetben élő kerületi lakosok helyzetének megoldására a továbbiakban a kerület az antiszegregációs elveknek megfelelően olyan megoldások alkalmazására törekszik, amelyek a rehabilitációra, felújításra kerülő lakótömbök, illetve városrészek halmozottan hátrányos helyzetű lakóit az integrációs szemléletet kielégítő környezetben helyezi el.

Az 1970-es évek lakótelepei kedvezőtlen piaci helyzetbe kerültek, és mind fizikai, mind társadalmi szempontból sérülékenyebbé váltak. A lakások műszaki felújítását ki kell egészíteni a környezet megújításával. A lakótelepi lakások felújítása körültekintő előkészítést igényel, aminek keretében össze kell gyűjteni a kőbányai lakótelepek társadalmi és fizikai adatait, szélesebb társadalmi-gazdasági összefüggések keretében kell megindokolni az egyedi rehabilitációs programok indítását megvalósíthatósági tanulmányoknak kell kimutatni mind a fizikai, mind a társadalmi-gazdasági jellegű programok várható költségvonzatait és a várható javulás mértékét, a felújítási programok előkészítésébe be kell vonni a lakókat. Középtávon elsősorban a Pongrácz-Salgótarjáni úti többszintes telep, a Kőbánya városközponti középmagas házak és az Újhegyi lakótelep integrált szemléletű felújítására kerülhet sor.

A szociális rehabilitáció mintaterülete, a Bihari úti bérházak felújítása azt bizonyítja, hogy a feladat rendkívül érzékeny kezelést kíván. Az ilyen beavatkozásoknál egyensúlyt kell keresni a felértékelő műveletek és az elkerülhetetlen bontások és elköltöztetések között, miközben a lakókat a szociális beilleszkedés szerint differenciáltan kell kezelni.

5.1.4 BŰNMEGELŐZÉSI INTÉZMÉNYHÁLÓ, FELELŐSSÉGRENDSZER

A bűnmegelőzés helyi intézményi központja a helyi önkormányzat kell legyen. Itt egy főállású és/vagy megbízott személynek kell e rövid- és középtávú programokat koordinálnia, készítésükről és hatályukról gondoskodnia.

Csicsay Claudius Iván javaslatával egybehangzóan rendkívül fontos egy gyermekjogi képviselő alkalmazása, aki a gyermeket jogainak érvényesülésének kontrollja mellett hazai és nemzetközi ismeretek birtokában segítheti a gyermeke helyes irányú fejlődését.

Szervezeti szempontból egy bűnmegelőzési iroda felállítása indokolt, s az önkormányzat szervezeti rendszerébe ágyazva pedig egy olyan bűnmegelőzési tanács, amely a helyi rendészeti feladatok szereplőin túl a fővárosi szereplők bevonását is feltételezi.

Az önkormányzat előtt célszerű negyed- vagy félévente beszámolni a bűnmegelőzési feladatok állásáról és terveiről, helyes, ha ennek felelőssége a polgármester és a bűnmegelőzési iroda vezetője, valamint a helyi rendőrkapitányság vezetője között oszlik meg.

5.1.5 ÚJ AKTOROK A BŰNMEGELŐZÉSBEN, A MÉDIA FELHASZNÁLÁSA A PREVENCIÓ SORÁN

Segíteni kell minden olyan új, ifjúsági kezdeményezést, amely alkalmas a bűnmegelőzés feladatok propagálására. Középtávon célszerű egy saját bűnmegelőzési know-how, és a helyi médiát stabil, érdeklődő és érdekelt partnerré tenni. Fontos, hogy egy-egy bűncselekményről szóló tudósítás ne merüljön ki pusztán a tények bemutatásában, hanem egészüljön ki azzal az információval is, hogyan lett volna megelőzhető mindez.

Az intézményi szereplők legyenek felelősek azért, hogy saját médiareferenssel folyamatosan információval látják el, segítik a médiát.

5.1.6 BIZTONSÁGI SZERZŐDÉS

A helyi közösségben olyan biztonsági szerződéseket kell kötnünk amelyek a bűnmegelőzés aktorainál hatékonyan képesek a prevenciós célok elérésére. E szerződésekből törekedni kell arra, hogy olyan konkrét biztonsági intézkedéseket jelöljünk meg (a szerződő félre szabva) amelyek tényleges eredményt hozhatnak a bűnalkalmak csökkentésében.

5.2 A BŰNÖZÉSCSÖKKENTÉS ELEMEL

5.2.1 A BŰNÖZÉST LEHETŐVÉ TEVŐ OKOK ÉS ALKALMAK KORLÁTOZÁSA

Ennek során fontos, hogy a társadalmi bűnmegelőzés nemzeti stratégiája minden helyi szereplő számára hordozzon konkrét üzenetet és feladatot, s el tudjuk érni, hogy ebben szereplőként, közreműködőként vegyenek részt. Ennek folyamata hosszabb távon jelent előrelépést.

A helyi közösség tagjainak fel kell ismernie, hogy az önkormányzat és a rendőrség új utakat keresve a közösség érdekeit szolgálja, s mindenkinek közös célja, hogy kiszűrje és megakadályozza a közterületen előforduló jogellenes cselekmények kialakulási feltételeit. Ezért a várostervezés, építészet, de akár a közterület-felügyelet intézkedéseinél is ezek szempontjait kell figyelembe venni. Ennek során a helyi közösség ösztársadalmi ügyévé kell – és nem csak szlogenekben – tenni a bűnmegelőzés kérdését.

Ennek során

1. bővíteni kell a térfigyelő-rendszer elemeit;
2. Fokozni kell a közterületi rendőri szolgálatot új szolgálatszervezéssel, új humánstratégiával;
3. A külső, valamint a bűnözés szempontjából kiemelt területekre koncentrálva kell a gépkocsizó járőrszolgálatot szervezni;
4. Gondoskodni kell lehetőség szerint őrzött parkolók kialakításáról;
5. A felvilágosítást az értékek védelméről nyáron diákok bevonásával is segíteni kell;
6. Minden állampolgári önvédelemre épülő szerveződést támogatni, segíteni kell;
7. Az ismert bűnözők, vagy bűncselekményt elkövetők társadalomba beilleszkedését, meggyőzését hatékonyabbá kell tenni; ennek során
8. Fokozottabban kell együttműködni a büntetés-végrehajtási, s más reszocializációs intézményekkel ebben és
9. A bűnismétlés elkerülése érdekében;
10. A helyi vagyonvédelmi vállalkozások bevonásával vagyonvédelmi bemutató centrumot kell létrehozni;
11. Fokozni kell a rendőrség tehermentesítése, segítése érdekében a közös járőrszolgálatot, ennek az együttműködésnek a szervezését, koordinálását konkrét személy állandó feladatává kell tenni;
12. A helyi média bűnözésről szóló híradásai előtt törekedni kell a szakmai konzultációra, a tervezett híradások, műsorok létrejöttében közreműködés szükséges;
13. Intenzívebbé kell tenni az áldozatokkal, sértettekkel történő gondoskodást;
14. Létre kell hozni a helyi Drog-pontot fejleszteni kell;
15. A külön programoknak kiemelt célpontjai a gyermekek, az ifjúság és nők mellett a veszélynek fokozottan kitett személyek.

Alapvető fontosságú azon bűncselekmények megelőzése, melyek a leginkább irritálják a közvéleményt, melyek leginkább generálják a bűnözéstől való félelmet. S ezen bűncselekmények elsősorban:

- rablások
- trükkös lopások
- lakásbetörések
- gépkocsival kapcsolatos bűncselekmények
- zsebtolvajlások
- kábítószerrel kapcsolatos bűncselekmények

Ezen bűncselekmények mind sajátos módon, sajátos körülmények között valósulnak meg. Még a gépkocsival kapcsolatos bűncselekményekre éjszakai órákban, és délutáni forgalmas időpontokban, lakótelepek nagy parkolóiban kerül sor (azon parkolók a legérintettebbek, ahonnan több menekülési útvonal is felállítható, ahonnan könnyen el lehet hagyni Budapestet), addig a rablásokra két célcsoport (idősek, fiatalok) kapcsán érdemes figyelni, és az elkövetésre csoportosan, délutáni órákban lehet számítani. A rablások kapcsán a tömegközlekedési eszközök megállóí, az aluljárórendszerek, az üzletközpontok az elkövetők malmára hajtják a vizet. Zsebtolvajlás áldozatai elsősorban belvárosi részen, tömegközlekedési eszközön, le- és felszállás során, gyakran ünnepeken, vásárokon, üzletekben és időpont szempontjából délutáni órákban (15-17 óra) lehetünk. A lakásbetörésekre lakótelepeken, besurranásos lopásokra a kerületek kertvárosi részén számíthatunk, kiemelten délelőtti és kora délutáni órákban. A trükkös módszerrel, megtévesztéssel elkövetett lopások áldozatai szinte minden esetben idős, védekezésre egyáltalán nem, vagy csak korlátozottan képes személyek. Az elkövetés helye pedig az alapján biztonságot nyújtó magánlakás. Többféle bűncselekmény, többféle elkövetési forma, egyedi, de már meghatározott jellemzők, vonások. Egyvalami azonban minden bűncselekmény vonatkozásában azonos. Az időben megtett feljelentés, a pontos személyleírás, az elveszett értéktárgy egyedi azonosítóinak ismerete segíti az eredményes felderítést. Tehát az áldozat bizalommal forduljon rendőrséghez, rendelkezzen a kerületi rendőri szerv közvetlen számával, és merjen segítséget kérni. Az együttműködés a bűncselekmények felderítésének egyik alappillére.

A kidolgozott megelőzési programok az alábbi célcsoportok felé kell, hogy irányuljanak:

- kiskorúak,
- csavargó, szökött gyermekek
- idős személyek
- mozgáskorlátozottak, vagy egyéb módon védekezésre képtelenek
- nők,

- külföldiek, turisták.

Lakásbetörések megelőzése

A 2006-2008. év adatait alapul véve meg kell állapítanunk, hogy mind a lakásbetörések, mind a betöréses lopások (dolog elleni erőszakkal elkövetett lopások) száma emelkedett. Az emelkedés sok tényező függvénye, mely kerületenként eltérő arculatot mutat. Köszönhető az emberek figyelmetlenségének, óvatlanságának, a feljelentési hajlandóság növekedésének, a gyakran túlzott bizalomnak, naivságnak. A lakásbetörések specifikus bűncselekmények, és néhány kivételtől eltekintve területileg behatárolhatók. A kertés övezetek, a nagyobb lakótelepek, a közeli csomópontok, a térfigyelő-kamerák lefedettségének hiánya mind növelik a bűncselekmény előfordulásának esélyét. Az időbeli tényezők is jellemzőek, hisz míg a besurranásos lopások délutáni és éjszakai órákban jellemzőek, a lakásbetörések nyáridőszakban nappal, míg az év többi szakában délelőtt és kora délután valósulnak meg. Kőbányán a lakásbetörések területileg a Kőrösi Cs. Sándor utca (Kápolna utca, Kápolna tér, Harmat utca, Liget utca által érintett szakasz), az Újhegyi úti lakótelep és környékére koncentrálódnak (BRFK saját feldolgozású adat, 2008.). A megelőzési célzatból igenis adoptálni kell hazai oldalról a Baranya megyében működő programok közül, de nem szabad megijedni angol módszerek magyarországi viszonyok közé történő beépítésétől sem. A program tevékeny részvételt kell vállalnia a kerületi rendőrkapitányságnak, a BRFK Bűnmegelőzési Osztálynak, a polgárőrségnek, a lakóközösségnek, a helyi médiának, a lakossági fórumoknak, az érintett régió vezetőjének.

A program részei:

Előkészítés: A legfrekvenciáltabb kerületekben, a hatáskörrel rendelkező régiókkal együttműködve a bűnügyi adatok alapján fertőzött területek felmérése, érintett kertés övezetek és lakótelepek kiválasztása, időpontok, jellemzők összegyűjtése

Megvalósítás: A megvalósítás első szakaszában kiemelt feladata a lakóközösséggel történő kapcsolatfelvétel. A kapcsolatfelvétel során figyelmet kell fordítanunk a jellemzőkre, és a bűnmegelőzési ajánlásokra. Az ajánlások kidolgozása és tájékoztatás a megvalósítás második szakaszában történik. Ajánlások: érintett területen belső megfigyelő-rendszer telepítése, adatvédelmi és személyiségi joggal kapcsolatos szabályok betartásával (lakóközösség hozzájárulása, jegyzőkönyvbe foglalása, felvétel megőrzésére vonatkozó előírások betartása, kezelő-személyzet kiválasztása, jegyzőkönyv kiállítása, jegyzővel történő hitelesítés, bejárati ajtón figyelmeztető jelölés), egyéb vagyonvédelmi technikák telepítése (mozgásérzékelő világítás (lépcsőház előtt, kertben és lépcsőház folyosóin), kamerás kaputelefon, jól zárható bejárati ajtó). Ajánlást tehetünk egy már működő programmal kapcsolatban, melyben a közös költség egy részét a lakosok elkülönítették a helyi polgárőr szervezet részére, akik ellenszolgáltatás fejében a nap 24 órájában biztosítanak járőrszolgálatot a fertőzött lakótelepi részén. Az állandó jelenlét a bűncselekményi számadatok drasztikus csökkenését vonják maguk után. Továbbá SZEM-mozgalom adoptálása: lakók figyeljenek egymásra, ürítsék egymás postaládáját, a hangrögzítőn ne mondjanak árulkodó dolgokat, néha járjanak át szellőztetni, villanyt kapcsolni, és más vagyonvédelmi cselekedetek.

1. Ajánlások kidolgozása önkormányzatok felé, a helyi viszonyok feltérképezését követően (ez lehet környezeti átalakítás, de szólhat térfigyelő rendszer telepítéséről, vagy meglévő rendszer átcsoportosításáról). Területi átalakítás: növényzet telepítésénél, alakításánál vagyonvédelmi szempontok szem előtt tartása, parkolók egyirányúvá tétele, Parkoló Társaságok – Rendőrség együttműködésének fokozása, Közterület Felügyelet – Rendőrség együttműködése.
2. Tájékoztatók, cikkek formájában növeljük a lakosság érzékenységét a téma iránt, valamint fokozzuk önvédelmi képességüket a helyi média fórumain keresztül.
3. Szóróanyagok továbbítása lakosság felé, akár diákmunkások alkalmazásával, tájékoztató plakátok elhelyezése, mely növeli a lakosság rendőrségbe vetett hitét, önvédelmi képességét, figyelmét, bejelentési hajlandóságát, közbiztonságba vetett hitét.
4. A lakosság tájékoztatásán keresztül olyan információkról is tudomást szerezhethetünk, melyek hatékonyan szolgálják a felderítést, ezáltal a másodlagos bűnmegelőzést (bizalom építése – a megbízott rendőr tartsa a kapcsolatot az érintett terület lakóival).
5. **Közterületi akciók:** a rablások visszaszorítására irányuló közterületi akciók mintájára, július – augusztus időszakában állandó rendőri jelenlét biztosítása polgárőrséggel összehangolva, a kerületi leterheltséget alapul véve térfigyelő-szolgálatok bevonásával. Bár számottevő eltérés a bűnügyi adatokban nincs az év különböző hónapjaiban, de figyelembe kell venni, hogy nyáron, az üresen maradt ingatlanok csábítóan hatnak az elkövetőkre. Szolgálat szervezése figyelemmel a bűnügyi adatokra, régió Vezetőjének utasítására.

Trükkös lopások megelőzése

A 2006-2008. év bűnügyi adatokat alapul véve figyelmünket a lakásbetöréseken, közterületen és kisboltok sérelmére elkövetett rablásokon túl az idősebb korosztály fel kell fordítanunk. Évről-évre nő azon esetek száma, melyekben éltebb korosztályba tartozó személyek sérelmére követnek el egyrészt un. besurranásos-, és trükkös módszerekkel elkövetett lopásokat fiatal felnőttek és középkorosztály tagjai. Az elkövetők besurranás esetén esti és éjszakai órákban a nyitott ajtókon, ablakokon jutnak be a lakásokba, a lépcsőházakba különböző okra hivatkozva nyernek bebocsátást. Trükkös lopás esetén az elkövető valamilyen közszolgáltató tagjának, postai alkalmazottnak, banki ügyintézőnek, kérdőívesnek, vagy éppen önkormányzati tisztviselőnek adja ki magát, és a hivatkozott szerv hivatalos eljárásának tünteti fel ügyvitelét. Új módszerként bukkan fel a XI. kerületben az orvosi eljárás színlelése, láthatóan szellemileg leépült, egyedülálló nyugdíjasok sérelmére. Az elkövetők gyakran többen vannak, de minimálisan ketten, s egyikük figye-

lemelterelőként, míg társa értékszerzőként tevékenykedik az elkövetés színhelyén. Több alkalommal meg kellett állapítanunk, hogy az elkövetők többszöri látogatás útján leomlasztották az idős személy bizalmatlanságát, és a bizalom színrelépésével egyidőben rövid idő alatt fosztották meg a sértettet megtakarított és féltve őrzött kincseitől. A potenciális áldozati kategóriában az idősök kiemelt helyzetet élveznek a fiatalokkal, főleg gyermekkorúakkal együtt. Naívságuk, óvatlanságuk, túlzott bizalmuk gyakran áldozattá teszi őket. Az idősök és fiatalok sérelmére elkövetett vagyon elleni bűncselekmények csökkentése látványos javulást eredményezne a bűnügyi statisztikában. Az alábbi programmal (mely az idősök sérelmére elkövetett trükkös lopásokat hivatott csökkenteni) igyekszünk elejét venni a gyakori áldozattá válásnak:

Részvevők: BRFK Bűnmegelőzési Osztály

Érintett kerületi rendőrkapitányság

Budapesti és Agglomerációs Polgárőr Szervezetek Szövetsége

Helyi média (nyomtatott, és elektronikus)

Lakóközösségek

Lakossági fórumok, egyéb civil fórumok (kerületi)

Helyi nyugdíjas klubok, Idősek Otthona

Közszolgáltató szervek (ELMŰ, VízMűvek, Nyugdíjfolyósító Intézet, Bank, Posta, Helyi önkormányzat)

Civil Intézmények (közvélemény-kutatással foglalkozó cégek, szociális munka)

Program részei:

Előkészítés: A bűnügyi adatok alapján fertőzött területek felmérése, érintett kertes övezetek és lakótelepek kiválasztása, időpontok, jellemzők összegyűjtése figyelemmel a 01000/30724/2009. számon a Bűnügyi Információs Osztály által elkészített értékelő jelentésre;

Érintett területen a nyugdíjas klubok, idősökkel foglalkozó otthonok, szociális munka, önkormányzatok, bankok (pénzügyi intézetek), postai szolgáltatók, nyugdíjfolyósító intézetek, közvélemény-kutatással foglalkozó szervezetek, közszolgáltatók feltérképezése. Fővárosi intézmények feltérképezése.

Egységes tanulmány alapján kerületi jellemzőket tartalmazó előadás összeállítás, mely tartalmazza az elkövetés helyeit, újonnan felbukkanó, és kerületileg jellemző elkövetési módszereket, és elkövetőkről ismert tényeket, áldozatsegítő ajánlásokat.

Megvalósítás: A megvalósítás első szakaszában kiemelt feladat a nyugdíjas klubokkal, idősekkel foglalkozó otthonokkal való kapcsolatfelvétel előadásorozat biztosítása céljából. Továbbá fontos a lakóközösségekkel való kapcsolatfelvétel, hiszen ezen lakógyűléseken azokat az idős személyeket is megszólíthatjuk, akik nem járnak klubokba. A lakógyűléseken való részvétel a közös képviselőkön keresztül szervezhető meg kerületi előadók, és osztályunkon dolgozó előadók bevonásával. Fontos hogy az előadás a fenti jellemzőkön túl áldozatsegítő részt is tartalmazzon, melyen keresztül ráirányíthatjuk a nyugdíjas és idős személyek figyelmét az áldozattá válás esetén igényelhető kártérítésekre.

Fontos lépés a helyi vagy központi intézmények hivatalos úton történő megkeresése a jellemző elkövetési formákhoz igazodóan. A postai- és közszolgáltatók, pénzügyi intézmények, önkormányzatok tájékoztathatnak minket arról az egységes gyakorlatról, mely országosan, fővárosban érvényes munkájuk során. Ha nincs ilyen gyakorlat, abban az esetben felhívhatjuk az intézmények figyelmét az egységes gyakorlat kidolgozásának szükségességére. Ezen adatok és információk birtokában nyugodtan fordulhatunk klubok, közösségek, otthonok és a média felé. A megelőzés hatékonyságának növelése érdekében szóróanyagok és plakátok legyártása fertőzött területre vonatkoztatva, majd kerületi előadók, szociális munkások, diák-munkások, vagy polgárőrség segítségével a fertőzött lakótelepeken, és kertés övezetben a promóciós anyag terjesztése. A szóróanyag elkészítésére a Dekorátor Iskolát vennénk igénybe. Bizonyos esetekben a tájékoztatók eljuttatása a potenciális áldozatokhoz a postai - és közszolgáltatókon, pénzügyi intézményeken keresztül is lehetséges melléklet formájában.

Kerületi rendőrkapitányság tájékoztatása, oda-vissza ellenőrzés, információ-áramlás, bevonás előadókon keresztül.

Helyi média tájékoztatása: írott és elektronikus, képi média (tv, újság, rádió). Kiemelten Budapest Tv, Duna Tv, helyi tv, Kossuth Rádió, Bartók, Népszabadság, Nyugdíjas Élet és egyéb folyóiratok.

Kiemelném, hogy nyugdíjas polgárok tájékoztatására nem kizárólag rövid szórólapok, hanem bővebb kiadványok útján kerülne sor.

Az előadások lebonyolításában közreműködhetnek a Fővárosi Polgárőr Szervezet tagjai, kerületi polgárőrség tagjai, körzeti megbízottak, áldozatvédelmi referensek. Kijelölt előadó révén a BRFK Bűnmegelőzési Osztály a közvéleményt leginkább irritáló bűncselekmény vonatkozásában vonaltartóként működik közre a kerületi rendőrkapitányságok és Bűnügyi Információs Osztály között. A kijelölt előadó részt vesz a vonatkozó konferenciákon, értekezleteken, a vonalán bekövetkező bűnügyi információkról nyilvántartást vezet, Nett-zsaru rendszerben a változásokat követi, és szükség esetén konzultált a kerületi előadóval. Vonalak: trükkös lopások idősek sérelmére, trükkös lopás gépkocsi-tulajdonosok sérelmére, zseblopások (fiatalok, idősek) rablások (fiatalok és idősek ellen követik el a bűncselekmények 60%-át), betöréses lopások, és gépkocsi-feltörések (dolog elleni erőszakkal elkövetett lopások).

Vagyonvédelmi tanácsok előadások során. Jelzőrendszer kiépítése lakóházban, kamerával felszerelt kaputelefon létesítése, rögzítő- vagy álkamerás védelmi rendszer telepítése lépcső-

házba, ennek jogi feltételei, vagyonvédelmi iroda és kerületi kapitányság közvetlen elérése, telefonok beprogramozása, lépcsőházakban, kertes övezetekben tájékoztatók kihelyezése, özv., dr. (státuszra, családi helyzetre utaló jelzések) feltüntetésének kerülése.

A fent említett feladatok a betöréses lopásokhoz hasonlóan komplex feladatellátást, és alapul szolgáló komplex tervet igényel, mely osztályunk által önállóan nem valósítható meg maradéktalanul. Ezért szükséges civil szerveződések, polgárőr szervezetek, kerületi rendőrkapitányságok körzeti megbízottainak, és áldozatvédelmi referensek bevonása.

Az elkövetők gyakran valamilyen információ birtokában jutnak el a magánlakáshoz, idős személyhez. Ennek az információforrásnak a feltérképezése indokolt, kerületi és központi szervek közös feladata. Klubokkal, otthonnal kapcsolatban álló személyek, Matáv-vonalait használó személyek (híváslista), lépcsőházban előzetesen tájékozódó egyének. Figyelemfelhívás kerületi kapitányságok irányába.

Sajtókampány a programot megelőzően.

Eltűnések kezelése

A Társadalmi Bűnmegelőzés Nemzeti Stratégiájában prioritásként szerepel a gyermek- és ifjúságvédelem. A kiemelt szerepkör indokolt, hiszen a kiskorúak mindig is a potenciális áldozat kategóriáját képviselték. Potenciális, hiszen a mindennapokban tapasztalható hiszékenységük, óvatlanságuk, ismerethiányuk ellenére is jelen lévő kaland- és bizonyítványgyűjtésük gyakran a bűnelkövetés vagy áldozattá válás szélére sodorja őket. Gyakran az áldozati szerepkört tudatosan fel sem fogják, a tettek melyekre kényszerítik őket rossz szándékú személyek kialakulatlan értékrendjükkel nem ütköznek. A gyermekek közül is kiemelendő a családból, vagy gyermekotthonból elcsavargó, iskolán kívül lézengő gyermekek köre. A családból tartósan távol lévő gyerekek érzelmileg alacsony síkon mozognak, míg az otthonból megszökő fiatalok az erkölcsi-, érzelmi-, értelmi fejlődése bizonyos szinten megáll, vagy negatív irányba terelődik. Az érzelmi sivárságot rossz szándékú felnőttek kihasználják és a csavargó, csellengő gyerekeket óvatlansága egy pillanat alatt szexuális abúzus, erőszakos bűncselekmény, illetve más deliktum áldozatává vagy elkövetőjévé teszi. A valahová tartozás érzésének hiánya, a státuszkeresés hibás döntések sorát hozhatják ki az éretlen személyiségből. A csellengő kiskorúak esetében tényszerűen megállapítható, hogy akár elkövetőként akár áldozatként gyakran bukkannak fel a bűnözés térképén.

2008. évben is több vagyon elleni, testi épség vagy nemi erkölcs elleni esettel kellett szembenézniük a rendőrség központi és helyi szerveinek, melyek sürgetik a gyermekotthonok, átmeneti otthonok, oktatási intézmények és a rendőrség kapcsolatának szorosabbá tételét. Egy ilyen eset ismertté válása klasszikus intézkedést és együttműködést jelent a rendőrség és a gyermekvédelmi intézmények között, és sajnálatos módon bizonyítja annak gyakran nehézkes jellegét. A hatásköri viták, a jelzések elmaradása, az illetékességi problémák és vizsgálatok, a felderítés gyakran hiányos jellege eredményezi az eljárások lassúságát, mely legfőképpen az érintett gyermekekre káros.

A gyermekjóléti szolgálatok, a gyermekvédelmi intézkedések gyakran hosszú ideig elhúzódnak, a kiskorúak a védelembe vételt követően gyakran érdemi segítség nélkül maradnak, pedig egy gyermek csavargása, szexuális abúza, elkövetővé válása mögött érzelmi, értelmi okok, ha úgy tetszik, hiányosságok állnak. S ezen hiányosságok csak segítő kéz birtokában orvosolhatóak. A családok diszfunkcionális, dezorganizált jellege nem tud a gyermeknek szocializációs segítséget nyújtani. A gyermekkel kapcsolatba kerülő, szinte „független” előadó nem tud érzelmileg ráhangolódni a kiskorú problémájára, nem tud konkrét segítséget nyújtani, nem látja meg azonnal a csavargó gyerek felszíni problémája alatt húzódó negatív jelenségeket.

A fenti okok ösztönzik egy azonnal reagálni tudó csoport, divatos szóval élve „team” létrehozását. A csoport tagjait kizárólag szakemberek, rendőrségi alkalmazottak, gyermekjóléti ügyintézők, szociális munkások, civil szervezetek aktivistái alkotnák. A problémás gyermekkel oktatási intézményen belül és külön is foglalkoznának, rendszeres jelleggel tartanának ellenőrzéseket aluljárókban, üzletközpontokban, fiatalokat vonzó helyeken, és csavargó kiskorú felkutatása esetén lehetőség nyílna az okok feltárására, a hiányosságok megszüntetésére, a kapcsolat kiépítésére, a mentális kezelésre. A cél a gyermek kriminalizálódásának megelőzése, gyermekek felkutatása, helyszíni kommunikáció, szükséges esetben gyermekjóléti intézkedés, gyámhatósági jelzés, iskolával, otthonnal való kapcsolatfelvétel (ahonnan a gyermek elcsellengett), a gyermek bizalmának elnyerése, kimunkálása, szükséges lépések kidolgozása, áldozattá válás megelőzése, elsődleges, másodlagos, harmadlagos prevenció.

A csoport létrehozásán túl fontos a fővárosi fenntartású otthonokkal való rendszeres kapcsolattartás. A kapcsolattartás esetmegbeszélésekre, folyamatos előadásokra épülne. A kapcsolattartás nem csak az intézmények nevelőinek vonatkozásában, hanem a diákok szemszögéből is kimunkálna egy bizalmi légkör, és így hozzájárulna az elkövetővé-, áldozattá válás megelőzéséhez. Az előadások közvetlen légköre, interaktivitása, az érintett témák (csavargás, vagyon elleni bűncselekmények, esettanulmányok megbeszélése, jogkövetkezmények) érdekessége megerősítené a rendőr-diák közt kialakuló kapcsolatot, alátámasztaná a sok esetben hiányzó bizalmat, kialakítana egy kötődést, mely sok esetben hiányzik az intézeti körülmények nevelkedő gyerekekből.

Gépkocsival kapcsolatos bűncselekmények megelőzése

A gépkocsival kapcsolatos bűncselekmények a főváros forgalmasabb parkolóiban, belvárosi, peremkerületi területen, éjszakai és délutáni órákban egyaránt bekövetkeznek. Kőbányán kiemelném a Kőrösi Csoma Sándor utca és az Újhegyi lakótelep környékét. A menekülési lehetőségek sokasága, a környezet közömbössége indukálja a személygépkocsi lopások, gépkocsi-feltörések és rongálások megvalósítását. Az önkormányzatok szerepvállalása, a környezet alakításban a bűnmegelőzési szempontok érvényesítése együttesen a bűnözés megelőzését erősíti. Környezet alakítás: parkolók egyirányúvá tétele, bűnmegelőzést szolgáló figyelmeztető táblák frekvenciált területen, térfigyelő-kamerarendszer kiterjesztése, közvilágítás fertőzött területen, alacsonyabb sövények, mely csökkenti a rejtőzési lehetőségeket. S természetesen itt is fontos a média, a helyi média szerepvállalása, mely folyamatosan tájékoztatja a lakosságot a vonatkozó tendenciákról, a lehetséges vagyonsvédelmi technikákról, és egyéb megelőzést szolgáló magatartásokról (pl. ne hagyjon értéket a

gépkocsiban). Tehát itt is, mind minden szegmensben fontos az együttműködés, együttműködés állampolgár, rendőrség, önkormányzat, média, vagyonvédelmi cégek tagjai között.

Közterületi rablások megelőzése

A rablások megelőzésének célcsoportjai a fiatal gyermekek, és az idős személyek. Az időseket lakossági fórumon, időseknek szóló magazinok oldalain, médián keresztül, nyugdíjas klubokban; a diákokat iskolákban, gyermekotthonokban szólíthatjuk meg. A megszólítás formája közvetlen, interaktív alapokon nyugvó. Kidolgozott programok, rendszeres elsajátításra építő előadások elősegíthetik az áldozattá válás megelőzését. Fel kell ismerniük a potenciális csoportoknak az egyéni felelősségüket (feltűnő viselkedés, provokáció, értékek mutogatása, egyedi azonosítók ismerete), s ki kell munkálnia a rendőrségnek a bizalmat, melynek birtokában a sértettek azonnal tehetnek feljelentés. Az időben megtett feljelentés eredményes felderítést eredményez, az eredményes felderítés, eredményes igazságszolgáltatás (ügyészség, bíróság) pedig prevenciót. Továbbá az értékesítési lehetőségek csökkentése (használt kereskedés, felvásárlás, orgazdaság), szabályozása (adás-vételi szerződés), szülők felelősségének felébresztése (szülői értekezlet) a hagyományos megelőzési programokon (közterületi szolgálat, térfigyelő-rendszer) túl pozitív irányba billentheti rablások megelőzésének mérlegét.

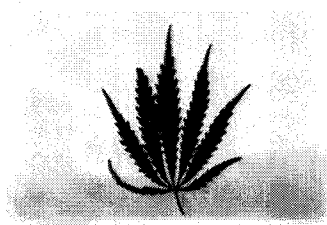
195

Kábítószerrel kapcsolatos bűncselekmények megelőzése

A kábítószer-probléma egy egyedi és sajátos jelenség. Egyedi, hiszen minden személy más és más mértékben érintett a problémában. Független az egyéni jellemzőktől, az életkortól, a fogyasztási mértéktől, a fogyasztott anyag fajtájától, a beszerzési forrástól (tisztaság, kevert jelleg, mellékanyagok), a fogyasztás időtartamától, s egyéb környezeti és személyes jellemzőktől. S pont az egyedi jellemzők hordozzák magukban a sajátos jelleget. Egy egyénnek nem lehet általános, mindenre érvényes szabályt, menekülési utat mutatni. De az biztos, és azt le kell szögeznünk, nem biztos hogy egy iskolában, egy oktatási-nevelési intézményben az legjobb magatartás, ha fogyasztás gyanúját érzékeljük, azonnal értesítsük a rendőrséget. Egy eljárás, egy elterelés még mélyebbre juttathatja a fiatal, elindíthatja egy úton, ahonnan nehéz visszafordítani. Így nevelési értekezleten, szülőin azt javasoljuk a szülőknek, amennyiben kábítószer-fogyasztás gyanúja lép fel (csak gyanú, szakértői vizsgálat előtt kimondani a biztosat felelőtlennek lenne), első körben keressék meg a szülőt. Próbáljanak vele kapcsolatba lépni, próbálják meg együtt a gyermeket helyes irányba terelni. A kapcsolatfelvétel során lehetővé kell tenni a szülőnek azt a szociális hálót, azon civil szervezetek elérhetőségét, akik a fiatalok nevelésére, a kábítószer-probléma kezelésére szakosodtak. De mint mondtam a kiút, a segítség formája egyéntől függ. Másra van szüksége egy marihuana, hasis fogyasztónak, másra az amfetamin-származékok (MDMA, MDA, MDE) élvezőinek, és más segítségre a köznyelvben „kemény drogot” fogyasztóknak (heroin, ópium). De a mellékelt táblázatban felsorolt szervezetek szakképzett munkatársai segítséget tudnak nyújtani felmerülő kétségbeesésünkhöz. Amennyiben a szülő nem hajlandó együttműködni, meg kell tennünk az első lépéseket a kerületi gyermekjóléti szolgálatok irányába (helyi gyermekjólét), felvehetjük a kapcsolatot a családsegítővel, vagy a jegyzővel. Taná-

roknak amúgy is az önkormányzat jegyzője felé kell jelezni a hiányzásokat, és az ezzel kapcsolatban felmerülő problémákat. Itt sor kerülhet a gyermek védelembe vételére, mely fontos előírásokat támaszt a szülővel szemben. Gyermekotthonok vezetői kezdeményezhetik az állandóan szökésben lévő, problémás, rendőrségi eljárás alá került fiatalok zárt intézménybe helyezését. Utolsó esélyként kell fordulni a rendőrséghez, mely szervezet a gyermeket nem kívánja kitenni a kriminalizálódás veszélyének, hanem lehetőséget nyújt arra, hogy 6 hónapos gyógykezelés keretében az eljárás alá vont kiskorú, vagy fiatal felnőtt maga lássa be tettének lehetséges következményeit. Erre nyújt lehetőséget az elterelés intézménye, mely egy utolsó esély, esély a kiútra. Az elterelésekkel foglalkozó intézmények listáját az ügyészség teszi a fiatal számára elérhetővé. S még van egy problémakezelési módszer, mely szintén az érintettek együttműködését feltételezi. Iskolákban, intézményekben, családoknál megjelenő rendőr saját tapasztalatai, a jogkövetkezmények, nyomozati eredmények megvilágításával hívja fel a problémás diák, felnőtt figyelmét a valóságra. A valóságra, melyet ezek az ismeretlen anyagok, szerek gyakran rejtve tartanak előttük. Még megemlíteném, hogy kábítószer-terjesztés gyanúja esetén azonnal a rendőri szervhez kell fordulni. Az iskolából eltávolítás, osztályváltás, fegyelmi eljárás ebben az esetben nem fogja meghozni a kívánt hatást. Ezért tart a BRFK Bűnmegelőzési Osztálya, és a kerületi rendőrkapitányság (kmb-s, vagy iskola rendőre útján) szoros kapcsolatot a területén működő oktatási intézményekkel, hogy szükséges esetben azonnal reagálni tudjon. A bejelentés ebben az esetben érkezhethet anonim módon, a szükséges lépéseket egy névtelen információátadás alapján is megtesszük.

Az iskolák képviselői (szülők is) a fentiekén túl eredményes beszélgetéseket folytathatnak le a Kék Vonal képviselőivel, akik hivatalos feladatuknál fogva lelkiükön viselik a gyermekek sorsát.

A kábítószer-probléma kortól, nemtől, hovatartozástól független jelenség. Területileg és időben behatárolni szinte lehetetlen. De saját tapasztalatok, és más kollégáktól beszivárgó információk alapján is bátran mondhatom, a gyermekek már nem csak a médiából szereznek információkat az illegális szerekről. Bár a legújabb kutatások nyugtatólag hatnak, hisz a Demetrovics Zsolt fémjelezte kutatás alapján a fogyasztás mértéke az utóbbi években nem nő, kizárólag stagnálódik. De ennek ellenére igenis cselekedni kell, a szükséges lépéseket meg kell tenni. A szükséges lépések irányulhatnak a kínálati oldal és a keresleti oldal felé. A kínálati oldal csökkentésére a stabil felderítési hatékonyság, és a felderítéshez kapcsolódó bűnmegelőzés szolgálhat alapul. Bár sajnos be kell látnunk, bármennyire hatékony a felderítés, bármennyire elrettentőek az ítéletek, amíg üzlet a kábítószer-terjesztés, amíg sokaknak a meggazdagodás forrásához vezethet, addig mindig is találkozni fogunk kábítószer előállítással, és –terjesztéssel. Amíg van kereslet addig van kínálat. Ez a gazdasági örökigazság érvényes az élet minden területére, miért ne lenne érvényes a kábítószerek világára. Ezért egyensúlyban a felde-

rítéssel, hangsúlyt kell fektetnünk a kábítószer-fogyasztás megelőzésére, a fiatalok nevelésére, felvilágosítására, elhárító technikájuk fejlesztésére. Egy jól felépített, több elemből építkező bűnmegelőzési, kábítószer-fogyasztás prevenciók előadásorozat, program egy pozitív ingert nyújt a gyermeknek, a fiatalnak az őt folyamatosan irritáló, csábító negatív ingerekkel szemben. Hisz negatív inger érheti a hálón szörfölve, a barátaival érintkezve, az utcán sétálva, vagy az írott, elektronikus médiát szemezgetve.

A fiatalok gyakran azért kísérleteznek, gyakran azért próbálkoznak az ismeretlen anyagokkal, mert egymástól, kortársaiktól, az internet-ről téves vagy fél-igazságokat szednek össze, valamint szabadidejük hasznos eltöltésének hiánya miatt unatkoznak, státuszkeresés stádiumában pedig egymás előtt bizonyítanak. A probléma kezelése több rétegből tevődik össze, tehát a megoldás egy komplex, a téma minden szegmensét érintő program létrehozásában leledzik. Az érintettek között kell szerepelnie a szülőnek, a pedagógusnak, a diáknak és kortársainak, tehát spirálszerűen meg kell szólítani a társadalom összes egységét belülről – kifelé haladva. Az iskola, ahol a gyermek - jobb esetben - napjának nagy részét tölti megfelelő szintű érdeket nyújt a komplex program véghezviteléhez. A programban lehetőleg rendőr, orvos, szociális munkás, s egyéb fiatalokkal foglalkozó intézmény képviselője vegyen részt.

A program részei

- I. Szülőknek szóló tájékoztató, szülővel történő egyeztetés (drogfogalom, kábítószer-fogalom, drogprobléma valós helyzete, kábítószer-fogyasztás felismerése, fogyasztott szerek csoportosítása, egyedi jellemzők, tapasztalatok, vizsgálati eredmények, elérhetőségek, segítő intézmények)
- II. Előzetes feltérképezése a problémának az előadóval való kontaktus felvétel előtt (kérdőív névtelenül, probléma-feltérképező kérdésekkel) – probléma-térkép felállítása, tematika kidolgozása
- III. Pedagógusok tájékoztatása, ismeretek – információk átadása, valós helyzet megismerése, kapcsolattartás, folyamatos konzultáció előadó és gyermekvédelmi területen dolgozó kolléga, és az iskola vezetősége, érintett osztály főnöke között.
- IV. Iskolai előadásorozat több órán, hosszabb foglalkozások keretében sajátosságokhoz igazodó felépítés alapján (frontális – interaktív módszerek alkalmazása, oktatófilmek vetítése, összevágása, megbeszélése, konzultáció, problémahelyzet felvázolása, diákok közös kiút megkeresése, saját munkából vett tapasztalatok megvilágítása rendőr, orvos szemszögéből) Az előadások nem pusztán tényközlésen alapulnak, legfontosabb, hogy a szükséges ismeretek frontális átadásán túl helyt adjunk a diák önálló véleményalkotásának, probléma-megoldásának, problémahelyzet felvázolásának. Az előadásokat hosszabb ideje rendőri kötelékben, vizsgált kötelékben dolgozó rendőr vezeti, a munkája önálló feladatvállaláson, szakmai emberi s empatikus ismereteken, és nevelői elkötelezettségen, rátermettségen alapul. Előny, ha az oktató rendőr tanári, vagy tanítói (kommunikációs) képesítéssel is rendelkezik.

- V. Rendezvény az előadás-sorozathoz kapcsolódóan: kábítószer-kereső kutyás bemutató, szakértői vizsgálat szemléltetése, őrző-védő kutyás bemutató a BRFK és az ORFK közreműködésével.

- VI. Kiállítás létrehozása az oktatási intézmény területén, mely nem a szereket mutatja be, hanem a hatásokat, jogkövetkezményeket. A kiállításhoz kapcsolódóan fényhíradón mutatjuk be az aktuális vonatkozó spottokat, oktató-anyagokat, - filmeket. A kiállításon, az előadásokhoz hasonlóan figyelmet fordítunk a segítő intézmények elérhetőségére.
- VII. Kortársképzés kiaknázása. Az év elején önálló feladatvállalás keretein belül kiválasztott, és alkalmas személyeket oktatnánk a programban, akik fiatalabb és azonos korú társaikhoz juttatnák el az információkat.
- VIII. Az előadásokhoz kapcsolódóan megszerveznénk Főkapitányi engedéllyel egy időszakosan önállóan, a jelzőrendszer tagjait tömörítő csoportot (team-et), mely a közlekedési csomópontok, üzletközpontok környékén kutatná fel a tanítási időben csellengő, céltalanul csavargó diákokat. A felkutatás oka, hogy a csavargó, iskolát kerülő fiatal, gyermek potenciális áldozata lehet a kábítószer-problémának. A bizonyításvágy, a megfelelni akarás, a kalandvágy, a naívság, az önálló döntéshozó képesség hiánya rossz irányba mozdíthatja el a fiatalt, ezért szükséges a felkutatásuk, időben történő figyelmeztetésük. A team a felkutatott kiskorút (tankötelezettség) az iskolába kíséri, szükséges esetben előállítja. Az oktatási intézménnyel a rendőr előadó felveszi a kapcsolatot, és kérvényezi a szükséges lépések megtételét (szülővel történő kapcsolattartás, gyermekvédelmi intézkedések). Szükséges esetben gyermekjóléti intézkedés. Huzamosabb esetben meg kell tenni a szülővel szembeni szankciókat. A team havi négy alkalommal tartana ellenőrzést Budapest több részén, de kiemelten a belvárosi régióban.
- IX. Előadások iskolai táborokban, szabadidős intézményekben.
- X. A program illeszkedhet egy komplex bűnmegelőzési programba, mely a kábítószer- és drogmegelőzésen túl kiemelt figyelmet fordít a viselkedéses addikciókra, magatartási eltérésekre, bűncselekményre, jogkövetkezményekre, és egyéb kiskorú populáció tagjai által jellemző vi-

selkedéstechnikák formálásra (agresszió mint ösztön, és erőszak mint megnyilvánulás kezelése – konfliktus kezelési tréningek). A komplex program egy jól felépített tematikán alapul.

- XI. A szülők és pedagógusok nyomtatott szóróanyag, promóciós anyag formájában juthatnak hozzá tömör és lényegretörő információkhoz, mely ismeretet nyújt az egyes szerekről, alkalmazásuk módjáról, és a segítő intézmények elérhetőségéről.

A bűnözéscsökkentés alapkövei az együttműködés, a rendszeres, hiteles információ, az információk folyamatos elemzése, az elemzés eredményének publikálása, a lakosság rendszeres tájékoztatása, az együttműködő felek folyamatos kommunikációja, interakciója. Ennek példaként említeném a már fentebb részletezett Bűnmegelőzési Osztály által kidolgozott és működtetett ELBÍR-programot, mely folyamatosan, rendszeres jelleggel, aktualizált információkkal, hírlevelek formájában tájékoztatja a lakosságot, különböző szférák szervezeteit a bűnelkövetési trendekről, tendenciákról, dinamikáról és megelőzési lehetőségekről. A program célja a bűnmegelőzésen túl a lakosságban kialakuló, sokszor indokolatlanul kialakult bűnözéstől való félelem eloszlátása. A budapesti lehetőségek felmérése, program kidolgozása, alapok lefektetése, felelősök kijelölése a közeljövő feladata.

5.2.2 A SZOCIÁLIS KÖRNYEZET ALAKÍTÁSA

Szociális jelzőrendszer

- A jelzőrendszer erősítésének javítása, a résztvevők a saját munkaterületükön a koncepcióban összefoglalt célkitűzésekhez tegyék oda a saját cselekvési tervüket, melyet a Rendészeti Bűnmegelőzési Tanács fogadjon el, és kerüljön be a koncepció cselekvési programjának elfogadtatása a képviselőtestület elé.
- Ehhez a programhoz könnyebb lesz forrást is rendeltetni, hiszen az önkormányzatnak számos területen van nagyon komoly feladata ebben a térségben. Egy terület: a gyermek- és ifjúságvédelem területén számos kapcsolódási pont van. Valószínűsíthető, hogy a szakterületre komoly munka hárul. Itt kellene nagyon szorosan összekapcsolódnia a családsegítő és gyermekjóléti szolgálatnak, a közoktatási intézményeknek, a közművelődési intézményeknek, a munkaügyi központnak, a civileknek, és a rendőrség érintett szakembereinek.
- Minden egyes résztvevő teszi a maga dolgát, de összehangolt programot nem látok a résztvevő partnerek között. Szükséges, hogy elkészüljön egy helyzetfelmérés- jó lenne ezt szerepeltetni, ahol a problémás lakókörnyezetekben egy intenzívebb beavatkozás történne az adatok ismeretében.
- Jó lenne azon is gondolkodniuk, hogy ezekben a körzetekben vissza kellene állítani a settlement típusú szociális munkát, amíg az szükséges. Mit is jelent ez? A szociális szakemberek nem egy irodában fogadják a klienseiket, hanem a kliens saját környezetében dolgoznak. Ez átgondoltabbá teszi a problémás családokkal való foglalkozást, valós igényekre és problémákra lehet jó válaszokat adni. Mi a siker feltétele? **Javaslatot kell tenni a gyermek- és ifjúságvédelmi koncepció átgondolására.**.. Elsősorban magasan kvalifikált emberekről legyen szó. Probléma, hogy sok helyen nincsenek olyan szakemberek, aki főiskolán, vagy egyetemen szereztek szociális munkás diplomát. Család- gyermek- és ifjúságvédelmet, középfokon képesített emberekkel nem lenne szabad végeztetni, mert nincsen kontroll a munkájuk felett. A saját környezetben végzett szociális munka lehetővé teszi az iskolai hiányzások mérséklődését, a védőnői munka hatékonyságát, és a probléma teljes ismeretében az egyéb beavat-

kozási pontokat is segít racionálni. Lehetséges és jó megoldásnak látszik, ha azokon a területeken a jelzőrendszer valamennyi tagja végez munkát a cselekvési programjának megfelelően. Szép példát lehet erre látni Bajorországban Straubing városában, ahol sánta cigányokkal, és törökökkel folyik ilyen munka. A feladatokat a Caritas koordinálja, de minden szereplőnek meg van a saját munkaterülete. A város biztosítja ehhez a forrásokat. Szoros együttműködés van a partnerek között. A kezdetekben, egy lakókocsiban dolgoztak, ma egy egész épületkomplexum az övék. Az emberek folyamatosan kerülnek ki arról a területről- a városban, kapnak lakásokat, szétszórva egymástól, és megteremtették a lehetőséget arra is, hogy a fiatalokkal való foglalkozás eredményeképpen szinte valamennyien elvégzik az iskoláikat, és munkát tudnak vállalni. Ez 20 évbe telt. Nálunk mosat olyan nagy a baj ezen a területen, hogy ha nem kezdünk egy másfajra szemlélettel hozzá a feladatokhoz a következmények beláthatatlanok, lesznek. Nem arról van szó, tehát, hogy sokkal több forrás szükséges, hanem, hogy a forrásokat sokkal célirányosabban tudjuk felhasználni.

Fontos, hogy:

1. Fel kell venni a kapcsolatot a társadalom legdepriváltabb rétegeit segítő alapítványokkal,
2. lehetőség szerint helyi képviseletet nyitni számukra.
3. Valamennyi honi vagy EU-s pályázat esetén kiemelt kérdésként megjeleníteni a szociális környezet és helyi bűnözés összefüggéseit.

5.2.3 A BŰNÖZÉSCSÖKKENTÉS, BŰNMEGELŐZÉS NÉHÁNY KIEMELT TERÜLETE

5.2.3.1 KISEBBSÉGI KONFLIKTUSOK

Számos ország, nagyváros küzd etnikai konfliktusokkal, rasszista cselekményekkel. Magyarországon minden szervezetnek érintett és közvetlen felelőssége van az előítélet mentes eljárásra. A rendőrség hajlamos célpontnak tekinteni a kisebbségeket, épp ezért a hatóságok minden tagjának kötelessége tiszteletben tartani a kisebbségi, emberi jogokat. Igyekezni kellene a hivatalok vezetőinek a munkatársak kiválasztásakor, hogy az adott kisebbségeket a településen meglévő arányban alkalmazzák. Bár Magyarországon a legnagyobb ilyen jellegű problémát a cigány kisebbség jelenti, még nincs központi és hatékony kezelése ezen hasonló töről fakadó, nagyon sok problémát magában foglaló kisebbségi konfliktusoknak. Ezért minden lehetőséget meg kell ragadni a közösségi ügyek vitelében a megkeresésükre, a konfliktusok kezelésben a megoldáskeresésre.

A rendszerváltás óta elindult gazdasági átalakulás egyik legnagyobb vesztes társadalmi csoportja a cigányság.

Ez a Magyarországon élő legnagyobb lélekszámú etnikai kisebbség, mely a többi nemzetiséghez képest nem rendelkezik anyaországgal. A cigányság nem homogén összetételű, három népcsoport alkotja, me-

lyek közül a legnagyobb a romungro, majd az oláh, végül a beás. Túlnyomó többségükben a magyar nyelvet beszélik, de a romani és beás nyelv több változatát az egymás közötti hétköznapi családi és közösségi életben egyre többen, használják. A cigányság társadalmi helyzetét tekintve nem egységes.

A cigányságot a rendszerváltás következtében felgyorsult gazdasági átalakulás felkészületlenül érte, tömegesen perifériára, gazdasági, szociális krízisbe sodorta. A gazdaság szerkezetének átalakítása, a magánosítás során először a legképzetlenebb, így döntő többségében cigány munkavállalóktól váltak meg az üzemek. Általában jellemző volt, hogy a cigányokat képesítéshez nem kötött munkakörökben, segédmunkásként foglalkoztatták, így ők lettek az elbocsátások első áldozatai. 1993. végén a 15-59 éves férfiaknál a foglalkoztatottak aránya a teljes népességben 64% volt, a cigány népességben 29%. A nőknél még nagyobb a különbség: 1993. végén a magyarországi 15-54 éves nők 66%-a, a cigány nők 15%-a volt foglalkoztatott. A munkaerő piaci kirekesztettség terén a roma és nem roma lakosság között az egyenlőtlenség mára még ennél is sokkal erőteljesebb, több mint nyolcszoros.

A cigányság esetében az alacsony foglalkoztatást súlyosbítja, hogy Magyarország hátrányos helyzetűvé vált régióiban és azon belül is a hátrányos helyzetű településeken, falvakban él mintegy 60 százalékuk. Lakhatási körülményeik, lakáshelyzetük a gazdasági - szociális ellehetetlenüléssel összefüggésben szegénységgel, nyomorral, egészségtelen körülményekkel jellemezhetők. A szegénységi ráta a Világbank 2000. évi vizsgálata alapján a roma népességben 40%, míg a teljes népességben 8%.

A cigányok többségére a rossz szociális helyzet, az alacsony iskolai végzettség, az ehhez kötődő behatárolt és korlátozott munkavállalási lehetőségek jellemzők; a tömeges munkanélküliség, az esetleges és kevés jövedelmet nyújtó idénymunka, valamint segély-megélhetésbe való menekülés a kiútkeresés zsákutcáját jelentette a tartós munkanélküliség a mentális betegségeket és morális válságot, deprivált helyzetet eredményezett.

A fenti mutatók alapján a jövedelemhiány tartós jelenléte megsokszorozta a roma lakosság tartozásait. A közüzemi díjtartozások, a lakbérhátralékok a lakáshitel tartozások lehetetlenné teszik az adósságcsapdából való kikerülést. További nehézségeket okoz a magas - megélhetési képességükhöz pedig irreális - kamatokra kiadott hitel, melynek megfizetése esetén a családok, létfenntartása úgy válik biztosíthatóvá, ha újabb kölcsönöket igényel.

A legkedvezőbb helyzetű társadalmi csoportok és a leghátrányosabb helyzetűek közé tartozó roma népesség várható élettartama között 15 év a különbség. A halálozás tekintetében jelentős területi különbségek is kimutathatók: a különbségek részben a régiók társadalmi, gazdasági helyzetének egyenlőtlenségeit követik, részben a települések nagyságával és az egészségügyi szolgáltatások hozzáférhetőségével, színvonalával van összefüggésben. Az évszázadok óta viselt behatárolt, sajátos társadalmi státusz, az alacsony érdekérvényesítési készség, a lakóhelyi-, munkaerő-piaci, iskolai kirekesztés tartóssága nehezíti a családok gazdasági terheit, a probléma spirálból való pozitív kitörést. A rendszerváltás után a társadalmi előítéletek felerősödtek, ami a nyílt diszkrimináció sokféle formájának kialakulásával járt. Kitörési lehetősége csak az iskolázott és piacképes szaktudással rendelkezőknek van, azonban az ő boldoguláskat is nehezíti a többségi társadalom részéről megnyilvánuló előítéletesség, kirekesztő magatartás.

Az 1971. évi szociológiai vizsgálat adatai szerint a 14 éven felüli roma lakosság 39%-a volt analfabéta, míg a nem roma lakosság körében gyakorlatilag már nem voltak írni - olvasni nem tudók. A romák iskolázottsági szintje az 1971-es és az 1993-as országos reprezentatív vizsgálat eredményeinek összehasonlítása alapján jelentős fejlődést mutatott, az iskolába egyáltalán nem járók aránya ugyanis 9%-ra csökkent.

Az Oktatási Minisztérium adatai szerint napjainkban a roma gyermekek 94%-a elvégzi az általános iskolát, ebből 85% továbbtanul valamilyen középfokú oktatási intézményben - ezen belül 10 év alatt 9%-ról 15%-ra nőtt az érettségit adó középiskolások aránya. Bár az utóbbi évek intézkedéseinek köszönhetően nőtt a közép- és felsőfokú végzettségűek aránya (ösztöndíjak, kollégiumok, egyetemi előkészítők), az össznépszerűséghez viszonyítva továbbra is nagy a lemaradás. A lemorzsolódás továbbra is gond, amelynek legfőbb oka a családok anyagi teherbíró képessége.

A szociológiai felmérések alapján 770-re tehető az olyan (normál tantervű) iskolák száma, amelyben roma gyermekek külön szegregáltan vesznek részt az iskolai oktatásban. Becsült adatok alapján a speciális tantervű iskolákban (kisegítő iskola) az összes roma gyermek kb. 7%-a tanul, ez az arány a többségi gyermekeknél 1-2% körül van.

A társadalmi fejlődés következtében a cigányság körében is folyamatosan növekszik azoknak a száma, akik egyre magasabb iskolai végzettséget, szaktudást és diplomát szereznek, a társadalomban - identitásuk vállalásával, vagy azt elfedve - megtalálják boldogulásukat.

A felsőfokú tanulmányaik után diplomát szerző cigány fiatalok arányát azonban csak becsülni lehet, az igénybevett ösztöndíjas programok adatai alapján. Arányuk - összehasonlítva a többségi társadalom felsőfokú tanulmányokat folytatók számával - mind a mai napig riasztóan alacsony arányúnak mondható. Sajnálatos az a tény, hogy a diplomás roma fiatalok - főleg Budapesten élnek és dolgoznak, a leghátrányosabb helyzetű településeken nem érezhető a diplomás értelmiség jelenléte. Tovább nehezíti a problémát, hogy a többségi társadalom elvárásként fogalmazza meg a szűk körű értelmiséggel szemben, hogy vállalja fel és oldja meg közösségének problémáit. Ezért általánossá vált, hogy a munkahelyeken számukra kiemelt feladat a saját közösségükkel való foglalkozás. Ez a fajta szemlélet nehezíti a társadalmi elfogadottságot, az előítéletek lebontását, a valós integrációt.

Az oktatás területén a cigányság körében megindult lassú változás, viszonylagos javulás igen biztató. Ez azonban a cigány népesség igen kis részét érinti, valós, érzékelhető társadalmi mobilitást nem eredményezett.

A társadalmi érdekérvényesítés korábbi, rendszerváltást megelőző több évtizedes, sőt évszázadra visszamenőleges korszakaiban a cigányság - mint főleg a többségi társadalom által behatárolt, nagy tömegekben kirekesztődött kisebbségi csoportja - nem tudott elérni kellő eredményességű, hatékonyságú és tartós szervezethez. A többségi társadalom folyamatosan egymás ellen is hangolta, megosztotta a kisebbségi szervezeteket, ami a probléma valós megoldása helyett, csak felszínes kezeléseket eredményezett.

A demokratikus átalakulást megelőző évtizedekben a társadalomba való elfogadottságuk érdekében tett intézkedések elsősorban az asszimilációt célozták, meg és szegregációt eredményeztek. Az eltérő hagyományok, kulturális értékek közvetítése a társadalom többsége részére nem valósult meg, így torz képek jelentek meg a cigány kultúra valós, egyetemes értékeit illetően. Az oktatási rendszerbe nem épültek be a kisebbséget bemutató multikulturális tananyagok, a helyi közösségek életéhez nem tartozott hozzá a kultúra együttes megélése.

A társadalmi-gazdasági és kulturális különbségek együttes hatásaként kialakult és mindkét oldalon meglévő sztereotípiák nehezítették és még ma is, nehezítik a kirekesztődött helyzet megoldását.

A második világháborút követően a gazdaságfejlesztés, a nagy építkezések nagyon sok alacsonyan képzett munkaerőt igényeltek, így a cigányság számára több munkalehetőség adódott. A rendszerváltás, a munkaerővel szemben támasztott egyre magasabb fokú igények tovább rontották a magyar cigányok sorsát, a társadalom legrosszabb helyzetű etnikai kisebbségévé váltak. S bár az utóbbi években növekedett a cigányok iskolázottsága, a munkanélküliség körükben nagyon jelentős. Sokan már kikerültek a munkanélküli ellátásból, így állandó megélhetési forrásuk nem biztosított. A cigány szubkultúrának önálló értékrendje van, s ez nem minden esetben azonos a társadalom általánosnak tekintett értékrendjével. A helyi cigány társadalmak majdnem mindenütt heterogén közösséget alkotnak, sokaknak nincs vagy negatív önképe alakul ki. Nagy probléma, hogy a nehéz körülmények között magas a családokban a gyermekek száma, a gyermek nem a jövőbe vetett hit, a felemelkedés egyik esélye, hanem a családi pótlék, a gyermekek után járó támogatások miatt a megélhetés (talán legbiztosabb) forrása. Az iskolázatlanság, a munkanélküliség, a társadalmi kirekesztettség, a rossz életszínvonal nagyon gyakran a bűnözés felé orientálja a cigányokat. Bár nincsenek statisztikai adatok arra nézve, hogy a helyi bűnözésben milyen szerepet, arányt képviselnek, más forrásokból tudjuk, hogy a cigányokkal sűrűn lakott vidéken a bűnözésben, különösen a nagyon elleni bűnözésben megjelenő arányuk igen magas. Ami teljesen egyértelmű a kulturális létra alsó fokán álló, alacsonyan iskolázott (nem csak cigány) emberek esetében.

A cigányság helyzetén csak ösztársadalmi egyetértéssel és központi kormányzati támogatással lehet segíteni, ezek elemzése, megvalósíthatósága azonban nem lehet e koncepció tárgya. Mivel azonban a zempléni modell kapcsán is érintettségük a bűnözésben igen magas, célszerű lenne beilleszkedésük minden módon történő segítése:

- elő kell segíteni azon szakmák tanulását és végzését megfelelő munkakörülményeket biztosítva, amelyek a cigányság számára megélhetési forrást jelenthetnek (zene, kosárfonás, vályogvetés, stb.);
- nem „halat, hanem hálót” adva számukra ki kell jelölni olyan önkormányzati tulajdonú telkeket, ahol mezőgazdasági művelést folytathatnak, amely a megélhetést biztosíthatja;
- ki kell emelni a közösség negatív hangadóit, azokat beilleszkedésre kell bírni;
- a vállalkozásokban segíteni kell a cigányok elhelyezkedését;
- a pedagógusoknak fokozottabban kell odafigyelni a hiányzókra, a problémával, konfliktusokkal küzdő gyermekekre;
- a lakosságban törekedni kell egy objektív kép kialakítására;
- minden olyan kulturális, egyéb program támogatása nagyon fontos, amelyekben aktív szerepet vállalhatnak;
- meg kell hívni a közösségbe azon cigány embereket, akik kitartásukkal, tanulással példaként állíthatók a közösség elé, fórumokat, előadásokat kell biztosítani számukra.

A kilencvenes évek közepétől megindult új szemléletű társadalompolitika a kulturális értékek jobb elismerését, az identitástudat megőrzését tartja kivezető útnak az integráció sikeressége érdekében. Átfogó, hosszú távon megvalósuló társadalmi felelősség és tehervállalás, kormányzati intézkedések, támogató, el- és befogadó társadalmi segítségnyújtás nélkül a cigányság az egyre növekvő és változó gazdasági, társadalmi körülmények között nehezen tudja hátrányait csökkenteni, az esélyegyenlőséget kivívni. Új elvárásként jelentkezik az Európai Unióhoz való csatlakozás, mely további feladatokat állít mind a többségi, mind a kisebbségi társadalom elé.

Az első kormányhatározat 1995-ben jelent meg, melyben az állami felelősségvállalásból adódó összefüggések, problémafelvetések domináltak. Az 1999-ben megjelent, a cigányság életkörülményeinek és társadalmi helyzetének javítására irányuló középtávú intézkedéscsomagról szóló 1047/1999. (V. 5.) kormányhatározat már ágazati szinte telepítette a probléma megoldását, egy-egy tárca főfelelősségével és a saját erőből vállalt forrás biztosításával. Ebben a tervek, intézkedések, koncepciók kidolgozása, kutatások elindítása dominált. Ezzel egyidejűleg jelentősen bővítette az oktatásban ösztöndíjjal tanulók, továbbtanulók számát, a munkavállalási lehetőségeket, átképzéseket, szakképzéseket, kulturális értékek ápolását. A fő célkitűzés az életkörülmények és a társadalmi helyzet javítása volt.

Az 1047/1999. (V.5.) Korm. határozatban megfogalmazott célok, célkitűzések megvalósítása nagyrészt megtörtént, a cigányság élethelyzete, életminősége a kormányzati beavatkozások ellenére nem javult, társadalmi hátrányaik tovább mélyültek az elmúlt években.

Ennek okai:

- A költségvetési források hatékony és ellenőrizhető felhasználásában nem történt tartós változást előidéző előrelépés az elmúlt két és fél évben;
- A romákra vonatkozó kormányprogram koordinációs feladatai meghaladták a NEKH koordinációs eszközeit, lehetőségeit;
- A romákra fordítható anyagi eszközök szétforgácsolódtak a tárcák között, tényleges felhasználására, a romákra fordításának ellenőrzésére nem voltak kidolgozott módszerek, a roma társadalmi szervezetek számára különösen átláthatatlan volt a programok megvalósítása.
- A kistérségi, régiós komplex mintaprogramok nem váltak általános érvényűvé, a jó mintákat nem követte további széles körben elterjeszhető megvalósítási terv, nem kerültek nyilvánosságra a tapasztalatok. Ennek hiányában hosszú távú fenntarthatóságuk nem valósult meg.
- Nem jöttek létre olyan elkülönített kormányzati, ágazati alapok, melyek a fenntarthatóságot, társfinanszírozást, az önerőt, az önerő mértékének kiegészítését tették volna lehetővé.
- A helyi önkormányzatok nem fordítottak kellő figyelmet a probléma kezelésére, nem készültek el helyi cselekvési tervek, az időleges pályázati források nem hozták meg a kellő eredményeket. A probléma megoldását nehezíti az átfogó komplexitásra törekvő helyi tervek hiánya.
- A megyei munkaügyi központok szakmai együttműködési megállapodással (cigány kisebbségi önkormányzatokkal és más társadalmi szervezetekkel) segítsék a romák foglalkoztatásának elősegítésére irányuló programok megvalósítását. A tapasztalatok alapján ki kell dolgozni az együttműködés haté-

konyságát növelő tevékenységet, és ösztönözni kell az együttműködési megállapodások megkötését.

- A romák foglalkoztatási programjai hatékonyságának növelése érdekében képzési, tanácsadói szolgáltatásokat kell biztosítani a roma közösségi házakon és más civil szervezeteken keresztül.
- Modell értékű programok tapasztalatait felhasználva olyan képzési, foglalkoztatási programokat kell indítani, amely során a résztvevők képzés és gyakorlat szerző foglalkoztatás keretében szerzik meg a szakmai végzettséget és a foglalkoztatáshoz szükséges gyakorlatot.
- Meg kell vizsgálni a tartósan munka nélkül lévők, elsősorban romák munkaerő-piaci helyzetének javítására indított helyi programok hatékonyságát.
- Évente felül kell vizsgálni, hogy a közmunka és közhasznú programok milyen mértékben járulnak hozzá a tartósan munkanélküli, hátrányos helyzetű romák foglalkoztatási helyzetének javításához. Az értékelés tapasztalatai alapján ki kell dolgozni a közmunka és közhasznú programok fejlesztésének módját, módszereit. A közmunkaprogramok fejlesztésével el kell érni, hogy minél több - a közmunkából kikerülő - résztvevő tudjon a legális munkaerőpiacra belépni, és tartósan benn maradni.
- Évente felül kell vizsgálni, hogy a tartósan munkanélkülieknek, köztük romáknak szervezett foglalkoztatást elősegítő, képzési, munkaerő-piaci képzési programokat befejezők körében milyen mértékű a munkaerőpiacon elhelyezkedettek aránya. A vizsgálat tapasztalatait felhasználva, a képzési módszertan fejlesztését követően a helyi adottságokra épülő, a gazdasági igényekhez igazodó képzéseket kell indítani.
- Az Equal program tapasztalatait felhasználva ki kell dolgozni a hátrányos helyzetű, köztük romák elsődleges munkaerőpiacon történő foglalkoztatásának lehetőségeit. Az Equal közösségi kezdeményezési programban folytatni kell a romák elsődleges munkaerő-piaci részvételét célzó komplex képzési, foglalkoztatási programokat, amelyeket összhangba kell hozni a kistérségi fejlesztési programokkal.
- A hátrányos helyzetű, köztük roma pályakezdő munkanélküli fiatalok munkába lépését, vállalkozóvá válását segítő támogatási rendszer keretében a helyi adottságokra épülő piacképes és tartós foglalkoztatást eredményező komplex, többemű (szolgáltatásokat, munkaerő-piaci, foglalkoztatást, elősegítő képzéseket, vállalkozóvá válást, elősegítő támogatásokat stb.) programokat kell elindítani. A kis- és középvállalkozásoknak nyújtott foglalkoztatás-bővítő, munkahelyteremtő beruházásokhoz kapcsolódó képzési programokkal lehetővé kell tenni a roma munkanélküliek elsődleges piaci foglalkoztatását (Jelenleg van kiírva a gazdasági minisztérium pályázata a roma vállalkozók számára)
- Az iskolarendszerű képzésből lemorzsolódott fiataloknak az oktatási rendszeren kívüli foglalkoztatással összekapcsolt munkaerő-piaci, foglalkoztatást elősegítő képzési programok keretében kell biztosítani a szükséges piacképes szakképzettség megszerzését.
- A programban résztvevők számára nyújtott képzési támogatás, és bértámogatás hetente kerüljön kifizetésre. Erről a munkaügyi központtal, a képzőkkel és a foglalkoztatókkal tárgyalásokat kell kezdeményezni. Ez azért szükséges, mert egyáltalán nincsen tartalék, és nem képesek végigjárni a tanfolyamokat, valamint nem vállalják el a munkát, ha nem így van a bérkifizetés. Ezzel csökkenteni lehetne a feketemunkát, mert így meggondolja, hogy elmenjen –e Budapestre, vagy az ország másik részébe dolgozni! Érdemes lenne beszélni Vanya Gábor Bányterenyé város polgármesterével, aki be-

vezette a közhasznú, és közmunkánál ezt a kifizetési rendet.

- A munkaügyi központ támogatásával roma foglalkoztatás szervezőket szükséges alkalmazni. Jó példa erre Nógrád – megye. Lehet felvenni a kapcsolatot, és tárgyalni ebben a kérdésben Tamás Ildikóval a megyei munkaügyi központ vezetőjével, aki már tapasztalatokat is át tudna adni a program hatékonyságáról.

A roma kisebbség helyzete Kőbányán¹¹²

Kőbánya lakosságának mintegy 10%-a roma származású. Az apró komfort nélküli lakásokban több generációs nagy létszámú roma lakosság él együtt. A terület szociális szempontból hátrányos adottságokkal rendelkező szegregátumaiban a cigány lakosság aránya meghaladja a kerületi átlagot.

A családok közül sokan díjhátralékkal küszködnek, nem ritka egyszerre több közüzemi díj - víz, villany, gáz, lakbér – felhalmozása. Ennek a helyzetnek a megoldása érdekében az önkormányzat ún. kártyás rendszert vezet be, amely korlátozza a fedezetlen fogyasztást, elősegíti a gazdálkodási kultúra kialakulását, s egyben az eladósodás veszélye nélkül lehetővé teszi a lakhatással kapcsolatos közszolgáltatások folyamatos és takarékos igénybevételét.

Ezen szolgáltatások bevezetésének elősegítése érdekében a szociális rendeletben megjeleníti a természetbeni támogatásoknál a kártyás rendszert, mint lehetséges támogatási formát.

Ugyancsak ennek a kérdésnek a rendezését segíti az **adósságkezelési szolgáltatás** bevezetése a kerületben. Ezt a segítő szolgáltatást helyi rendeletben szabályozza a város, melyben kitér a hátralék miatt lakásbérleti szerződéssel nem rendelkező, jogcím nélküli személyek helyzetére, a szolgáltatásba való bekapcsolásukra.

Azoknál a családoknál, ahol felmondásra került a lakásbérleti szerződés, de a jogerős bírósági ítélet kiadásáig rendezték a hátralékukat, a lakás ismételten bérbeadásra kerül.

A helyi rendelet alapján lehetőség van a lakásmobilitás érdekében cserére is, amennyiben az önkormányzat fel tud ajánlani kisebb alapterületű vagy alacsonyabb komfortfokozatú lakást.

A hátralékos családok részére a Kőbányai Vagyonkezelő Zrt. - ugyanúgy, mint a többi közüzemi szolgáltató - részletfizetési lehetőséget biztosít.

A roma lakosságnak képzettségi szintje miatt munkaerő-piaci esélyei alacsonyak, közülük **többen a Kőbányai Szociális Foglalkoztató alkalmazásában állnak.** Pozitívum, hogy javultak az arányok az általános iskola elvégzését tekintve, és az ösztöndíjprogramoknak köszönhetően nőtt a diplomások aránya. 2007-ben 100 roma fiatal részesült felzárkóztatást, illetve tehetséggondozást segítő ösztöndíjban.

Az önkormányzat az ösztöndíjprogramok hatásosságát és hatékonyságát folyamatosan felülvizsgálja és gondoskodik azok szintentartásáról, lehetőség szerinti bővítéséről.

---

¹¹² IVS alapján

A munkaerőpiaci esélyeket növeli az a mintaszerű megoldás, ami az önkormányzattal kötött közoktatási megállapodás alapján működő Hárs utcai alapítványi iskolában, (Wesley János Általános Iskola) zajlik. Itt **a nyolcadik osztály elvégzése után is az iskola növendékei maradnak a gyermekek és számukra (OKJ-s) szakképzést is biztosítanak**, ezzel is növelve az elsődleges munkaerőpiacon való elhelyezkedési esélyeket. Az intézmény rendszeresen végez kompetencia méréseket a tanulók körében.

A kőbányai cigányságra jellemző, hogy a korábbi tradicionális szokásaik kihalófélben vannak. A romák többsége nem ismeri a cigány nyelvet; illetve a kerületben régen nagy számban élő zenészek családjában sem jellemző a zenetanulás.

A kisebbségi önkormányzat mellett civil szervek is foglalkoznak roma fiatalok esélyeinek javításával, programok, táborok szervezésével.

5.2.3.2 FIATALKORÚ DEVIANCIÁK FELOLDÁSA

Fiatalkorú bűnelkövetők kérdése: A pártfogói szolgálat általában a megyeközpontban működik. Eddig szinte nem volt visszajelzés a településeknek, hogy kik azok a fiatalok, akik felügyelet alatt állnak. Így a gyermekvédelem nem is csatolt vissza erre a problémára, mert látens maradt előtte- a szociális jelzőrendszer működtetése lehetővé teszi azt is, hogy információ legyen a szakemberek között a fiatalokról. Úgy lehet helyi szinten cselekedni, ha megfelelő információ áll rendelkezésre. A fiatalkorú bűnelkövetőkkel intenzív együtt munkálkodás szükséges. A szabadidő hasznos eltöltésének itt különösen fontos szerepe van. Mivel itt sok esetben a család hallgatóságos résztvevője a bűncselekményeknek a családdal való kapcsolattartás kiemelten fontos. Itt különösen együtt kell működni azokkal az intézményekkel, civil szervezetekkel, akik segíthetnek a probléma komplex kezelésében. Mivel ezek a fiatalok általában kimaradtak az iskolából, olyan programok kellene, amik lehetővé teszik, hogy a fiatal szívesen fejezze be a félbe maradt iskolát. Két terület fontos: a gépkocsivezetés, amihez szükséges a 8 osztály, valamint a számítógép- az Internet. Ez mindegyik fiatalot érdekl. Ez lehet motiváló tényező. Itt szeretném jelezni, hogy az EQUAL program A komponense segíthetne ennek a problémának is az összefogott kezelésébe. Itt két-fajta szakképesítést szerezhetnének a fiatalok a nyolc osztály megszerzésén kívül- egyrészt gépkocsivezető, másrészt számítógép-kezelő végzettséget, ami már alapot adhat arra, hogy egy munkatapasztalat szerzést támogasson meg a munkaügyi központ. Ez azért is volna fontos, mert azok a leendő foglalkoztatók esetlegesen bekapcsolódhatnak a programba, akik szintén fontosnak tartják a város biztonságát. Nem lehet, hogy az egész koncepció terhét a rendőrség vegye a nyakába, hiszen nem is az ő feladata elsősorban ennek az egésznek a kezelése. Akik kérnek, azok is adjanak hozzá annyi támogatást, ami az ő lehetőségeikből kitelik.

A fiatalok számára itt még bejöhet az éjszakai sporttevékenység, ami szintén segítséget nyújthat ahhoz, hogy ne az utcán legyen, hanem olyan helyen, ahol nem veszélyeztet másokat, és őt sem veszélyeztetik. Ide is olyan emberek kellene, akik jól értik ennek a programnak a szükségességét. Jártam olyan városban, ahol működik a program, de csak válogatott gyerekek vehetik igénybe, mert, akik vezetik a klubot, azok nem akarnak veszélyeztetett fiatalokkal foglalkozni. Milyen jó lehetne itt alkalmazni egy közösségi rendőrt!

Az előítélet-kezelő tréning szükségessége. Fontos, hogy együtt vegyen részt CKÖ, önkormányzat gyámügyese, családsegítő, védőnő, pedagógus, rendőr, pártfogó-felügyelő, óvónő, civil szervezetek, akik részt

vehetnek ebben a munkában (polgárőrség), és esetleg egy olyan szakember, aki a kistérségben fejlesztési pályázatok koordinálásával foglalkozik. Összességében egy 15 fő, akikkel meg lehet teremteni annak a lehetőségét, hogy egy másfajta munkamódszerrel tudjanak együttműködni, és, hogy ellenállásuk is csökkenjen a célcsoporttal szemben.

Fontos megemlíteni a pályázati lehetőségeket, hiszen anyagi forrás birtokában olyan „kispályázatokat” lehet kiírni a diákok számára, melyek mögött ösztönző erőként a kiemelkedő pályamunkák értékes nyelvényekkel történő díjazása áll. A pályamunkák a drogprevenció, a bűnös út elkerülése vagy az erőszak, agresszió megelőzése témakörök közül kerülnének ki. A pályamunkák egyéni, vagy csoportos elkészítése erősítené a csoportkohéziót, az önismeretet, formálná a diák attitűd-készletét, empátia-készségét. A rendvédelmi tantárgyak középiskolai bevezetése a pályaaorientációt és a diákok értékrendjét is szolgálná. A folyamatos megelőzési program, mely egészen az alsóbb osztályoktól az érettségi időszakig kísérik el a gyermeket, hozzájárulna a helyes út kiválasztásához, az egészséges életvitel kimunkálásához.

Állami Népegészségügyi Tiszti Szolgálat

- Az iskolából kimaradt és a munkánélküli fiatalok képzési programjában a szenvedélybetegségekkel kapcsolatos megelőző egészségügyi ismeretek oktatása, illetve segédanyagok biztosítása.
- Illetékességi területükön a gyermekvédelmi gondoskodásban részesülő, gyermekotthonokban élő gyermekek speciális nevelési programjához segítséget nyújtanak egészségfejlesztési, egészségvédelmi előadásokkal, tanácsokkal és segédanyagokkal.
- Folyamatosan részt vesznek a helyi kábítószeres fórumok munkájában.
- Segítik és véleményezik az önkormányzatok bűnmegelőzéssel kapcsolatos egészségvédelmi vonatkozású koncepcióikat.
- A megelőzéssel kapcsolatos egészségügyi felvilágosító témákban előadásokat tartanak, illetve rendezvények szervezésében vesznek részt.
- Megelőző hatósági munka során az iskola klubok, valamint a biztonságos szórakozóhelyek kialakításában szakhatóságként működnek közre.
- Az általános és középiskolások számára szervezett dohányzás, alkohol, kábítószer HIV/AIDS felvilágosító iskolai programokban közreműködnek. Ezen belül a felkérésre a szülők számára a kábítószerfogyasztással és függőséggel összefüggő felvilágosító előadást tartanak. Az intravénás droghasználók önkéntes HIV és hepatitisz szűrésének bevezetését javasolják, melyhez kapcsolódóan tájékoztatást, szórányanyagok terjesztését szükségszerűnek tartják.
- A Védőnői Szolgálaton keresztül a (nehéz körülmények között élő) családok helyzetének változását, ennek következtében a bűnelkövetés szempontjából veszélyhelyzet kialakulását jelezzük az illetékes hatóságnál.
- Felvilágosítással, tájékoztatókkal ösztönzik a diákönkormányzatokat arra, hogy a fiatalok vegyenek részt társaik integrációs gondjainak megoldásában.

Az iskolákban a közoktatási tv. előírása szerint gyermek- és ifjúságvédelmi felelőst alkalmaznak, aki a bűnmegelőzés kapcsán a következő feladatokat lát el:

- Részt vesz az egészségnevelési program kidolgozásában a pedagógiai programban elfogadott elvek – különösen a gyermek- és ifjúságvédelmet érintő rész – alapján a tanév rendjébe illesztve.
- Az egészségnevelés részeként kábítószer-ellenes program, valamint dohányzás-, alkohol- és AIDS-ellenes témákat dolgoz ki és azok végrehajtásában közreműködik.
- Az intézmény részére (pedagógusok, szülők, gyermekek részére) külső előadókat hív meg, a pedagógusok bevonásával tájékoztató előadások, rendezvényeket szervez.
- Részt vesz az intézmény nevelőtestületével a gyermek, tanuló fejlődését veszélyeztető körülmények megelőzésében, feltárásában, megszüntetésében.

Továbbá a bűnmegelőzésnek alapfeladata kell, hogy legyen a gyermekek szabadidejének hasznos eltöltéséhez szükséges alternatívák megszervezése, amely az iskolákban működő szakköri foglalkozásokon, a tömegsportokban való részvételben, a tömegturizmus megteremtésében a tanköteles gyermekek részére valósulhat meg.

A rendőrség

- Az általános és középiskolás korúak számára felvilágosítást tartanak a D.A.D.A.-, EllenSzer program keretében
- Az általános iskolásoknak programokat szerveznek.
- A kábítószer fogyasztás keresleti és kínálati oldalának csökkentése érdekében középiskolai versenyeket, nyári táborokat (kortárssegítő programként) szerveznek, a témában bűnelemzést készítenek.
- Bűnmegelőzés érdekében iskolákkal együtt komplex programokat szerveznek
- Komplex rendezvények hozzájárulnak a rendőrség iránt attitűd formálásához, a pályaorientációhoz, a programok interaktivitása pedig erősíti az önismeretet, csoportkohéziót, valamint az empátiakészséget
- Az oktatási intézményekben meghirdetett pályázatokkal hozzájárulnak a szabad idő hasznos eltöltéséhez, egyes készségek fejlesztéséhez
- A nevelőotthonokban, gyermekotthonokban működtetett programok elejét vehetik a csavargásoknak, eltűnéseknek, és a vagyon szerzéssel kapcsolatos bűncselekményeknek

- A közterületi ellenőrzések, iskolai csavargások felszámolására, játéktermek, üzletközpontok ellenőrzésére irányuló akciók szintén a bűnmegelőzést szolgálhatják
- A hangsúly a rendszeres kapcsolattartáson, jelzőrendszer működtetésén, esetmegbeszéléseken, kiutéréshez kapcsolódó feladatokon van, melyek együttműködésben (szervezetekkel, igazságügyi és egészségügyi intézményekkel) működnek eredményesen.

A fiatalkorú devianciák sokfélék, sokszínűek, és nagymértékben függenek a környezettől (makro-, mikrokörnyezet), a neveltetéstől. A devianciák közül foglalkoznunk kell az alkoholizmussal, a bűnözéssel, a szerfogyasztással és a csavargásokkal. Eltérő devianciák, eltérő feladatok. A legfontosabb a folyamatos bűnmegelőzési-program kidolgozása, mely egész éven átnyúlik, több szervezetet érint, több előadást tartalmaz és a diákok interakciójára, interaktivitására épít. Mint már korábban említettem a gyermek nevelésének színtere a családon kívül az iskola és a gyermekotthon. Ezen intézményeket a rendőrökön kívül az egészségügyi szervezeteknek, gyermekkrízissel, kiskorúakkal foglalkozó civil szervezeteknek is meg kell keresniük, lehetőleg komplex-program keretein belül, együttesen. A programoknak nem csak a bűnözéstől való elhatárolódást, nem csak a szerfogyasztás mellőzését kell megvalósítani, hanem hangsúlyt kell fektetni a szabadidő hasznos eltöltésére, a pályaorientációra is. A rendőri szervek és oktatási intézmények, civil szervezetek között kialakuló együttműködések az iskolaidőn belül és kívül is változatos programokat ígérnek a gyermeknek (előadások, bemutatók, szereplések, pályázatok, versenyek). A szervezetek a devianciák felszámolása érdekében keressék egymást, határozzák meg a problémát, jelölik ki az irányokat, felelősöket és valósítsák meg elképzeléseiket. Segítségként elmondhatjuk, hogy a kor gyermekeinek az aktív programok a megfelelőek, és az olyan előadások melyek fejlesztik érzékenységüket, kialakítják annak tudatát, hogy sorsom a saját kezemben van.

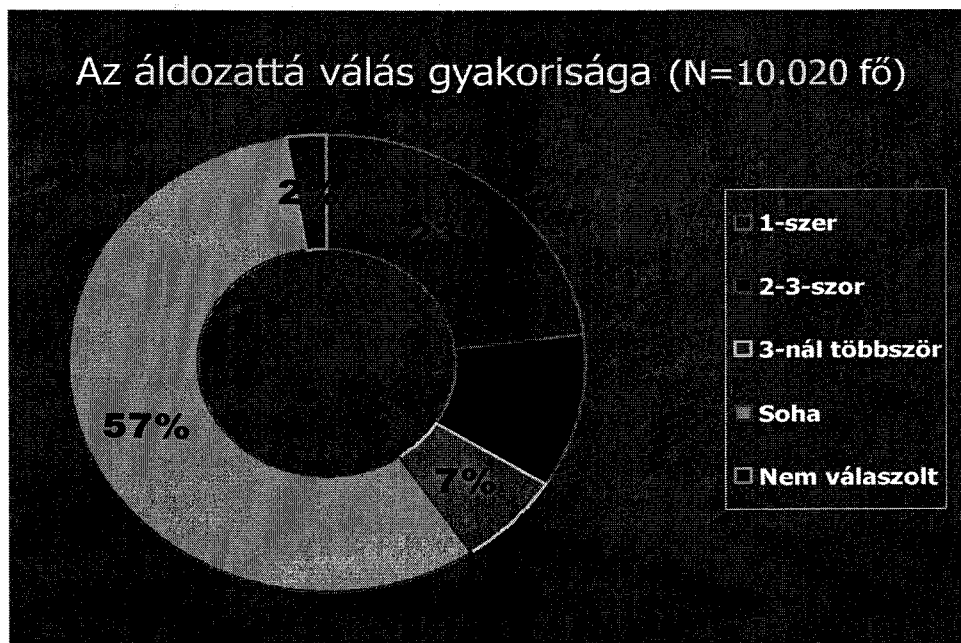
5.2.3.3 A HOT-POINTOK, VESZÉLYZÓNÁK FELSZÁMOLÁSA

A hot-pointok, veszélyzónákról már beszéltünk korábban. Kőbányán kiemelt figyelmet kell fordítanunk a Kőrösi Csoma Sándor út környékére (Liget u. – Pongrácz út – Kolozsvári u. – Mádi u. – Kápolna u. által határolt terület), Népliget környékére, Újhegyi lakótelepre, Kőbánya MÁV-állomás területére valamint a Kúttó környékére. Egymástól eltérő területek, egyedi jellemzők sokasága. Míg az Újhegyi lakótelepen a betöréses lopásokra, gépkocsival kapcsolatos bűncselekményekre kell koncentrálnunk, addig a Kőrösi Csoma Sándor út környékén, MÁV-állomáson a lakásbetöréseken túl, a közterületi rablásokra kell fókuszálnunk. A veszélyzónák felszámolása a rendőrség, önkormányzat, civil szervezetek, lakóközösségek, iskolák, magánszemélyek szerepvállalásán alapul. A lakásbetörések megelőzésének lehetőségéről már beszéltünk, de nem lehet elégszer leírni, hogy itt fontos a magánszemélyek, lakóközösségek felelőssége. Hiteles adatok birtokában feltérképezett hot-point területen fel kell keresni a rendőrség részéről a lakossági fórumokat, helyi médiát és igénybe kell venni a vagyonzédelmi technikákat. Elektronikai és mechanikai védelmet egyaránt telepíteni kell. Ki kell munkálni a SZEM-mozgalmat, fel kell ébreszteni közömbösség álmából a lakótársakat. A kamerák telepítése, a biztonsági ajtók, a polgárőr kezdeményezések (közös költség elkülönített részéből finanszírozzák a polgárőrség munkáját a lakók) nagymértékben hozzájárulhatnak a vagyon elleni deliktumok ezen formájának csökkentéséhez. A gépkocsival kapcsolatos bűncselekmények megelőzése a helyi önkormányzat felelőssége is. Az egyirányú parkoló, sorompós rendszer, a gépkocsival kapcsolatos bűncselekményekre figyelmeztető jelzőablák telepítése, a helyi polgárőrség munkájának finanszírozása, a zárt parkolók üzemeltetése, lakossági fórumokon, közintézményekben, postai úton lakóházakban elhelyezett figyelmeztetések együttesen drasztikusan csökkenthetik a gépkocsi-lopások, rongálások, gépkocsiból lopások számát. A helyi média, kereskedelmi csatornák hír-

adása megfelelő fórum lehet a vagyonvédelmi módszerek továbbításához, az önálló (lakossági) felelősség kialakításához. A térfigyelő-rendszerek hatékony telepítése (adatok felhasználásával) és működtetése, a rendőrség napi szolgálatszervezése szintén a veszélyzónák felszámolásához vezet. A közterületi rablások nem véletlenül valósulnak meg a MÁV-állomás környékén, illetve a Kőrösi Csoma Sándor út környékén. A menekülési lehetőségek sokasága, bizonyos helyeken a terület lakatlansága, az oktatási intézmények sokasága a rablásoknak kedvez. A frekvenciát területen lévő iskolák megszólítása, szülőikkel történő kommunikáció kidolgozása, diákoknak szóló előadások lebonyolítása, az adott területen és időpontokban (tanítási időt követő időszak) megtartott közterületi ellenőrzések, megfelelő szinten üzemeltetett térfigyelő-rendszer, egyéni vagyonvédelem (kihívó magatartás kerülése), értékesítési lehetőségek csökkentése hosszabb távon pozitív irányba változtatná a közterületi rablásokra vonatkozó tendenciákat. A megelőzés eredményességének növeléséhez elengedhetetlen, hogy megszüntessük az emberekben eluralkodó jelenkori közömbösséget. Az esettanulmányok nyilvános feldolgozása (médián keresztül, szülői értekezleten), a tömegközlekedési eszközön elhelyezett figyelemfelhívó plakátok, a metró-megállóknak, üzletközpontokban lévő elektronikus felületeken kivetített bűnmegelőzési spot-ok, aluljáróknak időszakos jelleggel üzemeltetett prevenció tárlatok (kiállítások), üzletközpontokban lebonyolított közbiztonsági programok, rendezvények elképzeléseink szerint csökkenthetnék a közömbösséget, felébreszthetnék a lakossági érzékenységet. A veszélyzónák felszámolása tehát együttműködésen alapszik. Folyamatos adatgyűjtésen, elemzésen, tervezésen és szervezésen. Adatokon alapuló programok működtetése, bűnmegelőzési szempontok figyelembe vevő környezeti átalakítás szükséges a hot-pointok megszüntetéséhez, az állampolgári felelősségérzet felébresztésén túl.

5.2.3.4 CSALÁDON BELÜLI ERŐSZAK ÉS ÁLDOZATTÁ VÁLÁS MEGELŐZÉSE

39. számú diagram: Családon belüli erőszak (áldozattá válás gyakorisága)

A „Családon belüli erőszak kezelésével kapcsolatos rendőri feladatok végrehajtásáról” szóló 32/2007. számú ORFK Intézkedés alapján látja el a rendőrség a vizsgált eseményekkel kapcsolatos feladatait. Az Intézkedés alapján a BRFK Bűnmegelőzési Osztály minden év február 15-ig értékeli és az ORFK felé felterjeszti a családon belüli erőszakkal kapcsolatos cselekmények, események vonatkozásában tett megállapításait. Az értékelő jelentés hiteles elkészítése érdekében a BRFK Bűnmegelőzési Osztály szakreferense folyamatos kapcsolatot tart fenn a kerületi előadókkal, illetve folyamatosan nyomon követi a Rendőrségi Információs Informatikai Rendszerben rögzített eljárásokat. A családon belüli erőszak kezelésével foglalkozó civil szerveződésekkel (NANE, Kék Vonal, Eszter Alapítvány, STOP Férfierőszak Alapítvány) meglévő együttműködési megállapodás alapján napi szintű kapcsolatot tart fenn a BRFK Bűnmegelőzési Osztálya. A NANE, Eszter Alapítvány által legyártott könyvek, promóciós és szóróanyagok továbbításában rendezvények keretein belül közreműködünk.

A 2008. évben a rendőrségi információs rendszer, és az Intézkedés 33. pontja alapján osztályunkra megküldött kapitánysági beszámolók alapján elmondható, hogy az elmúlt évben 1.174 esetben került sor családon belüli erőszak fogalmkörébe tartozó bűncselekmény kivizsgálására, mely az elmúlt évhez képest (730 eset) jelentős emelkedés. A bejelentések alapján az elmúlt évben 456 esetben intézkedett rendőr helyszínen a vizsgált fogalmkörbe tartozó jogsértés vonatkozásában, de mint tudjuk a családon belüli erőszak körében - több deliktumhoz hasonlóan - nagyfokú látenciával kell számolnunk.

A fentiekén túl az Intézkedés alapján a rendőrkapitányságok előadói eltűnések ügyekben minden esetben vizsgálják, hogy az eltűnések okai között fellelhető-e családon belüli erőszak. Az Intézkedésben meghatározottak szerint a helyi rendőri szervek vezetői együttműködési megállapodásokat kötöttek a kerületben működő családsegítő- és gyermekjóléti szolgálatokkal, és kiskorú eltűnése, vagy családban való veszélyeztetettség megállapítása esetén haladéktalanul értesítik is a szolgálatokat (2008. évben 1329 darab jelzés érkezett a fővárosi gyermekvédelmi intézmények irányába, 759 esetben büntetőeljárás, 451 esetben pedig közigazgatási eljárás keretében érzeték szükségesnek a jelzés megtételét a kapitányságok. Továbbá a vizsgált időszakban 26 ideiglenes hatályú elhelyezésről született döntés). A BRFK Bűnmegelőzési Osztály a 32/2007 ORFK Utasítás 32. pontja alapján ez évben is biztosította a helyi rendőri szervek felé az anyaothonok, átmeneti otthonok, gyermekotthonok, gyermekjóléti szolgálatok elérhetőségét, címjegyzékét.

A közeljövőben több alapvetően fontos eredményt szeretnénk elérni, melyek alapvetően megváltoztatnák, reményeink szerint előre gördítenék a családon belüli erőszakkal kapcsolatban jelentkező rendőri feladatok végrehajtását:

Elsődleges célunk, a függetlenített előadói státusz megvalósítása, hiszen a független státusz hiánya alaposan megnehezíti a családon belüli erőszakkal kapcsolatban jelentkező komplex feladatok megvalósítását. Önálló státusz esetén a témára érzékeny kolléga orvosolná a keletkező problémákat, továbbá állandó naprakész kapcsolatot tudna kimunkálni a családon belüli erőszakkal foglalkozó civil szervezetekkel, menedékothonokkal, anyaothonokkal, illetve elsődleges nyomozati feladatokat láthatna el haladéktalanul.

A kerületi jelentéseket tanulmányozva megállapítható, hogy a rendőrkapitányságok nagyrészt eleget tesznek jelzésadási kötelezettségüknek, de a veszélyeztetettség fogalmának értelmezése nem egységes. Egyes kapitányságok jelentéséből kitűnik, hogy a veszélyeztetettséget csak abban az esetben állapítanak meg, ha a kiskorú veszélyeztetése bűncselekményének törvényi tényállása maradéktalanul megvalósul. Tehát a veszélyeztetettség fogalmának egységes alkalmazásra (lelki terror, elhanyagolás, bántalmazás) mindenképpen szükség mutatkozik.

Megjegyezném, hogy míg a kapitányságok többsége eleget tesz továbbítási kötelezettségének, előfordulnak olyan esetek, mikor nem teszik meg a szükséges lépéseket, és nem továbbítják akkor sem a jelzést, mikor nagy szükség mutatkozna rá. Szükség van ennek felülvizsgálatára, és a parancsnoki állomány pontosabb felügyeleti tevékenységére. Több kapitányság jelezte, hogy elmarad a továbbítás tényének dokumentálása. A BRFK Bűnmegelőzési Osztály dolgozik egy a dokumentációt elősegítő módszerrel, mely segít megelőzni az ilyen hiányosságokat.

Hiányosságként sajnálatos módon rögzítenem kell, hogy az Intézkedés 39. pontjának második fordulójában rögzített kötelezettség ellenére, a kerületi kapitányságok elmulasztják a veszélyeztetettség esetén gyermekjólét felé továbbított adatlap másolati példányának továbbítását a BRFK Bűnmegelőzési Osztály felé. Annak ellenére, hogy a júniusban megtartott Főkapitány Helyettesi értekezleten foglalkoztak a témával, és felhívták a helyi szervek vezetőinek figyelmét a kötelezettség teljesítésére. A BRFK Bűnmegelőzési Osztály számára szakmailag elengedhetetlen az ilyen esetek ismerete, ezért a rendőrkapitányságoknak gondoskodniuk kellene ezen kötelezettségük maradéktalan megvalósulásáról. A részjelentések alapján megállapítható, hogy a 32/2007.- ORFK Utasítás VI. fejezet 43. a) pontjában foglalt kötelezettség megvalósulása hiányos, gyakran elmarad szabálysértés, bűncselekmény elkövetése esetén a területileg illetékes jegyző értesítése.

Áldozatvédelem

A korszerűsödő büntetőpolitika – Európa Unió kötelezettségként is megfogalmazott – kiemelt feladata a bűnözés okozta káros hatások csökkentése és a bűncselekményt elszennvedő személyek társadalmi, erkölcsi és anyagi sérelmeinek enyhítése.

2006. január 1-jén hatályba lépett „A bűncselekmények áldozatainak segítéséről és az állami kárenyhítésről szóló” 2005. évi CXXXV. Törvény, melynek hatására változás következett be a rendőrség áldozatvédelmi munkájában. Nagy jelentőséggel bír a rendőrséggel kapcsolatba kerülő áldozatokkal történő újfajta bánásmód, a rendőrség preventív jellegű tevékenysége. A törvény alapvetően új helyzetet teremtett az áldozatvédelem területén. E törvényben foglaltak szerint az áldozatsegítés feladatait 2006. január 1-jétől – elsődlegesen – az Igazságügyi Hivatal Áldozatsegítő Szolgálatai végzik. A törvény hatályba lépését követően feladatot határozott meg a büntetőeljárás adott szakaszában eljáró nyomozó hatóság számára, az igazolás kiállítását az áldozat vagy a területi áldozatsegítő szolgálat kérelmére. A törvény ismertetésre került az érintett állomány számára - a panaszfelvevők, ügyeletesek, készenléti szolgálat, vizsgálati osztály és a közrendvédelmi szolgálat – és a tv-ben megfogalmazott feladatok teljesítése megkezdődött. Az első időszakban ezeket az igazolásokat a két áldozatvédelmi előadó állította ki, de a megszorított megkeresések és az ügy sajátossága is megkívánta, hogy az igazolást az adott ügyben eljáró előadó állítsa ki. 2007. évben az Igazságügyi és Rendészeti Miniszter 17/2007. (III.13.) IRM rendelete a rendőrség már meglévő feladatait bővítette az Igazságügyi Hivatal Áldozatsegítő Szolgálat által nyújtott szolgáltatásokról

történő tájékoztatás kötelezettségével. Minden sértettnek át kell adni, mégpedig az első kapcsolatba kerülés alkalmával, egyúttal ennek átadásával, valamint az áldozatsegítés lehetőségéről történt szóbeli figyelemfelhívás megtörténtéről feljegyzést kell készíteni, ami az ügyirathoz csatolandó. A kerületi rendőrkapitányságokon dolgozó kollégák a kitételnek és az előírásoknak maradéktalanul megfelelnek.

2009. január 1-jén hatályba lépett az 50/2008. ORFK Utasítás a Rendőrség áldozatsegítő feladatairól, melynek alapján a Rendőrség valamennyi szolgálati ágának feladatellátása során kiemelt figyelmet kell fordítani a bűncselekmények áldozataira, jogaik védelmére, sérelmeik orvoslására. Az Utasítás előírja az áldozatvédelmi referensek hálózatának kiépítését, az önálló státuszok létrehozatalát, meghatározza a szakirányítási feladatokat, kötelezettségeket, haladéktalan intézkedéseket.

A Budapesti Rendőr-főkapitányság Együttműködési megállapodást kötött az Igazságügyi Hivatal Fővárosi Áldozatsegítő Szolgálatával – mint pályázóval – az Országos Bűnmegelőzési Bizottság titkársága által kiírt „Összefogás a bűnmegelőzésért és a rászoruló áldozatokért” című projekt megvalósítására. A pályázat célja, hogy az áldozatvédelemben közreműködő állami és civil szervezetek (pl.: Ferencvárosi Egyesített Családsegítő Központ és Intézményei, Józsefvárosi Önkormányzat Ószirozsa Gondozószolgálat, Józsefvárosi Családsegítő Szolgálat és a Ferencvárosi Gondozó Szolgálat) egymás munkáját megismerjék, tapasztalataikat kicseréljék, ezzel hozzájárulva az áldozattá válás, valamint a másodlagos áldozattá válás kockázatának csökkentéséhez. A közös célunk megvalósítása érdekében a különböző bűncselekménycsoportokra épülő szakmai megbeszéléseket tartottunk. A megbeszéléseken megfogalmazottak, az összegzett tapasztalatok felhasználásával a célközönségeknek szóló preventív ismertetőanyagot dolgoztunk ki 4 témakörben – három „szóróanyagban” rögzítve. A szóróanyagok összeállításánál különös figyelmet fordítottunk az idős korúak sérelmére elkövetett bűncselekmények, a vagyoni elleni bűncselekmények és a családon belüli erőszak sértetteinek tájékoztatására. A projekt eredményeként valamennyi fővárosi rendőrkapitányságon, panaszirodán valamint az együttműködő szociális intézményeknél nagyméretű információs táblákat állítottunk ki, amelyeken elhelyezzük a szórólapokat, melyek az egyes áldozati típusok (pl.: idős korúak, gyermekkorúak) veszélyeire hívják fel a figyelmet. A központi és kerületi áldozatvédelmi referensek tevékeny szerepet vállaltak a projektben, egyrészt az áldozattá válás megelőzésében, másrészt az áldozatok segítésében. Az áldozattá válás megelőzésével, a másodlagos viktimizáció elkerülésével kapcsolatban esetmegbeszéléseken vettünk részt, melyeken mindig sor került a problémából kivezető út kimunkálására, a szükséges irányok kijelölésére. Az Áldozatsegítő Szolgálat hétvégi ügyeleti rendszeréhez kapcsolódva került elhelyezésre a kapitányságok ügyeletére, rendőrörsökre az ún. ügyeleti napló. Ennek célja azon bűncselekmények áldozatainak azonnali segítségnyújtása, akik eddig a hétféle miatt nem tudtak azonnal az áldozatsegítő szolgálathoz fordulni. A szolgálat kísérleti jelleggel öt hónapon keresztül hétvégi ügyeletet tart, mely során a kerületi rendőrségekkel telefonos kapcsolattartáson keresztül értesül a segítségre szoruló sértettekről, majd az információ birtokában intézkedik és ellátja a rászorultakat. A rendőrségen elhelyezett napló a kapcsolatfelvételt és továbbítást regisztrálja.

A Fővárosi Igazságügyi Hivatal Áldozatsegítő Szolgálatával való együttműködés a kölcsönös információ és tapasztalat cserén működik, mely együttműködés kiválóan mondható. A Szolgálat munkatársaival szinte napi munkakapcsolatban állnak az áldozatvédelmi referensek, akár azért mert megkereséssel fordulnak hozzájuk az igazolás kiadása miatt vagy azért, mert elfogyott a tájékoztató vagy a különféle témájú prospektus és annak pótlása miatt. Fentiekén túl folyamatos a kapcsolattartás a civil szervezetekkel (NANE, Kék Vonal Gyermekkrízis Alapítvány, Eszter Ambulancia, Fehér Gyűrű Közhasznú Egyesület), valamint a kerületekben működő áldozatvédelemmel is foglalkozó szervezetekkel (Önkormányzatok Szociális Osztályával, Gyámügyi Osztályával és Gyámügyi Csoporttal). 2008. december 8-án a Fővárosi Igazságügyi Hivatala

Áldozatsegítő Szolgálat szervezésében sor került a fővárosi bűnmegelőzés, áldozatvédelem – áldozatsegítés helyzetéről szóló szakmai értekezletre.

Állami Népegészségügyi Tiszti Szolgálat

- Közreműködnek a védőnői hálózat, az egészségügyi, a szociális, a gyermekvédelmi alap- és szakellátás és közoktatás szereplőinek a családon belüli erőszak észlelésének felismerésére és más intézményekkel együttműködésben történő kezelésére történő felkészítésben.
- Támogatják a már működő lelki-segélyvonal szolgáltatások folyamatos működését a Családvédelmi Szolgálat együttműködésével.

215

A Gyámhivatal lehetséges intézkedései

A gyermek- és ifjúságvédelmi koordinátorok koordinációs tevékenységében meghatározott tevékenységei

Az áldozattá válás megelőzése, áldozat segítés, az áldozat kompenzációja

ÁNTSZ, Családsegítők

- Az időskorúak, az egyedülállóak, a gyermek-és fiatalkorúak, a hajléktalan valamint a fogyatékkal élő személyek áldozattá válása esetén biztosítani kell a lelki segély- és szociális szolgálat folyamatos működtetését a Családvédelmi Szolgálatok hatékony segítségével.

Az Önkormányzat

Az Önkormányzat feladata az intézményfenntartás, ezért a bűnmegelőzés lehetőségeit ezen a területen kell vizsgálni.

- Az egészségügyi és szociális intézményekben különösen a vagyon elleni bűncselekmények visszaszorítása a cél:
- A szociális intézményekben lakók és a kórházba kerülő betegek érték- és vagyontárgyainak megőrzéséről pénz- és értékkezelési szabályzat rendelkezik:
- A szociális intézményekben a leadott érték- és vagyontárgyakról letéti nyilvántartást vezetnek és azokat az intézmények saját páncélszekrényükbe helyezik el. A lakók készpénzét ezenkívül az általa megjelölt takarékbetétkönyvbe helyezik el. A letétben elhelyezett összeg felhasználásáról szigorú elszámolást vezetnek a pénzkezelési szabályzat szerint.
- A kórházakban a betegek amennyiben értékeiket nem tudják biztonságba helyezni, akkor az intézmények csak akkor vállalnak felelősséget, ha nyugta vagy elismervény ellenében azokat a pénztárba letétbe helyezik. Eszméletlen betegnél lévő értékekről az ápoló jegyzéket készít és azokat a pénztárba letétbe helyezi.

- Az áldozatok állami kárenyhítésének előkészítése.
- Áldozatvédelmi Iroda működtetése. (Önkormányzatnál hasonlóképpen)
- Panaszok, bejelentések kivizsgálása
- Akkreditált oktatás

Az áldozattá válás elkerülése

Minden családban legyen egy valaki, aki valamely, bármely megelőzési ponthoz szervezetszerűen kötődik. Gyermek az iskolában, valamelyik szervezett prevenciós program keretében, a szülő a különböző prevenciós előadások, konzultációk alapján. A mindennapi élet részévé kell tenni a megelőzést, amely az értékek védelmét éppúgy jelenti, mint az iskolába vezető út gondos megválasztását, a hétvégi, szabadidős programok figyelmes szervezését. Többször esett már szó a reális veszélyérzet kialakításáról, ezt korcsoportonként, célközönségenként más-más formában kell megjeleníteni.

5.3 A VIRIBUS UNITIS BŰNÖZÉSCSÖKKENTÉSI, MEGELŐZÉSI KÖZÖSSÉGI PROGRAM MÁTRIXA 2009-2010

	2009. szeptember	2009. október	2009. november	2009. december	2010. január	2010. február	2010. március	2010. április	2010. május	2010. június
1. Önkormányzat 1.1. Gyámhivatal 1.2. Oktatási Főosztály		1.Ök – éjszakai sport	1.2. 10-11. Előítélet kezelő tréning		1.2. Tátika tehetségkutató		1.2. tátika döntő			programban dolgozók elismerések átadása
2. Rendőrség 2.1. BRFK Bűnmegelőzési Osztály 2.2. Kerületi Rk.	12-e kerületi rendőrnapi	2.2. 15-e ÁRKÁD bűnmegelőzési nap 2.2. Térfigyelő nyitott nap sajtótájékoztatóval	2.2. Vagyonvédelmi Tanácsadó Iroda	2. Sulipolice zsaruk az iskolában	2. Sulipolice zsaruk az iskolában – általános iskolák	2. aranyvas ÁRKÁD FAMILY Center CBA	2.1. Vándorkiállítás általános és középiskolákban 2.2. DADA Iskola-program		2. Sulipolice zsaruk az iskolában – középiskolák	Sajtótájékoztató a programról
3. Családsegítő Központ			Szomszédhívó felmérése					14-e zsebes bemutató Family center		
4. Gyermejjóléti Központ			4. Kamasz Tanya minden hó 3. csütörtöke		Támpont program					
5. Pataky Művelődési Központ		5. bűnmegelőzési rajz és esszépályázat meghirdetés						5. ápr. 11 eredményhirdetés		
6. Havasi Gyopár	gondtalan életért előadás sorozat minden hónap első hétfője							14.-e zsebes bemutató menedzselése		

Bűnelterelő, -megelőző, konfliktuskezelő és közösségépítő önkormányzati modellprogram

Az első két év fókuszában: a gyermek és fiatalkorúak

A program középtávú céljai, általános és konkrét ajánlásai, megfogalmazásai mellett fontosnak tartottuk egy rövidtávú program ajánlását kidolgozni. Ennek fókuszába első alkalommal a gyermek és fiatalkorúakat helyeztük.

1. Fokozott figyelmet kell fordítani valamennyi érintett intézménynek a gyermek és fiatalkorúak (továbbiakban: célcsoport) helyes irányú nevelésére és fejlődésére, és ezért minden évben, az önkormányzat felé különös figyelmet kell fordítani. Különösen érintett ebben a Gyámhivatal, a Gyermekjóléti Központ, az önkormányzat Oktatási és Közművelődési Főosztálya, a helyi rendőrkapitányság.

Felelős: polgármester

2. El kell kezdeni és ki kell dolgozni egy, a célközönséget érintő, önálló vállaláson alapuló, felelős, de a csatlakozók számára előnyt rejtő, helyi gyermekprogram megvalósítását, az iskolákban olyan gyermekrendőrök képzését, akik társaikra pozitív hatást gyakorolva segíthetnek a bűnmegelőzésben a feladatok tudatosításában. Ennek fontosabb elemei:
  - a. Sulipolice: elő kell segíteni a gyermekek részvételét az iskolai bűnmegelőzési programok biztosításában.
  - b. Szembesítő Show (játékos formában, drámapedagógiai módszerekkel a problémás esetek felnőttek által irányított esetmegbeszélése, a rendőrségen, szülőkkel, pedagógusokkal)
  - c. Az iskolai Házirendek bűnmegelőzési szempontú átgondolása.

Felelős: a helyi rendőrkapitányság vezetője, polgármester

3. Meg kell teremteni az önkormányzat kereteiben a hosszú távú bűnmegelőzési gondolkodást, bűnmegelőzési csoportot kell létrehozni, ennek irányításáról, feltételeiről gondoskodni.

Felelős: polgármester

4. Létre kell hozni a gyermekjogi képviselő intézményét, ezt be kell építeni a hivatal működésébe.

Felelős: polgármester

5. El kell készíteni a bűnmegelőzési irodához kapcsolódó saját honlapot, ennek linkjét el kell helyezni valamennyi fontos, kapcsolódó intézmény website-ján.

Felelős: polgármester

Tanácsok mindenkinek, lakás- és gépkocsi tulajdonosoknak

A minimum, amit biztonságáért megtehet

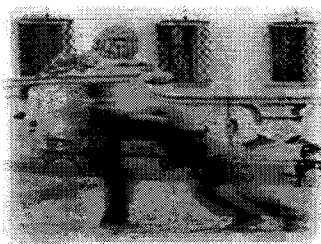
1. rész**Tanácsok bárkinek**

A bűnmegelőzési minimum alatt olyan ajánlásokat értünk, amelyek betartásával jelentősen csökkenhet az áldozattá válás esélye. A bűnmegelőzés összetársadalmi tevékenység, amely érinti a rendőrséget, a civil szervezeteket, az önkormányzatokat, és nem utolsósorban a magánszemélyeket. Ha mi polgárok, megfogadjuk az alábbi jó tanácsokat, máris többet tettünk biztonságunkért, mint nagyon sokan azok közül, akik e tanácsok nélkül váltak bűncselekmények áldozatává.

Amit ma megtehetsz... Tanácsok bárkinek

- A feltűnően viselt ékszerek, műszaki termékek (mobiltelefon, mp3-lejátszók, cd-lejátszók) felkelthetik az elkövetők figyelmét, tehát rejtett viselésükre figyelmet kell fordítani.
- Amennyiben nagyobb összeg van nálunk, lehetőleg ne egyedül közlekedjünk, és az összeget ruházatunkban ne egy helyen, hanem több helyen elrejtve hordjuk.
- Gyermekek, fiatalok iskolába, iskolából hazafelé tartva többen közlekedjenek együtt, és fokozottan figyeljenek környezetükre, mert a statisztikai adatok szerint a vagyon ellen irányuló bűncselekményeket iskolák közvetlen környezetében és az iskolaidőt megelőző, és az azt követő időszakban követik el.
- Tömegközlekedési eszközökön ügyeljünk értékeinkre. Értékeinket ne tegyük a hátsó zsebekbe, hátunkon lévő táskákba, igazolványt, pénzt lehetőleg belső zsebekbe pakoljunk. Figyeljünk a körülöttünk állókra, azon személyekre, akik sokszor tekingetnek a csomagokra, akiknek folyamatosan zsebben van a kezük. Sok elkövető a saját zsebének alján történő kivágáson keresztül dolgozik, megint mások lökdösődéssel (egyik elkövető lökés közben kinyitja a táskát, a másik elkövető lökdösődés közben elveszi a tárcánkat). Egyes elkövetők kimetszik a szatyrok alját, és úgy tesznek szert kisebb értékekre.

- Kerüljük a szatyor, kosár tetejére, illetve a boltokban a pultra történő figyelmetlen pakolást, hisz az elkövetők nagyon rövid idő alatt jelentős károkat tudnak okozni.
- Személyvédelemben használhatunk gázsprayt, de csak az ÁNTSZ által engedélyezett terméket, mely nem okoz maradandó károsodást, s maximum 20 gr. töltőtömegű. Ellenkező esetben szabálysértést követünk el (Közbiztonságra különösen veszélyes eszközzel kapcsolatban), melynek eredményeképpen pénzbírságra számíthatunk.
- Tömegközlekedési eszközről történő leszállást követően mozogjunk együtt a tömeggel – közben óvjuk értékeinket -, kerüljük a többiektől történő lemaradást, ellenkező esetben könnyen rablás áldozatává válhatunk.
- Amennyiben rablás áldozatai leszünk, kerüljük a „hősködést”, ne szálljunk szembe az elkövetőkkel, mivel általában legalább hárman vannak, kést tartanak maguknál, és a pillanatnyi sokkszerű állapotot kívánják kihasználni. Ha ellenkező magatartást tapasztalnak, agresszívvá válhatnak. Testi épségünk fontosabb bármely értéktárgyunk védelméénél. Adjuk át a kívánt értékeket – ezért jó ha nem egy helyen tartunk mindent – és figyeljük meg jól az elkövetőket. A helyi rendőri szervnél minél gyorsabban tegyük meg a feljelentést. Ezért előnyös, ha telefonunk IMEI-száma, más elektronikai cikkünk gyártási száma fel van nálunk jegyezve, mert akkor a hazamenetel és a bejelentés közötti időt nem veszítjük el, s lehetőség van a forró nyomon történő üldözésre.

- Az egyedi azonosító számokat, jeleket otthon is mindig biztos helyen őrizzük.
- A jogos védelem mindenkinek lehetőségében áll. Személyünket érintő támadás esetén a védekezés mértékének arányban kell állnia azzal a mértékkel, amivel a támadás fenyeget. Tehát elvileg nagyobb sérülést nem okozhatunk. De amennyiben mégis véletlenül nagyobb sérülést okoznánk mint amivel a támadás fenyegetett, a menthető felindulás, ijedség a védelmünkre szólhat.
- A bankkártyával történő tranzakciót követően a kapott bizonylatot tartsuk meg, illetve ügyeljünk arra, hogy a PIN kódot ne tartsuk a kártyával egy helyen. Amennyiben az automata nem adja ki a készpénzt, hívjuk fel az automatán található számot, és a helyszínen várjuk meg a kiérkező szakembereket, mivel sokszor a pénzkidást az elkövetők általi beragasztás akadályozza meg, és amennyiben ezt észlelve a szomszédos bankba megyünk reklamálni, a szabadon maradt időt az elkövetők kihasználják a pénz eltulajdonítására.
- A boltokban ne engedjük a kártyánk hosszabb időre történő elvételét, és számunkra nem látható tranzakciót.
- Internetes vásárláshoz az elkövetőnek szüksége van a kártya számára, titkos kódra, a kártya tulajdonosának nevére és a lejáratú időre. Ezért ajánlatos az utolsó 3 számjegyet megváltoztatni hamar (tit-

kos kód), illetve a bankkal olyan szerződést kötni, melyben korlátozhatjuk a vásárlás során felhasználható keretet, vagy későbbi fizetésben állapodhatunk meg.

- Interneten senkinek ne adjuk meg a PIN kódunkat! A kód megismerésére még a banki alkalmazott sem jogosult. Sok esetben szaktudással rendelkező elkövetők lemásolják nagyobb bankok honlapjait, és a jóhiszemű internetes látogatóban fel sem merül, hogy felkapcsolódás után nem a bankjának honlapján jár, hanem bűnözők áldozata lett.
- Külföldre történő utazásunk előtt a Külügyminisztériumtól kérjük meg a külföldön működő konzul elérhetőségét, probléma esetén hozzá fordulhatunk.
- Útlevelünket, hatósági ellenőrzést kivéve, ne adjuk ki kezünkéből, lehetőleg készítsünk róla fénymásolatot.
- Külföldi munka esetén előzetesen egyeztessünk a külföldi képvisellel, létezik-e a cég. A hivatalosan működő cégek cégnyilvántartásba vannak véve. Lehetőleg hivatalos ügynök-közvetítő cégeken keresztül keressünk munkát.
- Az emberkereskedelemre specializálódott szervek interneten, magazinokban hirdetik magukat, általában babysitter, hostess, pultos állást ígérnek, nagy pénzkereseti lehetőséggel, idegen nyelv ismerete nélkül. Általában kizárólag mobiltelefonszámot adnak meg, vezetékes számmal nem rendelkeznek. A szerződést aláírás előtt ellenőriztessük jogással, ügyvéddel. A csak idegen nyelven megfogalmazott szerződés nem szabályos, azt anyanyelven is meg kell írni.
- Probléma esetén vegyük fel a kapcsolatot a helyi rendőri szervvel, NANE-egyesülettel, szexuális bántalmazás esetén az Eszter-alapítvánnyal. Az ottani szakemberek a munkahely-keresésben, ellenőrzésben is segíteni tudnak.
- Munkahelyeken már a próbaidőre is szerződést kell kötni, ezzel elkerülhetjük azokat a kényes szituációkat, melynek során egy-két hét munkavégzés után eltávolítanak minket fizetés nélkül.
- A szülők mikor kiskorú gyermeküknek vesznek mobiltelefont, a célszerűséget vegyék figyelembe, ne a mobiltelefon értékét. A gyermek személyiségében még nem alakultak ki a szükséges önvédelmi technikák, nem alakult ki a elegendő szintű felelősségérzet önmaga, és az értékei iránt. Tehát egy nagy értékű mobiltelefon megvásárlásával potenciális áldozattá tehetjük gyermekünket.
- A mobiltelefon lehetőleg ne jól látható helyen tartsuk (pass-tartón, kezünkben), hisz így felhívhatjuk magunkra a lehetséges elkövetők figyelmét, akik amint alkalmuk nyílik rá erőszakkal, vagy egyéb módszerekkel elveszik azt tőlünk.
- Főleg kiskorú gyermekek a lehetőségekhez mérten kerüljék a nyílt, forgalmas helyen történő mobiltelefon-használatot, hiszen tevékenységükkel szintén felhívhatják magukra egyes elkövetők figyelmét. Egy fiatal, naív, önmagát megvédeni nem képes egyén mindenképpen potenciális áldozat, hiszen az elkövetők, mint fentebb említettem, olyan személy választanak ki, akitől nem várható nagy ellenállás, tehát akitől az elkövetés tárgyát a legkisebb erőfeszítés nélkül megszerezhetik.
- Ne dőljünk be az elkövetők trükkös mobiltelefon-elvételi módszereinek! Idegen személynek ne adjuk oda a telefont, mikor sürgős teendőkre hivatkozva elkérik azt tőlünk; idegen személy kérdésére ne a

mobilunkról mondjuk meg a pontos időt (hisz az elkövetők így szeretnék tudomást szerezni a tulajdonunkban lévő telefon értékéről).

- Ne váljunk az árendőrök áldozatává! Egyes kerületekben előfordult, hogy az elkövetők magukat rendőrnek kiadva, és a környéken lévő mobiltelefon-rablásokra hivatkozva iskolák környékén elkérik a diákok telefonját, majd azt a kapitányságon történő ellenőrzés címszava alatt elviszik magukkal. A rendőrség soha nem vesz el indokolatlanul értéktárgyat. Az ellenőrzést a valódi rendőr a helyszínen el tudja végezni, és tárgykörözés esetén pedig előállítást alkalmaz.

222

A minimum, amit biztonságáért megtehet

2. rész

Tanácsok lakástulajdonosoknak

A bűnmegelőzési minimum alatt olyan ajánlásokat értünk, amelyek betartásával jelentősen csökkenhet az áldozattá válás esélye. A bűnmegelőzés összetársadalmi tevékenység, amely érinti a rendőrséget, a civil szervezeteket, az önkormányzatokat, és nem utolsó sorban a magánszemélyeket. Ha mi polgárok, megfogadjuk az alábbi jó tanácsokat, máris többet tettünk biztonságunkért, mint nagyon sokan azok közül, akik e tanácsok nélkül váltak bűncselekmények áldozatává.

Tanácsok lakástulajdonosoknak

- Lehetőség szerint a mechanikai és az elektronikus védelmet kombináltan használjuk.
- Mechanikai védelem során a MABISZ által bevizsgált zárat (felfúrás-védelemmel ellátott), heveder zárat, többpontos zárat, a zárbetét védelmét ellátó pajzsokat használjuk. Az olcsóbb zárok nem nyújtanak kellő védelmet.
- Fontos, hogy az ajtó lapja is meg legyen erősítve, ezt segítik elő az acéllemezzel (1,25 mm-es) megerősített ajtók, szintén MABISZ által bevizsgálva, és ráadásul 7-13 ponton záródnak.
- Szintén előnyös, ha olyan zárszerkezetet választunk, mely több ponton záródik, és vagy másolhatatlan kulcs tartozik hozzá, vagy átkódolható zárbetéttel van felszerelve. Előnye, hogy 1. számú kulcs elvesztése esetén, könnyen átprogramozható a 2. sz. kulcshoz, így az elkövető által megtalált kulcs nem használható fel számára, hisz a zár már át lett programozva.
- Több esetben alkalmazzák az elkövetők azt a módszert, hogy megfigyelik a lakó életmódját, otthon tartózkodásának idején ragasztót nyomnak a biztonsági zárba, majd a tulajdonos otthonról történő eltávozása esetén, könnyen kinyitják az ajtót, hisz a rohanó életvitel miatt siető lakó nem törődik a hibás zárral, és a legegyszerűbb zár bezárásával másnapra halasztja a zár kicserélését, aznap védtelenül hagyja otthonát.
- Kerüljük a műanyag ablakkeretek, zárok alkalmazását, főleg földszinti és tetőhöz közeli emeleteken.

- Előnyös egy kamera felhelyezése, rögzítéssel kombinálva. Lakóházban meg kell szerezni az ott lakók beleegyezését, alapszabályba kell fektetni, és a lépcsőházban el lehet helyezni látható helyen egy kamerát, mely figyeli a lépcsőrészt és lift előtti területet. Probléma esetén a rögzített felvételek viszszereshetők. Magánlakásban, kertes házban a magántulajdon védelme érdekében a kerten belül fel lehet helyezni egy rögzítéssel kombinált kamerarendszert, mely a belső telket veszi, hisz az oda engedély nélkül belépő illetéktelenül tartózkodik a telken, a felvétel rögzíthető. A kamerarendszert mozgásérzékelővel lehet kombinálni.
- Előnyös lépcsőházakban is mozgásérzékelős világítást üzemeltetni, hogy ne kelljen a kapcsolót keresgélni. Sok esetben megvalósítható lenne a lakásból történő felkapcsolás, melynek során a lakás előtti folyosó-részen egy lakáson belüli kapcsolórendszerrel üzemeltethető lenne.
- Főleg egyedülállóknál, időseknél előnyös egy magánlakáson belül felszerelt kapcsolóval üzemeltetett hang- és fényjelző, melynek telepítéséről a szomszédok tudnak, és az egymás iránti bizalom jegyében a jelzést meghallva egymás segítségére siethetnek.
- Kertes házban is hasznos a fény- és hangjelzéssel működtetett riasztórendszer, mely jelzést küldhetne biztonsági központba (MATÁVŐR, IN-Kal), tulajdonos mobiltelefonjára.
- Ne legyünk naivak, legyünk kissé bizalmatlanok! A trükkös lopást elkövetők rendőrnek, VÍZMŰVEK, GÁZMŰVEK, Nyugdíjfolyósító Intézet tagjának, takarítónak, ruhaárusnak, késélesítőnek adják ki magukat, és a jóhiszemű tulajdonos értékeit a legalkalmasabb pillanatban elveszik. A felderítést nehezíti, hogy a tulajdonosok később veszik észre az elkövetést, így a bejelentések megtételére is később kerül sor. Alapvető, hogy az említett cégek dolgozói bejelentés nélkül nem mennek ki helyszínre, előtte telefonálnak, vagy értesítést küldenek. A Nyugdíjfolyósító Intézet tagjai nem mennek ki lak címre. Az alkalmilag házban dolgozókat, pedig nem szabad beengedni a lakásunkba. Lehetőleg az ajtónk előtt álló ismeretlentől kérjük el a beosztását, nevét, valamire hivatkozva kérjük meg, hogy jöjjön vissza később, és addig ellenőrizzük le a hivatkozott cégen keresztül a kapott adatokat.
- Ha hosszabb időre magára hagyjuk lakásunkat, vagy szerezzünk be egy időzített kapcsolórendszert, mely beprogramozott időközönként felkapcsolja a villanyt, vagy kérjük meg barátunkat, szomszédunkat, hogy időszakonként szellőztessen, kapcsolja fel a villanyokat, hogy ne tűnjön fel a lakás magára hagyatottsága.

A bűnmegelőzési minimum alatt olyan ajánlásokat értünk, amelyek betartásával jelentősen csökkenhet az áldozattá válás esélye. A bűnmegelőzés összetársadalmi tevékenység, amely érinti a rendőrséget, a civil szervezeteket, az önkormányzatokat, és nem utolsósorban a magánszemélyeket. Ha mi polgárok, megfogadjuk az alábbi jó tanácsokat, máris többet tettünk biztonságunkért, mint nagyon sokan azok közül, akik e tanácsok nélkül váltak bűncselekmények áldozatává.

- A gépjárművek esetében szintén szükséges egy MABISZ-által bevizsgált mechanikai és elektronikai védelem kombinálása.
- Mechanikai védelem szempontjából jó szolgálatot tehetnek a váltózárak, pedálzárak, kormányzárak. A minőség fontosabb legyen az árnál.
- Elektronikai védelem szempontjából fontos egy ajtónyitásra, utastérben történő mozgásra, ütésre, csomag- és motortér nyitásra reagáló ugrókódos riasztórendszer beszerzése, mely a kombinálható hangjelzés mellett fényjelzést is kiad, illetve beprogramozható úgy is, hogy sms-t küldjön a tulajdonos mobiltelefonjára. Riasztáskor ajánlatos, hogy blokkolja az önindítót.
- Nagy értékű gépjárműveknél (Audi, BMW, VW Passat, Opel, Fiat, Peugeot) ajánlatos egy rablás-gátló beszerzése, melynél az indítás egy rejtett kapcsoló megnyomásához, vagy valamilyen tevékenység végrehajtásához van kötve, ellenkező esetben a visszajelző LED-lámpa villogó fényt ad, a kocsi motorja 60 másodperc után leáll, esetlegesen az ajtók lezáródnak, majd az autó hang- és fényjelzéssel jelzi az illetéktelen használatot. Rablás-gátlónál fontos az átkódolás lehetőségének megléte. Az immobiliserek 3 pontot tiltanak le: a gyújtást, önindítót, üzemanyagot. Automatikusan élesednek, 1 percen belül járó motornál be kell ütni a kódot, meg kell érinteni egy rejtett helyet, ellenkező esetben letiltja az említett rendszereket.

- El kell gondolkodni egy akkumulátoros riasztó beszerzésén, mert a riasztó a saját áramellátójával akkor is üzemképes marad, és jelzi a mozgást, behatolást, rongálást, ha a jármű elektronikáját kiiktatják.
- Nagyobb értékű járműveknél a műholdas védelem szintén megérheti a befektetést, emelheti a biztonságot.
- Vannak kulcsok melyek mechanikai védelmet biztosító zárszerkezetekhez fejleszthetők ki, kódolhatóak, és segítségükkel egy kulccsal nyithatók a lakásunk ajtajai, kocsink zárjai (motortérhez kapcsolódó zárszerkezet azért előnyös, mert sokszor a kocsik ellen irányuló támadások – főleg régebbi típusoknál – elsősorban a motortér ellen irányulnak).
- Figyeljünk arra, hogy irodánkban, egyéb nyilvános helyiségekben soha ne hagyjuk őrízetlenül a kocsink kulcsát, hisz gyakran az elkövetők besurranásos módszerrel eltulajdonítják a lakásokban, irodákban őrízetlenül hagyott kocsikulcsokat, eltulajdonítják a kertben, parkolóban, székház előtt parkoló autókat. A gyakori elkövetés motorja a sértetlen járművek magasabb fekete piaci ára.
- Ne dőljünk be a trükkös eltulajdonítási módszereknek, mint például anyagi sérüléssel színelve, defektes gumiabroncsot jelezve a járműből kiszálló tulajdonost ellökve szerzik meg a járműveket. A járműben a központi zárat tartsuk zárt állapotban, ezáltal elkerülhetjük, hogy forgalmi okból álló járművünk csomagtartóját, vagy hátsó ajtaját kinyitva ismeretlen elkövetők értéktárgyakat vegyenek el tőlünk.
- Lehetőség szerint használjunk átlátszó, törésálló fóliát, mely a kilátást nem korlátozza, viszont biztonságunkat, tulajdonaink védelmét növeli.

Biztonságos az ön lakása? Tesztelje otthonát, mielőtt a tolvaj teszi!

Kérjük, a teszt kitöltése során legyen őszinte önmagához! Ezzel saját biztonságát védi!

1. Lakás jellege, épületen belüli elhelyezkedése

- a) Régi bérházban felső emeleti függőfolyosón utolsó, lakótelepen felső emeleti vagy folyosó végi (5 pont)
- b) A talajról elérhető ablakok, erkélyek, ha ezekre nincs a szomszédnak rálátása (4 pont)
- c) Családi ház esetén terasz, széles erkélyajtókkal rácsozatlan mellékhelyiség ablakokkal (3 pont)
- d) Sűrűn beépített területen lévő társasházban, lakásokkal oldalról körülvevett emeleti lakás (1 pont)

2. A bejárat láthatósága

- a) Nem jól látható helyen van, az utcáfrontról nincs rálátás, vagy a környezet által takart (3 pont)
- b) Az ajtó és környezete, a lépcsőház, a kerítés jól megvilágított, áttekinthető (1 pont)

3. A bejárati ajtó

- a) Kétszárnyas ajtó (5 pont)
- b) Egyszárnyas ajtó, kazettás vagy üvegfelülettel (4 pont)
- c) Lakótelepi (3 pont)
- d) Egyszárnyas, mechanikus védelmi szempontból megerősített ajtó, nagy látószögű kitekintő nyílással (1 pont)

4. Milyen az ajtó lapjának szerkezete?

- a) Belül üreges ajtó, kopogtatásra kongó hangot ad (4 pont)
- b) Tömör keményfa, az üvegfelület ráccsal ellátva (2 pont)

c) Tömör lap fém borítással (1 pont)

5. Az ajtótok szerkezete

a) Házgyári, a lakás építésekor beszerelt tok (4 pont)

b) Házgyári, de a lakó által később megerősített tok (2 pont)

c) Fémtok, falazókörmökkel beépítve, leemelés és kifeszítés elleni biztosítással (1 pont)

6. Az ajtó tartó pántok

a) Két darab diópánt vagy szögelt zsanér (3 pont)

b) Három darab diópánt lefeszítés, leemelés és kifeszítés elleni biztosítással (1 pont)

7. A záruk felszerelési módjai?

a) Bevéső zár, nem biztonsági betéttel (4 pont)

b) Az ajtó belső felületére erősített biztonsági hengerzárbetéttel ellátott zár (2 pont)

c) Két biztonsági, megerősített zártípus (1 pont)

8. Zárszerkezete?

a) Egy darab nem biztonsági zár (4 pont)

b) Egy darab biztonsági zár (3 pont)

c) Két darab törés ellen védett biztonsági zár (2 pont)

d) A zárszerkezet minimum 4 pontos zárast biztosító, fúrás ellen védett biztonsági zár, hengerzár betéte törés és fúrás ellen védett (1 pont)

9. Ablakok és nyílászárók?

a) Kívülálló számára hozzáférhető, normál ablaküveg, riglivel rögzített (3 pont)

b) Nehezen vagy csak segítséggel elérhető ablak, egyszárnyú dupla vagy biztonsági üvegezésű (2 pont)

c) Nincs szellőző, vagy más számára elérhető ablak, ha van, akkor ráccsal védett (1 pont)

10. A lakás tulajdonosa?

a) Ismert személyiség, orvos, ügyvéd, sikeres vállalkozó (3 pont)

b) Az adott házban egyedül élő idős, valamilyen fogyatékoságban szenvedő személy (2 pont)

c) Átlagos egzisztenciájú család (1 pont)

11. A tulajdonosnak a szomszédokkal kialakult viszonya

- a) Nem ismeri őket vagy rossz, közömbös a viszonyuk (3 pont)
- b) Néhányukat ismeri, folyamatos, laza kapcsolatuk van (2 pont)
- c) Kifejezetten jó a kapcsolata, figyelnek egymás lakására (1 pont)

12. A lakás kihasználtsága?

- a) Rendszeresen hosszabb időre üres - főleg délelőtt (4 pont)
- b) Napközben rendszeresen, több mint 6 órán keresztül és hét végén éjszaka is üres (3 pont)
- c) Esetenként rövid időre üres (1 pont)

12+1. A lakás veszélyeztettségét csökkentő tényezők

- a) Az ajtóra szerelt biztonsági lánc (-3 pont)
- b) A lakásban, az udvaron tartott kutya (-5 pont)
- c) Kis méretű páncélszekrény, fali trezor alkalmazása (5 pont)
- d) Az üres lakás felügyeletével megbízott személy (-8 pont)
- e) Egyszerű típusú helyi riasztást produkáló elektronikus riasztóberendezés (-10 pont)
- f) „Néma” riasztást biztosító, magasabb fokozatú elektronikus riasztórendszer (-12 pont)

Értékelés a következő oldalon.

0 - 8 pont között: A lakás betörés szempontjából csaknem biztonságos. Az önhöz történő betörés esélye minimális.

229

9 - 23 pont között: A lakás közepesen veszélyeztetett. a betörés esélye 20 - 60 %. Ezen már érdemes elgondolkozni. Az adott válaszok alapján értékelje

át a helyzetét!

24 - 35 pont között: Az átlagosnál nagyobb a veszélyeztetettség. A betörési esély 80 - 90 % közötti. A betörők ilyen lakásokat keresnek. Biztonsága

nemcsak gyors, de alapvető intézkedéseket követel.

36 pont felett: Önhöz már vagy betörtek, vagy igen nagy a szerencséje. Ne tegye tovább próbára szerencsését, lehet, hogy holnap már késő lesz!

Tisztázunk valamit: egy töréstezt során az autó összetörök – hallottam néhány éve egy biztonságtechnikai előadáson. Lefordítva ezt, a megelőzésben jelenti ez azt is, hogy a legszigorúbb óvintézkedések ellenére sem lehet 100 %-os biztonsággal szavatolni a lopás és betörés elleni védelmet.

A lakásokban egyre több értéket, műszaki-háztartási tárgyakat, ékszereket, értékes ruhaneműket, okmányokat tartanak.

Egy esetleges költözést vagy a rovatok kitöltését követően számba veheti, hogy milyen vagyontárgyak vannak birtokában, amelyeknek a védelméről gondoskodnia kell.

Ha biztosítást akar kötni, vagy megkárosítják Önt (eltulajdonítják, vagy elrabolják értéktárgyait), - mi bízunk benne, hogy erre nem kerül sor - a rendőrséggel pontos tárgy, és kárlistát tud közölni, így megnövekszik az esély arra, hogy viszontláthatja értékeit.

A kitöltésnél soha NE tüntesse fel nevét és címét!

✓ A kitöltött HÁZI LEJTÁRÁT ne tartsa olyan helyen, ahol illetéktelen hozzáférhet!

✓ Törekedjék a maximális pontosságra a tárgyak jellemzőinek leírásakor!

✓ Soha ne "dicsekedjék", ne mutogassa a kitöltött lejtárt senkinek!

A HÁZI LEJTÁR az Ön biztonságát szolgálja, növeli biztonságérzetét, és a bajban is segít Önnek.

ÉRTÉKEINK VÉDELMEBEN

„HÁZI LELTÁR” készítése

231

I. SZÓRAKOZTATÓ ELEKTRONIKA, HÍRKÖZLÉS

(telefon, fax, számítógép, kommunikációs eszközök, erősítő stb.)

Tárgy neve	Típusa, gyártmánya	Készülék gyári száma	Új értéke (Ft.-)	Vásárlás időpontja	Jellemzői, ismertető jegyei
Rádió					
Televízió					
Video					
Kamera					
CD,DVD lejátszó					
Műholdvevő					
Fényképező					
Számítógép					
Telefon					
Fax					
Rádiótelefon					
Egyebek					

II. HÁZTARTÁSI GÉPEK, SZERSZÁMOK

(mosógép, fűrógép, önvédelmi- és vadászfegyver, stb...)

Tárgy neve	Típus, gyártmánya	Készülék gyári száma	Új értéke (Ft.-)	Vásárlás időpontja	Jellemzői, ismertető jegyei
Mosógép					
Mikro-sütő					
Mosogatógép					
Hűtőszekrény					
Fagyasztó					
Konyhai robot					
Hajszárító					
Barkács-gép					
Fűnyíró					
Gázpalack					
Kerékpár					
Önv. fegyver					

V. OKMÁNYOK FELSOROLÁSA
(személyes iratok, hitelkártya, csekkfüzet, betétkönyv, értékpapír)

Okmány neve	Az okmány tulajdonosa	Kiállító hatóság	Az okmány száma	Kiállítás dátuma
Szül. anyak. kivonat				
Személyi igazolvány				
Útlevél				
Vezetői engedély				
Forgalmi engedély				
Bizonyítványok				
Fegyvertart. eng.				
Hitelkártya				
Betétkönyv				
Egyebek				

5.8 JAVASLATOK A BŰNMEGELŐZÉST HELYI KÖZÜGGYÉ, A KÖZGONDOLKODÁS ÉS CSELEKVÉS RÉSZÉVÉ FORMÁLÓ KÉPZÉSEKRE

Ahhoz, hogy a biztonságos környezet alakítására tett erőfeszítéseink sikerrel kecsegtessenek hosszabb távra kell terveznünk. Ennek első lépése a korábban hivatkozott paradigmaváltás, amelyet a képzések komolyan segíthetnek. Erre teszünk javaslatokat itt.

234

- a bűnmegelőzési intézményrendszer tagjai, vezetői számára összeszoktató, kommunikációs és bűnmegelőzési tréning évente
- a politikai döntéshozók számára bűnmegelőzési prioritási tréning
- a pedagógusok számára bűnmegelőzési és konfliktuskezelési tréning
- a nyugdíjasok számára az áldozattá válás megakadályozását célzó képzések
- gyermek és fiatalkorúak számára speciális élménytréningek

Partner: www.6k.hu

5.9 A BŰNMEGELŐZÉST SEGÍTŐ, KAPCSOLÓDÓ INFORMÁCIÓK ELÉRHETŐSÉGEI

www.rendeszeteuropban.hu

www.kozossegibunmegelozes.hu

www.bunmegelozes.hu

www.6k.hu

9. oldal: Korosztály szerinti bontás a természetes személy sértettek vonatkozásában (1.sz. ábra) – forrás: *Egységes bírósági ügyészégi nyomozati statisztika (ENYÜBS)*
41. oldal: Sforzinda város terve (2. sz. ábra) – forrás: *W.Müller-G.Vögel: Építőművészet, 1993*
45. oldal: Erőszakos bűncselekmények tendenciája a világban (1.sz. diagram)
47. oldal: Összes bűncselekmény alakulása (2.sz. diagram) – forrás: *ENYÜBS*
51. oldal: Kőbánya áttekintő térképe (3.sz. ábra) – forrás: *X. Kerületi Önkormányzat*
52. oldal: Régiók (4.sz. ábra) – forrás: *Közép-Magyarországi Regionális Munkaügyi Központ*
53. oldal: Korcsoportos összetétel Kőbányán (3.sz. diagram) – forrás: *IVS*
55. oldal: Lakónépeség városrészenként (4.sz. diagram) – forrás: *IVS*
58. oldal: Lakónépeség 1996-2008 között (5.sz. diagram) – forrás: *KSH*
59. oldal: Lakossági mutatók (3.sz. táblázat) – forrás: *Önkormányzat*
59. oldal: Családok összetétele (6.sz. diagram) – forrás: *IVS*
60. oldal: Társas kapcsolatok (7.sz. diagram) – forrás: *IVS*
61. oldal: Rendszeres szociális segélyben részesülők száma (8.sz. diagram) – forrás: *Önkormányzat*
62. oldal: Iskolai végzettség (5.sz. ábra) – forrás: *KSH*
63. oldal: Tanulók száma (4.sz. táblázat) – forrás: *Önkormányzat*
63. oldal: Közszolgáltatások a kerületben (5.sz. táblázat) – forrás: *IVS*
67. oldal: Munkanélküliség Magyarországon (6.sz. ábra) – forrás: *KMRMK*
67. oldal: Munkanélküliség Közép-Magyarországon (7.sz. ábra) – forrás: *KMRMK*
68. oldal: Regisztrált álláskeresők a fővárosban (6.sz. táblázat) – forrás: *KMRMK*
69. oldal: Regisztrált álláskeresők Kőbányán (7.sz. táblázat) – forrás: *KMRMK*
70. oldal: Munkanélküliségi ráta (9.sz. diagram) – forrás: *KMRMK*
70. oldal: Regisztrált munkanélküliek megoszlása 1991-2009. (10.sz. diagram) – forrás: *KMRMK*
71. oldal: Pályakezdő munkanélküliek 1991-2009. (11.sz. diagram) – forrás: *KMRMK*
71. oldal: Érvényes álláshelyek megoszlása (12.sz. diagram) – forrás: *KMRMK*

72. oldal: Érvényes munkahelyre jutó álláskeresők száma (13.sz.diagram) – forrás: KMRMK
75. oldal: Magyarországon elkövetett bűncselekmények térbeli megoszlása (14.sz.diagram) - forrás: ENYÜBS
76. oldal: Vagyon elleni bűncselekmények megoszlása 2008. (15.sz.diagram) – forrás: ENYÜBS
76. oldal: Bűncselekmények kategória szerinti megoszlása (16.sz.diagram) – forrás: ENYÜBS
77. oldal: Erőszakos bűncselekmények megoszlása 2008. (17.sz.diagram) – forrás: ENYÜBS
80. oldal: Összehasonlító bűnügyi adatok 2004-2008. (8.sz.táblázat) – forrás: BRFK
82. oldal: Bűncselekmények időszakos megoszlása (18.sz.diagram) – forrás: BRFK
83. oldal: Gépjárművekkel kapcsolatos bűncselekmények mutatói (19.sz.diagram) – forrás: BRFK
84. oldal: Felderítési mutatók (20-21.sz.diagram) – forrás: BRFK
85. oldal: Betöréses lopások mutatói (22.sz.diagram) – forrás: BRFK
85. oldal: Rablások mutatói (23.sz.diagram) – forrás: BRFK
86. oldal: Gépjárművekkel kapcsolatos felderítési mutatók (24.sz.diagram) – forrás: BRFK
88. oldal: Bűnügyi érintettség Budapesten (8.sz.ábra) – forrás: BRFK
89. oldal: Közterületi rablások megoszlása Kőbányán 2008. (9.sz.ábra) – forrás: BRFK
90. oldal: 100.000 lakosra jutó bűncselekmények száma 2008. (10.sz.ábra) – forrás: BRFK
91. oldal: Vagyon elleni bűncselekmények kerületenként 2008. (25.sz.diagram) – forrás: BRFK
91. oldal: Jármű önkényes elvétele bűncselekmény 2008. (26.sz.diagram) – forrás: BRFK
92. oldal: Rablások megoszlása 2008. (27.sz.diagram) – forrás: BRFK
93. oldal: Lakásbetörések (28.sz.diagram) – forrás: BRFK
94. oldal: Betöréses lopások alakulása Kőbányán (11.sz.ábra) – forrás: Rendőrségi informatikai rendszer
95. oldal: Elkövetők eljárás helye és lakhely szerint (29-30.sz.diagram) – forrás: BRFK
96. oldal: Sértettek Budapesten (31.sz.diagram) – forrás: BRFK
123. oldal: Közterületi rablások Kőbányán (12.sz.ábra) – Rendőrségi informatikai rendszer
123. oldal: Vagyon elleni bűncselekmények Külső-Kőbányán (13.sz.ábra) - Rendőrségi informatikai rendszer
124. oldal: Népligetben megvalósuló bűncselekmények (14.sz.ábra) – forrás: Rendőrségi informatikai rendszer

- 124. oldal:** Rablások Kőbányán, Kőbánya-felsőn, -alsón (15.sz.ábra) – forrás: Rendőrségi informatikai rendszer
- 125. oldal:** Kertváros fertőzöttsége (16.sz.ábra) – *Rendőrségi informatikai rendszer*
- 126. oldal:** Gyermekek- és fiatalok elkövetők Budapesten (33.sz.diagram) – forrás: BRFK
- 126. oldal:** Gyermekek- és fiatalok elkövetők Budapesten (17.sz.ábra) – forrás: BRFK
- 127. oldal:** Gyermekek- és fiatalok elkövetők lakhely szerint Budapesten (18.sz.ábra) – forrás: BRFK
- 131. oldal:** Gyermekek- és fiatalok elkövetők Budapesten (8.-13.sz.táblázat) – forrás: BRFK
- 132. oldal:** Gyermekek- és fiatalok sértettek Budapesten (14.sz.táblázat) – forrás: BRFK
- 143. oldal:** Sértetti korosztály szerinti megoszlás Budapesten (34.sz.diagram) – forrás: BRFK
- 144. oldal:** Idősek sérelmére elkövetett bűncselekmények kategória szerint (35.sz.diagram) - forrás: BRFK
- 145. oldal:** Trükkös lopások megoszlása (19.sz. ábra) – forrás: BRFK
- 147. oldal:** Állam és társadalom (20.sz.ábra)
- 147. oldal:** Közösségi bűnmegelőzés (21.sz.ábra)
- 175. oldal:** Kérdőíves felmérés a bűnmegelőzés fontosságáról (36-37. diagram) – forrás: a szerzős kutatása
- 176. oldal:** Kérdőíves felmérés a bűnmegelőzés fontosságáról (38. diagram) – forrás: a szerzős kutatása
- 214. oldal:** Családon belüli erőszak (39.sz.diagram)